

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА

Бюлетень
Національної наукової
сільськогосподарської
бібліотеки
НААН

Випуск 1

Київ 2019

Даний випуск Бюлетеня ННСГБ НААН продовжує серію видань спеціального призначення. До випуску ввійшли науково-аналітичні огляди звітів про діяльність бібліотек установ мережі Національної академії аграрних наук і Міністерства освіти і науки України у 2018 році, рекомендації щодо поліпшення інформаційно-бібліотечного обслуговування фахівців аграрної галузі, офіційні, науково-методичні матеріали на допомогу сільськогосподарським бібліотекам мережі.

Видання адресоване бібліотечним працівникам, науковим співробітникам галузевих бібліотек мережі для використання за напрямами їхньої основної діяльності.

Адреса бібліотеки:

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН
вул. Героїв Оборони, 10
м. Київ –127
03127
тел. чит. залу та
МБА(044) 526-39-53
факс (044) 526-05-09
www.dnsgb.com.ua
E-mail: DNSGB_UAAN@ ukr.net

Друкується за рішенням Вченої ради ННСГБ НААН
(протокол № 9 від 13 вересня 2019 р.)

Редакційна колегія:

В.А. Вергунов, д.с.-г.н., професор, академік НААН (гол. ред.);
Л.М. Татарчук, к. і. н. (заст. гол. ред.); Г.С. Щиголь, к.і.н. (відп. секретар);
І.С. Бородай, д.і.н., професор; Т.Р. Грищенко, к.і.н., с.н.с.; О.В. Капралюк, к.с.-
г.н., с.н.с.; Н.П. Коваленко, д.і.н., с.н.с.; Н.Д. Коломієць, к.с.-г.н., с.н.с.;
В.І. Кучер, д.і.н., професор; Х.М. Дмитрієва, к.с.-г.н.; О.І. Уткін, д.і.н.,
професор; В.Ф. Шевченко, д.і.н., професор; Н.Б. Щебетюк, к.і.н., с.н.с.

Бюлетень Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН / ННСГБ НААН; редкол: В.А. Вергунов (голов. ред.), Л.М. Татарчук, Г.С. Щиголь (відп. сек.) та ін. –2019. –Вип.1 – 201 с.

© Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН, 2019

ВІД УКЛАДАЧІВ

Згідно чинного законодавства, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) є головною національною книгозбірнею сільськогосподарської та лісогосподарської інформації і визнана як бібліотека-депозитарій, третя за своїми фондами галузева бібліотека світу, яка володіє унікальним фондом із 1,1 млн. галузевих видань на 35-ти мовах із 59 країн світу.

Важливою складовою діяльності ННСГБ НААН є науково-методичне забезпечення всіх напрямів ефективної роботи сільськогосподарських бібліотек мережі, що впливає на вдосконалення інформаційно-бібліотечного обслуговування фахівців аграрної галузі. Однією з дієвих форм методичного впливу ННСГБ НААН на ефективну діяльність бібліотек мережі є підготовка та видання актуальних науково-методичних документів.

«Бюлетень ННСГБ НААН» містить науково-аналітичні огляди звітів про роботу наукових бібліотек аграрних вузів Міністерства освіти і науки України та науково-дослідних установ Національної академії аграрних наук України за 2018 рік, методично підпорядкованих ННСГБ НААН.

Аналіз діяльності дав можливість об'єктивно оцінити результати їхньої праці, виявити кращих для розповсюдження досвіду, запровадити єдині методологічні засади діяльності бібліотек.

Автори розділів: бібліотеки аграрних ВНЗ III-IV рівнів акредитації – В.М. Товмаченко, к.х.н.; бібліотеки аграрних ВНЗ I-II рівнів акредитації – В.Т. Лазарева, к.ф.н.; бібліотеки НДУ НААН – Г.С. Щиголь, к.і.н.

До «Бюлетеня ННСГБ НААН» увійшли методичні матеріали, підготовлені співробітниками ННСГБ НААН.

Запрошуємо всіх до співпраці в підготовці випусків «Бюлетеня ННСГБ НААН». Просимо надсилати матеріали з досвіду роботи, цікаві, змістовні сценарії.

НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗВІТІВ БІБЛІОТЕК АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІІІ–ІІІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ: ЗВІТ ЗА 2018 РІК

В.М.Товмаченко

науковий співробітник

відділу науково-методичної роботи

і наукового реферування ННСГБ НААН

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТІВ. НОВАЦІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ РОБОТІ У 2018 Р.

«Поєднання можливостей комп'ютерних і комунікаційних технологій, організація дистантного доступу до бібліотечних фондів та інформації розширили географічні межі діяльності бібліотек. Поширення і розвиток інтернету та інших інформаційних технологій і послуг, з яких складається глобальна інформаційна інфраструктура, дали можливість бібліотекам не лише надавати користувачам доступ до власних фондів і ресурсів, а й шляхом корпоративної взаємодії, спільно використовуючи ресурси світової бібліотечної мережі та інших інформаційних інституцій, забезпечувати доступ до інформації, розташованої по всьому світу, що істотно збагатило їхню комунікаційну функцію. Сьогодні поряд з розвитком традиційних форм бібліотечного обслуговування активно впроваджуються нові віддалені форми. Серед них – бібліотечне інтернет-обслуговування, що поєднує в собі як уже традиційний доступ до ресурсів бібліотеки через бібліотечні веб-сайти, так і нові форми обслуговування, пов'язані з використанням можливостей віртуальних соціальних мереж, мобільних і вікі-технологій» (<http://www.nbu.gov.ua/node/3992>).

Дані наукового аналізу звітів бібліотек аграрних ВНЗ ІІІ–ІІІІ р.а. з точки зору виконання планів, досягнень в роботі, впровадження нових інноваційних методів, інших аспектів діяльності підтверджують наведені вище тези. У звітному році поряд з удосконаленням традиційних методів бібліотечної роботи було продовжено роботу по впровадженню новацій (розробка і підтримка репозитаріїв, науко–метричних баз даних, вдосконалення традиційних методів роботи, тощо). Наводимо фрагменти звітів бібліотек.

Головна мета роботи наукової бібліотеки *Сумського НАУ* бібліотеки у 2018 році полягала у якісному й оперативному бібліотечно-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні користувачів, сприянні формуванню світогляду, духовного розвитку користувачів-студентів і присутня в діяльності всіх бібліотек мережі. Досягнення цієї мети бібліотека вважає можливим при виконанні наступних завдань:

- формування фонду відповідно до інформаційних потреб користувачів та напрямків навчального й наукового процесів університету;
- створення баз даних повнотекстових навчальних електронних

ресурсів;

- наповнення колекцій електронного репозитарію СНАУ що забезпечить підвищення web-присутності університету в глобальних наукових комунікаціях, збереження та надання вільного доступу до результатів наукових досліджень науковців;
- забезпечення доступу користувачів до світових і вітчизняних науково-освітніх ресурсів;
- надання безперервного доступу до повнотекстових ресурсів для віддалених користувачів, що забезпечить інформаційну підтримку дистанційного навчання;
- вивчення інформаційних потреб користувачів бібліотеки;
- забезпечення якісного і оперативного інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки шляхом систематичного наповнення довідкового електронного апарату бібліотеки та забезпечення безперервного його функціонування;
- пропаганда діяльності бібліотеки серед віддалених користувачів шляхом забезпечення наповнення web-сайту бібліотеки та сторінок соцмереж;
- пропаганда книги й читання;
- плідна взаємодія з бібліотеками Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області.

У звітному році наукова *бібліотека НУБіП* окрім поточних питань велику увагу приділяла міжнародним та наукометричним базам даних. Завдяки МОН України університет потрапив до числа українських вишів та наукових установ Міністерства освіти і науки України, які за кошти державного бюджету отримали доступ до міжнародних баз даних Scopus та Web of Science. Завдяки співпраці з Асоціацією "Інформаціо-Консорціум" забезпечено доступ до міжнародних електронних ресурсів, а саме: до бази даних **Bio One**, до наукового медичного журналу «The New England Journal of Medicine» і з **1 грудня 2018 р. передплачено доступ до наукометричної бази даних EBSCO**. Вперше розпочато перевірку видань науково-педагогічних працівників університету на наявність плагіату відповідно до пункту 8 частини другої статті 16 Закону України «Про вищу освіту». Наявність внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти є обов'язковою у закладах вищої освіти, що передбачає забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

Науковою *бібліотекою ХДАУ (Херсон)* окрім ґрунтовного звіту Територіального об'єднання бібліотек, представлено цікаву форму виставкової діяльності у вигляді фотозвіту за різними темами: «Одна єдина: Соборна Україна!», «Згадаймо юність, що горіла в Крутах», «Велика сила маленької книги», «Українська мова – наш скарб», «Ти наше диво калинове, кохана українська мова», «На вічнім шляху до Шевченка» та інш.

Одним із стратегічних завдань *бібліотеки МНАУ* є формування електронних ресурсів та розвиток електронної бібліотеки як сучасного інформаційного освітнього середовища закладу вищої освіти, надання цілодобового доступу до її ресурсів. *Бібліотека МНАУ* постійно проводить моніторинг ресурсів Інтернет освітнього та наукового спрямування, намагається бути групою оперативного та якісного консультування з будь-яких питань бібліотечних та наукометричних інновацій. Зусилля фахівців університетської бібліотеки спрямовуються на популяризацію ідей відкритого доступу, підвищення вебметричного рейтингу університету. Скануючи Інтернет-ресурси, бібліотека виступає у ролі інформаційного посередника, допомагає користувачеві знаходити якісний, релевантний матеріал, здійснює пошук, відбір та аналітико-синтетичну обробку ресурсів.

Звіт і план на наступний рік *Наукової бібліотеки ХНТУСГ* відповідають найсуворішим вимогам. Відзначено: «В умовах активного впровадження електронних інформаційних технологій Наукова бібліотека (НБ) сьогодні трансформується в інформаційно-аналітичний центр, разом з цим бібліотека залишається центром поширення знань, духовного та інтелектуального спілкування. Діяльність НБ була підпорядкована завданням інформаційної підтримки навчального процесу та науково-дослідницької діяльності університету, надання доступу до світових інформаційних ресурсів, у т.ч. до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, наповнення репозиторію Open Archive KhNTUA, формування електронної бібліотеки, активізації соціокультурної діяльності серед студентської молоді, участі у корпоративних загальнодержавних і регіональних проектах, участі у грантодавчій діяльності, розширенні бібліотечних сервісів, автоматизації основних процесів тощо». Відзначимо найбільш цікаві з нашого погляду деякі з основних напрямків діяльності НБ у 2018 р.:

- визначення концептуальних завдань розвитку бібліотеки (розробка і затвердження Концепції розвитку бібліотеки на 2018-2021 рр.);
- підвищення якості інформаційної підтримки досліджень, навчання і викладання, створення комфортного віртуального середовища для задоволення багатопрофільних запитів користувачів;
- комплектування бібліотечного фонду документами на всіх видах носіїв інформації, ретровведення фондів НБ до електронного каталогу, штрих-кодування фондів;
- розширення інформаційного аспекту роботи: використання інформаційного потенціалу бібліотечного сайту, надання можливості користувачам обслуговуватися поза межами бібліотеки через мережу Інтернет, соціальні мережі;
- організація робіт з поетапного переходу фондів і довідкового апарату з ББК на УДК;
- впровадження автоматизованого обслуговування користувачів ННІ ПВХ на бібліотечному пункті №2 (вул. Мироносицька, 92);

- участь у загальнодержавних корпоративних проектах НБУ ім.В.Вернадського «Наукова перодика України», «Україніка наукова», у регіональних проектах ХДНБ ім. В.Г. Короленка «Метабібліографія» Харківщини», «Бібліотечна енциклопедія Харківщини» тощо;

- участь у цільових програмах для отримання грантової допомоги для розвитку бібліотеки;

В НБ постійно проводиться робота по оптимізації бібліотечного фонду (шляхом систематичного очищення фондів від зношеної, морально застарілої, непрофільної літератури) та якісного поповнення документами підвищеного попиту, різними за видами, тематикою та мовами. Серед питань, висвітлених у звіті також такі: *автоматизація інформаційно-бібліотечних процесів; електронні ресурси; лінгвістичне забезпечення АІБС; робота зі службовими базами даних. Новий напрямок діяльності бібліотеки – участь у грантових конкурсах з метою отримання додаткового фінансування для започаткованого в 2018 році проекту «Організація CoWork-Hall в НБ. Бібліотека взяла участь у Програмі малих грантів громадської дипломатії – освіта і культура від Посольства США в Україні з перспективою подальшого пошуку грантів.*

Бібліотека Глухівського агротехнічного інституту імені С. А. Ковпака Сумського НАУ надіслала ґрунтовний, добре ілюстрований звіт за 2018 рік. Представлено Web-сайт книгозбірні (<http://www.gatilibsnau.sumy.ua/>), який функціонує вже багато років на сайті навчального закладу.

Бібліотека Вінницького національного аграрного університету (ВНАУ) у звіті подала детальний розділ з наукометрії. Одним із головних та пріоритетних завдань у роботі відповідної служби є наповнення репозиторію університету. У 2018 році адміністрування наукової частини репозиторію було передано бібліотеці. Репозиторій ВНАУ містить 17463 праці, в тому числі 6131 наукових публікацій. За звітний період до репозиторію імпортовано 935 наукових публікацій. Розпочато роботу наукометричних баз Web of Science, Scopus, Google scholar та системі «Бібліометрика української науки». Створений об'єднаний профіль університету – «Vinnytsia National Agrarian University», проведена значна робота щодо прикріплення публікацій викладачів до єдиного профілю. Значна робота була проведена працівниками служби інформатизації та автоматизації бібліотечних процесів з викладачами та аспірантами зі створення та редагування існуючих профілів у наукометричній базі Google Scholar. Результатом цієї роботи стало створення та редагування 416 профілів науковців ВНАУ. На основі профілів у Google Scholar було подано 178 заявок на реєстрацію у системі Бібліометрика української науки. Бібліотекою ВНАУ, спільно з науковцями, була проведена робота по створенню всім викладачам та аспірантам ВНАУ цифрових ідентифікаторів ORCID та ResearchID. У результаті проведеної роботи 421 науковець отримав цифрові ідентифікатори. Бібліотекою подано заявку для участі у відборі з метою забезпечення доступу університету до електронних наукових баз даних Scopus та Web of Science (сформовано перелік з 29 наукових робіт з Scopus та 30 наукових робіт з Web of Science Core Collection). Згідно Наказу МОН

України від 06 листопада 2018 року № 1213 ВНАУ отримав доступ до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science.

Наукові бібліотеки ТДАТУ, ПДАТУ розглянули також пріоритетні напрямки діяльності як Головних бібліотек: спрямування зусиль бібліотек ЗТО СГБ на розробку єдиних методичних рішень щодо удосконалення бібліотечного сервісу; впровадження інформаційних технологій в практику роботи бібліотек; співробітництво та обмін досвідом у сфері інноваційної діяльності; інтегрування інформаційних ресурсів бібліотек методичного об'єднання в єдиний інформаційний простір, забезпечення їх доступності; інш.

Наукова бібліотека ЖНАЕУ здійснює інструктивно-методичний супровід та надає консультації щодо представлення профілів науковців у інформаційно-пошукових системах та базах даних: Web of Science; реєстр унікальних ідентифікаторів учених ORCID; Бібліометрика української науки; Google Scholar. Станом на 01.01.2019 р. ResearchID та ORCID отримали понад 300 науковців. Співпрацює з Асоціацією Інформатіо-Консорціум та ELibUkr, що дає можливість отримати тестові доступи до електронних колекцій наукової періодики та баз даних провідних наукових видавництв. За сприяння Асоціації Інформатіо-Консорціум університет отримав тестовий доступ до 14 повнотекстових баз даних *EBSCO: Business Source Premier, ERIC, GreenFILE, Regional Business News* та ін. На сайті наукової бібліотеки представлені ресурси відкритого доступу: *ABC Chemistry, Academic journals, Cornell University Library, Directory of Open Access Journals, Hindawi, Journals for Free, The Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR), Research Papers in Economics (RePEc) та ін.*, що надають доступ до повнотекстових наукових журналів, дослідницьких праць різних країн світу з багатьох галузей знань.

Наукова бібліотека ЛНАУ працювала над розширенням існуючих та створенням нових можливостей доступу користувачів бібліотек до електронних джерел інформації:

- сайт CulOnline.com.ua видавництва ТОВ «Центр учбової літератури», де представлені повнотекстові видання за галузями знань.
- НБУ імені В. І. Вернадського (library@nbuv.gov.ua);
 - «УКРАГРОТЕКА» — національний інформаційний ресурс (електронний каталог) <http://dnsgb.com.ua/dnsgb.html>; інш.

Фундаментальна бібліотека Харківського національного аграрного університету (ФБ ХНАУ) ім. В.В. Докучаєва: «Сьогодні бібліотека ВНЗ в Україні – не просто сховище навчальних матеріалів, це відкрита комунікаційно-комунікативна система, яка бере участь у педагогічно-виховному, міжкультурному, міжбібліотечному обміні, а також в обміні з внутрішніми структурами ВНЗ (кафедрами, музеями, побутовими службами, громадськими організаціями) та іншими громадськими закладами (школами, технікумами, видавництвами). Комунікативна діяльність бібліотеки скерована на створення комфортного середовища для використання інформації; розвиток засобів внутрішніх організаційних та зовнішніх інформаційних зв'язків; формування інституалізованих і використання неінституалізованих каналів і засобів міжособистісного спілкування й обміну знаннями». Наведено детальний аналіз

всіх складових бібліотечної роботи. Велику увагу приділено автоматизації бібліотечних процесів. Серед основних напрямів роботи в даному напрямку виділено: технічне переоснащення; подальший розвиток автоматизованої бібліотечної системи; створення нових бібліотечних продуктів і послуг; комплексне керування всіма бібліотечними процесами, підвищення інформаційної компетентності бібліотекарів. У 2017 році прийнято рішення Ради бібліотеки про перехід на АБІС Kooha. Проведено роботу з конвертації записів із CDS/ISIS до АБІС Kooha. Робота триватиме й у 2019 році.

Оцифровано і представлено матеріали в електронному архіві «*eScriptorium*» (ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна), що містить повні електронні версії (або фрагменти) рідкісних видань і рукописів, і створений в освітніх та наукових цілях. Загалом в архіві представлено 7 видань з фонду бібліотеки. Ведеться робота над Інституційним репозиторієм eKhNAUIR; з 2018 р. відкрито веб-сайт бібліотеки, наведено інформацію щодо його наповнення у 2018 р. Заслужують на увагу численні заходи щодо підвищення кваліфікації фахівців бібліотеки, зокрема питання академічної доброчесності.

Діяльність наукової бібліотеки Дніпровського державного аграрно-економічного університету (ДДАЕУ) у звітному році була зорієнтована на реалізацію прийнятої урядом України Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», інших нормативних документів, науково-інформаційне забезпечення загально-освітнього процесу і науково-дослідної, виховної, управлінської та суспільної діяльності в університеті.

Основними напрямками були:

- продовження створення та наповнення інформаційних ресурсів бібліотеки з метою якісного інформаційного забезпечення учасників освітнього процесу;
- забезпечення бібліотечно-бібліографічного обслуговування та самостійної роботи студентів;
- створення та підтримка культурологічних **проектів** «ДДАЕУ у віртуальному науково-інформаційному просторі», «Наукові напрями ДДАЕУ: історико-бібліографічний проект», «Публікаційний профіль університету».
- організація з наповнення Репозитарію Дніпровського ДАЕУ (eDSAEUR) (електронного архіву документів) як інформаційного ресурсу інтелектуальних продуктів університетської спільноти;
- наповнення повнотекстовими документами Баз даних навчально-методичного комплексу (НМК);
- забезпечення користувачів електронними засобами пошуку та надання вільного доступу до інформації на різних носіях;
- накопичення електронних версій документів бібліотеки шляхом використання Інтернет-технологій;
- корпорація в напрямі створення бази електронних ресурсів з бібліотеками коледжів ДДАЕУ;

- відкриття та поповнення на бібліотечній сторінці веб-сайту університету ефективних навігаційних блоків;
- інформаційне консультування стосовно пошуку джерел в різних базах даних та з питань роботи в програмі дистанційного навчання Моосіє в електронних залах бібліотеки;
- бібліографування творчого доробку працівників університету як інформаційного ресурсу, укладання та видання бібліографічних покажчиків;
- проведення інформаційно-масових, культурно-просвітницьких та виховних заходів; надання методичної та практичної допомоги бібліотечним працівникам з питань удосконалення сучасних інформаційних та бібліотечно-бібліографічних процесів;
- підвищення фахового рівня бібліотечних працівників Головної бібліотеки та бібліотек регіонального об'єднання;
- підтримання позитивного іміджу наукової бібліотеки за допомогою популяризації інформаційних ресурсів, наповнення сторінки бібліотеки на веб-сайті університету, висвітлення діяльності бібліотеки в засобах масової інформації та взаємозв'язок з бібліотеками міста в проведенні різнобічних масових заходів.

2. ПІДСУМКОВІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ.

Загальна кількість працівників, а також динаміка фахівців з вищою нефаховою і фаховою освітою у 21 бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації скоротилася у 2018 р. порівняно із 2017 р. на 33 особи (7 %). Динаміка даного показника характеризувалась спадом у період 2008–2014 рр., лише у період 2014–2016 рр. спостерігався підйом (збільшення на 43 особи, або 36,4 %). Загалом маємо негативну картину зниження кількості бібліотечних працівників в мережі за останнє десятиріччя. Але спостерігається зростання кількості бібліотекарів з вищою фаховою (на 16 %) і вищою нефаховою освітою (на 8 %) у 2018 р. порівняно з 2017 р., тобто доля працівників з вищою освітою збільшилась.

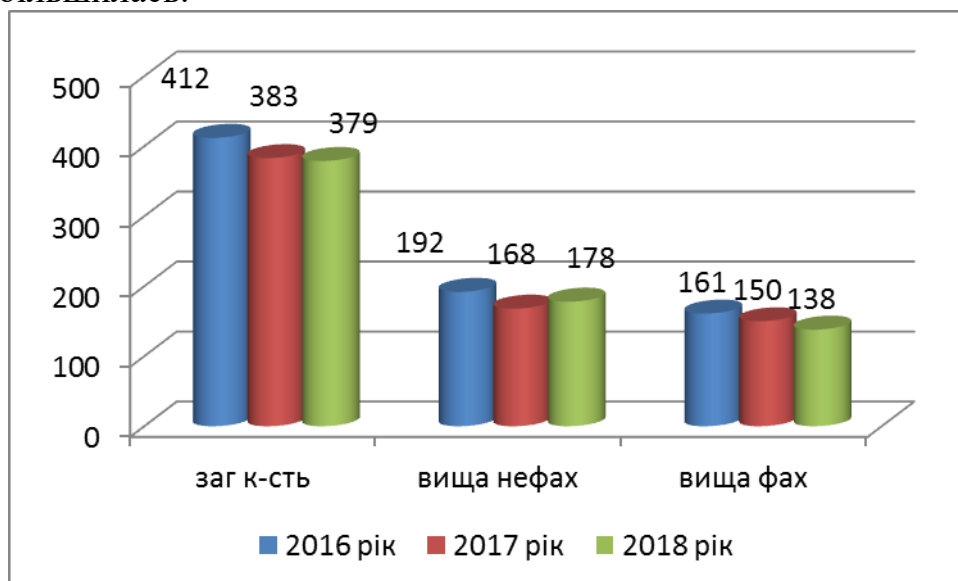

Рис. 1. Кількість працівників у бібліотеках

аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації (2016–2018 рр.), осіб

Загальний фонд бібліотек у 2018 р. дещо зменшився порівняно з 2017 р. і знаходиться на рівні 2014–2016 рр. (8504894 од., 2017 р.), нові надходження зросли у 2018 р. на 5730 од., що складає 11 %. Загалом картина після карколомного спаду у 2014 р., коли показник загального фонду зменшився майже на 1 млн примірників, стабілізувалася (рис. 2).

Рис 2. Загальний фонд та нові надходження у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації за 2016–2018 рр., документів

У 2018 р. показник «рідкісні і цінні видання» збільшився порівняно з 2017 р. на 6323 од. або 10 %. Звітні показники перевищували планові – у 2018 р. на 23335 од., або 33 % – рис. 3.

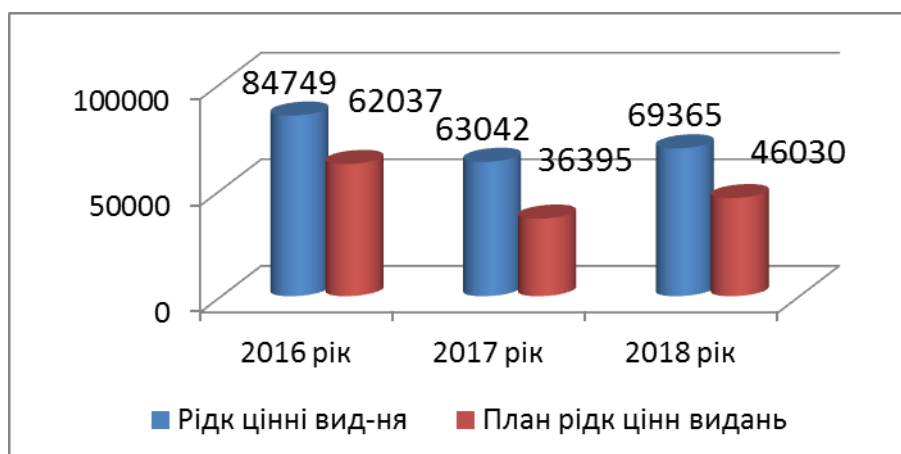

Рис. 3. Фонд рідкісних і цінних видань у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації за 2016–2018 рр., документів

Показники «кількість наукових тем» і «кількість наукових статей у бібліотеках» загалом корелюють між собою (рис. 4, 5). Більшій кількості наукових тем відповідає більша кількість статей. Але у 2018 р. спостерігається деякий спад цих показників відносно 2017 і 2016 рр. – і кількості наукових тем і кількості наукових статей. Звітні показники в обох випадках більші за планові (20 %).

Рис. 4. Кількість наукових тем у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації за 2016–2018 рр.

Рис. 5. Кількість наукових статей у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації (2016–2018 рр.)

Показник «кількість комп’ютерів» зазнав деякого спаду у 2017 р. з показника 564 комп’ютер у 2016 р. до 538 од 2017 р. і до 588 од у 2018 р. (рис. 6). Планові показники в розглядувані роки менші.

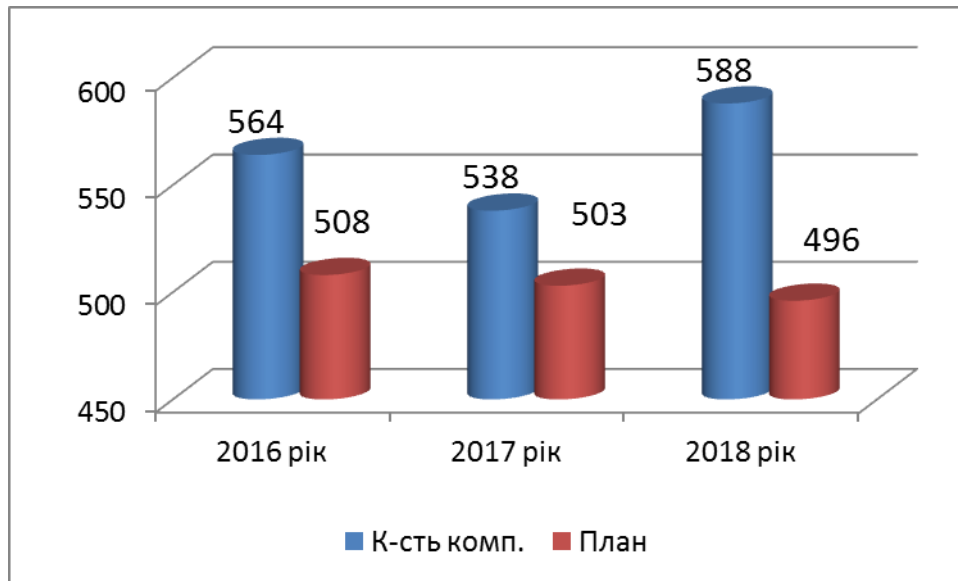

Рис. 6. Кількість комп'ютерів у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації (2016–2018 рр.), одиниць

2. ОЦІНКА ВИКОНАННЯ ПЛАНУ У 2017 Р.

Оцінка виконання плану мережею здійснювалась за інтегральними показниками з використанням програми Excel. У звітному 2018 р. кількість зареєстрованих користувачів всіма підрозділами бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. збільшилась порівняно з планом відповідно на 6538, а обслужених збільшилась на 27206 осіб. Кількість відвідувань зменшилась на 92210, а кількість виданих документів також зменшилась порівняно з планом. Інші звітні показники обслуговування користувачів у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. в 2018 р. також зазнали змін (табл. 1), не виконано план по кількості користувачів, обслужених всіма підрозділами бібліотек.

На 2019 р. заплановано зменшення всіх показників обслуговування користувачів відносно звітних за 2018 р.

Таблиця 1

Обслуговування користувачів у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. обліку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Кількість зареєстрованих користувачів	Користувач	125804	132342	127498	6538	-4
із них: науковці, викладачі	-//-	7030	7787	6645	757	-15

- студенти	-//-	95542	104218	97502	8676	-6
- спеціалісти	-//-	4053,00	4271	3746	218	-12
- інші	-//-	9134	14924	8952	5790	-40
Кількість користувачів, обслужених всіма підрозділами бібліотеки	Користувач	291521	318727	402449	27206	26
Кількість відвідувань	Відвід	3594568	3502358	3964503	-92210	13
Кількість виданих документів	Прим.	13627102	8279505	8423119	-5347597	2
в т.ч. навчальної літератури (для б-к ВНЗ)	Прим.	5218884	5643048	5095973	424164	-10

Всі показники електронної доставки документів у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. у 2018 р., порівняно з планом, зменшилися, окрім кількості документів, отриманих із інших бібліотек (збільшилися на 86 одиниць) і сторінок електронних копій (збільшення на 116). Планові показники МБА та ЕДД на 2019 р. менші за звітні 2018 р., за виключенням «кількості виданих документів іншим бібліотекам» і сторінок електронних копій (+2 %) (табл. 2).

Таблиця 2

МБА та ЕДД (електронна доставка документів) в бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. обліку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
МБА та ЕДД (електронна доставка документів)		0	1	0	1	-100
К-ть абонентів МБА		184	206	193	22	-6
К-ть абонентів ЕДД		79	111	149	32	34
К-ть документів отриманих із інших бібліотек		608	694	705	86	2
у т.ч. сторінок електронних копій		215	331	192	116	-42
К-ть виданих документів іншим бібліотекам		450	393	400	-57	2
у т.ч. сторінок електронних копій		12365	8373	8337	-3992	-0,4

Сумарні по мережі середньостатистичні показники діяльності бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. у 2018 р. всі без виключення збільшилися, порівняно з

планом. На 2019 р. заплановано їх зменшення відносно звітних за 2018 р. (табл. 3).

Таблиця 3

Середньостатистичні показники діяльності бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. обліку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2017 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Читаність		1151	1347	1218	196	-10
Книгозабезпеченість	Прим.	1091	1405	1219	314	-13
Книгозабезпеченість підручниками (для б-к ВНЗ)		671	816	698	146	-14
Обертаність		20	23	19	2	-17

Загальна кількість інформаційно-масових заходів бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. у звітному 2018 р. збільшилася, порівняно з плановим завданням 2018 р., на 292 од., у тому числі виставки, перегляди літератури – на 406 од., віртуальні виставки – на 14 од., інші масові заходи на допомогу навчально-виховному процесу – на 181 од. Дні інформації, науки, кафедри, спеціаліста, аспіранта на рівні планового показника (285 од.). На 2019 р. заплановано зменшення всіх показників інформаційно-масової та культурно-просвітницької діяльності бібліотек відносно звітних показників 2018 р. (табл. 4).

Таблиця 4

Інформаційно-масова та культурно-просвітницька діяльність бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. облік у	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Загальна кількість інформаційно-масових заходів	захід	3253	3545	3413	292	-4
Із них: виставки, перегляди літератури	-/-	1954	2360	2001	406	-15
Кількість віртуальних виставок		218	232	210	14	-9

дні інформації, дні науки, дні кафедри, дні спеціаліста, дні аспіранта, інше	-//-	269	312	285	43	-9
інші масові заходи на допомогу навчально-виховному процесу (бібліографічні огляди, чит. конференції, прем'єри, презентації, вітальні, літ.-муз. вечори, виховні години, клуби, інше)	-//-	540	721	570	181	-21

Показники довідково-інформаційного обслуговування користувачів у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. в 2018 р. збільшилися, порівняно з планом, окрім кількості виконаних бібліографічних довідок, кількості **науково-бібліографічних посібників**, кількості консультації з бібліографічного розшуку документів та методики оформлення списків використаної літератури а також кількості інформацій про бібліотеку. На 2019 р. заплановано зменшення майже всіх показників довідково-інформаційного обслуговування відносно звітних за 2018 р., окрім кількості виконаних тематичних бібліографічних довідок віртуальною довідковою службою (+1 %) (табл. 5).

Таблиця 5

Довідково-інформаційне обслуговування у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. облік у	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Кількість абонентів ДОК	Осіб	263	303	290	40	-4
Кількість абонентів ВРІ	Осіб	648	650	619	2	-5
Кількість виконаних бібліографічних довідок, всього		279494	321561	314353	42067	-2
у т.ч. тематичних		90175	101519	93762	11344	-8
у т.ч. за індексовано документів (УДК, ББК)		11323	42640	40271	31317	-6
Виконано в автоматизованому режимі		31215	61989	60961	30774	-2
у т.ч. віртуальною довідковою службою		1407	25054	25335	23647	1
Науково-бібліографічні посібники:	Всього шт.	277	223	218	-54	-2

науково-допоміжні (ретроспект., галузеві, темат., поточні, біобібліографічні) бібліографічні покажчики	-//-	50	64	63	14	-2
· бібліографічні списки літератури (інформаційні, тематичні, рекомендаційні)	-//-	888	941	839	53	-11
Діяльність бібліотек на допомогу інформаційній культурі користувачів		2350	2339	2326	-11	-1
Проведення занять з використання традиційних інформаційних та електронних ресурсів	Годи н	1470	1822	1214	352	-33
Індивідуальні та групові консультації з бібліографічного розшуку документів та методики оформлення списків використаної літератури	Заг. кількі сть	55821	60031	50995	4210	-15
Інформацій про бібліотеку в установах та засобах масової інформації (преса, телебачення, радіо)	Шт.	458	353	312	-105	-12

Надходження документів (всього) у бібліотеки аграрних ВНЗ III–IV р. а. в 2018 р. збільшилось порівняно з планом на 5318 примірників. Кількість книг зменшилась – на 3637 од. Документів на змінних носіях збільшилось на 1224 од.

Кількість вибулих документів з основного фонду збільшилась відносно плану на 19812 од., з обмінного фонду – збільшилась на 8808 од.

План на 2019 р. передбачає зменшення надходження всіх видів документів порівняно зі звітними показниками 2018 р. Виключенням є показник надходження книг, у т.ч. іноземними мовами, документів на змінних носіях, і електронних видань (табл. 6).

Таблиця 6

Формування бібліотечного фонду у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. обліку	План на 2018р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, –)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, –)
Надходження документів – всього	Прим.	50251	55569	49670	5318	-11
· із них: книги (примірників)	-//-	26641	23004	27682	-3637	20

· книг (назв)		7892	8289	8575	397	3
державною мовою (примірників)		20432	32458	25682	12026	-21
іноземними мовами (примірників)	-//-	2461	4174	3233	1713	-23
у т.ч. російською мовою (примірників)		1948	2703	1448	755	-46
· періодичних видань (примірників)	-//-	10893	14546	12310	3653	-15
· періодичних видань (назв)		810	1828	855	1018	-53
державною мовою (примірників)		12164	12585	8884	421	-29
іноземними мовами (примірників)		1121	624	1616	-497	159
у т.ч. російською мовою (примірників)	-//-	879	1003	943	124	-6
· електронні видання – примірників		5685	7175	7910	1490	10
· електронні видання – назв		3560	3437	3242	-123	-6
у т.ч. документів на змінних носіях	-//-	187	1411	1513	1224	7
Вибуло документів: - з основного фонду	Прим.	31934	51746	38234	19812	-26
- з обмінного фонду	-//-	6068	14876	6325	8808	-57

Показник загального фонду мережі (всі види літератури) станом на 01.01.2019 р. порівняно з планом збільшилось на $\approx 1,088$ млн. примірників. Збільшення спостерігається також по всіх складових фонду, окрім «періодичні видання» – зменшення на 689489 прим. На 2019 р. заплановано зменшення загального фонду бібліотек ВНЗ III–IV р. а. на 4 % (табл. 7).

Таблиця 7

Загальний бібліотечний фонд у бібліотеках аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)

Показники	Од. облі ку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилен ня звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Загальний фонд на 01.01.2018 року	-//-	7366738	8455282	8145405	1088544	-4
· книги (всього)	-//-	5930362	6695856	6148677	765494	-8
у т.ч. іноземні	-//-	2430535	3064474	2427675	633939	-21
· періодичні видання (всього)	-//-	1813515	1124026	930291	-689489	-17
у т.ч. іноземні	-//-	187622	180324	158291	-7298	-12

електронні видання – примірників/назв		40213	72077	44702	31864	-38
· нормативно-виробничі документи, ДОСТи, каталоги	Од. зб.	122177	187558	122595	65381	-35

У структурі фонду бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. у 2018 р. спостерігається збільшення, порівняно з планом, основного фонду (на 1,32 млн. од.), у т. ч. цінних і рідкісних видань (на 39,09 тис. од.), а також навчальної літератури (на 0,54 млн. од.). На 2019 р. заплановано зменшення всіх показників, окрім обмінного фонду. (табл. 8).

Таблиця 8

**Структура фонду бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а.
(станом на 01.01.2018 р.)**

Показники	Од. облік у	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, –)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, –)
· основний (всього)	-//-	6000701	7320598	6145067	1319897	-16
у т.ч. – цінні, рідкісні видання	-//-	46030	85129	43970	39099	-48
· обмінний (всього)	-//-	302677	96997	285403	-205680	194
· навчальна література (для бібліотек ВНЗ)	-//-	3554607	4094457	3425737	539850	-16

Кількість придбаних (передплачених) баз даних (БД) у бібліотеках ВНЗ III–IV р. а. в 2018 р. більша, порівняно з планом, на 26 од.; на 2019 р. не заплановано їх збільшення.

Загальна кількість бібліографічних записів у БД збільшилась на 96888, а в електронний каталог (ЕК) збільшилася на 3562 од. На 2019 р. заплановано зменшення цих показників відповідно на 13 і 77 %.

Кількість оцифрованих документів за 2018 р. збільшилася відносно плану на 811 примірників, кількість сторінок зменшилась на 14966, кількість яких заплановано зменшити у 2019 р. відповідно на 73 і 9 % (табл. 9).

Таблиця 9

**Бази даних (БД) й електронні ресурси в бібліотеках аграрних ВНЗ
III–IV р. а. (станом на 01.01.2018 р.)**

Показники	Од. обліку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018	План 2019 р. у % до звіту 2018 р.

					р. (+, -)	(+, -)
Кількість придбаних (передплачених) БД	Од.	24,5	50,5	31,5	26	-38
із них повнотекстових БД		13	28	21	15	-25
Кількість БД текстового доступу		21	39	23	18	-41
Ресурси відкритого доступу, БД		476	660	624	184	-5
Власних БД	БД	134	153	139	19	-9
Загальна кількість баз даних (БД)		270	292	259	22	-11
Загальна кількість бібліографічних записів у БД	Запис	2801276	2898164	2504394	96888	-14
Введено бібліографічних записів за звітний період (за рік) у БД	-//.	152726	178700	155643	25974	-13
Загальна кількість записів ЕК	-//-	2157733	2161295	2101482	3562	-3
Введено записів за звітний період (за рік) в ЕК	-//-	142997	142015	89508	-982	-37
Кількість звернень до ЕК		3811685	212690 3	3561871	- 16847 82	67
Кількість оцифрованих документів за рік	Прим.	292	1103	301	811	-73
у т.ч. сторінок		111200	96234	87791	-14966	-9
Інтернет для користувачів	К-ть	5155	278	124	-4877	-55

У 2018 р. по кількості організованих семінарів, конференцій план виконано; по інших показниках даного розділу (табл. 10) також. На 2019 р. заплановано зменшення згаданих показників діяльності бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. (табл. 10).

Відвідування бібліотек аграрних ВНЗ з метою надання їм методичної та практичної допомоги у 2018 р. зменшилося відносно плану на 6 осіб.

Кількість наукових тем (з № держ. реєстрації), які бібліотеки аграрних ВНЗ III–IV р. а. проводить самостійно, або беруть участь у наукових дослідженнях установ, в 2018 р. залишилась на рівні планового показника (9 тем). На 2019 р. не заплановано збільшення кількості розроблюваних бібліотеками тем.

Кількість наукових праць, опублікованих працівниками досліджуваних бібліотек у 2018 р., склала 145 од., що більше, порівняно з планом, на 37 од. Однак планом на 2019 р. передбачено зменшення наукових публікацій відносно 2018 р. на 22 % (табл. 10).

Таблиця 10

Науково-методична, науково-дослідна та видавнича діяльність бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. (станом на 01.01.2017 р.)

Показники	Од. облік у	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Організація семінарів, конференцій та ін.	Кількість	36	151	50	115	-67
Проведено практикумів, стажувань	-//-	46	71	73	25	3
Надано методичних консультацій	-//-	899	1540	1203	641	-22
Розробка інструктивно-методичних матеріалів	Стор.	1620	1866	1401	246	-25
Відвідування бібліотек з метою надання їм методичної та практичної допомоги		90	96	76	6	-21
Кількість наукових тем (з № держ. реєстрації), які проводить бібліотека самостійно, або бере участь у наукових дослідженнях установи, закладу	-//-	7	8	6	1	-25
Кількість наукових статей, публікацій, тез підготовлених працівниками бібліотеки	-//-	108	145	113	37	-22

Загальна площа приміщень бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. у 2018 р. склала 29797,79 м², що більше, порівняно з планом. Також збільшено площу приміщень для зберігання бібліотечних фондів (на 2657 м²). Планом на 2019 р. передбачено зменшення обох згаданих показників на 24 і 29 %, порівняно з 2018 р. (табл. 11).

Планові показники технічного оснащення (кількість комп'ютерів, сканерів, апаратів для копіювання) децю перевиконані.

На 2019 р. заплановано невелике зменшення усіх показників розділу.

Таблиця 11

**Матеріально-технічна база бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а.
(станом на 01.01.2018 р.)**

Показники	Од. обліку	План на 2017 р.	Звіт за 2017 р.	План на 2018 р.	Відхилення	План 2019 р.
-----------	------------	-----------------	-----------------	-----------------	------------	--------------

					звіт/план 2018 р. (+, -)	у % до звіту 2018 р. (+, -)
Загальна площа в т.ч.	м ²	25703,79	29797,7 9	22662,89	4094	-24
Для зберігання фондів	м ²	12887,61	15544,8 1	11087,41	2657,2	-29
Загальна кількість читальних залів	Чз	75	21999	21986	21924	0
Загальна кількість місць	місце	4820	5217	4532	397	-13
Кількість комп'ютерів (вказати типи)	Шт.	496	588	502	92	-15
Кількість сканерів	-//-	45	51	44	6	-14
Кількість апаратів для копіювання	-//-	63	61	48	-2	-21

Загальна кількість працівників бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. в 2018 р. склала 378,5 осіб, що більше, порівняно з планом, на 82 осіб (у т.ч. бібліотечних – на 91 осіб). Планом на 2019 р. передбачено їх зменшення відносно рівня 2018 р. на 26 %. Планом передбачено збільшення кількості наукових співробітників бібліотек на 23 особи. Кількість осіб, які навчалися в аспірантурі та докторантурі у 2017 р. – 4 особи і співпадає з плановим показником. менша за планову на 1 особу, планом на 2019 рік передбачається 3 особи. (табл. 12).

Потреба в підвищенні кваліфікації працівників бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. станом на 01.01.2018 р. склала 37 осіб, що на 14 осіб більше порівняно з планом. У 2019 р. планується деяке зменшення кількості осіб, які потребують курсів підвищення кваліфікації, відносно 2018 р.

Таблиця 12

Кадровий склад бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р.а. (станом на 01.01.2018 р)

Показники	Од. обліку	План на 2018 р.	Звіт за 2018 р.	План на 2019 р.	Відхилення звіт/план 2018 р. (+, -)	План 2019 р. у % до звіту 2018 р. (+, -)
Загальна кількість працівників	Праців.	298	378,5	281,5	80,5	-26
· із них: бібліотечних працівників	-//-	279,5	370,5	262,5	91	-29
· наукових співробітників бібліотеки	-//-	1	0	24	-1	
у т.ч. у штаті інших підрозділів	-//-	6	10	8	4	-20
Склад за освітою:	-//-	6	6	6	0	0

- вища фахова (інформаційно-бібліотечна)	-//-	88	138	79	50	-43
- вища не фахова (інша)	-//-	143	178	139	35	-22
- середня спеціальна (фахова)	-//-	28,5	41,5	25,5	13	-39
- загальна середня	-//-	9	13	10	4	-23
Склад за стажем:	-//-	0	0	0	0	
- до 5 років	-//-	33	54	46	21	-15
- від 5 до 10 років	-//-	36	45	30	9	-33
- від 10 до 30 років	-//-	111,5	153,5	108,5	42	-29
- від 30 до 40 років	-//-	59	92	56	33	-39
- понад 40 років	-//-	8,00	19	7	11	-63
Наявність наукового ступеня, почесного звання тощо	-//-	14	18	15	4	-17
Навчання в аспірантурі, докторантурі	-//-	4	3	2	-1	-33
Потреба в підвищенні кваліфікації	-//-	23	37	24	14	-35

Склад працівників бібліотек аграрних ВНЗ III-IV р.а. за стажем і за освітою представлено на діаграмах рис . 7 і 8.

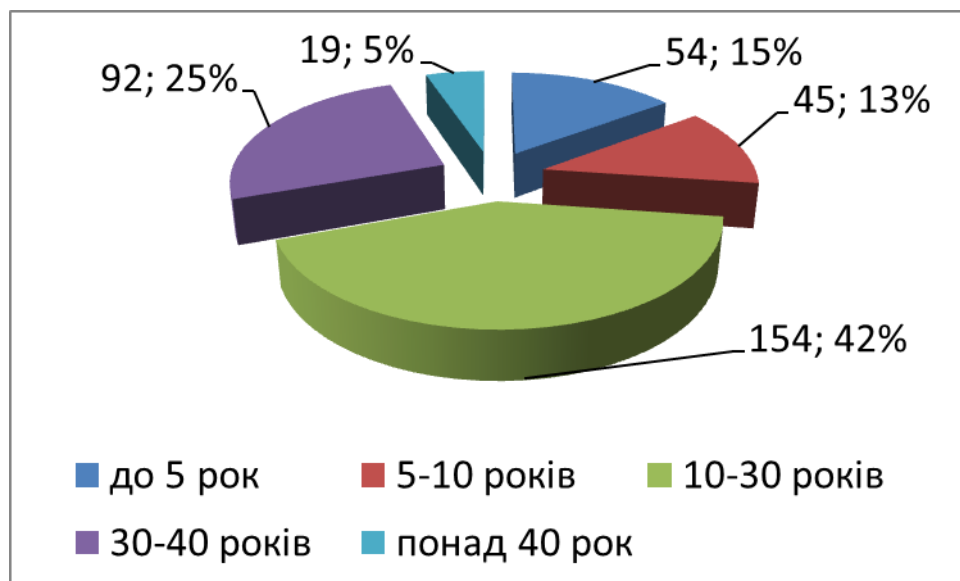

Рис. 7 Склад працівників бібліотек мережі аграрних ВНЗ III-IV р.а. за стажем

Станом на 01.01.2017 р. кількість працівників бібліотек аграрних ВНЗ III-IV р. а. з вищою фаховою інформаційно-бібліотечною освітою збільшилася відносно плану на 56 особи, а в 2017 р. цей планується значне їх зменшення на 41 %.

Зміна чисельності працівників бібліотек аграрних ВНЗ з вищою нефаховою, середньою спеціальною і загальною середньою освітою, порівняно з планом, у 2017 р. була незначною (зменшилася лише на 4 особи). Однак у 2017 р. їх кількість відносно 2017 р. також планується зменшити значною мірою (табл. 12).

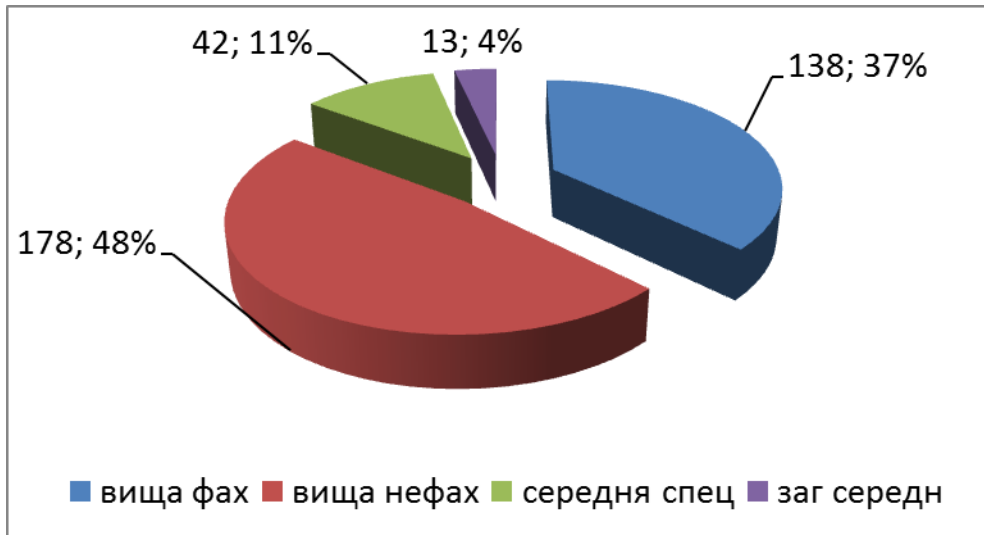

Рис. 8 Склад працівників бібліотек аграрних ВНЗ III-IV р.а. за освітою

На рисунках 9–22 наведено статистичні показники бібліотек мережі у розрізі окремих бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. станом на 01.01.2019 р.

Рис 9 Кількість зареєстрованих користувачів

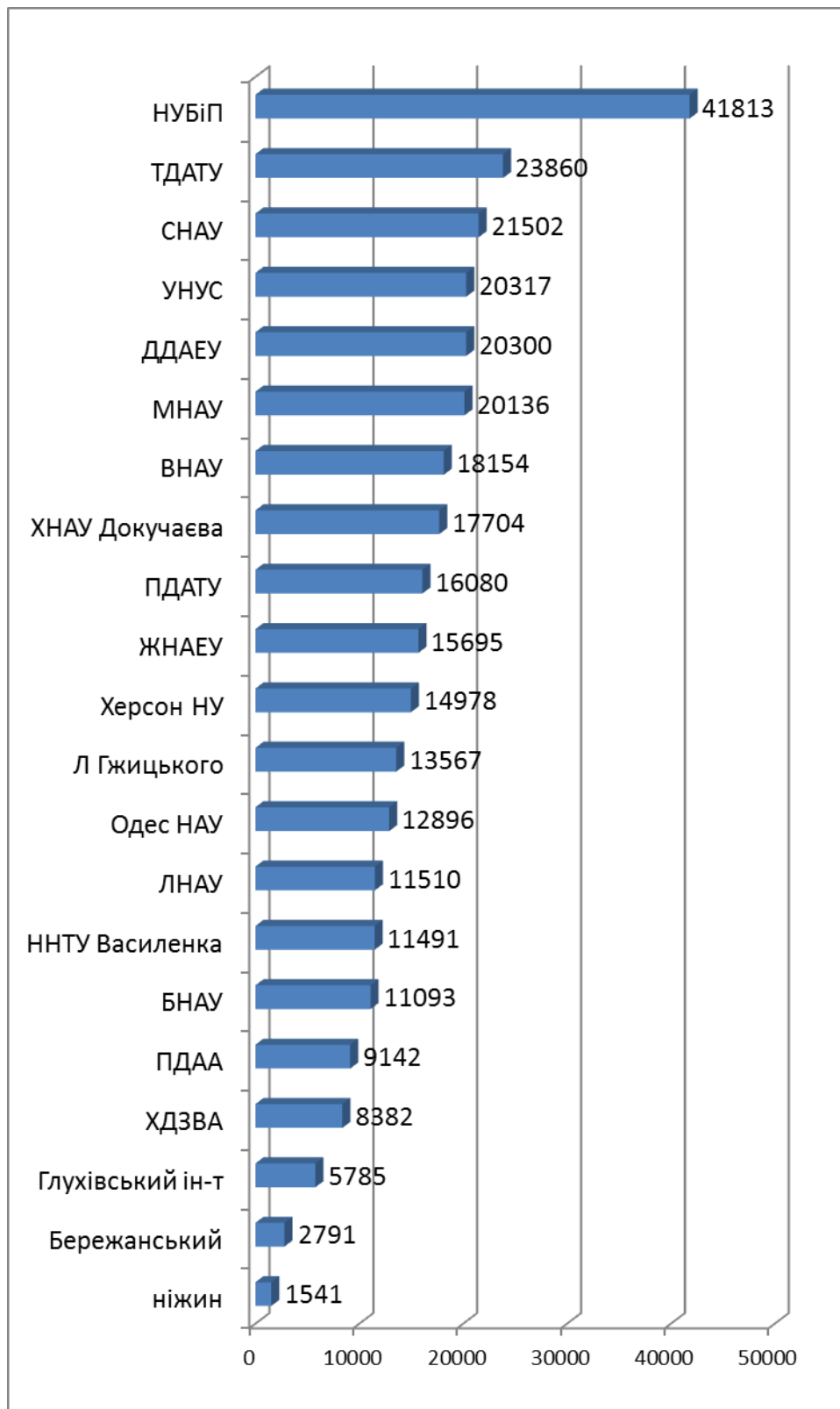

Рис. 10 Кількість обслугованих користувачів

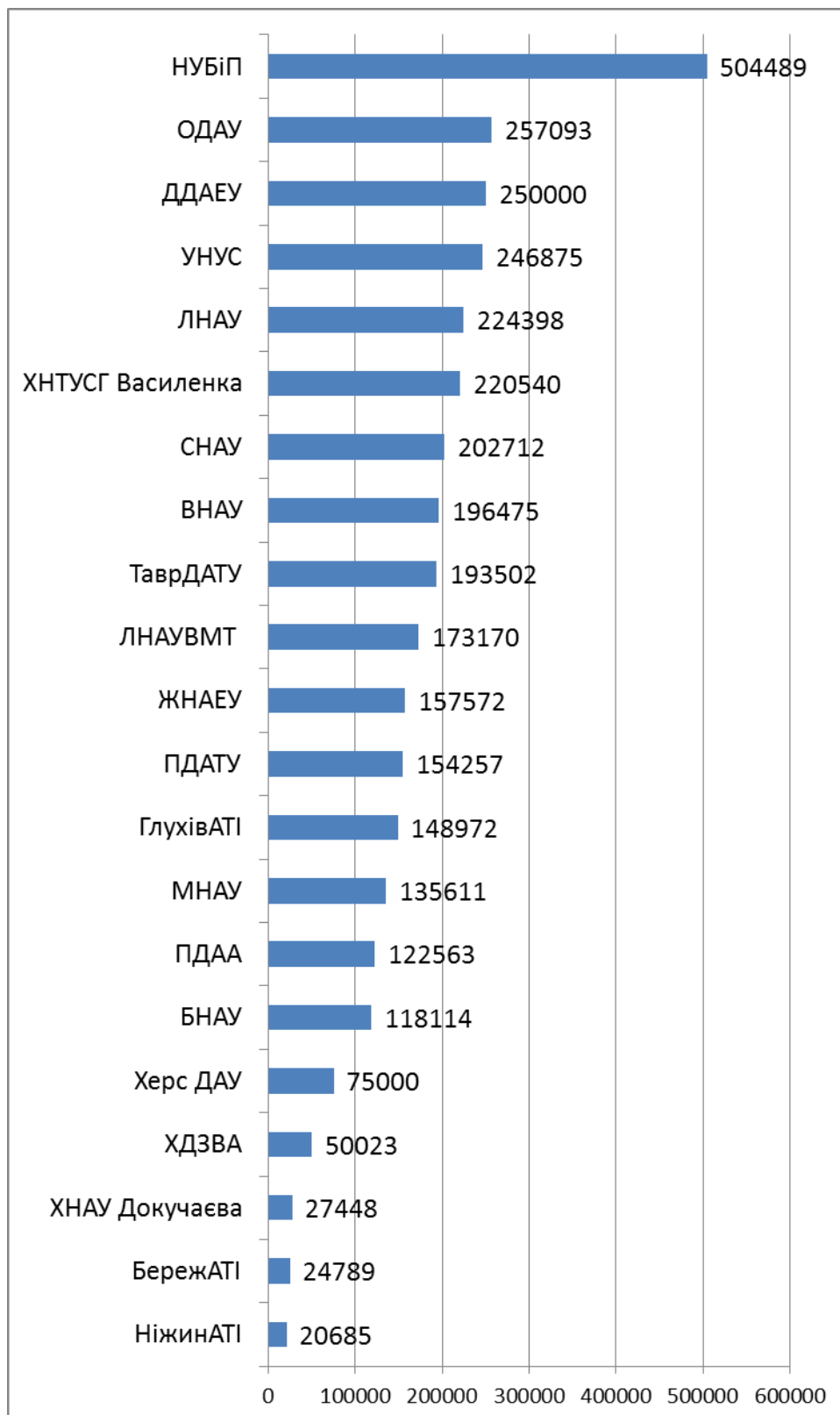

Рис 11 Кількість відвідувань

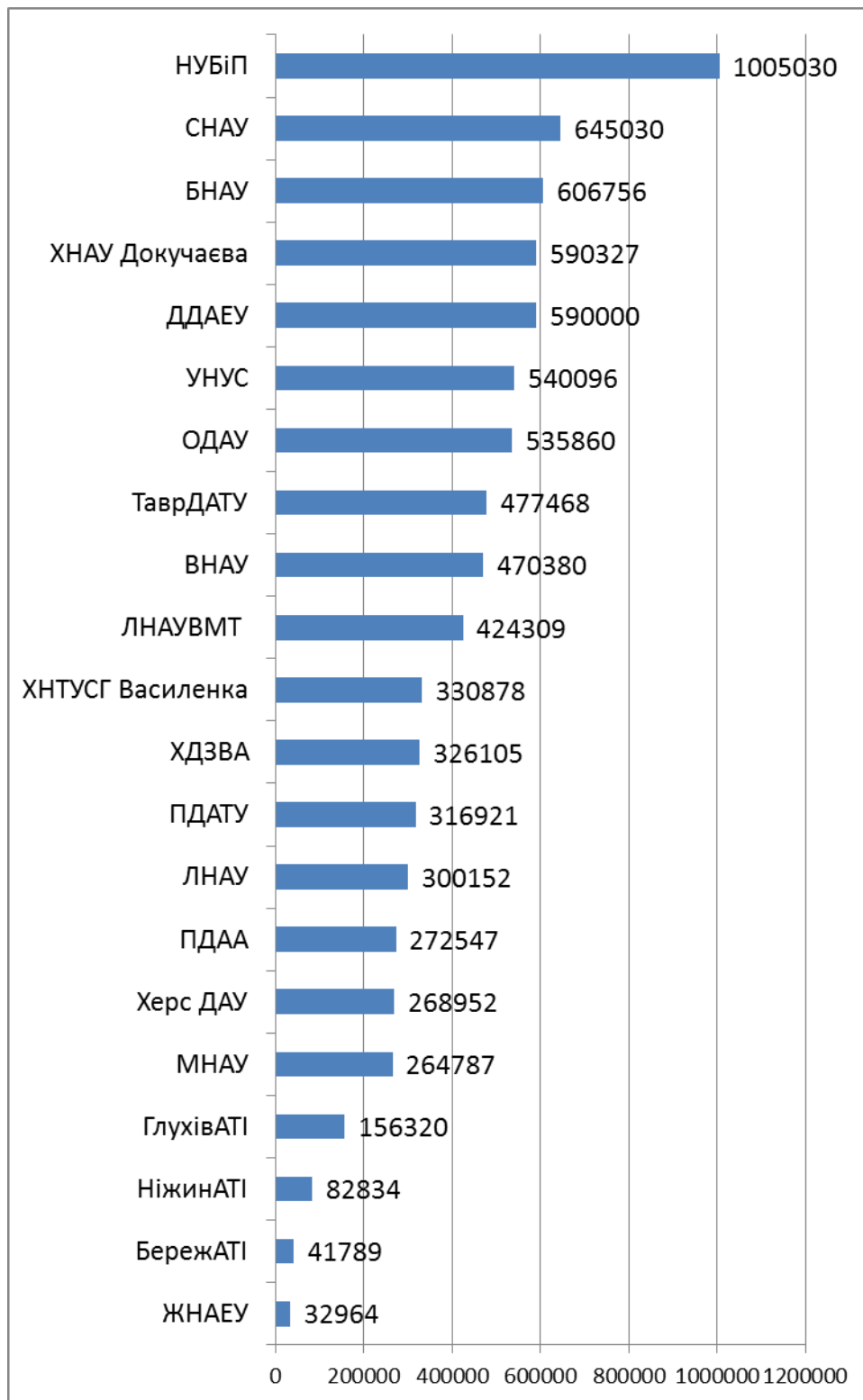

Рис 12. Видано документів

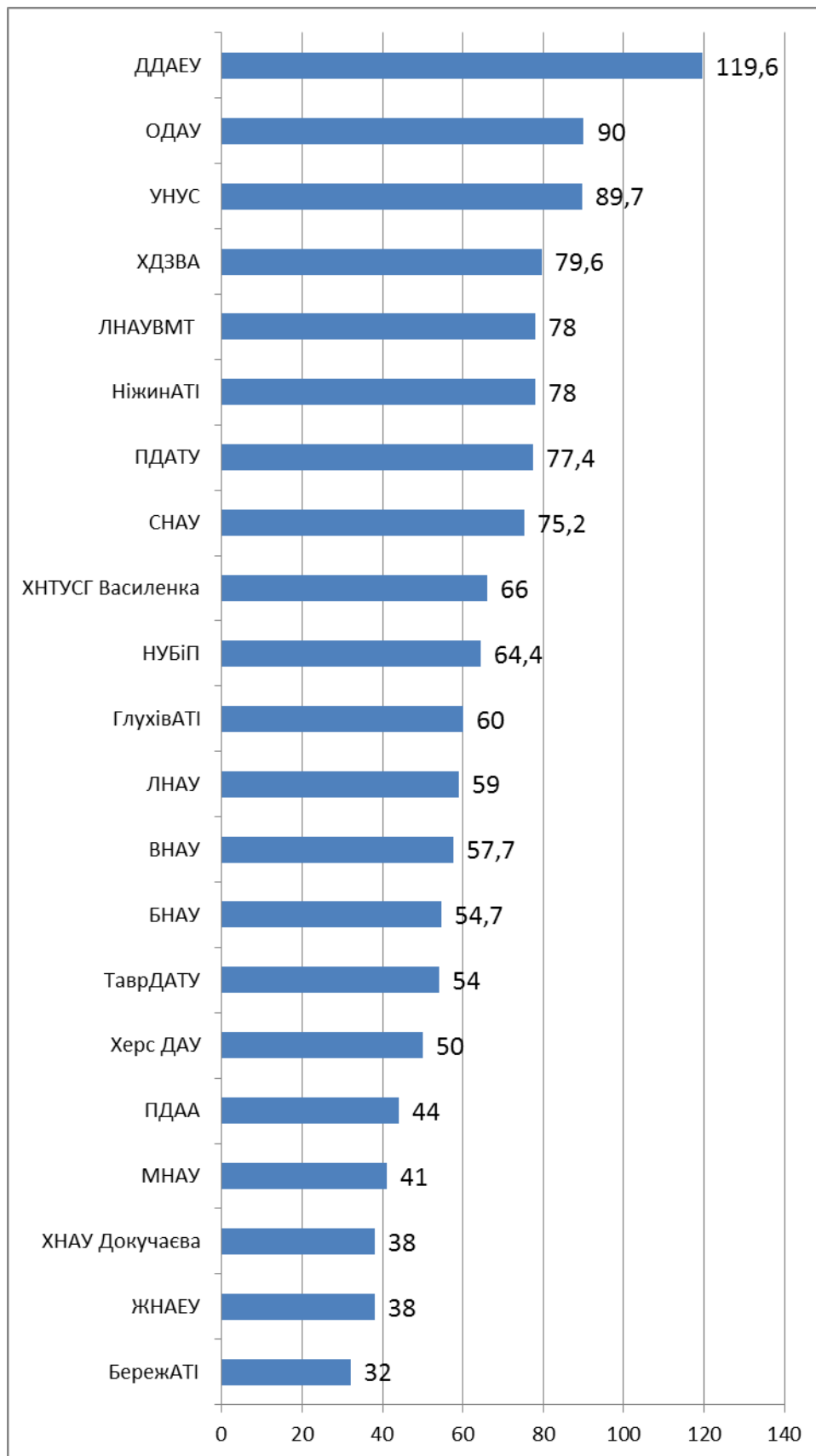

Рис 13 Читаність

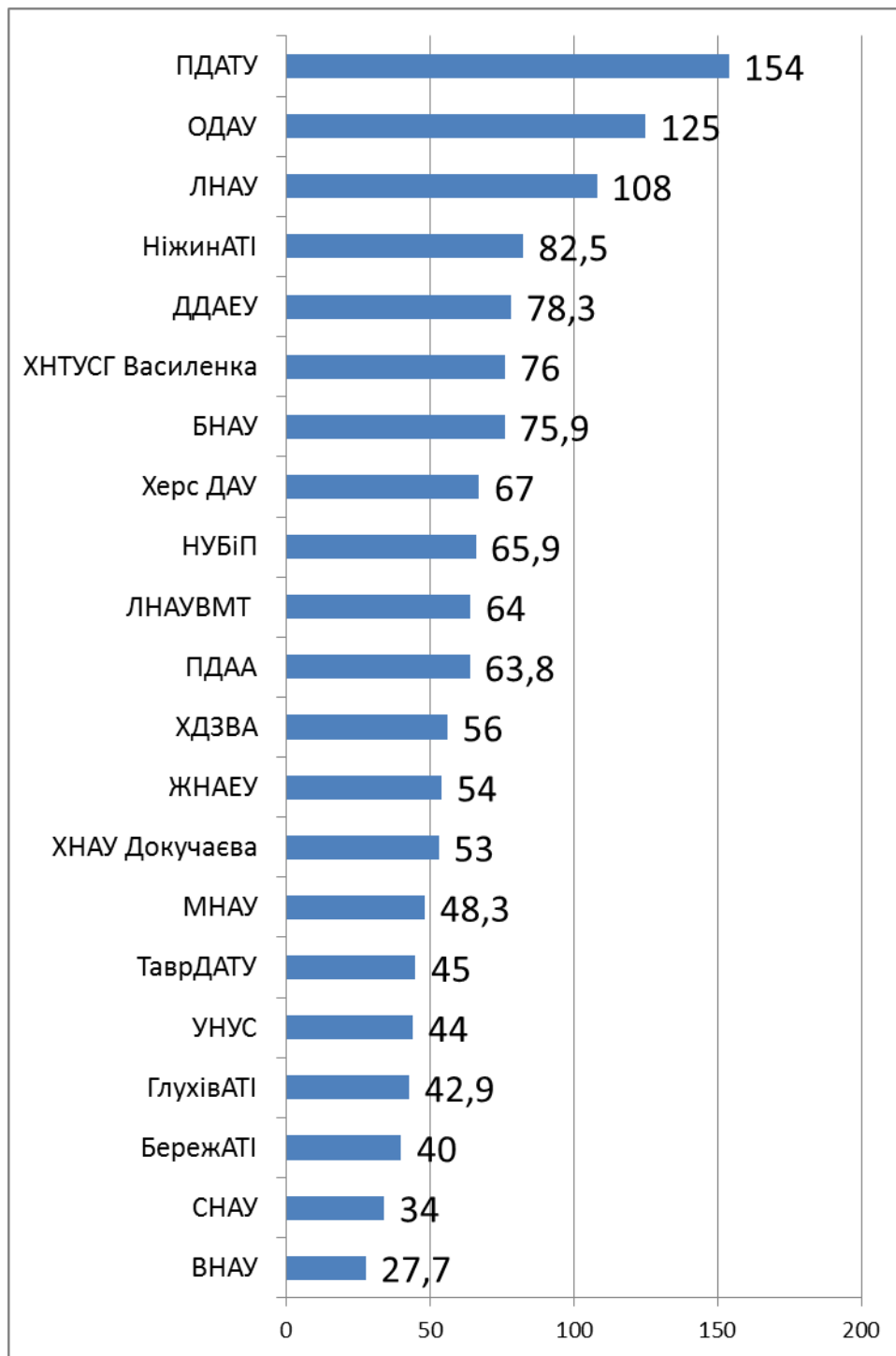

Рис 14 Книгозабезпеченість

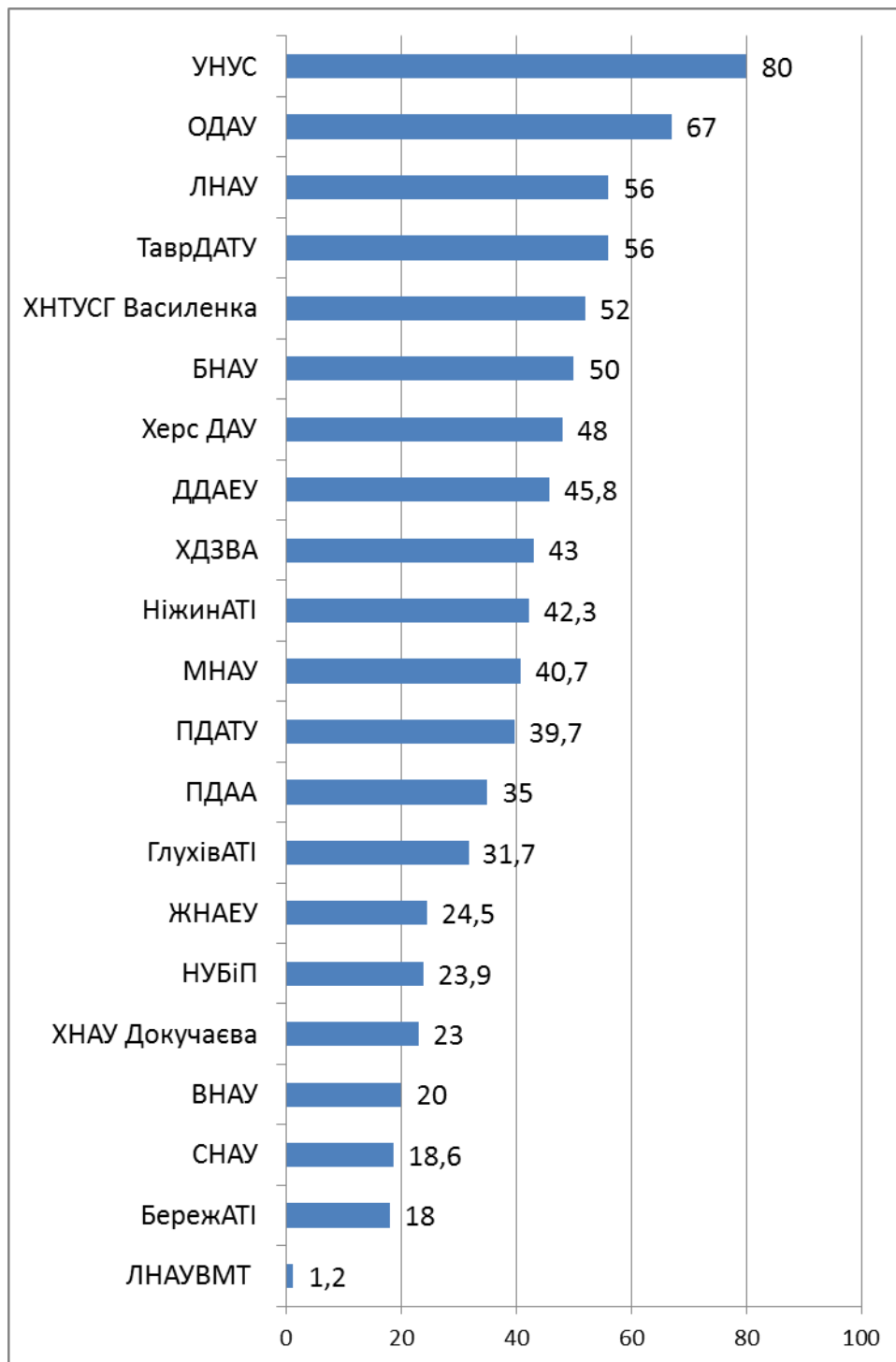

Рис 15 Забезпеченість підручниками

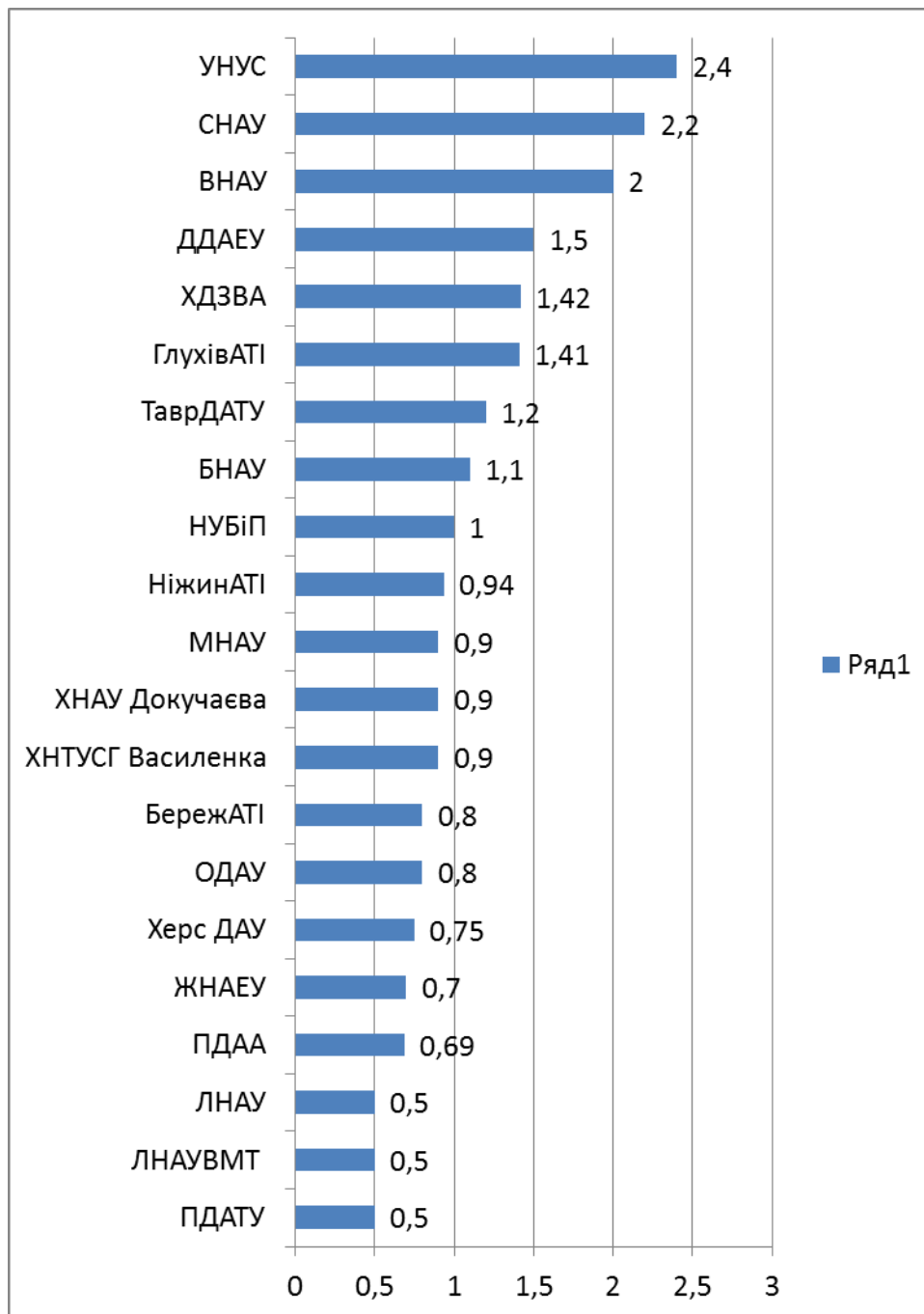

Рис 16 Обертаність

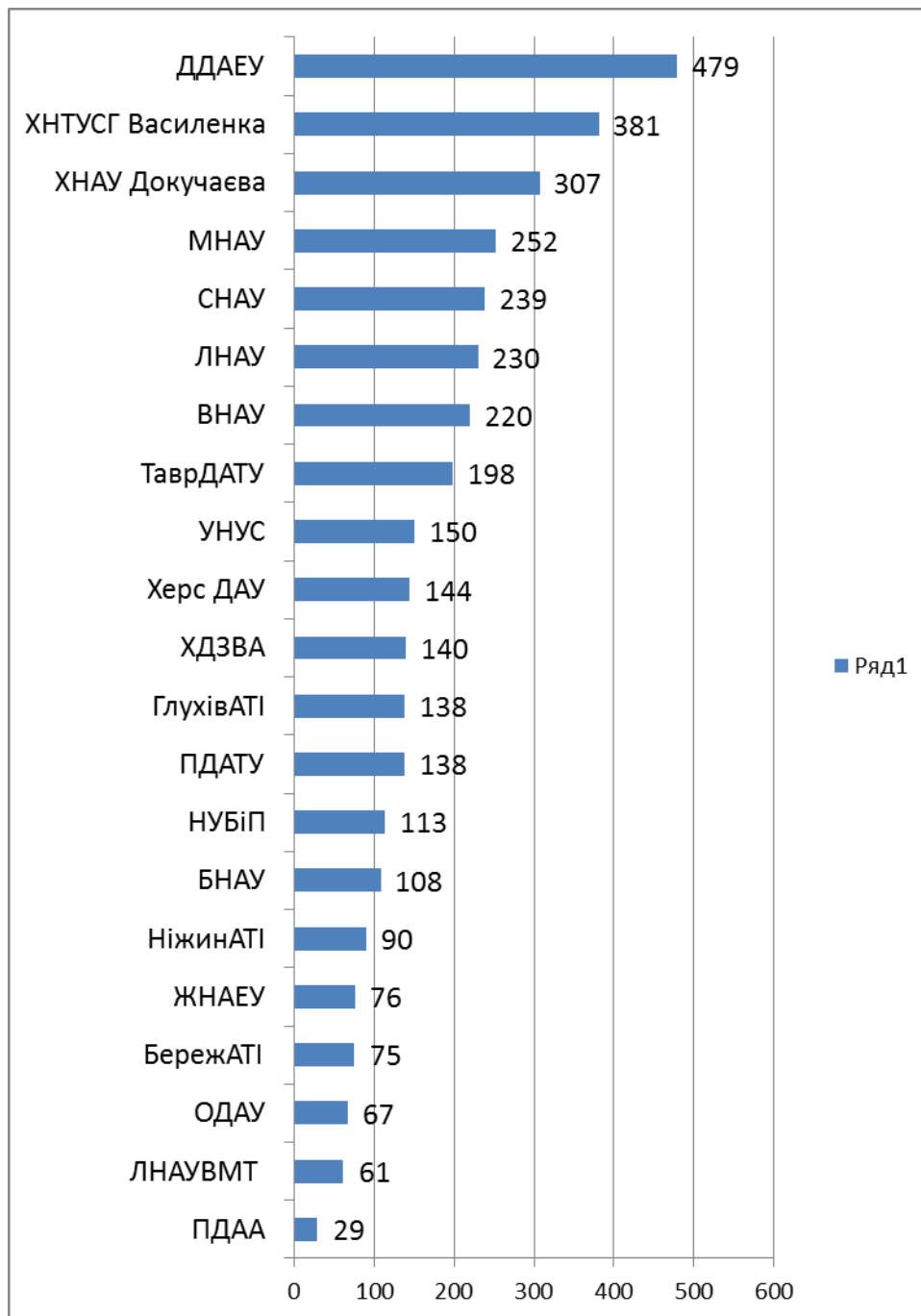

Рис 17 Загальна кількість інформаційно-масових заходів

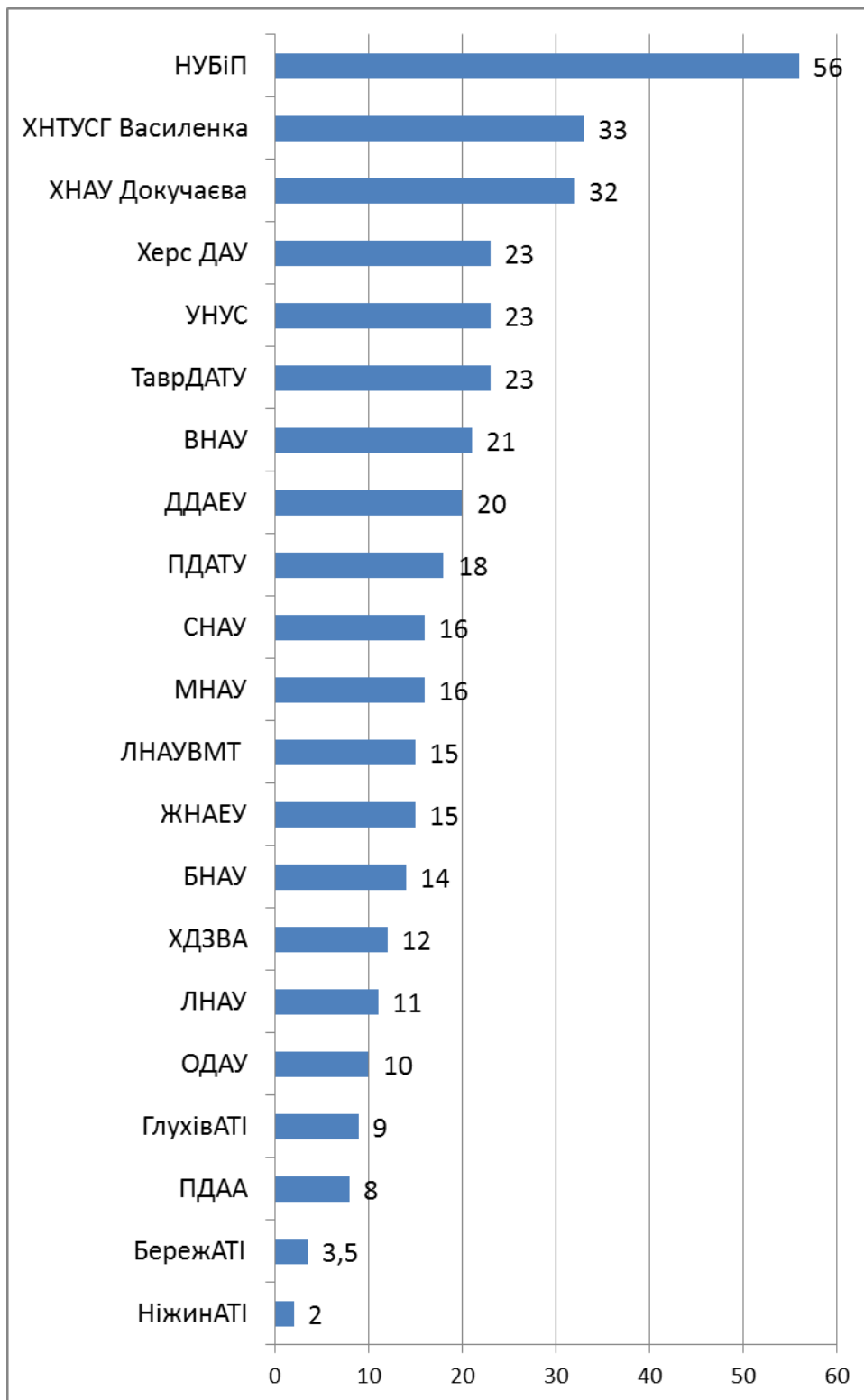

Рис 19 Загальна кількість працівників

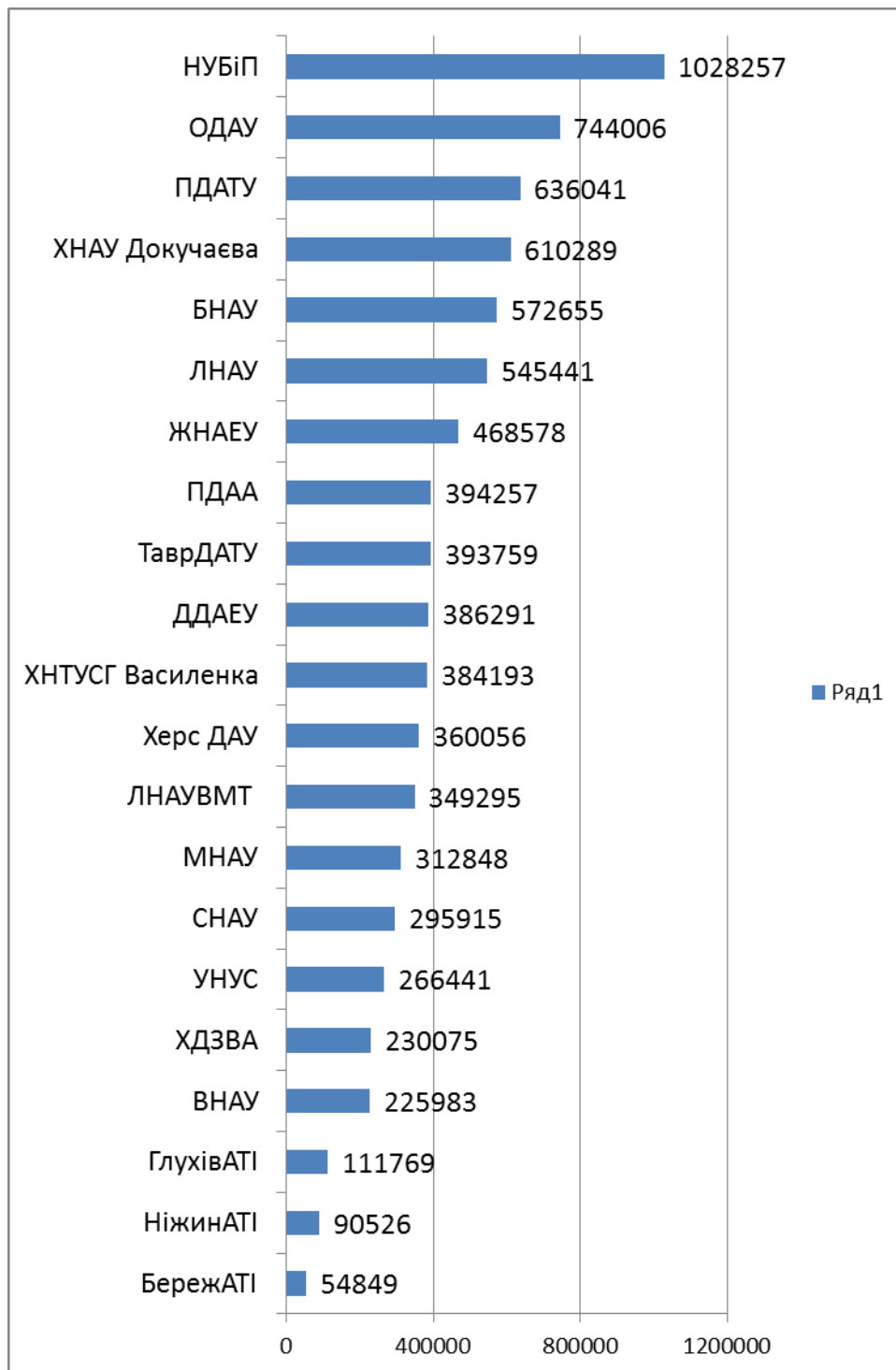

Рис 20 Загальний фонд бібліотеки

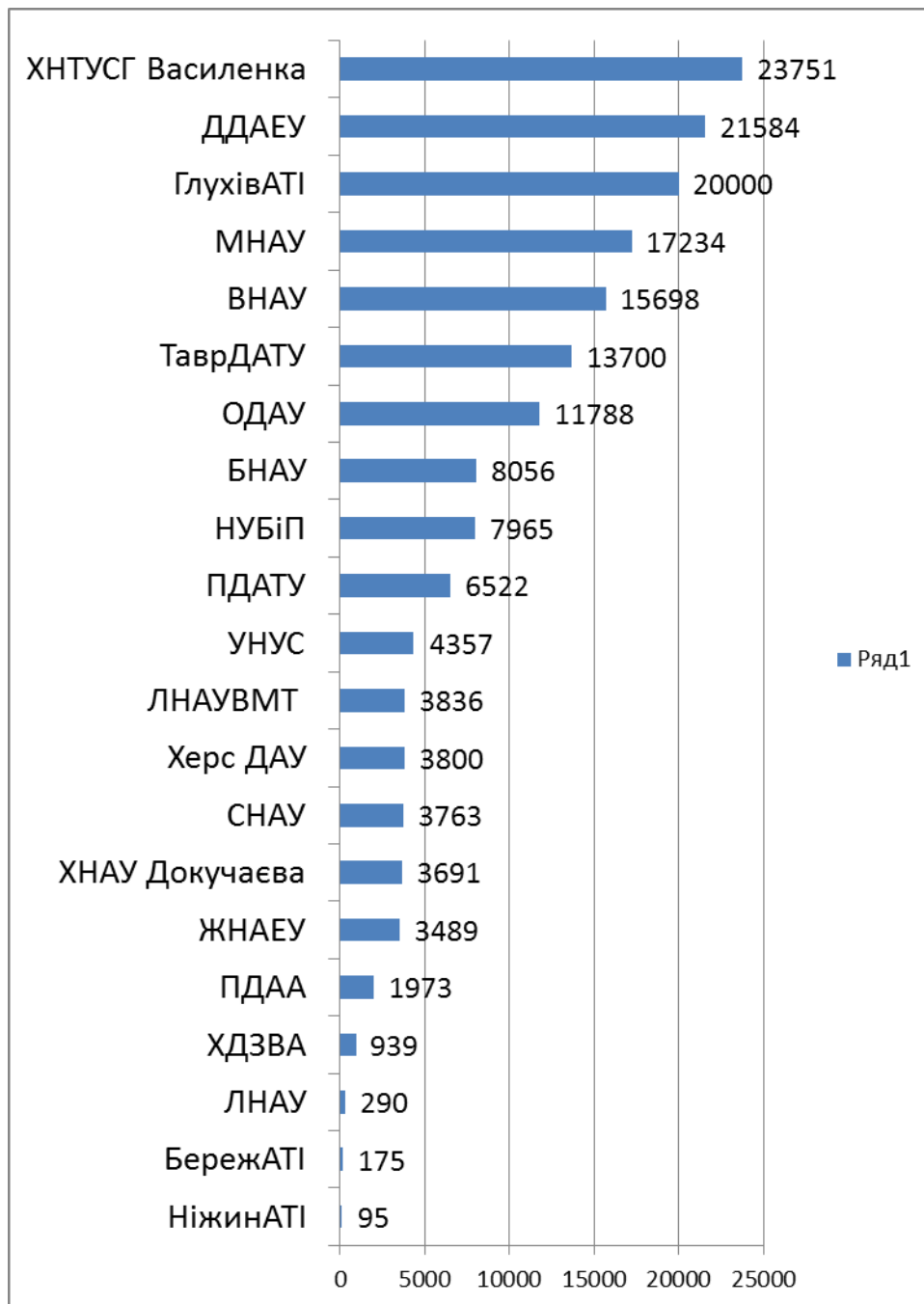

Рис 21 Введено бібліографічних записів за рік

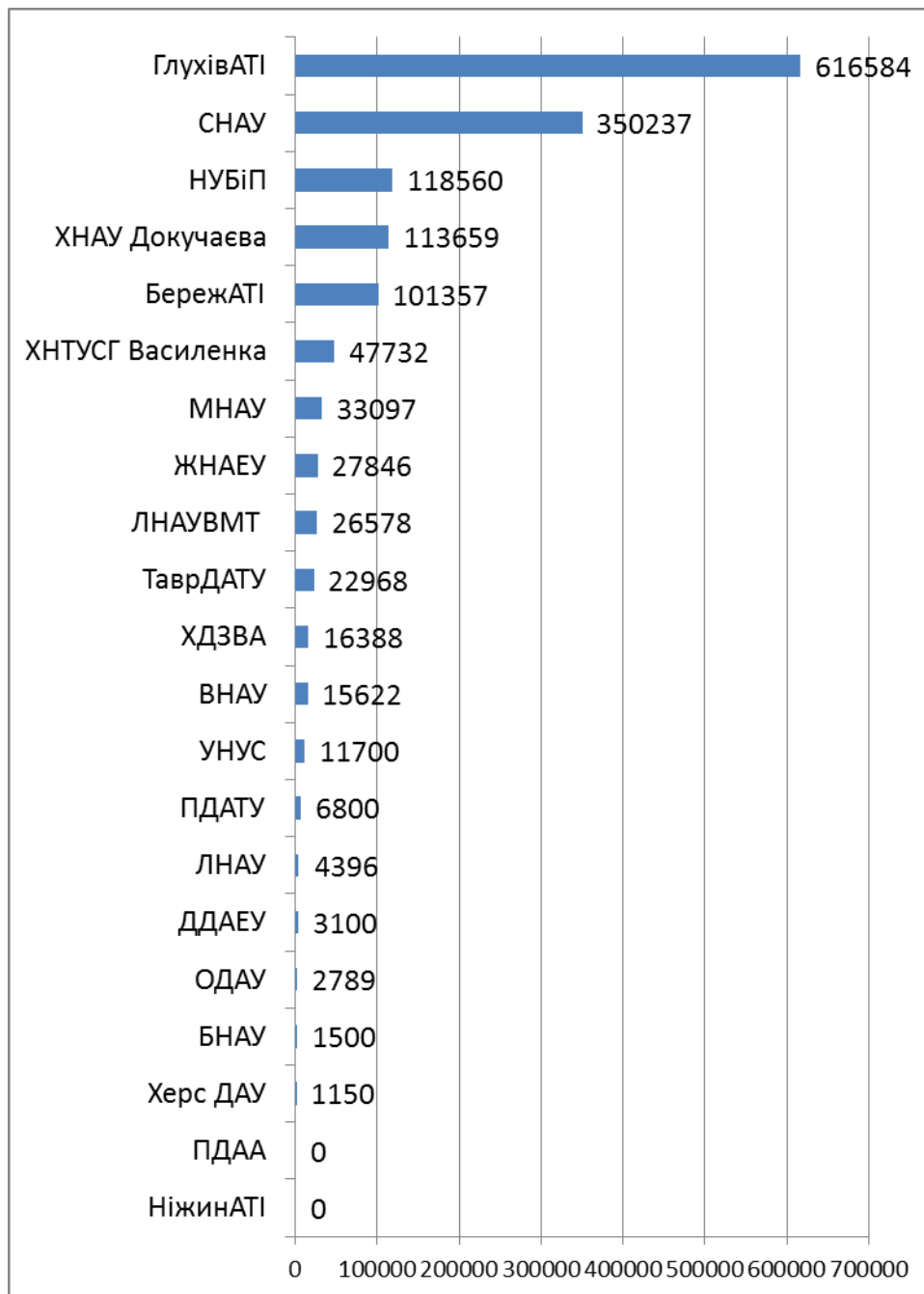

Рис 22 Кількість звернень на веб-сайт бібліотеки

Висновки

В підсумку слід зазначити: у 2018 р. працівниками бібліотек мережі аграрних ВНЗ III–IV р.а. продовжено позитивні тенденції діяльності попередніх років в умовах новітніх інформаційних технологій. Отримали подальший розвиток запропоновані раніше і нові підходи до роботи бібліотеки як інформаційного центру. Як і раніше *головна мета роботи* наукових бібліотек аграрних ВНЗ III–IV р. а. полягала в якісному й оперативному бібліотечно-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні користувачів, сприянні формуванню їх світогляду, духовного розвитку шляхом популяризації кращих зразків літератури та мистецтва. Серед основних напрямів роботи бібліотек були : розширення діапазону інноваційних форм, методів бібліотечного

обслуговування користувачів; комплектування бібліотечного фонду документами на всіх видах носіїв інформації; оперативне створення бібліографічно-інформаційних продуктів з актуальної тематики та інш. Надзвичайно велика увага приділялась бібліотеками мережі питанням наукометричних баз даних і створенню інституційних репозитаріїв. Всі бібліотеки надіслали наукові звіти і плани робіт на 2019 р. і як Головні бібліотеки територіальних об'єднань бібліотек також відповідні звіти. Більшість бібліотек надіслали також об'ємні інформаційні матеріали: сценарії, фотоілюстрації, біобібліографічні та покажчики літератури тощо. Слід відзначити тенденцію останніх декількох років, пов'язану з надзвичайно відповідальним ставленням бібліотечних працівників до законодавчих і нормативних актів Верховної Ради, Постанов і Розпоряджень Уряду і Указів Президента України. Що звичайно є абсолютно нормальним явищем в демократичній країні. Але не можемо не вказати на колізію, що виникла у зв'язку з цим. Маємо на увазі низку ініціатив Міністерства освіти і науки України щодо «реформування академічної науки за новою редакцією Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність ...від 26 листопада 2015 р....через прийняття ...урядових рішень та наказів Міністерства освіти і науки України, активно розпочався процес її перетворення в «університетську»¹. Передбачені: нова система підготовки фахівців вищої кваліфікації; запровадження наукометрії через міжнародні бази Web of Science, Scopus, Google Scholar ...; нові вимоги до формування фахових видань, новий порядок атестації та захисту дисертацій¹ тощо. Слід зазначити, що ННСГБ НААН на виконання відповідної Постанови Бюро Президії НААН від 2015 р. проводиться постійний моніторинг показників діяльності 3700 науковців, 68 наукових колективів НААН, а також видань мережі НААН в аналітично-інформаційній системі «Google Scholar»². При всій важливості відповідності вітчизняних соціальних, економічних інших показників діяльності європейським стандартам важливим є розібратись наскільки вони (стандарти) відповідають українським реаліям. Можливо, доцільним є розробка власних стандартів. Так, запропонований Міністерством освіти і науки України для громадського обговорення проект наказу «Про затвердження змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 17 жовтня 2012 року № 1112 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» був проаналізований науковцями, які запропонували своє бачення ситуації³. Автори даної публікації вважають : «Вимоги щодо наявності закордонних публікацій і публікацій у журналах, що входять до наукометричних баз Scopus і Web of Science, є формою часткового перекладання державою і науковим співтовариством відповідальності за оцінювання результатів наукових досліджень на транснаціональні бізнес-

¹ Вергунов В. Наукометрія академічної аграрної науки в українських реаліях /НААН, ННСГБ. К. 2019. 32 с, рис.

² Вергунов В.А., Коломієць Н.Д. Науково-технологічний потенціал аграрної сфери в рамках стратегії інноваційного розвитку АПК України в умовах євроінтеграції:

³ SCOPUS замість науки: чи потрібно це Україні. URL : <http://www.golos.com.ua/article/303608> (дата звернення 06.06.2019)

корпорації й створені при них експертні структури та зарубіжні редакційні ради, що є алогічним і протиправним, порушує цілісність самої системи вітчизняної атестації наукових кадрів, передбачає визнання неспроможності державного управління в Україні, принижує державу і суспільство». І далі: відповідний наказ МОН «а також пов'язані з ним положення низки інших актів МОН України повинні бути скасовані, а не викладені в новій редакції, як такі, що не відповідають вимогам чинного законодавства України, порушують принципи і критерії оцінювання наукової діяльності та атестації наукових кадрів, спричиняють істотну шкоду розвитку науки і культури в Україні, є викликом національній безпеці в сфері науки, освіти і культури».

Не дивлячись на це, слід зауважити, що робота, проведена в останні роки бібліотеками аграрних ВНЗ по впровадженню наукометричних баз даних, репозитаріїв, а також розвитку інтернету та інших інформаційних технологій і послуг є надзвичайно корисною і плідною.

НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗВІТІВ БІБЛІОТЕК АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ ЗА 2018 РІК

I. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕК

*Без пристрасті до книжки людині
недоступна культура сучасного світу,
інтелектуальне та емоційне вдосконалення.
В.О. Сухомлинський*

Освіта і бібліотека – ці два поняття невід’ємні одне від одного. Адже бібліотеки навчальних закладів зорієнтовані на задоволення потреб користувачів – викладачів, студентів і ріст професійної компетенції педагогічних кадрів – теж у великій мірі залежить від бібліотекарів, від їхнього вміння спрямувати педагогів на вибір потрібної інформації. Особливість інформаційної функції бібліотеки полягає в тому, що вона реалізується нею в тісній взаємодії з іншими суб’єктами інформаційного процесу, з використанням різних каналів розповсюдження інформації. Забезпечуючи своїх користувачів доступом до інформаційних ресурсів, бібліотека захищає їх від потоку непотрібної інформації і таким чином контролює інформаційну безпеку особистості. Здійснюючи систематизацію та каталогізацію документів, довідково-бібліографічне обслуговування, бібліотека створює основу багатьом сучасним інформаційним процесам.

На сучасному етапі бібліотека стає науково-інформаційним центром, вона активно працює в напрямі формування оновлення, актуалізації книжкового фонду. Сьогодні бібліотека, маючи змогу розкрити все багатство власних фондів, пропонує нові послуги, у неї з’являється можливість максимально задовольняти запити користувачів. Забезпечувати доступ користувачів до електронної бази даних: стають доступними повнотекстові бази даних на

електронних носіях, читачі мають змогу користуватися можливостями Інтернету, електронної пошти (*Із звіту Охтирського коледжу*).

В основу організації та діяльності бібліотек коледжу покладені законодавчі та нормативні документи в галузі освіти та бібліотечної справи: Конституція України, Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про інформацію», «Про мови в Україні» та інші документи чинного законодавства.

- Новими нормативними актами та документами з бібліотечної справи органів управління вищими навчальними закладами.

- Стратегією розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України».

- Статутом коледжу.

- Положенням про коледж.

- Положенням про бібліотеку коледжу.

- Посадовими інструкціями (*Із звіту коледжу Сумського національного університету*).

За звітний період пріоритетними напрямками діяльності бібліотек вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації незалежно від регіону розташування були:

- формування бібліотечного фонду до профілю навчального закладу та інформаційних потреб користувачів;

- створення і забезпечення систематичного ведення довідково-бібліографічного апарату використовуючи як традиційні так і комп'ютерні носії інформації;

- пропагування та розкриття за допомогою книг та інших документів зміст загальнолюдських цінностей історичної, наукової та культурної спадщини, ідеї національного державотворення;

- забезпечення повного, якісного та оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування студентів, педагогічний колектив, співробітників, та інших категорій читачів на основі широкого доступу до бібліотечних фондів та світових інформаційних ресурсів;

- сприяння вихованню гармонійної, морально-досконалої і високо освіченої особистості, фахівця свідомого громадського обов'язку;

- прищеплення читачам інформаційної культури, любові до книги та дбайливе ставлення до неї, до технічних засобів й обраної професії;

- координування діяльності бібліотек з іншими бібліотечно-інформаційними установами.

Перешкодами на шляху стали недостатня матеріальна забезпеченість. Незважаючи на перепони, статистичні показники про діяльність бібліотек та звітність за 2018 р. є позитивними. Бібліотеки презентували накопичені фонди як традиційними методами, так і застосовували новітні прогресивні методи.

Більшість бібліотечних мереж зосереджували свої зусилля на забезпеченні всебічного навчально-виховного процесу. З аналізу звітів помітно,

що бібліотеки стали справжніми інформаційними центрами інтелектуального розвитку, осередками культури, системоутворюючими комплексами з продукування нових знань. Основними завданнями бібліотек аграрних вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації стала популяризація бібліотечно-бібліографічних знань, сприяння вивченню першоджерел класиків сільськогосподарської науки, профільної української та зарубіжної літератури, надання допомоги в самоосвіті, забезпечення функціонування української мови, як державної, впровадження електронних ресурсів, сприяння ширшому формуванню правових знань студентів, вихованню активної громадянської позиції, усвідомлення необхідності вивчення краєзнавства та етнографії вітчизни.

Головними пріоритетами діяльності бібліотек вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації стало обслуговування читачів, створення для них комфортної робочої зони. Робота цього плану велася за трьома напрямками: накопичення інформаційних ресурсів, їх популяризація та організація бібліотечного простору з використанням сучасного дизайнерського оформлення. Бібліотеки справляються з переліченими завданнями на належному рівні.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТНОСТІ БІБЛІОТЕК У 2018 РОЦІ

Рівень підготовки звітної інформації спонукає відмітити естетичне оформлення та виклад матеріалу, багатоманітність бібліотечних заходів, креативність бібліотекарів.

В таблиці нижче подано картину надходження звітів з областей України. Із 108 бібліотек аграрних навчальних закладів I-II рівня акредитації за 2018 рік відзвітувало 98.

Табл. 1. Звітування бібліотек вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації за 2018 р.

№ п/п	Назва Області	К-ть в області	Назва	Не звітували за 2018 р.
1.	Вінницька	1	Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького НАУ	//////////
2.		2	Верхівський сільськогосподарський коледж Вінницького НАУ	
3.		3	Технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ	
4.		4	Іллінецький аграрний коледж Вінницького НАУ	
5.		5	Ладизинський коледж Вінницького НАУ	
6.		6	Немирівський коледж будівництва та архітектури	
7.		7	Технологічно-економічний коледж Вінницького НАУ	
8.		8	Тулчинський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	//////////

9.		9	Чернятинський коледж Вінницького НАУ	
10.	Волин-ська	1	Володимир-Волинський агротехнічний коледж	
11.		2	Горохівський коледж Львівського НАУ	
12.		3	Рожищенський коледж Львівського університету ветеринарної медицини та біотехнологій	
13.	Дніпров-ська	1	Верхньодніпровський коледж Дніпровського ДАЕУ	
14.		2	Технологічний коледж Дніпровського ДАЕУ	
15.		3	Нікопольський коледж Дніпровського ДАЕУ	
16.		4	Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ	
17.		5	Ерастівський коледж Дніпровського ДАЕУ	
18.	Донецька	1	Коледж електрифікації Дніпровського ДАЕУ	
19.		2	Донецький технікум Луганського НАУ	
20.		3	Костянтинівський технікум Луганського НАУ	////////////////
21.	Житомирська	1	Верхівнянська філія Житомирського агротехнічного коледжу	////////////////
22.		2	Будівельний коледж Житомирського НАУ	
23.		3	Житомирський агротехнічний коледж	
24.		4	Житомирський технікум землевпорядкування Житомирського НАЕУ	
25.		5	Малинський лісотехнічний коледж	
26.		6	Новочорторійський державний аграрний технікум	
27.	Закарпатська	1	Мукачівський аграрний коледж	
28.	Запорізька	1	Бердянський коледж Таврійського ДАТУ	
29.		2	Василівський коледж Таврійського ДАТУ	
30.		3	Мелітопольський коледж Таврійського ДАТУ	
31.		4	Ногайський коледж Таврійського ДАТУ	
32.		5	Оріхівський коледж Таврійського ДАТУ	
33.		6	Івано-Франківський коледж Львівського НАУ	
34.	Івано-Франківська	1	Рогатинський державний аграрний коледж	
35.		2	Снятинський коледж Подільського ДАТУ	
36.		3	Тлумацький коледж Львівського НАУ	
37.		4	Боярський коледж екології і природних ресурсів	
38.	К її ВС БК а	1	Технологіко-економічний коледж Білоцерківського НАУ	

39.		2	Ірпінський економічний коледж	
40.		3	Маслівський аграрний технікум ім. П.Х.Гаркавого Білоцерківського НАУ	
41.		4	Немішаєвський агротехнічний коледж	
42.		5	Таращанський агротехнічний коледж	
43.		6	Бобринецький технікум ім. В.Порика БНАУ	
44.		Миколаївська	1	Кропівницький технікум механізації сільського господарства
45.	2		Компаніївський технікум ветеринарної медицини	
46.	3		Олександрійський технікум Білоцерківського НАУ	////////////////
47.	4		Старобільський технікум Луганського НАУ	
48.	Луганська	1	Слов'янськсербський технікум Луганського НАУ	////////////////
49.		2	Слов'янський технікум Луганського НАУ	
50.	Львівська	1	Вишнянський коледж Львівського НАУ	
51.		2	Золочівський коледж Львівського НАУ	
52.		3	Екологічний коледж Львівського НАУ	
53.		4	Стрийський коледж Львівського НАУ	
54.	Одеська	1	Вознесенський коледж Миколаївського НАУ	
55.		2	Мигійський коледж Миколаївського НАУ	
56.		3	Новобузький коледж Миколаївського НАУ	
57.		4	Ананьївський аграрно-економічний коледж Уманського НУС	
58.		5	Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації сільського господарства	////////////////
59.		6	Петрівський державний аграрний технікум	
60.		7	Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум	
61.		8	Білгород-Дністровський аграрний державний технікум	
62.		9	Одеське морехідне училище рибної промисловості ім. О.Соляника	
63.	Полтавська	1	Коледж управління і права Полтавської ДАА	
64.		2	Аграрно-економічний коледж Полтавської ДАА	
65.		3	Березоворудський технікум Полтавської ДАА	
66.		4	Лохвицький технологічний технікум Полтавської ДАА	
67.		5	Лубенський фінансово-економічний технікум Полтавської ДАА	
68.		6	Хомутецький ветеринарно-зоотехнічний технікум Полтавської ДАА	

69.		7	Хорольський агропромисловий коледж Полтавської ДАА	
70.	Рівненська	1	Мирогощанський аграрний коледж	
71.		2	Млинівський державний технологічно-економічний коледж	
72.		3	Рівненський державний аграрний коледж іні	
73.	Сумська	1	Коледж Сумського НАУ	
74.		2	Маловисторопський коледж Сумського НАУ	
75.		3	Охтирський коледж Сумського НАУ	
76.		4	Путивльський коледж Сумського НАУ	
77.		5	Роменський коледж Сумського НАУ	
78.		6	Борщівський агротехнічний коледж	
79.	Тернопільська	1	Бучацький коледж Подільського ДАТУ	
80.		2	Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого	
81.		3	Вовчанський технікум Харківського НТУСГ	
82.	Харківська	1	Коледж переробної та харчової промисловості Харківського НТУСГ	
83.		2	Красноградський аграрно-технічний коледж	
84.		3	Липковатівський аграрний коледж	
85.		4	Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ	
86.	Херсонська	1	Каховський державний агротехнічний коледж	////////////////
87.		2	Скадовський технікум Херсонського ДАУ	
88.		3	Херсонський державний коледжі	////////////////
89.		4	Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості	////////////////
90.	Хмельницька	1	Коледж Подільського державний аграрно-технічний університет	
91.		2	Новоушицький коледж Подільського ДАТУ	
92.		3	Шепетівський коледж Подільського ДАТУ	
93.		4	Агротехнічний коледж Уманського НУС	
94.	Черкаська	1	Городищенський коледж Уманського НУС	
95.		2	Золотоніський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	
96.		3	Тальнівський будівельно-економічний коледж Уманського НУС	
97.		4	Тальнівський будівельно-економічний коледж Уманського НУС	
98.		5	Чигиринський технікум Уманського НУС	

99.		6	Шевченківський коледж Уманського НУС	
100.		7	Кіцманський технікум Подільського ДАТУ	
101.	Чернівецька	1	Хотинський технікум Подільського ДАТУ	
102.		2	Чернівецький коледж будівництва та архітектури Львівського НАУ	
103.		3	ВП НУБіП України Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О.Майнової	
104.	Чернігівська	1	Борзнянський державний сільськогосподарський технікум	
105.		2	Козелецький технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	
106.		3	Остерський коледж будівництва та дизайну	
107.		4	Прилуцький агротехнічний коледж	
108.		5	Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку	

Сумська область уже котрий рік лідирує серед 15 областей, до речі, які повністю відзвітувалися у цьому році. Показує повноту інформації, лаконічність викладу, зразкове оформлення звітів. Кожен з 5-ти аграрних закладів області подав всю інформацію у зшитому томі, звітні документи про роботу бібліотеки доповнено кольоровими фотографіями подій та заходів, вміщено описи виставок, сценарії. Електронний ресурс прикріплений в зошит, додатково вкладено диски з фото й сценаріями. Виявляється любов бібліотекарів до справи, навіть такої сухої, як статистичні показники. Мова йде про коледж Сумського НАУ, Маловисторопський коледж ім. П.С.Рибалка, Охтирський, Путивльський, Роменський коледжі Сумського НАУ.

Вступна частина у переважній більшості звітів відповідає вимогам, змістовна, відображає їх загальноприйнятну структуру. Культурно-масові заходи проводилися в кожній установі. Працівники бібліотек знаходять креативні підходи у спілкуванні з молоддю, про що зафіксовано більшою чи меншою мірою в усіх звітах.

Аналіз звітної інформації показав належний фаховий рівень працівників бібліотек, які готували звіти – професійний виклад матеріалу, творчий підхід, ерудицію, компетентність.

III. ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

У 2018 році пріоритетні функції бібліотек вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації були спрямовані на забезпечення ефективності навчального процесу, оперативного, повного і якісного задоволення інформаційних потреб користувачів, підвищення культури обслуговування із застосуванням новітніх інформаційних технологій.

У роботі з користувачами бібліотеки застосовуються різні методи обслуговування, в т.ч. і груповий, який передбачає видачу підготовлених

комплектів літератури в групи. Велике значення має надання усних і письмових довідок у режимі «Запит-відповідь».

Бібліотека коледжу – це науково-інформаційний центр навчального закладу, це основа успішних знань студентів, метою якого є забезпечення інформаційних потреб користувачів як із книги або підручника, так і з Інтернет ресурсів.

Задоволення інформаційних потреб були основним критерієм у роботі бібліотек. Працівники, обслуговуючі читачів виступають на сьогоднішній день у ролі посередників в отриманні інформації.

Організація бібліографічної роботи бібліотек включає в себе:

- планування;
- облік і звітність;
- аналіз виконаної роботи;
- розподіл обов'язків між працівниками;
- система підвищення бібліографічної кваліфікації;
- методичне забезпечення.

Довідково-бібліографічне обслуговування читачів у бібліотеці полягала у своєчасному та оперативному виконанні читацьких запитів і видачі різноманітних довідок; у систематичній роботі по задоволенню поточних і постійно діючих запитів; у популяризації бібліографічних знань.

Успіх бібліографічної роботи залежав від рівня професійної підготовки, глибини знань, тому велике значення надано системі підвищення кваліфікації працівників.

Довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування здійснювалося шляхом проведення бібліографічних оглядів літератури, повідомлень про нові надходження, проведення Днів інформації та Днів спеціаліста. Важливе місце займала організація та оформлення книжкових тематичних виставок та індивідуальних консультацій по роботі з каталогами та картотеками.

Основним напрямком роботи відділу обслуговування та читального залу була культурно-просвітницька робота. Також плідно працювали над довідково-інформаційною роботою, збереженням фонду бібліотеки та роботою з боржниками.

Серед досягнень у роботі бібліотек є створення власного блогу, за допомогою якого інформували користувачів про нові надходження книг, аперіодики, про масові заходи та новини бібліотеки коледжу, розповідали про любов до книги.

У час високих технологій та інформаційного прогресу, у 2018 році бібліотеки відвідало набагато менше читачів, ніж у минулих роках, хоча співробітники створювали оптимальні умови для отримання навчальної та іншої інформації.

Взагалі у бібліотеках обслуговування користувачів здійснювалося диференційовано. Зокрема, студенти перших курсів денної форми навчання обслуговувались груповим методом, який включав в себе:

- роботу з навчальними планами;
- підбір комплектів навчальної літератури;
- оформлення читацьких документів;
- складання графіків видачі літератури і інформування студентів про порядок видачі;
- запис студентів до бібліотеки;
- видачу літератури.

Під час групового обслуговування при першому відвідуванні бібліотеки студентів першого курсу знайомили з структурою бібліотеки, складом фонду, правилами користування, відповідальністю за збереження отриманої літератури.

Працівниками бібліотеки постійно здійснювався підбір інформації для написання самостійних та контрольних робіт, методичних розробок, для проведення семінарів, наукових конференцій, відкритих уроків.

Для задоволення попиту щодо відсутності в фонді бібліотеки літератури, її працівники користувалися системою МБА.

Також у процес бібліотечно-бібліографічного обслуговування запроваджувався досвід інших бібліотек.

Складовою частиною довідково-бібліографічного апарату бібліотеки були: алфавітний, систематичний каталоги та картотеки. Планується встановити електронний каталог для задоволення інформаційних, пошукових та довідкових потреб користувачів.

Також в інформаційній роботі активно використовувався Інтернет.

Існують постійно діючі виставки для масового інформування про нові надходження до фонду бібліотеки, подавалася у вигляді списків літератури.

Координація роботи бібліотеки з методичними кабінетами та викладачами коледжу дає можливість удосконалити бібліографічну та інформаційну роботу, рівень відображення її в ДБА (*Із звіту Технологічного промислового коледжу ВНАУ*)

Порівнюючи показники обслуговування 2018 року з попередніми показниками, слід відзначити, що кількість користувачів бібліотеки щороку значно зменшується. Це пояснюється розширенням інформаційно-комунікаційних можливостей студентів, викладачів та співробітників, доступом до Інтернету, індивідуальною передплатою фахових видань та у зв'язку зі зменшенням набору студентів.

Перспективи свого розвитку бібліотеки пов'язують з впровадженням нових інформаційних технологій, зорієнтованих на формування якісного електронного продукту, удосконалення репертуару електронних інформаційних ресурсів, надання швидкого доступу до інформації, подальше підвищення комфортності в обслуговуванні користувачів.

Працюючи в умовах сучасного освітнього середовища, персонал бібліотек намагався максимально задовольнити потреби користувачів бібліотек, які стають більш вимогливими щодо отримання необхідної інформації, адже

можливість користуватися сучасними інформаційними технологіями суттєво впливає на одержання якісної вищої освіти.

Крім того бібліотеки активно виконували актуальну на часі соціальну функцію: бібліотека – місце спілкування, місце дозвілля та відпочинку користувачів. Комфорт та затишок у читальних залах створювали атмосферу, яка сприяла доброзичливості, позитивному робочому настрою, бажанню працювати. Це підвищувало престиж бібліотеки навчального закладу (*Із звіту Путівльського коледжу СНАУ*).

За оглядами звітів, приходимо до висновку, що бібліотеки застосовували різні форми і методи діяльності, виконували усні та письмові бібліографічні довідки, проводили консультації, укладали бібліографічні покажчики, інформаційні списки, поповнювали записи електронних каталогів, підтримували тісні зв'язки з бібліотеками інших навчальних закладів, науковими центрами, проводили комп'ютеризацію бібліотек та низку масових заходів.

Використовувались традиційні методи обслуговування за допомогою алфавітного, систематичного каталогів, систематичної картотеки статей, довідкового фонду відділу. Бібліотекарами велася та редагувалася реєстраційна картотека періодичних видань, картотека абонентів ВРІ; здійснювалося оперативне інформування користувачів у режимі «запит-відповідь», як традиційним методом, так і за допомогою електронного зв'язку, надання послуг за допомогою веб-сервісу та обслуговування віддалених користувачів, використання бездротового підключення до Інтернет-мережі за технологією Wi-Fi у читальній залі бібліотеки, проходили індивідуальні та групові консультації з питань бібліографії.

Входження в інформаційне середовище визначило нову стратегію діяльності бібліотеки, яка виходила за межі фізичного простору через звичне традиційне спілкування. Поява віртуального довідково-бібліографічного обслуговування полегшила доступ до електронного каталогу і дала можливість збільшити кількість користувачів бібліотек. Вихід в Інтернет дав змогу бібліотекам не тільки одержати доступ до всесвітніх сховищ інформації, а й самим влитися у світовий інформаційний простір, створити власну веб-сторінку.

Працівниками бібліотек значна увага зверталася на роботу зі студентами-першокурсниками. Особливий акцент зроблено на виховання любові до книги, прищеплення навичок бібліотечно-бібліографічної грамотності. За аналізом звітів зроблено висновок, що з метою повного і швидкого пошуку потрібної інформації в кожній бібліотеці систематично проводилося знайомство нових читачів з правилами користування довідково-бібліографічним апаратом. Це допомагало новим читачам, студентам адаптуватися до умов навчання, засвоїти нові методи користування бібліотекою.

Відомо, що навчально-виховний процес, наукова робота, рівень професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі залежить від іміджу бібліотеки в закладі. Плідна робота усіх підрозділів та здійснювані ними технологічні процеси, суттєво впливають на рівень обізнаності студентства,

визначають активізацію процесів розбудови інформаційного простору та визначення пріоритетів у діяльності бібліотек.

Обслуговування читачів цілеспрямоване на окремого користувача, з різними ступенями знань і вмій у конкретних питаннях. У плані обслуговування бібліотекарі надавали інформацію з різних джерел – книг, періодики, електронних носіїв, за аудіо-, відео-записами, з доступу до ресурсів комп'ютерних мереж інших бібліотек, архівів тощо. Це у свою чергу підносило рівень обізнаності молоді, населення в цілому, впливало на виробничі та суспільні здобутки країни.

Позитивним у роботі з обслуговування абонентів бібліотек стала активізація багатьох Бібліотечних рад і активів, які вирішували низку дуже важливих організаційних практичних питань планування роботи бібліотек, комплектування та збереження фондів, підготовки та проведення масових заходів, забезпечення сучасною навчальною літературою, пошуків додаткових джерел фінансування, ремонту книжок, списання застарілої, дублетної, втраченої літератури тощо.

Виходячи із положення про інформацію як основний ресурс майбутнього, інформаційні технології прискорюють прогрес в різних галузях науки і техніки, сприяють підготовці фахівців високого рівня, тому працівники бібліотек прагнуть впроваджувати інноваційні методи – електронні бази даних, розробляти веб-сайти або сторінки на сайтах учбових закладів.

Бібліотеки намагалися здійснювати повноцінне інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, проводити внутрішні екскурсії та бесіди про структуру фонду, роботу в бібліотеці, вивчали інформаційні потреби і читацькі запити. При відсутності затребуваних книг надавали альтернативну інформацію з різних джерел, використовуючи й електронні ресурси. Проводили інформаційно-бібліографічну роботу диференційовано та використовували індивідуальні, групові, масові форми роботи.

Всього у підзвітному році бібліотеками вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації за 2018 рік було зареєстровано 75 666 користувачів (80 173 у 2017 р.), що на 14 507 користувачів менше. Обслужено 160 242 читача, що майже на 42 059 осіб менше, ніж минулого року (202 301 у 2017 р.). Із них 49 243 студенти (в минулому році ця цифра складала 57 338 осіб), що менше на 8 095 осіб, ніж у попередньому році. Зареєстровано відвідувань 2 649 819 (3 136 457 у 2017 р.), що на 486 638 осіб менше, ніж у попередньому році. Було видано документів 463 0335 шт. (4 846 048 за 2017 р.), це на 215 713 менше попереднього року. Із цього показника 2 781 146 шт. (2 721 859 за 2017 р.) становить навчальна література. Як бачимо, чисельність їх зменшилась. Одна з причин – відсутнє заочне відділення, та на перший курс денної форми навчання було зараховано меншу кількість студентів. Для наочності, статистика подана нижче у діаграмах.

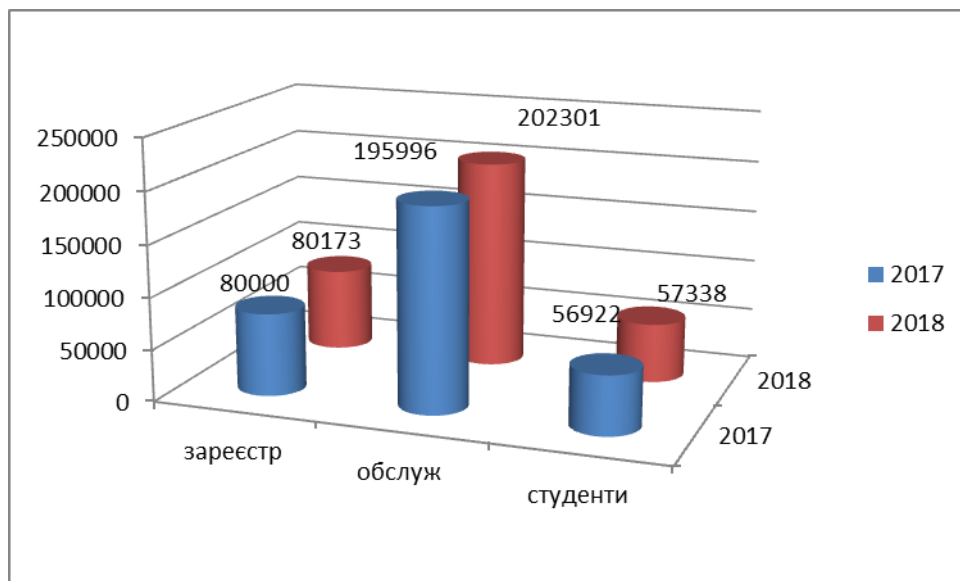

Рис. 1. Статистичні показники зареєстрованих та обслужених читачів бібліотек.

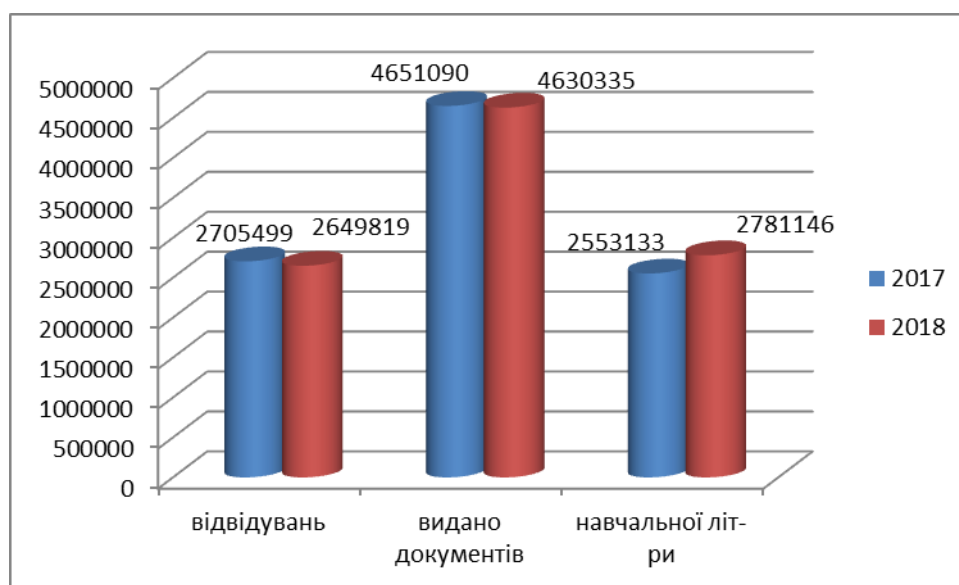

Рис. 2. Статистичні показники відвідувань та видачі книг

Новітні технології в бібліотечному просторі зумовили викладення у вільний доступ електронних ресурсів, серед яких ледь доля припала на оцифровані документи (скановані книги). На превеликий жаль, лише у 8 бібліотеках вищих аграрних закладів I-II рівня акредитації проведено таку операцію. Це на одну менше ніж у попередній рік. Інші – не мають змоги надати книги для користування широкому загалу електронних користувачів через відсутність у бібліотеці належної техніки для обробки фондів.

Табл. 2. Обслуговування користувачів бібліотеками

№ п/п	Назва	Користувачі, чол.	К-ть обслу ж. чол.	Відвідувань чол.	Видано док. / од.	Читаність / %	Книгозабезпеченість, %	Книгоз. підручн., %	Обертаність / рази
1.	Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького НАУ								
2.	Верхівський сільськогосподарський коледж Вінницького НАУ	580		2380	43685	26,7		64,4	1,7
3.	Технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ	1196	1135	35000	26005	21,74	64,2	69,0	0,3
4.	Іллінецький аграрний коледж Вінницького НАУ	764		7 172	50713	66,3		66,1	1,0
5.	Ладижинський коледж Вінницького НАУ	1126	2252	16415	66732	59,2	38,8	32,9	1,5
6.	Технологічно-економічний коледж Вінницького НАУ	920	920	18000	65100	70,8	34	26,1	2,09
7.	Коледж будівництва та архітектури Вінницького НАУ	661	661	11500	26000	39,3	70,3	25,0	0,6
8.	Тульчинський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ								
9.	Чернятинський коледж Вінницького НАУ	950	950	37070	39790	42	36,0		1,2
10.	Володимир-Волинський агротехнічний коледж	754	1244	23627	42659	57	61,7	50,7	0,92
11.	Горохівський коледж Львівського НАУ	1112	1988	19505	47490	24	48,0	32,0	1,0
12.	Рожищенський коледж Львівського Університету ветеринарної медицини та біотехнологій	464	914	28653	45995	50	32,0	32,0	1,6
13.	Верхньодніпровський коледж Дніпропетровського ДАЕУ	433	866	11130	13181	30	70,4	37,3	0,4
14.	Коледж електрифікації Дніпровського ДАЕУ	340	610	21175	41412	121,8	190,3	126,7	0,6
15.	Технологічний коледж Дніпровського ДАЕУ	957	1877	22790	43951	45,9	51,9		1
16.	Нікопольський коледж Дніпровського ДАЕУ	460	804	3657	8784	19,1	191,8	144,7	0,1
17.	Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ	650	1250	16799	16014	25	89,0	78,0	0,3
18.	Ерастівський коледж Дніпровського ДАЕУ	852	1643	20756	22152	26	129	111,6	0,5

									1
19.	Донецький технікум Луганського НАУ	450	450	6308	28345	62,99	134,69	74,8	0,5
20.	Костянтинівський технікум Луганського НАУ								
21.	Верхівнянська філія Житомирського агротехнічного коледжу								
22.	Будівельний коледж Житомирського НАЕУ	754	1950	44780	70010	92,8	96,9	37,0	1,0
23.	Житомирський агротехнічний коледж	2607	5214	111675	145500	55,8	30,5	30,5	1,8
24.	Житомирський технікум землевпорядкування Житомирського НАЕУ	291	1004	24795	21105	58	85,0		0,5
25.	Малинський лісотехнічний коледж								
26.	Новочорторійський державний аграрний технікум	830	830	13280	56440	68	40,5	62,0	1,6
27.	Мукачівський аграрний коледж	1292	2038	79574	98254	48,2	40,2	27,5	
28.	Бердянський коледж Таврійського ДАТУ	710	1420	22294	36785	52	75,8	61,4	0,7
29.	Василівський коледж Таврійського ДАТУ	651	1300	13685	43526	66	89,0	92,0	1,0
30.	Мелітопольський коледж Таврійського ДАТУ	610	1220	15007	46567	73	53,0	50,0	1,4
31.	Ногайський коледж Таврійського ДАТУ	692	1380	21908	31802	45,9	82,2	89,2	0,5
32.	Оріхівський коледж Таврійського ДАТУ	814	1500	17100	37800	46	46,0	40,0	1,0
33.	Івано-Франківський коледж Львівського	1166		9130	28380	26	28,0		1,0
34.	Рогатинський державний аграрний коледж	1510	2065	46215	65640	30,7	84,0	32,0	1,1
35.	Снятинський коледж Подільського ДАТУ	480		5184	6782	10,8			14,1
36.	Тлумацький коледж Львівського НАУ	372	372		852	3,5	100,0	100,0	20,0
37.	Боярський коледж екології і природних ресурсів	605	605	3038	4910	8,11	73,0	43,0	0,11
38.	Білоцерківський технологічно-економічний коледж	1089	2328	75206	170408	41,26	22,7	22,7	3,2

39.	Ірпінський економічний коледж	600	1200	8000	12000	20	79,0	79,0	2,5
40.	Маслівський аграрний технікум ім. П.Х.Гаркавого Білоцерківського НАУ	811	1622	22924	26236	16,1	37,4	33,4	0,4
41.	Немішайвський агротехнічний коледж	2225	4556	172074	186268	74,9	45,3		1,7
42.	Таращанський агротехнічний коледж	1032	2064	235758	151914	76,2	59,2	77,6	2,7
43.	Бобринецький технікум ім. В.Порика БНАУ	223	403	38281	45337	112	75,2	45,6	1,5
44.	Кропівницький технікум механізації сільського господарства	980	1650	36172	55515	56,6	97,5		0,6
45.	Компаніївський технікум ветеринарної медицини	364	671	8513	16412	45	54,3	45,2	0,6
46.	Олександрійський технікум Білоцерківського НАУ								
47.	Старобільський технікум Луганського НАУ	1319	2360	47823	113983	86,4	67,5	37,9	1,3
48.	Слов'янський технікум ЛНАУ	727	727	12477	12515	17,2	84,5	47,0	0,2 0
49.	Вишнянський коледж Львівського НАУ	464	635	9341	21007	33	74	52	0,6
50.	Золочівський коледж Львівського НАУ	1012	1182	14398	42118	41,6	62,7		0,7
51.	Екологічний коледж Львівського НАУ	1056	2112	9250		21,24	56,7		0,4
52.	Стрийський коледж Львівського НАУ	1221		2442	24563	42	53,8	42,5	0,8
53.	Вознесенський коледж Миколаївського НАУ	691	1300 0	20102	40120	55,1	55	54,3	1,0
54.	Мигійський коледж Миколаївського НАУ	1560	1805	21350	70550	46	41,0	50,0	1,3
55.	Новобузький коледж Миколаївського НАУ	900	1502	41315	42805	47,6	54,3	38,4	0,9
56.	Ананьївський аграрно-економічний коледж Уманського НУС	600	3000	22000	2500	8,3	65,0	7,0	0,6
57.	Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації сільського господарства								
58.	Петрівський державний аграрний технікум	648	2270	25300	65300	100	60,9	60,9	1,6
59.	Білгород-Дністровський рибпромисловий технікум	683	683	22710	45170	100	21125, 0	85,0	1,5
60.	Білгород-Дністровський коледж природокористування	884	884	21920	30029	40	63,0	49,6	1,9
61.	Одеське морехідний коледж рибної промисловості ім. О.Соляника	2094		14842	50578	24,2	26,0		0,9

62.	Коледж управління і права Полтавської ДАА	680	1064	21531	20657	30	76,0	41,0	0,4
63.	Аграрно-економічний коледж Полтавської ДАА	794	1664	21180	35746	19,4	44,1	40,0	0,9
64.	Березоворудський технікум Полтавської ДАА	1000	1000	10208	19022	19,1	63,4	63,4	0,3
65.	Лохвицький технологічний технікум Полтавської ДАА	610	6583	6583	24560	40,26	90,8		0,4
66.	Лубенський фінансово-економічний технікум Полтавської ДАА	526	802	14593	16907	32,1	72,4	64,1	0,4
67.	Хомутецький ветеринарно- зоотехнічний технікум Полтавської ДАА	390	780	21 000	27 000	69	94,0	65,0	0,7
68.	Хорольський агропромисловий коледж Полтавської ДАА	1101	1301	79592	17056 4	154	65,0	50,2	2,3
69.	Мирогощанський аграрний коледж	1276	1980	52280	62800	49,4	46,3		1,1
70.	Млинівський державний технолого- економічний коледж	580	670	11900	17150	30	35,0	24,0	
71.	Рівненський державний аграрний коледж	2004	3001	95450	11261 0	56	27,0	27,0	2,0
72.	Коледж Сумського НАУ	760	2045	8200	11401 0	55,7	71,7	51,4	2,1
73.	Маловисторопський коледж Сумського НАУ	1100	3000	60100	100000	33,3	85,6	157,0	1,0
74.	Охтирський коледж Сумського НАУ	560	1003	27109	70207	62,7	53,1	1,0	2,3
75.	Путівльський коледж Сумського НАУ	1011	2042	62101	12010 3	59	47,0	27,0	
76.	Роменський коледж Сумського НАУ	1147	3000	50901	100500	87,6	32,6	25,0	2,7
77.	Борщівський агротехнічний коледж	1100	1100	11569	52239	47,5	81,9	52,8	47, 4
78.	Бучацький коледж Подільського ДАТУ	1650	3251 1	52618	113840	68,9	43,1	17,3	1,6
79.	Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого	1360	438	5420	73500	12,3	34,0	11,1	1,4
80.	Вовчанський технікум Харківського НТУСГ	407	440	15901	22626	55,6	90,3	96,5	0,6
81.	Коледж переробної та харчової промисловості Харківського НТУСГ	872	872	45327	56923	65,28	75,5	54,4	0,9
82.	Красноградський аграрно-технічний коледж	437	63	785	24288	75,7	157,1		0,9
83.	Липковатівський аграрний коледж	1155	2385	70412	93390	81	115,0		0,7
84.	Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ	837	1267	7332	19057	22,77	72,52	23,92	0,3
85.	Каховський державний агротехнічний коледж								
86.	Скадовський технікум Херсонського ДАУ	379	381	2273	4865				

87.	Херсонський державний коледж								
88.	Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості								
89.	Коледж Подільського ДАТУ	1139	2245	48120	144890	64	25,0		2,6
90.	Новоушицький коледж Подільського ДАТУ	465	707	12973	29621	63	96,0	52,0	0,1
91.	Шепетівський коледж Подільського ДАТУ	450	450	27000	28000	1	49,0	22,0	62,0
92.	Агротехнічний коледж Уманського НУС	1045	2090	6759	64313	61	35,0	22,0	2,0
93.	Городищенський коледж Уманського НУС	384	1543	2010	2953	7,6	68,4		0,1
94.	Золотоніський коледж ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	442	884	15654	20100	45	45,0		0,6
95.	Тальнівський будівельно-економічний коледж Уманського НУС	915	1830	19258	41250	45	42,0	28,0	1,0
96.	Тальянківський агротехнічний коледж Уманського НУС	925	2964	12357	70165	75,85	68,0		1,0
97.	Чигиринський технікум Уманського НУС	310	397	7479	10556	23,8	75,3	85,2	0,3
98.	Шевченківський коледж Уманського НУС	525	525	21601	31869	60,7	97,7	83,3	0,6
99.	Кіцманський технікум Подільського ДАТУ	908	908	72372	76816	80,4	62,3	54,7	2,1
100.	Хотинський технікум Подільського ДАТУ	530	1060	21630	23785	23	35,0	25,0	0,6
101.	Чернівецький коледж будівництва та архітектури Львівського НАУ	539	2850	10350	33020	61	90,0	67,0	0,7
102.	Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім.О.Майнової	900	1670	26365	56544	62,8	62,8	43,0	1,0
103.	Борзнянський державний сільськогосподарський технікум	247	494	16546	22457	45,5	84,2	69,8	1,9
104.	Козелецький технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	396	122	11115	25312	38,1	103,0	79,0	0,4
105.	Остерський коледж будівництва та дизайну	428	1946	38074	41216	21,2	85,0		1,1
106.	Прилуцький агротехнічний коледж	840	840	20731	35246	1,44	42,0	35,7	1,7
107.	Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку	206	226	10454	15020	72,9	115,1		0,6
108.	Всього 2018	7566 6	1602 42	26498 19	46303 35	3931,1 2	26495, 7	3576,3 5	22 9,7 1

IV. ІНФОРМАЦІЙНО-МАСОВА ТА КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА

Наказом Міністра освіти і науки за № 641 від 16 червня 2015 р. затверджено Концепцію «Заходи та методичні рекомендації щодо посилення роботи з національно-патріотичного виховання дітей і молоді».

У Концепції, зокрема, відзначається, що «пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток української держави».

«В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації».

«Патріотичне виховання – це складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина – патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків».

Складовою ж частиною патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючій особистості готовності до захисту Вітчизни, що є особливим пріоритетом у нинішні часи воєнної загрози для нашої Батьківщини, на що ми у своїй виховній роботі звертаємо особливу увагу.

«Концепція» передбачає досягнення мети патріотичного виховання через здійснення таких виховних завдань:

- Утвердження у свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- Виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- Підвищення престижу військової служби, культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, як героя;
- Усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- Формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- Утвердження гуманістичної моральності, культивування кращих рис української ментальності;
- Спонування зростаючій особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

Саме ці напрями й покладені в основу системи заходів патріотичного виховання студентів, які здійснюються працівниками бібліотек у тісному зв'язку з кураторами академічних груп, викладачами фахових дисциплін, методичним кабінетом коледжу, краєзнавчим музеєм міста, волонтерськими організаціями, ветеранськими організаціями, учасниками бойових дій, благодійних рухів тощо.

З метою популяризації кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини, героїчного минулого і сучасного українського народу до патріотичного виховання студентів активно залучаються учасники бойових дій на Сході України, члени сімей Героїв Небесної Сотні, бійці АТО та члени їхніх

сімей, представники культури, мистецтва, науки, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію і спроможні прищепити її студентам.

Пошук форм і методів роботи працівників бібліотеки коледжу із студентами є постійним, динамічним процесом. Відродження духовності – це та першооснова, на якій базується виховна система коледжу (*Із звіту Агротехнічного коледжу Уманського НУС*).

Важливою складовою діяльності бібліотек на допомогу навчальному процесу є організація та проведення різноманітних заходів, які сприяють задоволенню й розвитку інформаційних потреб і запитів, зростанню кола пізнавальних читацьких інтересів – бібліографічні огляди, читацькі конференції, презентації, літературно-поетично-музичні вечори, виховні години тощо. У 2018 році найбільше інформаційно-масових заходів було проведено у Агротехнічному коледжі Уманського НУС – 303, 200 – Таращанському агротехнічному коледжі, 174 – коледжі Сумського НАУ, 145 – Борщівському агротехнічному коледжі Подільського ДАТУ, 143 – Технолого-економічному коледжі Білоцерківського НАУ, 139 – Березоворудському технікумі Полтавської ДАА.

Заходи в цих закладах вирізняються актуальністю тем, патріотизмом, креативністю. Для прикладу:

Проведення: бібліотечного уроку, присвяченого Дню Соборності України «Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг»; уроку мужності до Дня пам'яті Герої Крут; акції на підтримку безпечного Інтернету, до Дня безпечного Інтернету; святковий захід, присвячений Масляній «Масляна іде – свято веде». Презентація книги «Світлини пам'яті». Час все більше віддаляє нас від афганських подій, а пам'ять продовжує жити – цупка, надійна і світла. Ця книга про тих, хто назавжди об'єднаний знаковою 15 – лютневою датою і мова не тільки про колишніх воїнів, випробуваних пеклом афганського сонця, а й про їхніх матерів – справжніх українських мадонн. Вони чекали, сподівалися, вірою своєю і любов'ю, молитвами і чистими слізьми на віддалі оберігали синів від ворожих куль. Ще однією особливістю видання є його колективний 30- річний герой – Уманська міськрайонна спілка ветеранів Афганістану, яка впродовж кількох десятиліть вчить колишніх «афганців» допомагати один одному в труднощах, долати чиновницьку байдужість у пошуках справедливого вирішення невідкладних проблем. Авторами останньої книги є О.В.Зайченко, В.М.Устинова, В.А.Козицька – із заходів Агротехнічного коледжу Уманського НУС.

З великим захопленням студенти знайомилися з творчістю Таїни Братченко, яка разом з волонтерами відвідувала бійців в зоні АТО та дарувала книжки білоцерківських письменників від міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта». В бібліотеці ТЕК БНАУ була проведена читацька конференція по збірці «Прозріння» Таїни Братченко. Авторка не намагалася описувати жахливі факти і ситуації, які трапилися під час політичних подій. Вона аналізувала їх через сприйняття своїх героїв, досліджувала, як змінюється їх ставлення,

світогляд і характер під цим впливом – із заходів Технолого-економічного коледжу Білоцерківського НАУ.

Культурно-просвітницька діяльність бібліотеки у звітному році була знову спрямована на поглиблення знань з національної і державної символіки України, формування почуття патріотизму, розкриття значення бібліотеки як базового соціального інституту, популяризація книги – носія інформації, виховання поваги, бережливого ставлення та любові до книги, ознайомлення студентів із життям і творчістю Раїси Панасівни Кириченко, ознайомлення студентів із подіями 1932-1933 рр. в Україні, формування пізнавального інтересу, національної свідомості, готовності захищати національні інтереси, національну гідність українського народу і його держави, виховування любові до свого народу, співчуття до народного горя, людяності, доброти, милосердя, здатність прийти на допомогу один одному, бажання служити народу і Батьківщині – із заходів Березоворудського аграрного коледжу.

За звітний період проведено літературні та тематичні вечори, RESPEKT – зустрічі з авторитетними людьми, творцями слова, майстер-клас. В бібліотеці коледжу започатковано молодіжний проект «Успіх. Кар'єра. Як здійснити велику мрію?» – зустріч з колишньою студенткою освітнього закладу. До Дня писемності та української мови гортали сторінки українського правопису та написали диктант єдності. Провели годину скорботи до дня пам'яті жертв Голодомору: «Людської пам'яті мости». Книжкові виставки, серед основних про хліб, вишиванку й слово, що йде від серця, проникає в серце – із заходів Борщівського агротехнічного коледжу.

Характерно, що у звітній документації більшості бібліотек зазначено про соціальні мережі, як перспективні інструменти для інформування про бібліотечні заходи, активізації комунікації «бібліотека-читач», механізм оперативного зворотного зв'язку та низка інших можливостей. Присутність бібліотек у інтерактивному просторі соціальних мереж – кількість акантів, активність і різноманітність комунікації – актуалізує питання виявлення та аналізу існуючих рекламних стратегій просування продуктів і послуг у діяльності бібліотек в електронному середовищі.

Звіти бібліотек усіх закладів доповнено розширеною інформацією про заходи, фотографіями, сценаріями тощо.

V. НАУКОВА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНА РОБОТА

Зростає роль бібліотек як інформаційних центрів та їхніх фондів – інформаційного ресурсу, в забезпеченні активного шляху розвитку, це стало можливим, завдяки невпинного розвитку глобальних змін у соціальній системі. У зв'язку з цим на сучасному етапі трансформаційних перетворень актуальним завданням стало – забезпечення вільного доступу до вітчизняних і світових інформаційно-бібліотечних ресурсів для всіх категорій читачів. В умовах розбудови нової інформаційної інфраструктури бібліотека бачиться фундаментом у процесі створення єдиного інформаційного і культурного простору країни. На перший план у роботі бібліотеки виступає функція не лише

інформування про власні фонди, а й повідомлення про ресурси інших бібліотек. Для якісного виконання цих функцій необхідне формування комп'ютерних інформаційних технологій у бібліотечних закладах. Бібліотеки вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації набудуть статусу інформаційно-освітніх і культурних центрів із планомірним розширенням переліку послуг, насамперед інформаційних, ставатимуть повноправними інфраструктурними компонентами у найбільш вагомих сферах суспільної діяльності.

Довідково-інформаційне обслуговування користувачів бачиться як один із важливих аспектів діяльності бібліотек аграрних коледжів, технікумів та їхніх філій, проходить на основі вивчення та систематичного уточнення інформаційних потреб студентів, викладачів і спеціалістів сільського господарства. Інформаційний сервіс складається з таких операцій, як: пошук і збір, аналітико-синтетична переробка, оформлення та розповсюдження; формування інформаційних масивів, створення інформаційних пошукових систем, підготовка різноманітних бібліографічних покажчиків, фактографічні довідки, реферати, огляди, підручники тощо. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки складають: абетковий і систематичний каталоги, систематичні картотеки газетних і журнальних статей, тематичні каталоги. Через брак коштів бібліотеки не отримують бібліографічні та інформаційні видання, що негативно впливає на якість бібліографічного обслуговування.

Довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування в бібліотеках вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації ведеться на базі довідкового апарату бібліотек, який постійно удосконалюється шляхом створення нових рубрик, тематичної картотеки з найважливіших проблем аграрної політики, електронних каталогів, підготовки інформаційно-бібліографічних ретроспективних, біобібліографічних, рекомендаційних покажчиків та баз даних, електронних презентацій, вводиться картотека незадоволеного попиту, експрес-інформація, соціальні медіа.

Основою бібліографічного інформування відділень була електронна розсилка інформаційних списків – обов'язковий елемент електронного сервісу. Важливою особливістю електронного сервісу бібліотеки було – забезпечення доступу віддалених користувачів до електронних ресурсів власної генерації бібліотеки (лінійні бібліографічні ресурси), зокрема бібліографічної продукції – тематичних списків літератури, списків нових надходжень, бібліографічних покажчиків, інформаційних і тематичних оглядів.

Розширенню доступу до бібліографічної продукції бібліотеки сприяють віртуальні виставки – тематичні, персональні, нових надходжень, праць викладачів, – що представляє якісно новий підхід до виставкової діяльності. Успішному здійсненню інформаційно-бібліографічної роботи сприяли також власні цифрові продукти бібліотеки: вкб-сайт бібліотеки, блог бібліотеки і розміщені на сайті електронний каталог, електронна бібліотека, віртуальна бібліотека (ресурси інтернет), власні бібліографічні бази даних бібліотек.

Комплексний підхід до електронного бібліотечно-бібліографічного обслуговування допомагає створити віртуальну модель бібліотеки, розширити сферу її можливостей, залучити нових користувачів, розробити та впровадити інноваційні форми електронних бібліотечних послуг.

Протягом минулого року інформаційно-бібліографічну роботу проводили диференційовано, використовуючи індивідуальні, групові та масові форми роботи (звіт *коледжу Сумського національного аграрного університету*).

На основі огляду звітів зроблено висновок, що бібліотеки вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації спрямовували всю свою діяльність на оперативне й повне забезпечення навчально-виховного процесу, задоволення інформаційних потреб викладачів та студентів.

VI. ФОРМУВАННЯ ФОНДУ

Фонди сановлять основу бібліотек. Від їх якості залежить успіх роботи книгозбірні в цілому, виконання завдань, що стоять перед нею. Адже саме фонд визначає зміст, повноту та якість задоволення і розвитку інформаційних потреб користувачів. Фонд бібліотеки ВНЗ – це головне джерело задоволення інформаційних потреб викладацького складу, аспірантів, здобувачів вищої освіти, працівників вищого навчального закладу. Він є підставою функціонування бібліотеки.

Основоположними способами підтримування відповідності бібліотечного фонду є придбання документів згідно профілю навчального закладу, розподіл їх по структурних підрозділах бібліотеки, перерозподіл у зв'язку із змінами, вилучення тих документів, які з різних причин перестають відповідати головній меті бібліотечного фонду.

Магістральними принципами формування фонду бібліотек є принципи наукового відбору літератури та координації комплектування, вичерпність відбору документів відповідно до профілю вищого навчального закладу, систематичність поповнення фонду, використання усіх джерел комплектування та доукомплектування.

Незважаючи на складнощі з фінансуванням, бібліотеки змінюють підхід до комплектування своїх фондів, у повному обсязі використовують фонди періодичних видань, електронні джерела, надають доступ до відкритих освітніх ресурсів. Тому на допомогу бібліотекарю приходять власні цифрові ресурси, у тому числі бібліотечні сайти і блоги

Провідними шляхами комплектування фонду бібліотеки коледжу Сумського національного аграрного університету на сьогоднішній день є:

- Надходження видань з державної установи «НМЦ «Агроосвіта»;
- передплата вітчизняної періодики;
- подарунки окремих осіб;
- подарунки авторів, видавництв, інших виробників документів;
- подарунки установ, громадських та політичних об'єднань;

- обмін документами з іншими бібліотечними установами (використання обмінного фонду);
- отримання документів замість загублених та пошкоджених;
- створення власних документів (методичних посібників, навчальних програм та ін.);
- поповнення фонду електронних документів.

Бібліотека разом з адміністрацією коледжу постійно вишукує можливості у вирішенні питань комплектування. Так, викладачі коледжу ведуть роботу над створенням навчально-методичних комплексів, які допомагають студентам у навчанні. На сайті коледжу створено і працює віртуальне навчальне середовище, вебресурс навчального контенту, завдяки якому студенти можуть працювати онлайн, виконуючи завдання згідно з навчальним планом, знаходячись вдома, у читальній залі бібліотеки тощо.

У Маслівському аграрному коледжі ім. П.Х.Гаркавого основними джерелами поповнення фонду бібліотеки є:

- централізоване поточне комплектування з Науково-методичного центру;
- одержання літератури замість загубленої читачами;
- одержання літератури, подарованої бібліотеці;
- міжбібліотечний обмін;
- передплата на періодичні видання;
- комплектування бібліотеки новітніми джерелами інформації.

Також бібліотека використовує різні форми інформаційної роботи:

- щомісячні виставки нових надходжень;
- інформаційні щоквартальні списки надходжень;
- індивідуальні консультації користувачів згідно їх інтересів;
- висвітлюється на сторінці на веб-сайті коледжу.

У комплектуванні фонду значна увага приділяється створенню фонду документів на електронних носіях інформації. Однак потреби в оновленні фонду бібліотеки не співпадають із фінансовими можливостями закладу. Обмеженість таких засобів, підвищення вартості друкованої продукції не найкращим чином впливає на стан документальної бази бібліотеки.

У Маловисторопському коледжі імені П.С. Рибалка комплектування книжкового фонду співробітники бібліотеки супроводжували через «науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення ВНЗ «Агроосвіта» та Укрпошту. Усі видання, що отримували через Укрпошту були підписані згідно запитів користувачів. Це, в основному, фахові видання: «Ветеринарна медицина України», «Пропозиція», «Агроном», «Техніка і технології АПК», «Тваринництво сьогодні», «Ветеринарна практика» та інші.

Усі видання, що надійшли до бібліотеки на українській мові, взяті на облік згідно інструкції з обліку ведення документів, що знаходяться в

бібліотечних фондах затвердженим наказом Міністерства культури і туризму України.

Виписка періодичних видань здійснювалась за рахунок добровільних внесків студентів.

За змістом фонд бібліотеки Маловисторопського коледжу залишається універсальним і складається з різногалузевої літератури. Цінні та рідкісні видання зберігаються в окремій кімнаті, в якій знаходяться сейфи для найбільш цінних видань.

На протязі року бібліотекарі вели бесіди з користувачами на теми збереження фонду. Проводили екскурсії по бібліотеці, зі студентами-помічниками ремонтували видання. У гуртожитку, у бібліотечному пункті, книги із фонду видаються тільки для користування в читальному залі пункту. Також, лише в читальному залі видаються для користування періодичні видання, тематичні папки, покажчики, списки, лекції викладачів та цінна література.

Основними напрямками впровадження інформаційних технологій у бібліотеці коледжу стають комп'ютеризація процесу обробки інформації, об'єднання комп'ютеризованих робочих місць у єдину інформаційну систему, використання можливостей мережі Інтернет на стадії збирання інформації.

На жаль, у 2018 р. бібліотека не придбала електронні ресурси за причиною відсутності коштів.

У Вишнянському коледжі Львівського НАУ поповнення книжкового фонду відбулося завдяки дарчій літературі та документів, які були прийняті взамін загублених. Брак фінансування, зростання цін на літературу призвело до недовиконання плану надходження як підручників, навчальних посібників, так і періодичних видань.

У звітному періоді бібліотека Технікуму землевпорядкування ЖНАЕУ не була забезпечена належним фінансуванням, через це не мала можливості повноцінно комплектуватись. Проте у бібліотеці функціонує система збереження фондів за такими напрямками:

- організація обліку бібліотечного фонду;
- забезпечення збереження документів під час їх обробки, використання;
- створення оптимальних умов зберігання та санітарно-гігієнічний стан;
- система протипожежної безпеки;
- своєчасне реставрування документів; забезпечення охорони фондів від розкрадання;
- робота з боржниками.

Одним із важливих факторів, що впливає на збереження фонду, є також додержання температурно-вологового режиму зберігання, захист від шкідників та дотримання правил пожежної безпеки.

Новітні комп'ютерні технології дозволяють користувачам сфотографувати будь який документ з бібліотечного фонду, що зменшує кількість зіпсованих видань.

У Ірпінському економічному коледжі формування фонду здійснюється завдяки плідній співпраці з Ірпінським міським відділом освіти, який

безкоштовно забезпечує першокурсників підручниками. Поповнюється фонд ще й за рахунок подарунків студентів та викладачів.

Бібліотека тісно співпрацює з такими видавництвами як «Каравела», «Центр учбової літератури», «Знання», «Професіонал». Така співпраця дає можливість швидко отримувати замовлення, мати доступ до найсучаснішої інформації про нові надходження на книжковий ринок.

Формування фонду в підзвітних закладах відображено нижче у таблиці 3. Бібліотеки Ерастівського коледжу ім. Е.К. Бродського ДДАЕУ, Коледжу електрифікації ДДАЕУ, Маловисторопського коледжу Сумського НАУ, Нікопольського коледжу Дніпропетровського ДАЕУ, Тлумацького коледжу Львівського НАУ подали показники стовідсоткового забезпечення підручниками.

Вовчанський технікум Харківського НТУСГ має забезпеченість підручниками на 96,5%, Василівський коледж Таврійського ДАТУ на 92%.

На жаль, 36 бібліотек мають книгозабезпеченість підручниками нижчу за 50%. Прикро, що 19 бібліотек у своїх звітах не повідомили про цей показник.

Інформацію про цінні чи рідкісні видання показали 29 бібліотек, це на три бібліотеки менше, ніж у попередньому році.

Недостатнє фінансування бібліотек у цілому, відобразилося на надходженні документів. У Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого у 2018 році надійшло 2551 документ (2500 – у 2017 році), на 51 одиницю більше. У Морехідному коледжі рибної промисловості ім. Соляника у 2018 році надійшло 1249 одиниць документів (1861 – у 2017 році), на 612 одиницю менше, ніж у попередньому році. У Борщівський агротехнічний коледж у 2018 р. надійшло 1200 документів (1200 – у 2017 році) на 30 документів менше, ніж у попередньому році. Проте, 1138 документів надійшло у 2018 у Володимир-Волинський агротехнічний коледж (200 – у 2017 році), що на 932 одиниці більше ніж у попередньому році.

Безперечно, ми живемо у вік комп'ютерних технологій, тому дефіцит паперових носіїв інформації компенсується електронними. У багатьох бібліотеках створюється картотека електронних посібників, що надає змогу студентам, викладачам й іншим користувачам отримувати електронне джерело інформації. Електронний сервіс має великі перспективи, однак його затребуваність залежить від дотримання низки умов і вимог бібліотечного супроводу: системності, актуальності, унікальності, чіткого читацького й цільового призначення послуг і бібліографічних продуктів, здатних задовольнити інформаційні потреби користувачів, високої якості обслуговування, обов'язковості оновлення, зручності навігації, – що й сприятиме встановленню тривалих і ефективних взаємовідносин з користувачами бібліотек.

Табл.3. Формування фонду бібліотек

№ п/п	Назва	Загальний фонд, од.	Цінні, рідкісні, од.	Підручники, всього прим.	К-ть оцифрованих документів	Всього док., од.	
						надійшло	вибуло

					за рік всього, прим.		
1.	Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького НАУ						
2.	Верхівський сільськогосподарський коледж Вінницького НАУ	37382		24927			93
3.	Вінницький технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ	76804		76350		100	
4.	Іллінецький аграрний коледж Вінницького НАУ	59854		52 394	69	432	13
5.	Ладизинський коледж Вінницького НАУ	43749		31380		38	340
6.	Технологічно-економічний коледж Вінницького НАУ	31216		20805		781	14
7.	Коледж будівництва та архітектури Вінницького НАУ	46456	100	6155		112	539
8.	Тулчинський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ						
9.	Чернятинський коледж Вінницького НАУ	34463				110	37
10.	Володимир-Волинський агротехнічний коледж	46472		38249		1138	1146
11.	Горохівський коледж Львівського НАУ	53508		36245		258	656
12.	Рожищенський коледж Львівського Університету ветеринарної медицини та біотехнологій	29212		42099		198	8
13.	Верхньодніпровський коледж Дніпропетровського ДАЕУ	30470	100	13347		95	44
14.	Коледж електрифікації ДДАЕУ	64704		43099		128	
15.	Технологічний коледж Дніпровського ДАЕУ	49750					
16.	Нікопольський коледж Дніпровського ДАЕУ	88228		55859		6	6
17.	Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ	57985		44433		267	159
18.	Ерастівський коледж Дніпровського ДАЕУ	43525	1570			89	
19.	Донецький технікум Луганського НАУ	60610	50	32204			
20.	Костянтинівський технікум Луганського НАУ						
21.	Слов'янський технікум Луганського НАУ	61537	27	30148		5	179

22.	Верхівнянська філія Житомирського - агротехнічного коледжу						
23.	Будівельний коледж Житомирського НАЕУ	69850	99	27034		226	16
24.	Житомирський агротехнічний коледж	79600		44861		272	3844
25.	Житомирський технікум землевпорядкування Житомирського НАЕУ	47998		29034			22
26.	Малинський лісотехнічний коледж						
27.	Новочорторийський державний аграрний технікум	33621	179	28100		5	860
28.	Мукачівський аграрний коледж	52037		18675		333	27
29.	Бердянський коледж Таврійського	53748		43505	15	45	44
30.	Василівський коледж Таврійського ДАТУ	58563	6	41831		177	328
31.	Мелітопольський коледж Таврійського ДАТУ	32894		27500		190	190
32.	Ногайський коледж Таврійського ДАТУ	56914	291	46573		231	27
33.	Оріхівський коледж ТДАТУ	37826				140	
34.	Івано-Франківський коледж Львівського	29197				62	35
35.	Рогатинський державний аграрний коледж	60157		400		124	
36.	Снятинський коледж Подільського ДАТУ					3	
37.	Глумацький коледж Львівського НАУ	31042			65	86	
38.	Боярський коледж екології і природних ресурсів	44317		23015		76	303
39.	Технологіко-економічний коледж Білоцерківського	53029	10	47512		118	1825
40.	Ірпінський економічний коледж	47308		30800		127	458
41.	Маслівський аграрний технікум ім. П.Х.Гаркавого Білоцерківського НАУ	60454		23080		15	
42.	Немішайвський агротехнічний коледж	102548	253			527	7153
43.	Таращанський агротехнічний коледж	80030		53418		239	3
44.	Бобринецький технікум ім.В.Порика БНАУ	30302		23099		870	9
45.	Кропівницький технікум механізації сільського господарства	95503	198	56963		74	783

46.	Компаніївський технікум ветеринарної медицини	27210		8509		156	816
47.	Олександрійський технікум Білоцерківського НАУ						
48.	Старобільський технікум Луганського НАУ	89075				8	604
49.	Вишнянський коледж Львівського НАУ	34413	17	24422		60	18
50.	Золочівський коледж Львівського НАУ	63498					
51.	Екологічний коледж Львівського НАУ	59877		45875		21	
52.	Стрийський коледж Львівського НАУ	65758		43589		249	13
53.	Вознесенський коледж Миколаївського НАУ	36211		32932		17	422
54.	Мигійський коледж Миколаївського НАУ	64600		48790		83	31
55.	Новобузький коледж Миколаївського НАУ	48940	80	34583		192	
56.	Ананьївський аграрно-економічний коледж Уманського НУС	40354	5	24507		30	
57.	Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації сільського господарства						
58.	Петрівський державний аграрний технікум	39513		6325		20	53
59.	Білгород-Дністровський морський рибопромисловий технікум	52637			14000	360	20
60.	Білгород-Дністровський коледж природокористування	55688		43757		90	
61.	Одеське морехідне училище рибної промисловості ім. О.Соляника	54432		51676		1249	111
62.	Коледж управління і права Полтавської ДАА	55157	625	26339		206	1644
63.	Аграрно-економічний коледж Полтавської ДАА	42586		24322		31	43
64.	Березоворудський технікум Полтавської ДАА	63447				391	29
65.	Лохвицький технологічний технікум Полтавської ДАА	55366				36	111
66.	Лубенський фінансово-економічний технікум Полтавської ДАА	38060		21652		84	246
67.	Хомутецький ветеринарно-зоотехнічний технікум Полтавської	36630		27000		28	1321

	ДАА						
68.	Хорольський агропромисловий коледж Полтавської ДАА	72415		55379		231	426
69.	Мирогощанський аграрний коледж	58852		56654		57	2046
70.	Млинівський державний технологічно-економічний коледж	20081		13655		10	
71.	Рівненський коледж НУБіП України	52404		40210		530	480
72.	Коледж Сумського НАУ	54522	432	39086		211	41
73.	Маловисторопський коледж Сумського НАУ	94195	467	62815	1	43	110
74.	Охтирський коледж Сумського НАУ	29712		29712		7	
75.	Путівльський коледж Сумського НАУ	47655	63	27091		93	21
76.	Роменський коледж Сумського НАУ	37354	353	24075	2/550	76	28
77.	Борщівський агротехнічний коледж	90112		57048		1200	27
78.	Бучацький коледж Подільського ДАТУ	71128	977	28631		60	100
79.	Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого	61494	32	25195	530	2551	235
80.	Вовчанський технікум Харківського НТУСГ	36754		30599		65	64
81.	Коледж переробної та харчової промисловості Харківського НТУСГ	65847		45706		26	
82.	Красноградський технікум механізації сільського господарства	71364	2370	53400		420	1028
83.	Липковатівський аграрний коледж	132445	150	46400		950	
84.	Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ	68674		20028		18	340
85.	Каховський державний агротехнічний коледж						
86.	Скадовський технікум Херсонського ДАУ	65026				270	
87.	Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості						
88.	Коледж Подільського ДАТУ	56551		51160		65	
89.	Новоушицький коледж Подільського ДАТУ	45284		24274		116	107
90.	Шепетівський коледж Подільського ДАТУ	22308		18272			
91.	Агротехнічний коледж Уманського НУС	37474	118	19823			

92.	Городищенський коледж Уманського НУС	27253				26	
93.	Золотоніський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	30248		15203		40	10
94.	Тальнівський будівельно-еконо-мічний коледж Уманського НУС	38499		25595		9	961
95.	Тальянківський агротехнічний коледж Уманського НУС	72739		44690		55	190
96.	Чигиринський технікум Уманського НУС	21065		13441		9	10
97.	Шевченківський коледж Уманського НУС	51295		36640			
98.	Кіцманський технікум Подільського ДАТУ	56588					
99.	Хотинський технікум ПДАТУ	44531	10	27425		250	1365
100.	Чернівецький коледж будівництва та архітектури Львівського НАУ	48553		31220		77	
101.	Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім.О.Майнової	56689				343	254
102.	Борзнянський державний сільськогосподарський технікум	43151		26964		154	337
103.	Козелецький технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	40883			48	109	
104.	Остерський коледж будівництва та дизайну	39045					357
105.	Прилуцький агротехнічний коледж	64500		36000		15	168
106.	Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку	26024		17561		174	38
	Всього 2018	4645169	9025	2606094	728	18615	29866

VII. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА

Від ступеня матеріально-технічного оснащення залежить виконання бібліотечних процесів і комфортне обслуговування користувачів. Цей комплекс забезпечує проведення основної роботи – обслуговування читачів, наповнення фонду, обробку, зберігання документів, комунікативну можливість.

Стан роботи бібліотек безпосередньо залежить від якості матеріального забезпечення. Наявність комп'ютерів, копіювальної техніки, доступу до мережі Інтернет, оснащеність читальних залів відіграють важливу роль в організації роботи бібліотек. Новітні технології сприяють розширенню фонду, надають доступ для спілкування і обміну. Адже у бібліотеку прийшло нове покоління

користувачів, добре обізнаних з комп'ютерною технікою, роботою в Інтернеті. Низьке фінансування або його відсутність негативно відображається і на ремонтно-реставраційному стані читальних залів та сховищ, їх облаштуванню необхідними меблями тощо.

Щодо забезпечення комп'ютерами, то показники у 2018 році наступні: 20 – у Іллінецькому державному агроколеджі ВНАУ, 17 – у Тлумацькому коледжі Львівського НАУ. 16 – у Заліщицькому аграрному коледжі ЛНАУ, 15 – у Стрийському коледжі ЛНАУ, 12 – у Технологіко-економічному коледжі ВНАУ, по 11 комп'ютерів у двох закладах – коледжі Сумського НАУ та бібліотеці Борщівського агротехнічного коледжу ПДАТУ. Також у чотирьох коледжів по 10 комп'ютерів – будівельному коледжі Житомирського НАЕУ, Коледжі електрифікації ДДАЕУ, Ірпінському економічному коледжі та Немішаївському агротехнічному коледжі. Бібліотеки інших закладів оснащені кількома комп'ютерами, цифра яких коливається між 2-ма та 8-ма. Прикро, дані, де висвітлено по одному комп'ютеру показали 17 бібліотек й одна бібліотека має один ноутбук. Неприємно, що у вік електронних технологій, бібліотеки аграрних закладів не достатньо забезпечені належною технікою. Це негативно впливає на престиж закладу, гальмує роботу читачів. Хоча вже є певні зрушення, забезпеченість комп'ютерами у цьому році вища ніж у попередньому.

Приємно, що вже 31 бібліотека надала показники про забезпечення бібліотечними програмами, це на 24 більше, ніж у 2017 році. У 17 бібліотеках є програмне забезпечення IRBIS, це на 8 програм менше, ніж у 2017 році. Вихід до міжнародної мережі Інтернет показали 87 бібліотек, цей показник залишився саме такий, як й у попередньому році. Усі дані зведено у таблицю і подано в тексті нижче.

Табл.4. Технічне оснащення бібліотек

№ п/п	Назва	Чит.зал		Наяв-ть комп., шт.	Ннаявність коп.тех.		Програмн. забезп.	Наявність виходу в інтернет
		шт.	місце		скан.	ксерокс		
1.	Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького НАУ							
2.	Верхівський сільськогосподарський коледж Вінницького НАУ	1	120	3	1	1	ІРБІС	+
3.	Технологіко-промисловий коледж Вінницького НАУ	1	154	2				+
4.	Іллінецький аграрний коледж Вінницького НАУ	1	100	20	1	1	Бібліограф	+
5.	Ладижинський коледж Вінницького НАУ	1	60	5	1	2	ІРБІС	+
6.	Коледж будівництва та архітектури Вінницького НАУ	1	30	2		1		+
7.	Технологіко-економічний коледж Вінницького НАУ	1	100	3				+

8.	Тульчинський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ							
9.	Чернятинський коледж Вінницького НАУ	1	130	2	2	2		+
10.	Володимир-Волинський агротехнічний коледж	2	120	5		1		+
11.	Горохівський коледж Львівського НАУ	1	100	4		1		+
12.	Рожищенський коледж Львівського Університету ветеринарної медицини та біотехнологій	1	50	2		1		+
13.	Верхньодніпровський коледж Дніпровського ДАЕУ	1	60	1				+
14.	Коледж електрифікації Дніпровського ДАЕУ	1	35	10	1			+
15.	Технологічний коледж Дніпровського ДАЕУ	1	40	4	1	1		+
16.	Ерастівський коледж Дніпровського ДАЕУ	2	60	1				+
17.	Нікопольський коледж Дніпровського ДАЕУ	1	58	6		2		+
18.	Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ	1	60	3		2		+
19.	Донецький технікум Луганського НАУ	1	70	1				+
20.	Костянтинівський технікум Луганського НАУ							
21.	Верхівнянська філія Житомирського агротехнічного коледжу							
22.	Будівельний коледж Житомирського НАЕУ	2	66	10	3		ІРБІС 64	+
23.	Житомирський агротехнічний коледж	1		5	1	1	ІРБІС 64	+
24.	Житомирський технікум землевпорядкування Житомирського НАЕУ	1	25	2			+	-
25.	Малинський лісотехнічний коледж							
26.	Новочорторійський державний аграрний технікум	1	100	1	1	1		+
27.	Мукачівський аграрний коледж	2	155	5	1	1		+
28.	Бердянський коледж Таврійського	1	52	2	1	1		+
29.	Василівський коледж Таврійського ДАТУ	1	26	1				+
30.	Мелітопольський коледж Таврійського ДАТУ	1	60	2	1	1		+
31.	Ногайський коледж Таврійського ДАТУ	1	90	4	1	1		+
32.	Оріхівський коледж ТДАТУ	1	32	5		1		+
33.	Івано-Франківський коледж Львівського	2	90	4	1	1	Microsoft office	+

34.	Снятинський коледж Подільського ДАТУ							
35.	Рогатинський державний аграрний коледж	1	60	9				+
36.	Тлумацький коледж Львівського НАУ	1	50	17	2	2		+
37.	Боярський коледж екології і природних ресурсів	1	30	5			ІРБІС	+
38.	Технолого-економічний коледж Білоцерківського	1	100	12	1		Бібліограф	+
39.	Ірпінський економічний коледж	2	100	10	1	1	ІРБІС 64/32	+
40.	Маслівський аграрний технікум ім. В.Гаркавого Білоцерківського НАУ	1	32	4	1	1		+
41.	Немішайвський агротехнічний коледж	3	240	10	2	2	ІРБІС 32	+
42.	Таращанський агротехнічний коледж							
43.	Бобринецький технікум ім.В.Порика БНАУ	1	30	6				-
44.	Кропівницький технікум механізації сільського господарства	1	70	1			ІРБІС 64/32	-
45.	Компаніївський технікум ветеринарної медицини	1	12	5				+
46.	Олександрійський технікум Білоцерківського НАУ							
47.	Старобільський технікум Луганського НАУ	1	100	2		1		+
48.	Слов'янський технікум Луганського НАУ	2	38	4	1	1	Демоверсія	+
49.	Вишнянський коледж Львівського НАУ	2	100	1				+
50.	Золочівський коледж Львівського НАУ	1	50	1				+
51.	Екологічний коледж Львівського НАУ	3	75	3	1			+
52.	Стрийський коледж Львівського НАУ	2	80	15	1	2	ІРБІС	+
53.	Вознесенський коледж Миколаївського НАУ	2	75	4				-
54.	Мигійський коледж Миколаївського НАУ	1	100	2				+
55.	Новобузький коледж Миколаївського НАУ	1	120	1				+
56.	Ананьївський аграрно- економічний коледж Уманського НУС	1	35	3	1	1		+
57.	Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації сільського господарства							
58.	Петрівський державний аграрний технікум	1	50	1	1	1		+
59.	Білгород-Дністровський рибопромисловий технікум	1	90	3	1	1	Бібліограф	+

60.	Білгород-Дністровський коледж природокористування	1	40	3		1		+
61.	Морехідне училище рибної промисловості ім. О.Соляника	1	33	7	1		Бібліограф	+
62.	Коледж управління і права Полтавської ДАА	1	33	6			ПП Політек-Софт м.Київ	+
63.	Березоворудський технікум Полтавської ДАА	1	80	3	1	1	Бібліограф	-
64.	Аграрно-економічний коледж Полтавської ДАА	1	18	3			Microsoft Windows	+
65.	Лохвицький технологічний технікум Полтавської ДАА	1	36	4		1		+
66.	Лубенський фінансово-економічний технікум Полтавської ДАА	1	70	2			MSAccess	+
67.	Хорольський агропромисловий коледж Полтавської ДАА	1	100	2		1		+
68.	Хомутецький ветеринарно-зоотехнічний технікум Полтавської ДАА	1	40	1	1	1		+
69.	Мирогощанський аграрний коледж	1	64	1		2		-
70.	Млинівський державний технолого-економічний коледж	1	30	4	1	1	Windows sp	+
71.	Рівненський коледж НУБіП України	1	40	4	1	1	ІРБІС	+
72.	Коледж Сумського НАУ	2	90	11	1	1	ІРБІС 64	+
73.	Маловисторопський коледж Сумського НАУ	3	130	8	1	1	ІРБІС 64	+
74.	Охтирський коледж Сумського НАУ	1	20	3		1	ІРБІС 64	+
75.	Путивльський коледж Сумського НАУ	2	60	1	1		ІРБІС 64	+
76.	Роменський коледж Сумського НАУ	1	50	4	1	1	ІРБІС 64	+
77.	Борщівський агротехнічний коледж	2	60	11	1	1		+
78.	Бучацький коледж Подільського ДАТУ	1	100	5	1	2		+
79.	Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого	2	150	16	1	2		+
80.	Вовчанський технікум Харківського НТУСГ	1	22	5	2	3		+
81.	Коледж переробної та харчової промисловості Харківського НТУСГ	1	30	5		2		+
82.	Красноградський технікум механізації сільського господарства	1	45	1			ІРБІС	+
83.	Липковатівський аграрний коледж	1	70	7	1	1	Ubuntu, Windows XP, бібліограф	+

84.	Каховський державний агротехнічний коледж							
85.	Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ	1	80	2	1	2	Biblio, Periodil	+
86.	Скадовський технікум Херсонського ДАУ	1	48	2			ІРБІС	+
87.	Херсонський морської коледж							
88.	Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості							
89.	Коледж Подільського ДАТУ	1	100	3		1		+
90.	Новоушицький коледж Подільського ДАТУ	1	60	9				+
91.	Шепетівський коледж Подільського ДАТУ	1	50	3		2		+
92.	Агротехнічний коледж Уманського НУС	2	120	3				+
93.	Городищенський коледж Уманського НУС	1	40	2	1	2		+
94.	Золотоніський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	1	55	1		1		-
95.	Тальянківський агротехнічний коледж Уманського НУС	1	100	4	1	1	Microsoft Office, S-Plan	+
96.	Тальнівський будівельно-економічний коледж Уманського НУС	1	30	3		2		+
97.	Чигиринський технікум Уманського НУС	1	37	1	2			+
98.	Шевченківський коледж Уманського НУС	1	60	1	1	1		+
99.	Кіцманський технікум Подільського ДАТУ	1	120	2	1	1		+
100.	Хотинський технікум Подільського ДАТУ	1	60	2				+
101.	Чернівецький коледж будівництва та архітектури Львівського НАУ	1	90	2		1		+
102.	Борзнянський державний сільськогосподарський технікум	1	50			2		-
103.	Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім.О.Майнової	3	115	4	1	1		+
104.	Козелецький технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	1	30	1	1			+
105.	Остерський коледж будівництва та дизайну	1	100	1	1	1		+
106.	Прилуцький агротехнічний коледж	1	50	4				+
	Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку	1	50	3		1		+

37	Всього 2018	108	5336	292	51	75	37	87
----	-------------	-----	------	-----	----	----	----	----

VIII. КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Від кадрового забезпечення бібліотек залежить налагодження робочого процесу та результативні показники. Високий професіоналізм та креативність у діяльності працівників бібліотек сприяють підвищенню рівня престижності навчального закладу і забезпечують безперервне поєднання навчального та виховного процесу. Модернізація бібліотечної справи, розвиток інформаційних технологій, формування і використання електронних ресурсів, впровадження мультимедійних технологій, розвиток мережевої взаємодії бібліотек, підключення до Інтернет мережі вимагає постійного удосконалення професійних навиків у роботі, освоєння нових знань, вмінь, ознайомлення з досвідом інших.

Підґрунтям забезпечення бібліотек професійними бібліотечними кадрами є система їх безперервної бібліотечної освіти від підготовки до підвищення кваліфікації й перепідготовки. Підвищення кваліфікації та перепідготовка вбачається важливим напрямом методичної роботи колективу бібліотеки, яка вимагає повного охоплення навчанням усіх груп і категорій бібліотекарів – кожних 5 років підвищення кваліфікації на курсах, семінарах, стажуваннях. В переважній більшості бібліотечні працівники своєчасно та систематично підвищують кваліфікацію, набувають професіоналізму і мають достатній рівень фахової підготовки, щоб стверджувати, що біля скарбів творчої думки людства стоять їх дійсно обізнані, чуйні, надійні розповсюджувачі і охоронці.

Пошана працівникам, які віддали не одне десятиліття роботи обраній професії. Аналіз звітів за 2018 рік показав, що підвищення кваліфікації потребують 26 з 187 бібліотекарів. У порівнянні з минулим звітним роком (у 2017 р. 32 особи з 222), цей показник знизився, і становить восьму частину від загального числа. Понад 10 років у бібліотеці працюють 140,5 осіб, а понад 40 років – 13 осіб. Зі стажем менше 5 років – 28,5 осіб. Вищу інформаційно-бібліотечну освіту мають 59 осіб, вищу не фахову – 59,5; середню спеціальну – 66, 5, і 12 осіб мають загальну середню освіту. Прикро, що вже у 18 бібліотеках працює по 1 людині. Відносно попереднього року ці показники не змінилися.

Найбільша чисельність бібліотечних працівників у Немішаєвському агротехнічному коледжі – 7 осіб, серед них – 6 мають вищу освіту. ВСП «Рівненський коледж НУБіП України» у звітній документації показав, що всі працівники бібліотеки мають вищу фахову освіту (4 з 4-х).

Для порівняння, нижче подано рисунки з показниками кадрового забезпечення бібліотек вищих аграрних закладів I-II ступеня акредитації.

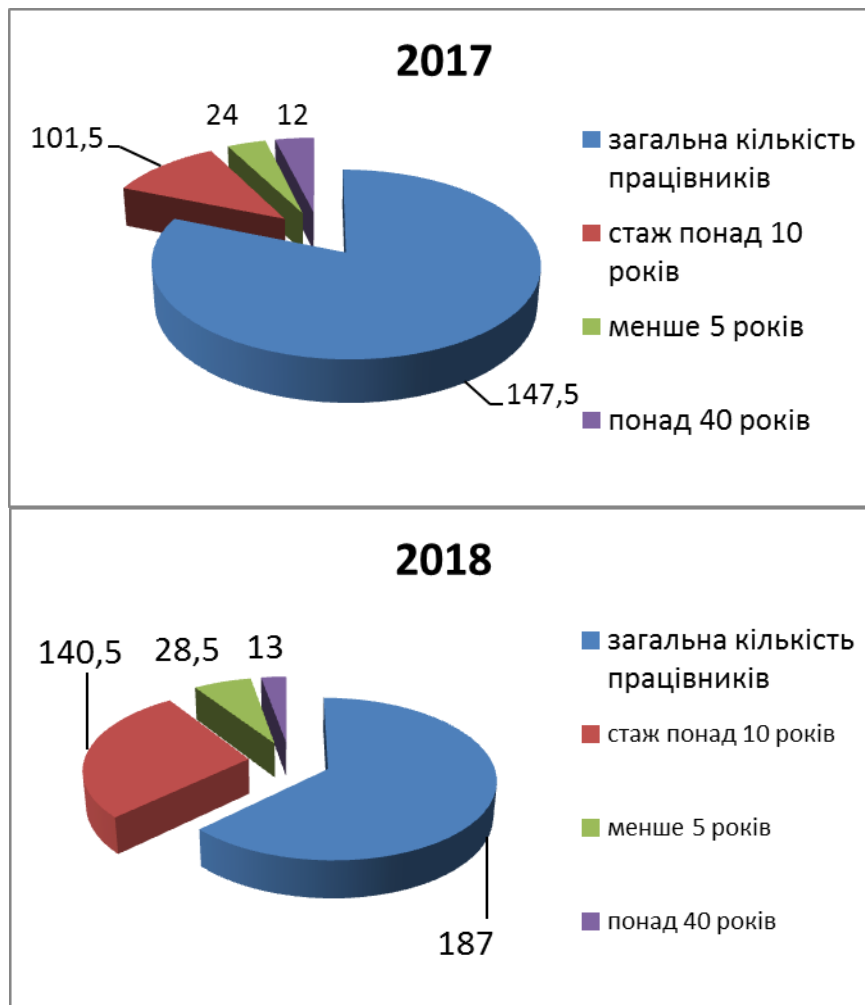

Рис. 3. Порівняльна шкала кадрового забезпечення бібліотек за стажем.

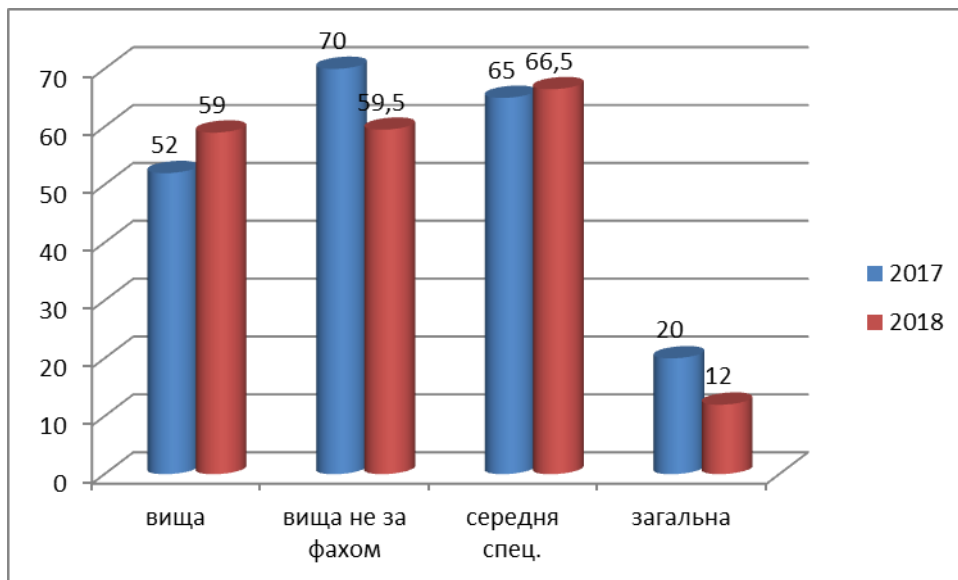

Рис. 4. Порівняльна шкала кадрового забезпечення бібліотек за освітою.

Робота бібліотекара – царица інтелектуального світу. Рівень заробітної плати бібліотечних працівників спричиняє плінність кадрів. Не зважаючи на це, встановлено, що в усіх бібліотеках аграрних вищих навчальних закладів I-II

рівня акредитації, звіти яких за 2018 рік було опрацьовано, працюють люди, віддані своїй справі. Різноманітність інтересів читачів, новизна подій, календарна різнобарвність стають лише новими просторами для прояву креативної діяльності бібліотечних працівників. Їх зусилля спрямоване на те, щоб читачі відвідували бібліотеку не лише як місце обміну книжок, а як храм знань і мудрих думок й читання стало б творчим процесом.

Табл.5. Кадрове забезпечення бібліотек ВНЗ I–II рівнів акредитації

№ п/п	Назва	заг. к-ть	склад за освітою			заг. сер.	склад за стажем			потреба в підвищенні кваліфікації
			вища фахова	вища не фахова	сер. спец. (фахова)		до 5 р.	до 10 р.	понад 10 р	
1.	Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького НАУ									
2.	Верхівський сільськогосподарський коледж Вінницького НАУ	2			2			2		
3.	Технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ	2	1	1			1	1		
4.	Іллінецький аграрний коледж Вінницького НАУ	2	1		1			2	2	
5.	Ладижинський коледж Вінницького НАУ	3	1	2			1	1	1	
6.	Коледж будівництва та архітектури Вінницького НАУ	2	1	1			1	1		
7.	Технологічно-економічний коледж Вінницького НАУ	2	2					2		
8.	Тулчинський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ									
9.	Чернятинський коледж Вінницького НАУ	3		1	1	1			3	
10.	Володимир-Волинський агротехнічний коледж	4	1	3					4	1
11.	Горохівський коледж Львівського НАУ	3	1	1	1		1		3	1
12.	Рожищенський коледж Львівського Університету ветеринарної медицини та біотехнологій	2		2			1		1	
13.	Верхньодніпровський коледж Дніпровського ДДАЕУ	2			2		1		1	
14.	Коледж електрифікації ДДАЕУ	1	1						1	
15.	Технологічний коледж ДДАЕУ	1			1				1	1
16.	Ерастівський коледж ДДАЕУ	1			1					1
17.	Нікопольський коледж ДДАЕУ	2	0,5		1				2	
18.	Новомосковський коледж ДДАЕУ	2	2						2	
19.	Донецький технікум Луганського НАУ	2	1		1		2			

20.	Костянтинівський технікум Луганського НАУ									
21.	Верхівнянська філія Житомирського агротехнічного коледжу									
22.	Будівельний коледж Житомирського НАЕУ	4		2	2		1	1	2	
23.	Житомирський агротехнічний коледж	5	3		1		1		3	
24.	Житомирський технікум землепорядкування Житомирського НАЕУ	2		1	1				2	
25.	Малинський лісотехнічний коледж									
26.	Новочорторийський державний аграрний технікум	2			2				2	
27.	Мукачівський аграрний коледж	3		1	2		1		1	
28.	Бердянський коледж Таврійського	2		2			2			
29.	Василівський коледж Таврійського ДАТУ	3	2		1				3	
30.	Мелітопольський коледж Таврійського ДАТУ	2	1	1	2				2	1
31.	Ногайський коледж Таврійського ДАТУ	1		1				1		1
32.	Оріхівський коледж	2	2						2	1
33.	Івано-Франківський коледж	1			1			1		
34.	Снятинський коледж Подільського ДАТУ									
35.	Рогатинський державний аграрний коледж	3		1	2				3	
36.	Тлумацький коледж Львівського НАУ	1			1				1	1
37.	Боярський коледж екології і природних ресурсів	1,5	1			0,5		1		
38.	Технологічно-економічний коледж	4	2	1	1				4	
39.	Ірпінський економічний коледж	2	1	1				2		
40.	Маслівський аграрний технікум ім. П.Х.Гаркавого Білоцерківського НАУ	2,5			2,5				2,5	1
41.	Немішайвський агротехнічний коледж	7	3	3	1				7	
42.	Таращанський агротехнічний коледж									
43.	Бобринецький технікум ім.В.Порика БНАУ	2		2					2	
44.	Кропивницький технікум механізації сільського господарства	3	2	1					3	1
45.	Компаніївський технікум ветеринарної медицини	2	1			1			2	
46.	Олександрійський технікум Білоцерківського НАУ									

47.	Старобільський технікум Луганського НАУ	3		1	2			3	
48.	Слов'янський технікум ЛНАУ	1			1			1	
49.	Слов'яносербський технікум Луганського НАУ								
50.	Нолітехнічний коледж ЛНАУ								
51.	Вишнянський коледж Львівського НАУ	2	1	1				2	
52.	Золочівський коледж Львівського НАУ	3		1	1	1		1	2
53.	Екологічний коледж Львівського НАУ	2	1		1		1	1	
54.	Стрийський коледж Львівського НАУ	3	1		2		1	1	1
55.	Вознесенський коледж Миколаївського НАУ	1	1					1	
56.	Мигійський коледж Миколаївського НАУ	2	1	1				2	
57.	Новобузький коледж Миколаївського НАУ	3	1	2				3	
58.	Ананьївський аграрно-економічний коледж Уманського НУС	3	1	2			1	2	
59.	Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації сільського господарства								
60.	Петрівський державний аграрний технікум	1					1		1
61.	Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум	4		3	1		2	2	
62.	Білгород-Дністровський коледж природокористування	2	1		1			2	1
63.	Морехідний коледж рибної промисловості ім. О.Соляника	4		1	2	1		2	2
64.	Коледж управління і права Полтавської ДАА	2	2					2	
65.	Березоворудський технікум Полтавської ДАА	3		1		2		3	1
66.	Аграрно-економічний коледж Полтавської ДАА	2		1	1			2	
67.	Лохвицький технологічний технікум Полтавської ДАА	2		1	1			1	1
68.	Лубенський фінансово-економічний технікум Полтавської ДАА	2	1	1				2	
69.	Холоський агропромисловий коледж Полтавської ДАА	2			2			2	1
70.	Хомутецький ветеринарно-зоотехнічний технікум Полтавської ДАА	2	2					2	
71.	Мирогощанський аграрний коледж	3		1	2		1	2	
72.	Млинівський державний технолого-економічний коледж	1	1					1	1
73.	Рівненський коледж НУБіП України	4	4					4	1
74.	Коледж Сумського НАУ	3	1		2			3	1

75.	Маловисторопський коледж Сумського НАУ	2				1		2		
76.	Охтирський коледж Сумського НАУ	2		1	1			1	1	1
77.	Путівльський коледж Сумського НАУ	2	1		1				2	1
78.	Роменський коледж Сумського НАУ	2	1			1	2			
79.	Борщівський агротехнічний коледж	3		1	2			1	2	
80.	Бучацький коледж Подільського ДАТУ	2	1		1				2	1
81.	Заліщицький аграрний коледж ім.С.Храпливого	4	2		2		1	1	3	
82.	Вовчанський технікум Харківського НТУСГ	1			1				1	
83.	Коледж переробної та харчової промисловості Харківського НТУСГ	2	2						2	
84.	Красноградський технікум механізації сільського господарства	4	1	1					4	
85.	Липковатівський аграрний коледж	2		1	1				2	
86.	Каховський державний агротехнічний коледж									
87.	Новокаховський коледж Таврійського ДАТУ	3		1	2				3	
88.	Скадовський технікум Херсонського ДАУ	1		1				1		
89.	Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості									
90.	Коледж Подільського ДАТУ	3		3			1		2	
91.	Новоушицький коледж Подільського ДАТУ	2		1	1				2	
92.	Шепетівський коледж Подільського ДАТУ	2			2				2	1
93.	Агротехнічний коледж Уманського НУС	2		2					2	
94.	Городищенський коледж Уманського НУС	1		1					1	
95.	Золотоніський технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	1	1							
96.	Тальянківський агротехнічний коледж Уманського НУС	4	2	1	1			2	2	
97.	Тальнівський будівельно-економічний коледж Уманського НУС	3	2		1		1		2	
98.	Чигиринський технікум Уманського НУС	1	1						1	
99.	Шевченківський коледж Уманського НУС	1,5		1,5			0,5		1	
100.	Кіцманський технікум Подільського ДАТУ	3		1	1	1			3	1
101.	Хотинський технікум ПДАТУ	2	1						2	1

102.	Чернівецький коледж будівництва та архітектури Львівського НАУ	2		2			1		1	1
103.	Борзнянський державний сільськогосподарський технікум	1			1				1	
104.	Бобровицький коледж економіки та менедж-менту ім.О.Майнової	2	1		1				2	
105.	Козелецький технікум ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ	1	1						1	
106.	Остерський коледж будівництва та дизайну	2		1	1			2		
107.	Прилуцький агротехнічний коледж	3	1		2				3	1
108.	Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку	1		1			1			
	Всього 2018	187	59	59,5	66,5	12	28,5	17	140,5	26

Слід зазначити, що серед бібліотекарів переважна більшість – творчі особистості, справжні фахівці, ініціатори цікавих починань, роблять відчутний внесок у поглибленні знань студентів про незалежну Україну та її державні символи, виховують почуття патріотизму та національної гордості, любов до рідного краю, розуміння своєї причетності до подій, що відбуваються в Україні, усвідомлення власної ролі й значення в житті суспільства. Сприяють розвитку моральних якостей, громадянської свідомості, пізнавальних інтересів до країн Європи, виховують пошану до свого народу, повагу до національних надбань різних народів та бажання приносити користь своїй країні. Наприклад, «Святкування дня студента у різних країнах світу» – інформаційний стенд до міжнародного дня студента Технологічно-промислового коледжу Вінницького національного аграрного університету.

ІХ. ВИСНОВКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведений аналіз звітів бібліотек аграрних вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації за 2018 рік засвідчив, що в інформаційно-бібліографічному забезпеченні сучасних потреб аграрної науки та виробництва бібліотеки в основному мають належний рівень. Позитивна кількість зрушень вбачається у вдосконаленні інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу. На загальну оцінку діяльності бібліотек аграрної мережі впливає невідповідність між поставленими планами та виконанням досягнутого через певні об'єктивні причини, які не залежать від бібліотечних працівників. В цілому, рівень обслуговування та показники діяльності позитивні.

Першочергове завдання бібліотек вищих навчальних закладів аграрного спрямування – безпосередньо й опосередковано готувати високоосвічених, конкурентноспроможних, морально вмотивованих фахівців усіх рівнів підготовки, які зможуть і прагнутимуть навчатися впродовж всього свого життя, творчо впроваджуватимуть набуті знання в практичній роботі. Бібліотечні кадри закладів, звіти яких було опрацьовано, складають працівники, які вміють мобілізувати усі сили, творчу енергію, інноваційні технічні можливості, невикористані резерви для кардинального поліпшення своєї діяльності, подолання численних труднощів і проблем.

Брак фінансування, зростання цін на літературу призводить до значного недовиконання планів надходження її до фондів багатьох бібліотек. Проблему дефіциту бюджетного фінансування низки установ пом'якшують за допомогою ремонту книжок, подарунків, заміни утрачених книжок читачами, обмінного фонду. Але у багатьох закладах брак коштів на цю статтю не дозволяє скористатись навіть такою можливістю. Фінансування і комп'ютерна забезпеченість бібліотек бажає бути кращою. Адже це тягне низку інших питань: інформатизації, введення новітніх технологій, можливість копіювання і обміну тощо. Як наслідок, зменшується привабливість бібліотек та зацікавленість читачів у користуванні фондами.

Проте бібліотекарі працюють творчо і натхненно, організовують різнопланові бібліотечні і культурні заходи, проводять роботу з першокурсниками, надають консультації, рекомендації, методично-інструктивні матеріали, залучають до заходів студентство і молодь. Методичні рекомендації, обмін досвідом, відвідування масових заходів значно підвищують кваліфікацію, майстерність працівників бібліотеки, ефективність та результативність їх роботи. У всіх підзвітних бібліотеках заходи глибокі, з елементами історичного та патріотичного спрямування, краснавчального знайомства, що слугуватиме самореалізації і задоволенні потреб у освітньому, виховному та духовному самовдосконаленню користувачів.

Усі бібліотекарі володіють основами комп'ютерної грамотності.

НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗВІТІВ БІБЛІОТЕК НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ НААН ЗА 2018 РІК

Світове бібліотечне співтовариство на сьогоднішній день орієнтовано в першу чергу на людину. Іншими словами вся бібліотечна діяльність у своїй сукупності повинна бути спрямована на те, щоб сприяти формуванню особистості, здатної до активного існування в інформаційному суспільстві.

Перед бібліотеками з особливою гостротою стоїть завдання сприяти формуванню інноваційної культури суспільства. В усьому світі відбуваються глибинні зміни, пов'язані з трансформацією суспільства, що вступило на шлях постіндустріального розвитку. Пріоритет інформації й знань в умовах сучасного соціального розвитку ґрунтується, на думку провідних учених, на культурі, і, у першу чергу, на інформаційній і інноваційній культурі.

Діяльність бібліотек у кардинально новому суспільстві – суспільстві інформаційних технологій, показала, що багато з них змогли гармонійно вписатися в інформаційний простір країни, й засвідчила, що бібліотеки – найбільш стабільна складова інформаційних ресурсів держави. Використовуючи організаційно-технологічні нововведення, бібліотеки виробили нову методологію взаємодії з користувачами, що дозволило здійснити перехід на якісно новий рівень їхнього інформаційного забезпечення.

Слід констатувати, що на сьогодні функціонування аграрної науки не повною мірою відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку виробництва та продовольчої безпеки держави, що породжує проблему підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів, фахівців з вищою освітою та впровадження науково-дослідних робіт з фундаментальних та прикладних досліджень природничих і технічних наук у сфері АПК.

У складі бібліотечної мережі відбулись суттєві зміни. Значна кількість науково-дослідних установ була ліквідована (реорганізована у дослідні станції), що призвело до труднощів із звітуванням бібліотек. Враховуючи тривалий процес оптимізації, який проходить у кілька етапів інформація подана у надісланих звітах станом на січень 2019 року.

Визначальним напрямом діяльності бібліотек науково-дослідних інститутів НААН є їх спрямованість на формування, збереження та взаємовикористання документних ресурсів як базової основи наукових досліджень, бібліотечно-інформаційне забезпечення впровадження вітчизняних наукових розробок в агропромисловому комплексі.

Як і в попередні роки, складання планово-звітної документації бібліотеками НДУ у 2018 році відбувалося за єдиною статистичною формою. Згідно з вимогами річного звітування, що надіслала Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН усім бібліотекам НДІ, отримано відомості про діяльність 35 бібліотек за 2018 рік. Ця інформація є основою для аналізу, оцінки і визначення розвитку інформаційно-бібліотечного забезпечення потреб аграрної науки. Аналіз звітів дозволяє зробити ряд

висновків. Зокрема, позитивно оцінюючи в цілому дисциплінованість у поданні документів (більшість бібліотек надала звіти у визначений термін), але існує значна група бібліотек, які звітують формально, без аналізу виконаної роботи і визначення завдань на наступний рік, а також без співставлення статистичних показників виконаної роботи з плановими показниками та показниками попереднього року. У цьому році в окремих звітах роботи бібліотек відсутня потрібна інформація у текстовій частині, подаються недостовірні відомості через невідповідність статистичних даних та текстових частин.

Змістовно звітують бібліотеки інститутів: тваринництва (Харківська обл.), ННЦ "ІМЕСГ" (Київська обл.), ННЦ Інститут землеробства (Київська обл.), рибного господарства (м Київ), розведення і генетики тварин (Київська обл.), картоплярства (Київська обл.), кормів та сільського господарства Поділля (м. Вінниця), сільського господарства степової зони (м. Дніпропетровськ), садівництва (м. Київ), сільського господарства Карпатського регіону (Львівська обл.), сільського господарства Західного Полісся (Рівненська обл.), біоенергетичних культур і цукрових буряків (м. Київ), ННЦ "Інститут виноградарства і виноробства ім. Таїрова" (м. Одеса), селекційно-генетичного інституту Національного центру насінництва та сортовивчення (м. Одеса), тваринництва степових районів ім.М.Ф. Іванова Асканія-Нова – Національного наукового селекційно-генетичного центру з вівчарства (Херсонська обл.), зрошуваного землеробства (м. Херсон).

В аналізі висвітлені основні напрями роботи бібліотек НДІ НААН: обслуговування користувачів, інформаційно-бібліографічна діяльність, стан комплектування книжкових фондів, їхня матеріально-технічна база, кадровий склад.

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

Довідково-бібліографічне та інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності співробітників інституту є однією з головних складових частин роботи бібліотеки НДІ і націлене на регулярне обслуговування користувачів без запитів та у відповідності з постійно діючими запитами.

Бібліотеки мережі НДІ здійснюють науково-інформаційне забезпечення розробок та реалізацію державної політики у бібліотечній галузі.

Розвиток нових форм господарювання в агропромисловому виробництві України вимагає від його фахівців високого рівня знань, бібліотеки НДІ виступають як наукові, інформаційні, культурно-освітні центри, де обслуговуються не тільки науковці та спеціалісти, а й студенти, аспіранти, викладачі шкіл, співробітники інших організацій. У звітному році обслуговування читачів здійснювалося на абонементях, у читальних залах, по міжбібліотечному абонементу (МБА).

Інформаційно-бібліографічне обслуговування співробітників НДІ здійснювалося згідно з пріоритетними напрямками їхньої діяльності у

відповідності з тематикою, було спрямоване на вдосконалення форм і методів подачі якісної інформації, цілеспрямованості та оперативності.

Аналіз сучасного бібліотечного обслуговування в бібліотеках НДУ у 2017 р. засвідчив, що пріоритетним напрямом діяльності було інформаційно-бібліотечне та довідково-бібліографічне забезпечення фундаментальних і прикладних досліджень наукових установ.

Найбільш розповсюдженими й ефективними формами інформаційно-бібліографічної діяльності були:

- проведення інформаційно-масових заходів – виставок, оглядів літератури, Днів інформації (Днів науки, Днів спеціаліста та ін.);
- надання усних і письмових бібліографічних довідок і консультацій;
- підготовка й видання бібліографічних посібників та покажчиків відповідно до наукових тем досліджень.

За звітами 29 бібліотек науково-дослідних інститутів у 2018 році було обслужено користувачів 8 233 (2017 рік – 14 175), яким видано 334 332 (2017 рік – 588 787) примірників документів. Як і в попередні роки, зберігається тенденція до зниження основних показників бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування (табл.1).

Аналіз стану обслуговування бібліотеками користувачів показує, що їхня кількість зменшилась, оскільки залежить в основному від штату працівників НДІ, яка в звітному році значно скоротилась. Щодо показника виданих документів, то він залежить від стану комплектування і проведення інформаційно-масових заходів. Тому ці показники в окремих бібліотеках зросли, а в інших – знизилися.

Бібліотеки деяких інститутів наводять у своїй звітності надзвичайно низькі показники обслуговування.

На підставі узагальнення статистичних матеріалів останніх років можна зробити висновок, що зменшення кількісних показників роботи бібліотек викликано, передусім, скороченням чисельності працівників бібліотек та інститутів, недостатнім комплектуванням. Нагальною проблемою є дефіцит бюджетного фінансування на придбання нових літературних джерел. Це стосується майже всіх бібліотек НДІ НААН.

Важливою формою забезпечення читачів відсутніми у фондах бібліотек документами є замовлення літератури через систему МБА, яке дещо компенсує проблему, пов'язану з відсутністю нових надходжень. Такий вид обслуговування є єдиним комплексом обслуговування колективних користувачів, який включає бібліографічну підтримку запитів абонентів, пошук у різних базах даних, надання документів в оригіналах чи копіях у тимчасове або постійне користування за окремими запитами абонентів для їхньої наукової, виробничої та освітньої роботи. Але, на жаль, і такий вид обслуговування вимагає певних витрат, що під силу не кожній бібліотеці НДІ.

Міжбібліотечний абонемент заснований на взаємному використанні бібліотечних фондів і довідково-пошукового апарату бібліотек.

Обслуговування читачів бібліотеки ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського» здійснюється по міжбібліотечному абонементу (МБА). Такий вид обслуговування в деякій мірі компенсує проблему, пов'язану з відсутністю нових надходжень і надає можливість отримати необхідну літературу у тимчасове користування. В звітному році отримано по МБА 11 примірників документів.

Задоволення запитів на відсутню у фонді бібліотеки інституту розведення і генетики тварин літературу частково здійснювалося через систему МБА. Постійними партнерами по МБА були Національна наукова сільськогосподарська бібліотека та Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. У 2017 році число абонентів МБА складало – 7, число виданих документів – 11 одиниць, порівняно з минулими роками чисельність абонентів МБА зменшилася, це пояснюється активним використанням Інтернет-ресурсів у бібліотеці та поза нею. Бібліотека інституту через систему МБА надавала послуги аспірантам та науковцям Національного університету біоресурсів та природокористування України (3 абонементи), Київського університету імені Т. Шевченка (2), Житомирського державного агроєкологічного університету (2), яким було видано на абонемент 15 одиниць документів.

Слід зробити висновок, що з кожним роком замовлення та отримання літератури по МБА ускладнюється, і разом з тим скорочується обслуговування через низку об'єктивних причин: нестачу коштів на пересилку документів та відсутність достовірної інформації про наявність певної літератури у фондах бібліотек мережі НААН.

Незважаючи на об'єктивні труднощі, бібліотеки намагалися використати всі можливості для поповнення фондів новою літературою та якісного обслуговування користувачів.

У 2018 року інформаційно-бібліографічна робота проводилася шляхом індивідуального, групового й масового інформування, потреба якого визначалася на основі тематичних планів досліджень та індивідуального опитування спеціалістів. Для надання інформації використовувалися переважно довідковий апарат бібліотеки, книжковий і журнальний фонди з певної спеціалізації НДІ. Індивідуальне інформування проводилося, як правило, для керівництва інституту, науковців, провідних спеціалістів, аспірантів. Групове інформування передбачало системний підбір і пошук літератури за певними темами для окремих категорій користувачів. Масове інформування реалізовувалося через організацію виставок і Днів інформації. Серед форм і методів інформаційно-бібліотечної діяльності переважало індивідуальне бібліографічне інформування вчених і науковців НДІ.

У системі заходів спрямованих на пропаганду бібліотечних фондів, бібліотеки активно використовували таку форму бібліотечно-інформаційного обслуговування як виставки (нових надходжень і тематичні), що часто були складовими комплексних заходів (наукових конференцій, презентацій, днів інформації, аспіранта тощо).

У 2018р. бібліотеками було організовано і проведено 701 інформаційно-масовий захід. Якщо раніше виставки нових надходжень організовувались щотижня, то сьогодні такі виставки у кращому випадку організовуються щомісяця. В більшості інститутів їх кількість скоротилась.

У багатьох інститутах, враховуючи обмежену кількість нової літератури, працівники не чекають, поки накопичиться достатня кількість видань, щоб сформувати окрему виставку, а органівують постійно діючі стенди “Нові надходження”, де виставляються поточні надходження журналів та нові монографії, збірники матеріалів та тез конференцій, “Нові публікації співробітників... Інституту”, які формуються за напрямками наукової діяльності установи.

На жаль, значна кількість бібліотек науково-дослідних інститутів неправильно проводить облік бібліографічних довідок у режимі “запит-відповідь”, а деякі – взагалі не подають цих даних у своїх звітах, що вважається суттєвим недоліком в інформаційно-бібліографічній діяльності бібліотеки. Адже бібліотекар щоденно протягом року спілкується з науковцями інституту, спеціалістами агропромислового виробництва, студентами й аспірантами аграрних вузів, надаючи їм різноманітну інформацію у вигляді тематичних, фактографічних, бібліографічних, бібліотечних довідок.

Згідно з аналізом отриманих звітів, бібліотеками науково-дослідних інститутів підготовлено 21бібліографічний посібник та 139 бібліографічних списків. У низці звітів некоректно використовується бібліотечна термінологія. Термін "бібліографічний покажчик" вживається замість "інформаційний список літератури", у результаті чого невіправдано завищуються обсяги виконаної роботи.

Постійно зростають об'єми виконання інформаційно-бібліографічних робіт (підготовка матеріалу та видання бібліографічних списків, науково-допоміжних, ретроспективних та поточних покажчиків літератури, надання усних та письмових бібліографічних довідок та консультацій), оскільки бібліографічна інформація з ЕГК в подальшому використовується для формування тематичних покажчиків, списків літератури, „Експрес-новин”, які по системі диференційованого забезпечення керівництва (ДЗК) надаються дирекції інституту, безпосередньо завідуючим відділами, а також через стенд „Новини науки” – до відома науковців та спеціалістів галузі. Оперативному інформаційно-бібліографічному забезпеченню наукового потенціалу галузі сприяють підготовлені “Експрес-новини”, що виходять по мірі накопичення інформації майже двічі на місяць.

Протягом року підготовлено 23 випуски „Експрес-новин”, які акумулюють 244 бібліографічних описи документів з проблемних питань галузі. Укладено 3 бібліографічних покажчика:

З метою задоволення інформаційних потреб читачів працівниками бібліотеки Інституту тваринництва виконано усних і письмових довідок у 2015 р. – 4000. Виконано тематичні добірки документів, проводилося бібліографічне корегування пристатейних списків літератури, а також списків використаної

літератури до дисертацій та авторефератів. Науково-інформаційна робота проводилась шляхом масового та індивідуального інформування, а саме: Днів інформації нових надходжень – 4; постійно діючих виставок: «Періодичні видання» (24), «Нові автореферати» (24), «Нові надходження» (20), «Інформаційні видання та реклама» (6), «Іноземна література» (6); «Нові дисертаційні роботи» (2), «Іноземна періодика» (2), «Друковані видання інституту» (2); тематичні виставки, «Праці вчених-конярів Інституту тваринництва НААН», «Наукова спадщина академіка Д. А. Волкова», «До 115-річчя вченого в галузі свинарства Д. К. Білогуба», «Професор В. О. Медведєв – видатний учений-свинолог: до 85-річчя від дня народження», «А. А. Бондар – вчений-етолог в галузі тваринництва: до 65-річчя від дня народження», «Інститут тваринництва НААН: 85 років від дня заснування», «Нові стандарти України».

Складовою документо-інформаційного ресурсу сучасних бібліотек стають власні електронні інформаційні ресурси. На сайті Інституту тваринництва створено веб-сторінку бібліотеки <http://animal.avian.ho.ua/> Підготовлені матеріали для сайту інституту, а саме, його структурного підрозділу наукової бібліотеки. Наповнено та постійно оновлюються такі рубрики: «Дисертації», «Бібліографії», «Нові надходження», «Обмінний фонд», «Видання бібліотеки».

В бібліотеці Інститут кормів та сільського господарства Поділля постійно оформляються книжково-ілюстративні виставки так, як вони є візитною карткою бібліотеки. А також постійно проводяться відкриті перегляди і огляди літератури, які є ефективними для відвідувачів бібліотеки.

Постійно діючі виставки «Нові періодичні видання»; «Новинки книг»; «Рекомендації від науковців»; «Досягнення науки – в народне господарство» викликають зацікавленість вчених і спеціалістів інституту. Виставки нових надходжень поповнювались новою літературою і періодикою по мірі її надходження до бібліотеки.

На постійно діючій виставці «Життя прожити – поле перейти» до дня народження видатних українських вчених агрономів, селекціонерів, агрохіміків були присвячені виставки, на яких було показано їх життєвий і творчий шлях. «Я народився і жив для народу», – до дня народження академіка – видатного вченого, селекціонера, генетика Кириченка Ф.Г. (1904 – 1988 рр.), «Романтик науки» до 110-річчя від дня народження В.Ф. Старченка (1904-1948 рр.) українського вченого в галузі агрохімії), «Наука – це моя душа» про творчий і життєвий шлях Юрія Юрійовича Глеби (1949 р.) українського генетика і фізіолога рослин (65 років від дня народження) та інші.

Для читачів виконувались фактографічні та бібліографічні довідки, надавались індивідуальні консультації щодо користування алфавітним та систематичним каталогами, систематичною картотекою статей, картотекою праць та опублікованих робіт співробітників інституту.

Велику увагу приділяли бібліотеки науково-дослідних інститутів поточному інформуванню, сприяючи науковій та виробничій діяльності

установи. Аналіз даного виду інформування бібліотек свідчить, що у своїй роботі вони поєднували традиційні й нові форми, зокрема, бібліотеки: Інституту рибного господарства (м. Київ), Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (м. Київ), Селекційно-генетичного інституту – НЦНС (м. Одеса), Інституту бджільництва (м. Київ), Інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова “Асканія Нова” та інші – систематично готували картотеки, бюлетені, списки нових надходжень до бібліотек з використанням традиційних форм.

Складовою документно-інформаційного ресурсу сучасних бібліотек стають власні електронні інформаційні ресурси. На базі масивів бібліографічної, реферативної, аналітичної інформації формуються різноманітні бібліотечні інформаційні продукти: електронні каталоги і картотеки, бібліографічні покажчики та реферативні видання, в електронному вигляді створюються фонди наукової літератури.

У бібліотеках Інституту тваринництва (Харківська обл.), ННЦ Інституту механізації і електрифікації сільського господарства (м. Київ), ННЦ Інституту аграрної економіки (м. Київ), Інституту розведення і генетики тварин (Київська обл.) та ін. використовували системи автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів, готували такі покажчики на основі створених баз даних електронного каталогу.

Зростають вимоги до довідково-бібліографічного та інформаційного забезпечення користувачів. Одним із найважливіших напрямів діяльності в інформаційному забезпеченні наукової роботи колективи бібліотек вбачають впровадження електронних комунікацій та технологій комп'ютерних мереж, що забезпечить доступ до національної та міжнародної інформаційних систем і створить умови для заміни паперових публікацій на електронні, підвищить швидкість інформаційного обміну.

Пріоритетним у розвитку інформаційно-бібліотечної справи є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій із метою доступу до світових інформаційних ресурсів.

Аналіз діяльності бібліотек у 2018 році показав, що в своїй роботі вони органічно поєднували традиційні й нові форми і види бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування.

У звітному році ця робота проводилась бібліотеками у взаємодії з іншими підрозділами, які накопичують значні масиви інформації, здійснено значний обсяг роботи з інформаційного забезпечення потреб науки.

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕК

Повноцінне комплектування фондів бібліотек НДІ є запорукою ефективного проведення науково-дослідних робіт з урахуванням досягнень як вітчизняного, так і світового розвитку науки.

Комплектування фонду – це процес планомірного відбору і придбання документів, які відповідають інформаційним потребам користувачів бібліотеки.

На формування фондів бібліотек НДУ у звітному році суттєво вплинули такі чинники: обмежене фінансування або відсутність коштів на придбання літератури та підписку періодичних видань; дефіцит видань з окремих вузькоспеціальних питань; надто висока вартість книг; погано налагоджене книговидавниче інформування; незадовільна робота бібліотечних колекторів щодо комплектування фондів бібліотек галузевою літературою; відсутність належних зв'язків з країнами СНД тощо. За цих умов бібліотеки самі шукають необхідну літературу через посередників. Однак таке комплектування не систематичне і не своєчасне. У зв'язку з цим останнім часом фонди бібліотек збільшуються повільно.

Станом на 1.01.2019 року загальний фонд бібліотек НДІ НААН налічує **2 025 918** прим. документів. До фондів бібліотек НДІ у 2018 році надійшло **10 082** примірників видань. Середній показник надходження документів до однієї бібліотеки склав 200 прим.

Найбільшу частину серед джерел комплектування фондів у звітному році склали дари та книгообмін. Незначний відсоток становили купівля, надходження документів, виданих установою. Слід зазначити, що значно зменшився обсяг надходження книг і суттєво збільшився – періодичних видань.

Найбільші показники нових надходжень у бібліотеках НДІ, надходження до фондів яких становили понад 1 тис. прим. Інституту захисту рослин (м. Київ) – 2 000 прим.; Інститут овочівництва та баштанництва – 1 638 прим.; ННЦ ІМЕСГ – 1 895 прим. Понад 500 примірників документів отримали 5 бібліотек; понад 200 прим. – 17 установа; менше 200 – 9 бібліотек НДІ

Керівники окремих установ надавали дієву допомогу бібліотекам у комплектуванні фондів, виділивши для цього кошти.

У 2018 році на передплату періодичних видань бібліотеці ННЦ ІМЕСГ було виділено близько 65 000 грн. Заслугує на увагу фонд цінних, рідкісних видань, що зберігається у фондах бібліотеки (609 прим.). Книги зберігаються в спеціально обладнаній стінній шафі, окремо заведена на них картотека.

Значний внесок у поповнення фонду бібліотеки Інституту рибного господарства здійснюється директором Інституту І.І. Грициняком., завдячуючи його доброзичливому ставленню до бібліотеки, всілякому сприянню її діяльності та незмінній повазі до книги. Слід також зазначити, що бібліотека має можливість щорічно проводити оформлення передплати на низку періодичних видань, які являють значну наукову цінність. На 2016 рік було передплачено 18 найменувань періодичних видань, з яких 14 українських на суму понад 11400 грн. і 4 російські (на перше півріччя 2015 р.) – понад 10300 грн. За рекомендацією Президії НААН передплачені видання «Вісник аграрної науки», «Аграрний тиждень», «Економіка АПК».

Щороку бібліотека ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. О.Н. Соколовського» передплачує понад 30 назв періодичних видань України.

В 2016 році бібліотеці виділено на підписку періодичних видань 45 тис. 690 грн.

У звітному періоді із фонду бібліотеки списано 2074 примірники книг та журналів, це фізично зношена, дублетна та морально застаріла література. Основними джерелами нових надходжень у 2018 році були книгообмін, дари вчених та наукових установ, власні видання Інституту, передплачені журнали.

Основою для створення власного інформаційного ресурсу у роботі з комплектування бібліотеки Інституту тваринництва залишається систематичне поповнення фондів за рахунок традиційних та альтернативних джерел, а саме, передплата періодичних видань, безкоштовний книгообмін, дар. Фонд бібліотеки комплектувався згідно профілю установи як вітчизняною, так іноземною літературою, з усіх галузей тваринництва та птахівництва з питань розведення, утримання та годівлі тварин, біотехнології, кормовиробництва, механізації тощо. Кількість нових надходжень становить 227, з них книг – 86, журналів – 94, іноземних журналів – 10. Фонд поповнено дисертаціями (5) та авторефератами (32). Проведено передплату періодичних видань на 2015 рік на суму 9426 грн., у т.ч. із позабюджетних джерел фінансування на суму 3803 грн. Проводиться безкоштовний книгообмін з бібліотеками науково-дослідних установ та вузів України – 22 установи, Росії, Білорусі, Казахстану – 6, дальнього зарубіжжя – 2. До книгообміну входять: збірник наукових праць інституту «Науково-технічний бюлетень», матеріали конференцій, монографії та брошури, видані установою, бібліографічні покажчики. Виконується розсилка друкованого видання до установ, які входять до обов'язкового переліку. З основного фонду виокремлено обмінно-резервний фонд. Проводилося рекомплектування зношеної, втраченої читачами літератури. Непрофільні та зайві дублетні екземпляри передавалися до відповідного структурного підрозділу бібліотеки – обмінного фонду. Складений електронний перелік такої літератури для відображення на сайті наукової бібліотеки інституту (1211 найменувань). На виконання «Інструкції про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання», затвердженої наказом Міністерства культури і мистецтв України та наказу НААН «Про невідкладні заходи щодо збереження бібліотечних фондів» проведено роботу з вилучення з фонду раритетної та рідкісної літератури. Фонд налічує 303 екземпляри та містить видання з 1791 р.

Незважаючи на нестабільність бюджетного фінансування, докладається максимум зусиль для поповнення фондів книгами, періодичними виданнями. Основні джерела надходжень до бібліотеки це дари вчених та наукових установ, передплачені періодичні видання, книгообмін.

Основний відсоток надходжень до бібліотек становили періодичні та продовжувані видання, що негативно позначається на обслуговуванні вчених і спеціалістів агропромислового виробництва. Із року в рік окремі бібліотеки змушені скорочувати репертуар передплачених видань.

Позитивним у діяльності бібліотек НДІ є створення фонду цінних і рідкісних видань. Фонд цінних і рідкісних видань бібліотек НДІ НААН становить **38 848** прим.

Важливим у комплектуванні, як відомо, є книгообмін – одне з сучасних та найважливіших джерел поповнення фондів бібліотек новою профільною літературою. Тому в кожній бібліотеці НДІ повинен бути виділений обмінний фонд. На жаль, не кожна бібліотека його має або не повідомляє про нього. Із 38 бібліотек, що подали звіти, 26 зазначили показники обмінного фонду.

Обмінний фонд бібліотеки ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» (3318 примірників) складається з видань наукової продукції інституту. Цей фонд використовується для комплектування бібліотечних фондів інституту, книгообміну з профільними науковими установами, для обов'язкового розсилання по бібліотекам України, а також для реалізації.

У зв'язку з реорганізацією, яка здійснюється в установах НААН, в деяких бібліотеках відбулося приєднання фондів бібліотек, установи яких реорганізовано. Подібні явища впливають на доступ фахівців до потрібної літератури.

Слід зазначити, що не всі бібліотеки мають документи, видані на власній базі установи, книги співробітників, виданих власним коштом авторів у інших видавництвах. Крім того прикрим є те, що не всі бібліотеки володіють інформацією про вихід та видання праць співробітників установи. Зазвичай такі видання відсутні не лише у фондах бібліотек НДІ, а й у ННСГБ НААН.

Деякі бібліотеки НДІ використовували власні можливості отримання електронних ресурсів, використовуючи можливості Інтернету та пошукових серверів.

Діяльність бібліотек НДІ з питань формування фонду нині потребує належного фінансування, оснащення бібліотек сучасною комп'ютерною технікою та швидкісними каналами зв'язку, високого професіоналізму та адаптованості бібліотечних фахівців до нового електронного середовища.

За теперішніх складних умов бібліотечним працівникам НДІ НААН необхідно налагоджувати зв'язки з дирекцією інститутів і разом прикладати зусилля для пошуку резервів комплектування бібліотек.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА

Ефективність діяльності бібліотек НДІ НААН залежить від стану їхньої матеріально-технічної бази. У звітному році збільшилась кількість бібліотек, де використовуються комп'ютерна техніка та придбано нове обладнання.

Адміністрації ряду установ віднайшли можливості для покращення умов роботи і зберігання фондів бібліотек.

У 2018 році покращився стан матеріально-технічного забезпечення Інституту сільського господарства степової зони. У читальній залі бібліотеки, що стала набагато затишнішою після ремонту, залюбки працюють науковці,

аспіранти, фахівці сільського господарства та усі охочі. Працює кабельний та Wi-Fi Інтернет, до послуг відвідувачів два комп'ютери.

У бібліотеках існує багато господарських проблем, які за браком бюджетних коштів залишаються невирішеними. Стан приміщень багатьох бібліотек НДІ НААН не відповідає діючим нормам, вимогам збереження фондів і належному рівню обслуговування. Так, потребують ремонту приміщення бібліотек Інституту сільського господарства Полісся, Інституту сільського господарства Причорномор'я (ремонт заплановано), та ін.

Капітальний ремонт, якого потребує більшість бібліотек, неможливо провести, хоча протягом звітного року в деяких бібліотеках ця проблема все ж таки вирішувалася.

Бібліотеки НДІ намагаються поліпшувати матеріально-технічну базу за рахунок придбання комп'ютерної та копіювальної техніки.

Наявність комп'ютерної техніки, локальних комп'ютерних мереж з виходом в Інтернет давала можливість бібліотекам не тільки якісно обслуговувати користувачів, а й суттєво поповнювати фонди новими документами. Із 29 бібліотек (45 комп.), які мають комп'ютери, 22 підключені до Інтернету.

Подальшого загострення набуває проблема єдиного програмного забезпечення, яке використовується у бібліотеках як наукових установ, так і інших систем та відомств. Бібліотеки НДІ не мають програмного забезпечення. Більшість бібліотек використовують у роботі демонстраційну версію програми ІРБІС.

Зростаючі завдання інформаційного забезпечення наукової діяльності в НДУ НААН потребують піднесення роботи бібліотек на якісно новий рівень, перетворення їх на ефективні, потужні, оснащені сучасною комп'ютерною технікою інформаційні центри, об'єднані в єдину інтегровану інформаційну систему.

КАДРОВИЙ СКЛАД

Впровадження інновацій у роботу бібліотек науково-дослідних установ, сучасні зміни, що відбуваються у бібліотечно-інформаційній діяльності, викликали потребу в фахівцях нового типу, професійні якості яких відповідали б сучасним вимогам.

Сьогодні працівники бібліотек НДУ – активні помічники науковців у виконанні науково-дослідної роботи, вони повинні володіти сучасними

комп'ютерними технологіями, бути обізнаними в інформаційно-бібліотечній справі. Для підтримки високого рейтингу бібліотеки науково-дослідної установи у ній мають працювати наукові співробітники, бібліографи, бібліотекарі нового типу з фаховою освітою.

На 1.01.2019р. у бібліотеках НДІ працювало 41,5 співробітники, з яких тільки 7,5 мають вищу фахову освіту, вищу не фахову – 28, решта – іншу освіту.

Із 29 бібліотек НДІ достатньо укомплектовані штати в бібліотеках: інституту тваринництва (Харківська обл.), інституту рибного господарства (м. Київ), Селекційно-генетичного інституту – НЦНС (м. Одеса), ННЦ “ІЕКВМ” (м. Харків), ННЦ “Інститут ґрунтознавства та агрохімії” (м. Харків), ННЦ “ІМЕСГ”(Київська обл.), інституту розведення і генетики тварин (Київська обл.), ННЦ – Нікітського ботанічного саду, ННЦ Інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова (м. Одеса), інституту сільського господарства Карпатського регіону (Львівська обл.). У решті бібліотек НДІ штати укомплектовані незадовільно.

Аналіз звітів показав якісні та кількісні зміни кадрового складу бібліотек НДІ. У зв'язку з реорганізацією та ліквідацією деяких установ змінюються їх юридичні статуси.

Невід'ємною складовою бібліотечної діяльності є підвищення кваліфікації. Для повноцінної роботи бібліотек НДІ велике значення має фахова підготовка бібліотечних працівників. З цією метою ННСГБ НААН з 2002 року проводить постійно діючі курси з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників сільськогосподарських бібліотек. Але не всі інститути мають можливість відрядити працівника бібліотеки на курси через відсутність належного фінансування.

Виходячи із сучасних реалій бібліотеці, як інформаційному центру, для задоволення потреб користувачів, створення нових послуг потрібні спеціалісти нової формації, які поєднують глибоке знання бібліотечної теорії і практики, уміння організувати роботу з використанням комп'ютерної техніки та телекомунікаційних технологій. Значною мірою визначальним чинником оцінки професіоналізму колективу та його керівника є рівень підготовки планово-звітної документації бібліотеки. Тому обов'язковим компонентом підготовки і підвищення кваліфікації бібліотечних працівників є освоєння новітніх інформаційних технологій, інтеграцій ресурсів, що забезпечить конкурентоспроможність у професійній діяльності.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах роль інформаційних центрів НААН мають виконувати бібліотеки НДІ, використовуючи при цьому сучасні інформаційні технології. Аналіз звітних матеріалів бібліотек науково-дослідних інститутів у засвідчив характерні негативні тенденції в їх діяльності, зокрема: зменшення передплати

вітчизняних і зарубіжних періодичних видань; низька ефективність використання передплачених БД; скорочення книгообміну; брак нових форм і методів бібліотечно-бібліографічного обслуговування; зміни в соціальному забезпеченні бібліотечних працівників тощо.

Слід відмітити, що переважна більшість бібліотек не впроваджують комп'ютерні та телекомунікаційні технології, необхідні для забезпечення пошуку документів, наявних у бібліотечних фондах, їх замовлення, доступу до віддалених електронних ресурсів, електронної доставки документів абонентам та виходу у світовий інформаційний простір. Певною мірою невиконання даної програми, тобто не повноцінне задоволення інформаційних потреб працівників наукових установ, пов'язане з рядом важливих чинників – це, в першу чергу, скорочення бібліотечних кадрів, зменшення або навіть відсутність фінансування процесу забезпечення бібліотек інформаційними системами, новітніми вітчизняними та іноземними виданнями тощо.

У нинішній складній ситуації бібліотеки зобов'язані чітко організувати роботу, ефективно використовувати ті обмежені ресурси, що є, максимально розвивати міжбібліотечну співпрацю. Необхідно усвідомлювати особисту відповідальність за стан і збереження бібліотеки та її колективу, практичними справами доводити адміністрації та користувачам потрібність та професійну обізнаність.

З боку Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН допомога бібліотечним фахівцям в освоєнні комп'ютерних технологій, навичок пошуку та отримання інформації в мережі Інтернет, основ менеджменту та маркетингу надається на базі курсів підвищення кваліфікації для бібліотечних працівників, що регулярно проводяться ННСГБ НААН.

Звичайно, вирішення фінансових проблем, які виникають на сучасному етапі у діяльності бібліотек, можливе лише за активної участі уряду, керівництва Національної академії аграрних наук України, інформаційно-бібліотечної ради та директорів інститутів НААН.

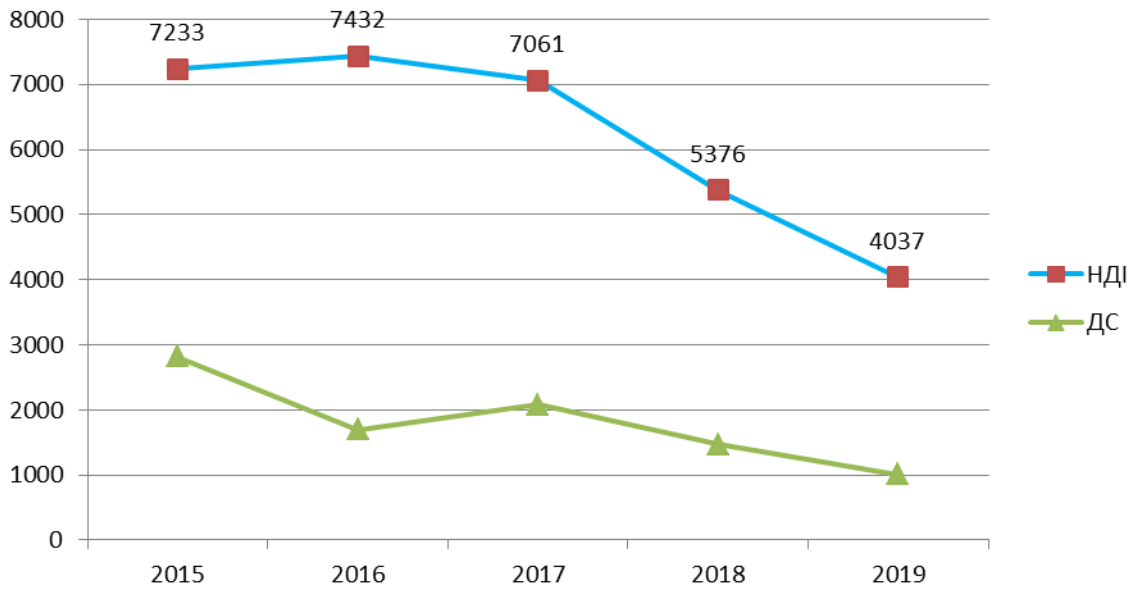
Аналіз звітних документів, зауважень і пропозицій, наданих працівниками бібліотек, є свідченням орієнтованості бібліотек на подальше удосконалення розвитку кожної з них як важливої складової єдиної бібліотечно-інформаційної системи мережі НААН, яка базуватиметься на модернізації бібліотек, розвитку новітніх технологій та інтеграції ресурсів, професіоналізмі бібліотечних працівників, що в сумі посилить роль бібліотек НДУ НААН в системі інформаційно-бібліографічного забезпечення аграрної галузі в сучасних умовах.

Таблиця 1

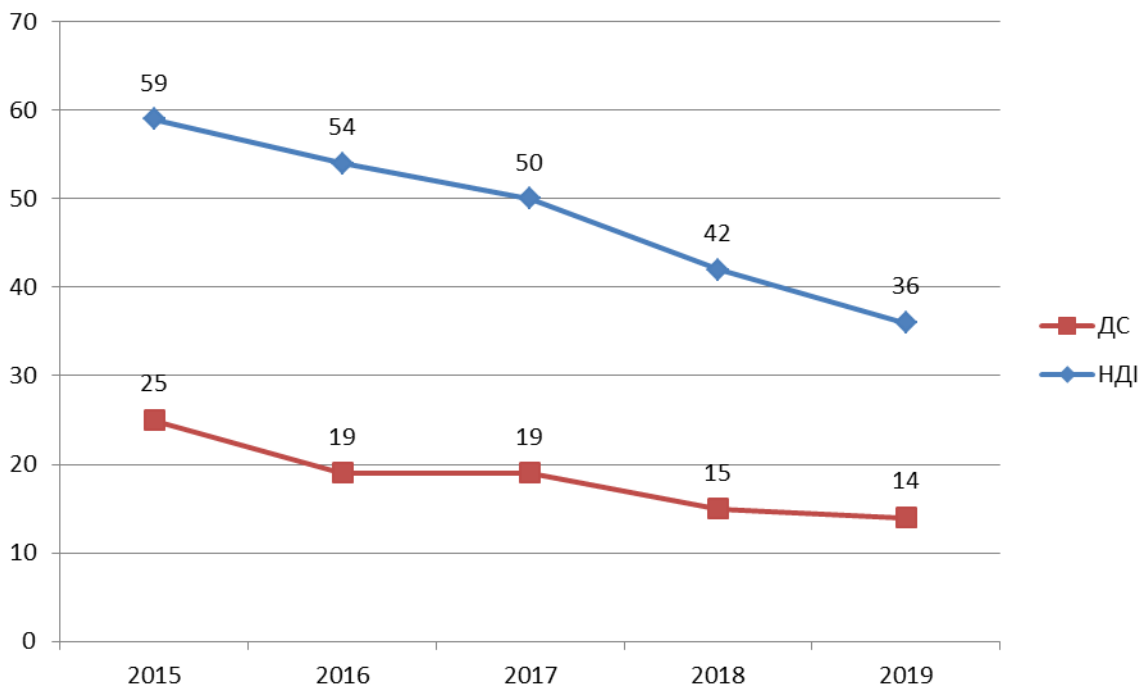
Порівняльні статистичні показники загальної кількості обслугованих користувачів і кількості виданих документів за 2000- 2018 рр.

Роки	Кількість б-к НД, що надіслали звіти	Кількість обслужених користувачів	Кількість виданих документів
2000	50	16 253	1 039 864
2001	45	14 010	910 202
2002	57	18 976	1 147 257
2003	62	19 090	1 081 109
2004	64	21 793	1 140 388
2005	63	37 448	1 193 522
2006	64	28 402	1 266 337
2007	64	28 547	1 199 178
2008	63	27 422	1 180 196
2009	64	27 590	1 196 201
2010	68	23 975	1 171 012
2011	54	21 806	982 698
2012	42	17 330	724 148
2013	42	17 014	653 313
2014	39	15 311	590 180
2015	35	14 833	561 354
2016	35	14 796	958 111
2017	39	14 175	588 787
2018	29	8 233	334 332

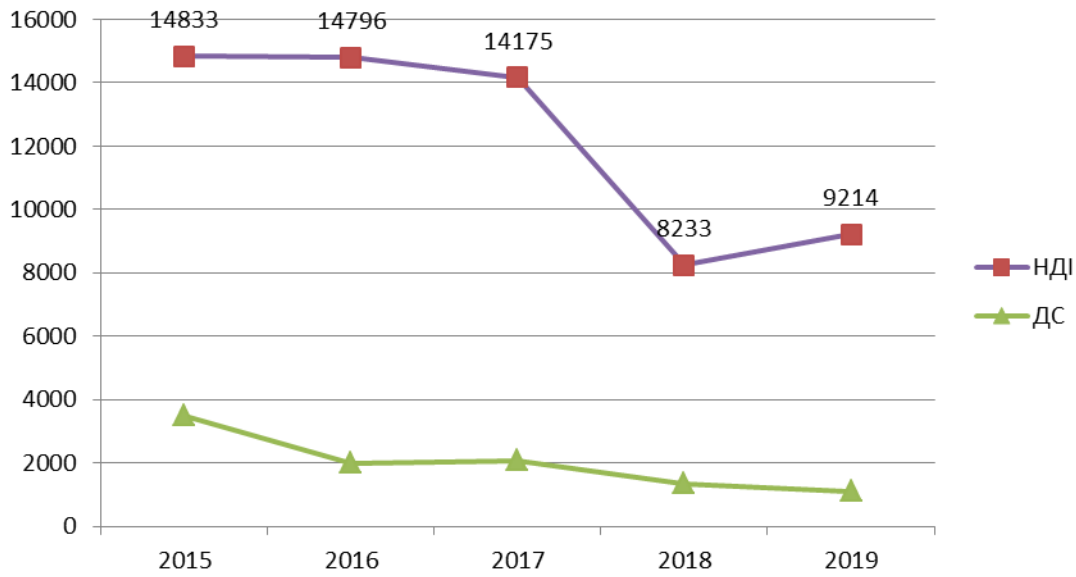
Кількість зареєстрованих користувачів у бібліотеках НДУ НААН

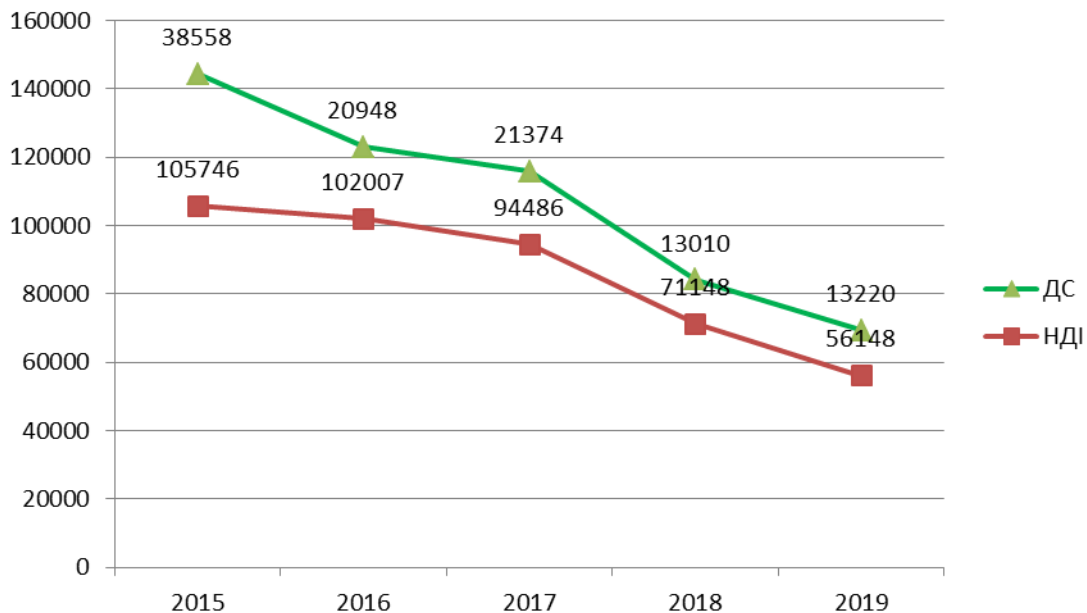
Кадрове забезпечення бібліотек НДУ НААН

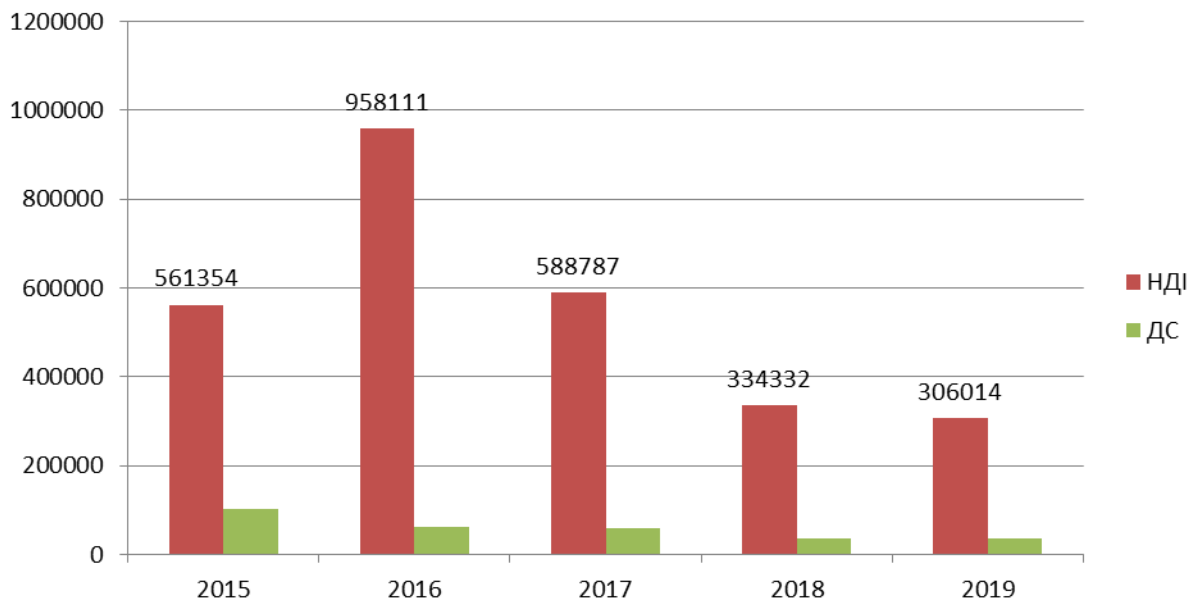
Кількість обслужених користувачів у бібліотеках НДУ НААН

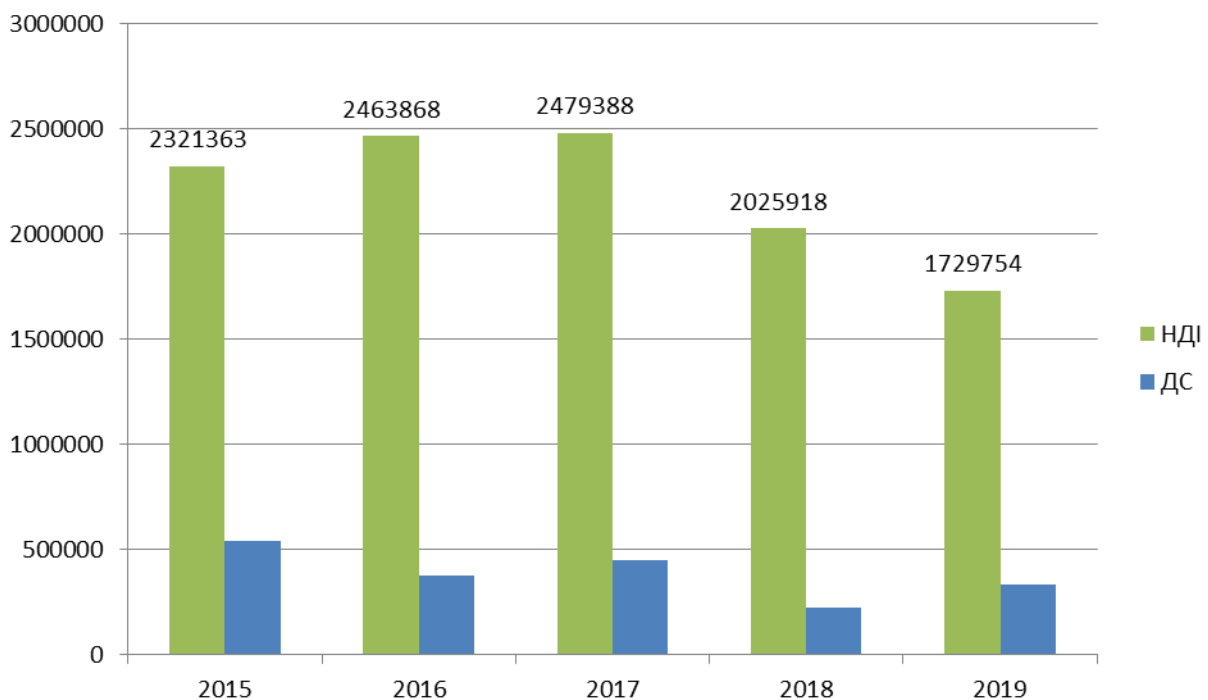
Кількість відвідувань бібліотек НДУ НААН

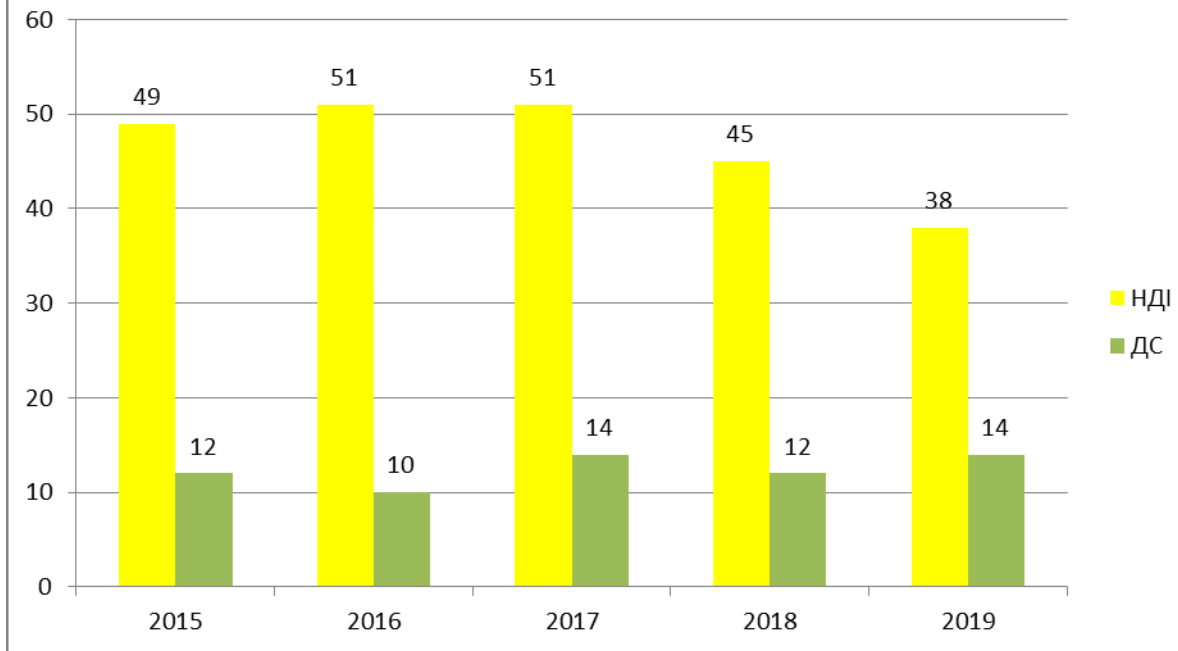
Кількість виданих документів у бібліотеках НДУ НААН

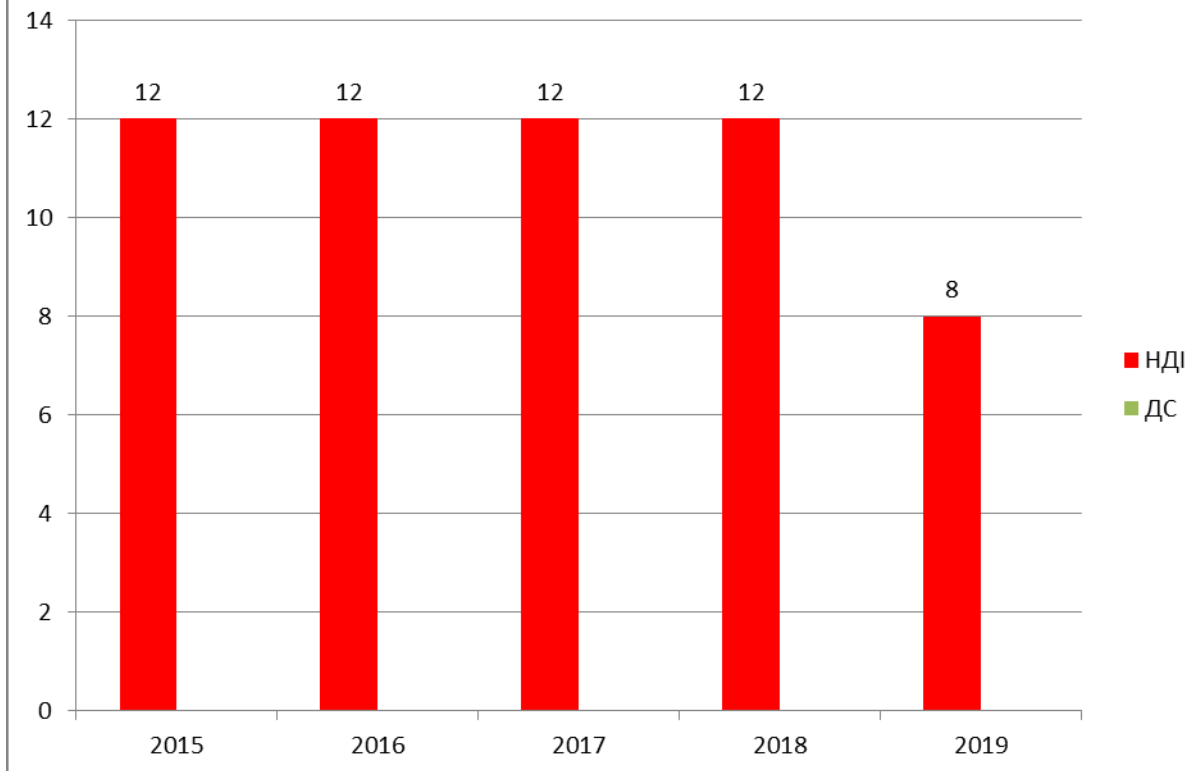
Загальний фонд бібліотек НДУ НААН

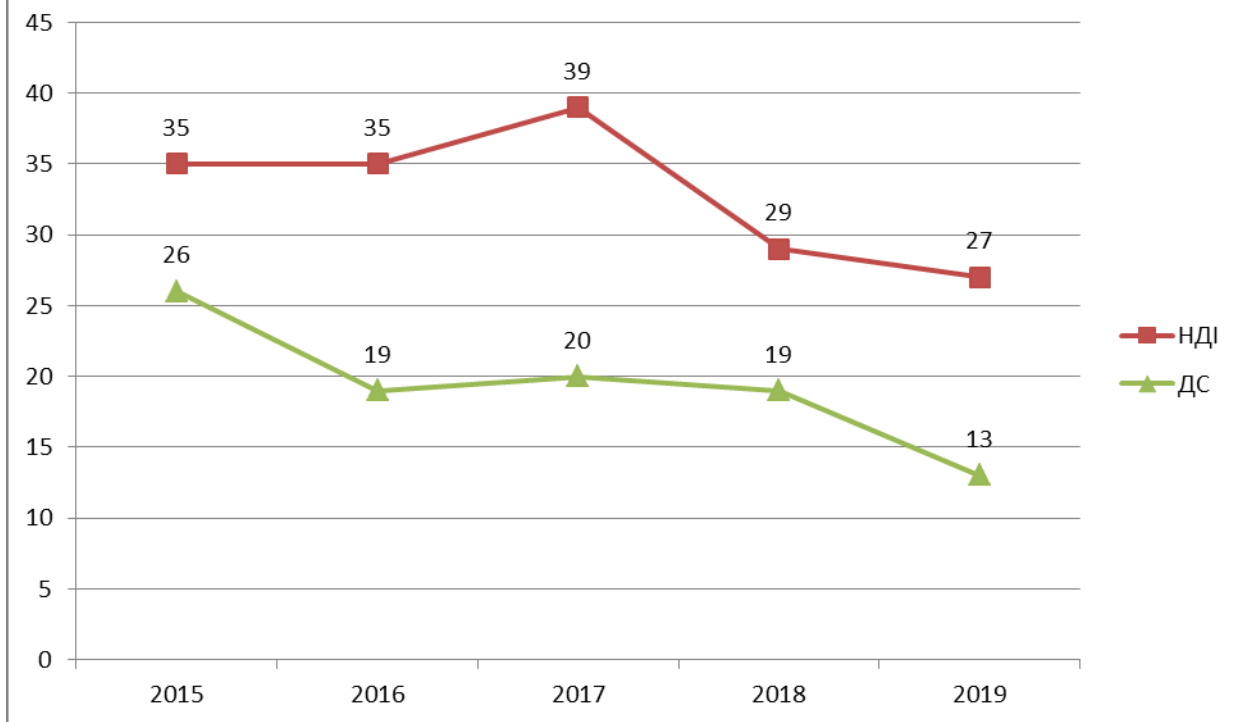
Забезпеченість комп'ютерами бібліотек НДУ НААН

Програмне забезпечення бібліотек НДУ НААН

Кількість звітів надісланих бібліотеками НДУ НААН

НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗВІТІВ БІБЛІОТЕК ДОСЛІДНИХ СТАНЦІЙ ЗА 2018 РІК

Продовження процесу оптимізації чисельності установ і працівників з метою поліпшення науково-інноваційної діяльності в мережі науково-дослідних установ НААН призвело до вкрай критичної ситуації в бібліотеках даної мережі, що полягає у невідповідності між дуже важливими завданнями, які нині мають виконувати книгозбірні дослідних станцій, і їхньою матеріально-технічною базою, фінансуванням за остаточним принципом, професіональним рівнем бібліотечних працівників. У результаті реорганізації мережі науково-дослідних установ значна їх кількість скоротилася, зменшився штат працівників, в першу чергу бібліотекарів, які змушені працювати за сумісництвом з основною посадою, без оплати. Крім того, і самі бібліотечні працівники не завжди належним чином виконують свої функції, для багатьох із них стало правилом ігнорувати свій обов'язок звітування.

Однак, якість та достовірність інформаційних даних навіть тих звітних матеріалів, що надіслані, знаходяться на надзвичайно низькому рівні. Так, більшість бібліотек дослідних станцій виявили недбале, формальне ставлення до звітної документації. 12 із них обмежилися статистичними даними, до того ж неповними .

Варто зазначити, що окремі бібліотеки не надсилали звітів про свою діяльність протягом кількох років, внаслідок чого немає можливості зробити висновки щодо стану справ у цих бібліотеках.

Аналізуючи наявних звітів за 2018 рік варто відзначити, що культура виконання обов'язків і доручень бібліотечних працівників, якість звітних матеріалів залишаються, як і в попередні роки, в незадовільному стані.

Неповні дані про обслуговування користувачів у матеріалах Ерастівської ДС, Кам'янсько-Дніпровської ДС, Миколаївської ДС. Відсутня інформація про інформаційно-масові заходи в звітних матеріалах Розівської, Кам'янсько-Дніпровської, Південної ДС. Як і минулі роки, у звітах лише 10 бібліотек дослідних станцій вказано дані про наукову інформаційно-бібліографічну діяльність. Дана ситуація створює враження, що в інших бібліотеках функції обмежуються лише видачею документів та нечастим інформуванням про нові надходження, якщо вони є.

Зберігається негативна тенденція неякісного виконання текстових частин звітів, які здебільшого нагадують звіти-відписки: опис статистичної форми без аналізу і конкретизації, суміш звіту і плану роботи. Це дає підстави зробити висновок, про те, що бібліотечні працівники виконують свої обов'язки формально, особливо в тих установах, де працюють за сумісництвом, без оплати.

Таким чином через численні недоліки в надісланих звітах та процес реорганізації науково-дослідних установ мережі склалася ситуація, яка ускладнює проведення огляду та складання рейтингових таблиць, тому ми зробили спробу проаналізувати роботу 16 бібліотек дослідних станцій за основними напрямками їхньої діяльності та виявити закономірності динаміки їхньої роботи.

ВИСНОВКИ

З результатів аналізу діяльності бібліотек дослідних станцій у 2018 році видно, що невідповідність між сучасними вимогами до наукових аграрних бібліотек в умовах інформатизації та комп'ютеризації суспільства та їхнім рівнем функціонування в усіх аспектах бібліотечної справи з кожним роком зростає. Причини цього явища різні. З одного боку це зменшення чи навіть відсутність фінансування процесу забезпечення бібліотек дослідних станцій інформаційними системами, новітніми вітчизняними та іноземними виданнями тощо. Оскільки бібліотеки дослідних станцій комплектувалися в основному періодичними виданнями, це спричинило зменшення кількості користувачів і негативно вплинуло на забезпечення запитів науковців і спеціалістів дослідних станцій новітньою інформацією.

З іншого боку, існує ряд недоліків у роботі бібліотекарів дослідних станцій, зокрема застосування у своїй довідково-бібліографічній і інформаційній діяльності лише традиційних форм і методів (книжкові

виставки, огляди літератури, дні інформації, спеціаліста, інформування про нові надходження), не виконання окремими працівниками певних видів робіт (надання бібліографічних довідок у режимі «запит – відповідь», впровадження в бібліотечну діяльність міжбібліотечного абонементу (МБА), виділення обмінного фонду, робота з цінними документами тощо). Усе це негативно впливає на роботу бібліотеки.

Зважаючи на усі перераховані проблеми, слід спільними зусиллями керівництва Національної академії аграрних наук, адміністрації дослідних станцій та самими бібліотеками шукати шляхи вирішення даної ситуації. Зокрема слід поліпшити матеріально-технічну базу наукових бібліотек: залучати позабюджетні кошти для впровадження інноватики в бібліотечну справу (придбання новітньої техніки та програмування); оновити фонди бібліотек науковими і довідково-бібліографічними виданнями на паперових та комп'ютерних носіях, інноваційною літературою; суттєво удосконалити фахову підготовку і перепідготовку працівників у контексті впровадження сучасних технологій інформаційно-бібліографічної діяльності; забезпечити належні умови праці і її відповідну оплату працівникам бібліотек дослідних станцій; співпрацювати з Центрами наукового забезпечення АПВ; взаємодіяти з іншими бібліотеками системи НААН. Зі свого боку Національна наукова сільськогосподарська бібліотека сприяє підвищенню ефективності роботи сільськогосподарських бібліотек шляхом видання актуальних науково-методичних документів та організацією курсів підвищення кваліфікації, де бібліотечним фахівцям надається допомога в освоєнні комп'ютерних технологій, навичок пошуку та отримання інформацій основ менеджменту та маркетингу⁴

⁴ **Примітка**

Порівняльні таблиці не вміщено через відсутність даних з різних позицій у більшості бібліотек дослідних станцій.

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ
МАТЕРІАЛИ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА

**МЕТОДИКА ВРЕГУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АГРАРНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ**

Київ – 2019

УДК 63:01-043.83(477)(083.13)

М 54

*Рекомендовано до друку
вченою радою Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки
Національної академії аграрних наук України
від 31 жовтня 2019 р., протокол № 14*

Рецензент:

Л.М. Татарчук, к.і.н., заступник директора з науково-інформаційної та бібліотечної роботи ННСГБ НААН

Методика врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Л. А. Кириленко ; відп. за вип. С. Д. Коваленко. – К., 2019. – 43 с.

Видання містить інформаційно-методичні матеріали з підготовки бібліографічних покажчиків на основі дотримання єдиних організаційно-методичних підходів до формування конкретного випуску кожної серії, заснованої Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України (типове оформлення і типова структура кожного випуску, принципи відбору матеріалів та їх розміщення в розділах і підрозділах книги, створення довідково-пошукового апарату).

Наведені поради з організації роботи щодо відбору, групування, бібліографування матеріалів, організації довідково-пошукового апарату на прикладі Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН.

Підготовлені матеріали адресовані бібліотечним фахівцям та працівникам інформаційної сфери.

© Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН, 2019

Вступ

Серед головних функцій у діяльності бібліотек поряд із забезпеченням читачів новітніми виданнями важливе місце відводиться репрезентації кращого надбання із власних, накопичених віками, фондів.

У зв'язку з цим Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) як галузевий депозитарій сільськогосподарської та лісотехнічної літератури поряд із виконанням основних функцій, передбачених Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», через єдиний у світі Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки репрезентує свою діяльність за затвердженими Національною академією аграрних наук України 13-ма серіями:

- ✓ «Академіки Національної академії аграрних наук України» (1998 р.);
- ✓ «Біобібліографія вчених-аграріїв України» (1998 р.);
- ✓ Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» (2001 р.);
- ✓ Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» (2005 р.);
- ✓ «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства» (2013 р.);
- ✓ «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України» (2008 р.);
- ✓ «Почесні члени Національної академії аграрних наук України» (2008 р.);
- ✓ «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництву України» (2013 р.);
- ✓ «Наукові історико-бібліографічні читання» (2001 р.);
- ✓ «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (2004 р.);
- ✓ «Землевпорядна наука» (2005 р.);
- ✓ «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю» (2009 р.);
- ✓ «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України» (2014 р.);

Крім серійних видань, у доробку напрацьовань ННСГБ НААН існує наукова продукція, що об'єднана в межах груп – «Науково-допоміжні бібліографічні та біобібліографічні покажчики» (з 2001 р.) та «Наукові заходи, проведені ННСГБ НААН» (з 2002 р.).

Діяльність ННСГБ НААН є актуальною у сучасних умовах інформатизації соціально-економічних і політичних реформ у країні, й аграрного сектору зокрема. Нині вона, як соціально-культурний інститут, сприяє подальшому розвитку аграрної науки, освіти, техніки та виробництва через інформаційно-бібліографічний супровід галузевого науково-освітнього процесу, проводить активну науково-дослідну, культурно-просвітницьку та методичну діяльність.

У рамках фундаментальних та пошукових наукових тем, затверджених НААН, досліджуються різні аспекти історії започаткування, становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні, окремих галузей аграрної науки, освіти та сільського господарства, науково-дослідних установ галузі; проводиться розробка методики створення української аграрної біографістики, формування різних за змістом біобібліографічних видань як складової інформаційно-бібліографічного забезпечення аграрної галузі і виробництва та джерелознавчих баз досліджень історії аграрної науки України; популяризується історія розвитку аграрної науки України та наукових досягнень учених-аграріїв.

За результатами наукових досліджень співробітниками бібліотеки в межах 13-ти серій здійснюється підготовка науково-виробничої продукції – монографій, бібліографічних та біобібліографічних покажчиків, науково-допоміжних ретроспективних бібліографічних покажчиків, календарів, довідників, матеріалів наукових форумів, проведених ННСГБ НААН та збірок змішаного змісту.

Діяльність ННСГБ НААН з підготовки бібліографічних та біобібліографічних покажчиків в межах серій спрямована не тільки на інформування читачів про наявний документний фонд та власні потреби бібліотеки, а і є творчою справою. Бібліотека створює соціально значущу інтелектуальну продукцію, яка є частиною культурно-інформаційного галузевого простору.

Однак нині формування інформаційного ринку в Україні, що постійно оновлюється, змушує бібліотеки переглядати зміст, організацію і технологію традиційної бібліотечно-бібліографічної діяльності, одним із основних напрямів якої є підготовка та випуск бібліографічних видань, що узагальнюють найважливіші результати фундаментальних і прикладних досліджень. Враховуючи багаторічний досвід роботи фахівців ННСГБ НААН з підготовки та видання бібліографічних та біобібліографічних покажчиків в межах власних серій пропонується увазі галузевих бібліотечних фахівців та працівників інформаційної сфери дане наукове видання.

Методика створена для надання фахівцям, учасникам редакційно-видавничого процесу комплексу теоретичних і практичних знань, необхідних для вибору, підготовки, редагування та оформлення бібліографічних покажчиків з метою покращення якісних характеристик бібліографічних видань. Підготовлені матеріали згруповані у розділах: 1. Загальні питання організації роботи над створенням бібліографічної продукції. 2. Класифікація бібліографічних посібників за видами. Загальні поняття та визначення. 3. Методи створення бібліографічної продукції. 4. Складання довідково-пошукового апарату бібліографічного покажчика. 5. Приклади бібліографічних описів. 6. Методика підготовки бібліографічних покажчиків у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України у власних серіях.

Дана методика є першою для фахівців галузевої бібліотечної сфери, що накопичує багаторічні напрацювання фахівців ННСГБ НААН із підготовки бібліографічних покажчиків, та націлена на врегулювання основних процесів формування і реалізації створення національної аграрної бібліографії.

Пропоновані у виданні рекомендації не претендують на вичерпність і не вимагають абсолютного наслідування. Їх застосування в кожному конкретному випадку вимагає творчого підходу. Тому варто пам'ятати, що упорядкування бібліографічного посібника – процес творчий, який залежить не тільки від типу, виду, жанру майбутнього видання, специфіки літератури, що бібліографується, а й багато в чому від особистості бібліографа.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД СТВОРЕННЯМ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

1.1. Планування роботи над бібліографічним покажчиком

Бібліографічний посібник – це перелік бібліографічних записів, відомостей про [книгу](#) або статтю з [газети](#), журналу, збірника, упорядкованих та об'єднаних за визначеним принципом.

До основних видів бібліографічних посібників належать:

1. бібліографічний покажчик;
2. бібліографічний список;
3. бібліографічний огляд.

Отже, розпочинаючи роботу над створенням бібліографічного покажчика, як одного з видів бібліографічного посібника, укладач розуміє, що планування роботи зі створення бібліографічного посібника – це складний і відповідальний процес, який проходить зазвичай у два основні етапи.

Перший (підготовчий) – вміщує вибір та вивчення теми, визначення назви бібліографічного посібника, його цільове та читацьке призначення, встановлюються приблизні дані щодо обсягу, часу, трудовитрат і терміну підготовки майбутнього видання. Вибір і вивчення теми визначається в різних аспектах: з точки зору новизни, актуальності, інтересу до неї читачів, забезпеченості літературою, відповідності профілю та можливостям бібліотеки. Тема посібника повинна бути актуальною і суспільно значимою, відповідати бібліографічним запитам користувачів та вимогам часу.

Другий етап планування стосується безпосередньо початку роботи над виданням і базується на відомостях про обсяг уточнених шляхом обстеження джерел, трудовитрати на видання в цілому, про терміни закінчення роботи над рукописом, що внесені в річні плани роботи бібліотеки і відділу, співробітниками якого готується бібліографічний посібник. Більш точні відомості щодо обсягу бібліографічного посібника можуть бути визначені тільки на другому етапі після попереднього обстеження забезпеченості теми матеріалами (шляхом перегляду каталогів та картотек, бібліографічних покажчиків, інших джерел) та визначення способів бібліографічної характеристики. Обрана тема вимагає обов'язкового вивчення, тривалість якого залежить від її складності, новизни, документальної забезпеченості, а також професійного рівня бібліографа, його стажу роботи та досвіду діяльності як укладача.

Обравши тему, необхідно визначити коло питань, які вона включає, ознайомитися з найновішою літературою, що їх висвітлює, а при складанні покажчика, присвяченого визначній особі, – з її біографією. Недостатнє розуміння теми призводить до помилок як у доборі літератури, так і в її розміщенні та ануванні. Необхідно також розшукати бібліографічні видання з даної теми, ознайомитися з ними. Це дасть змогу врахувати досвід

бібліографування й уникнути помилок і пропусків, некваліфікованих оцінок і рекомендацій.

1.2. Створення авторського колективу

При формуванні *авторського колективу* передбачається визначення його чисельного та професійно-кваліфікаційного складу.

Функціональні посадові обов'язки членів авторського колективу з підготовки бібліографічного посібника визначаються посадовими інструкціями та мають певні особливості.

Керівник призначається з числа професійно обізнаних і ґрунтованих у цій галузі кваліфікованих співробітників. Він здійснює організаційне, наукове і методичне керівництво роботою над бібліографічним посібником, зокрема показником.

Редактор здійснює методичне керівництво роботою авторського колективу на всіх етапах підготовки показника і бібліографічну редакцію.

Укладачі вивчають тему чи проблему бібліографічного посібника; проводять первинний перегляд джерел з метою виявлення матеріалу; виявляють і відбирають документи за пошуковими ознаками; складають бібліографічні описи; формують згідно з прийнятою в бібліографічному посібнику схемою класифікації електронний варіант рукопису; здійснюють перевірку відібраного матеріалу на повноту (звіряючи з визначеним колом джерел); замовляють видання із основного фонду бібліотеки, переглядають їх з метою перевірки відповідності темі, правильності бібліографічного опису, здійснюють звіряння текстів, анотування, проставлення класифікаційних індексів, посилань, рубрик для допоміжних показників; проводять відсів матеріалу, який не відповідає темі бібліографічного посібника; ведуть бібліографічний пошук: встановлюють відомості про авторів, уточнюють фактичні дані, наведені в анотаціях, та ін.; формують і вчитують електронний варіант рукопису, здійснюють бібліографічне редагування; вчитують верстку; укладають передмову, зміст, оформляють титульний аркуш та ін.; готують видавничу анотацію.

1.3. Складання плану-проспекту

Основним документом, який регламентує весь процес підготовки бібліографічного посібника є *план-проспект*. Тому від старанності і ґрунтовності його розробки багато в чому залежать якість та ефективність майбутнього видання. План-проспект складається в довільній формі, але він повинен обов'язково відображати:

1) обґрунтування теми бібліографічного посібника (її актуальність, соціальну спрямованість);

2) визначення суспільного призначення (науково-допоміжний, рекомендаційний, професійно-виробничий);

3) окреслення цільового і читацького призначення: на допомогу науково-дослідній діяльності (для науковців, спеціалістів різних галузей знань та виробництва); на допомогу загальній та професійній освіті, самоосвіті,

вихованню та популяризації знань (для певних груп читачів, які займаються самоосвітою, вихованням та поширенням знань; на допомогу викладацькій діяльності); на допомогу професійно-виробничій роботі фахівців різного рівня підготовки в усіх сферах суспільної практичної діяльності;

4) визначення критеріїв бібліографічного відбору: за видами видань (книги, брошури, статті із періодичних, продовжуваних видань, із збірників та ін.); за типами видань (науково-популярна, виробнича, навчальна, довідкова, художня література та ін.); за часом виходу у світ (відповідно до хронологічних рамок бібліографічного посібника); за місцем видання (продукція вітчизняних центральних, місцевих видавництв; зарубіжних видавництв); за мовами (перелік мов, якими випущено видання, що включають у бібліографічний посібник); 5) обґрунтування вибору способів бібліографічної характеристики: визначення особливостей бібліографічного опису за правилами, встановленими для бібліографічного посібника, із врахуванням чинних нормативних документів і методичних розробок; передбачення обов'язкових скорочень слів і словосполучень згідно з вимогами і нормами національних стандартів; при потребі, визначення скорочень, які не передбачені національними стандартами та вводяться тільки для конкретного бібліографічного посібника; визначення видів анотацій до документів (довідкові чи рекомендаційні);

б) окреслення засад бібліографічного виявлення документів та їх відбір з метою подальшого бібліографічного опрацювання;

7) перелік кола джерел для виявлення бібліографічної інформації: основні (бібліотечні каталоги і картотеки, посібники поточної державної бібліографії); додаткові (науково-допоміжні та галузеві бібліографічні покажчики); періодичні та продовжувані видання;

8) принципи групування бібліографічних записів: за змістом (систематичне, тематичне, предметне); за формально-видавничими ознаками (алфавітне, хронологічне, топографічне, типологічне); за змішаними змістовно-формальними ознаками (персональне); рекомендаційне (від загального до конкретного, від простого до складного, з урахуванням новизни, цінності інформації);

9) дані про довідково-пошуковий апарат і систему допоміжних покажчиків. У додатках до плану-проспекту подають зразки бібліографічних описів та анотацій, а також перспективний план роботи над темою, в якому обумовлюють орієнтовний обсяг бібліографічного посібника, передбачуваний термін закінчення роботи, склад авторського колективу, коло спеціалістів та установ, залучених для консультацій і рецензування. Після закінчення роботи на основі плану-проспекту складається передмова до посібника.

2. КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ ЗА ВИДАМИ: ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Багато в чому бібліографія розвивається завдяки вже розробленій класифікації бібліографічних посібників, адже вона дозволяє здійснювати наукове обґрунтування та систематизацію бібліографічної продукції, правильно в ній орієнтуватися та успішно управляти значним документально-бібліографічним потоком.

Існує декілька варіантів класифікації бібліографічних посібників. Їх розробляли О.П. Коршунов, Г.М. Швецова-Водка та ін. вчені. Автор підручника «Общее библиографоведение» І.Г. Моргенштерн відзначає, що будь яка класифікація бібліографічних посібників умовна, оскільки виникають нові види посібників, які не вкладаються в стару схему.

Теорія бібліографії стосовно бібліографічних посібників вміщує наступні класифікаційні категорії: форма, тип, жанр, вид.

Види бібліографічних посібників визначають за різними ознаками: внутрішньою формою, суспільним призначенням, особливостями об'єкта обліку (видів документів, що відображенні), особливостями методів бібліографування.

Так, бібліографічні посібники – це документальна форма існування інформації, яка допомагає фіксувати й зберігати бібліографічну інформацію в часі та передавати її у просторі у вигляді документа.

Вид бібліографічного посібника – це сукупність бібліографічних посібників, об'єднаних за якоюсь однією ознакою. Розуміння особливостей різних видів, форм, жанрів бібліографічного посібника допоможе не лише добре орієнтуватися у різноманітті бібліографічної продукції при пошуку потрібної інформації, а й готувати до друку якісні бібліографічні видання.

Класифікація видів бібліографічного посібника може здійснюватися за різними ознаками:

- ✓ зовнішньою формою;
- ✓ за внутрішньою формою;
- ✓ за суспільним призначенням;
- ✓ за особливостями об'єкта обліку (видів документів, що відображенні);
- ✓ за ступенем згортання інформації, яка міститься у відображених документах;
- ✓ за особливостями методів бібліографування.

2.1. Класифікація бібліографічних посібників за зовнішньою формою

Рукописний посібник – не має статусу видання (написаний від руки, машинописний, роздрукований на принтері).

Друковане видання – виготовлене за допомогою поліграфічних засобів. Виділяють окремі бібліографічні видання та існуючі у вигляді частини небібліографічного друкованого видання.

Електронний ресурс – локального (на дисках) або віддаленого доступу (в Інтернеті).

2.2. Класифікація бібліографічних посібників за внутрішньою формою

Види бібліографічної продукції з різними ознаками внутрішньої форми називаються жанрами бібліографічного посібника. Серед них виділяють:

Окреме бібліографічне повідомлення – елемент бібліографічної інформації, що містить наведені за певними правилами відомості про документ, його частину чи групу документів. Він не пов'язаний за задумом та композицією з іншим текстом.

Бібліографічний список – бібліографічний посібник, обмежений за обсягом, з простою структурою, без допоміжних покажчиків.

У бібліографічному списку може бути від 2–3 до 50–60 або більше бібліографічних записів. Невелика кількість бібліографічних записів дає змогу подавати їх без групування у певні розділи та підрозділи.

Бібліографічний покажчик – містить значну кількість бібліографічних записів зі складною структурою та довідковим апаратом. Поняття «значна кількість» тісно пов'язано з поняттям «складна структура», тобто наявністю розділів і підрозділів, передмови і допоміжних покажчиків, що є частиною довідкового апарату.

Бібліографічний огляд – вміщує узагальнену характеристику групи документів, об'єднаних за певною ознакою, та бібліографічні описи цих документів, де огляд застосовується як спосіб бібліографічної характеристики. Текст огляду подається у вигляді статті з послідовним висвітленням певних питань і посиланнями до відповідних документів, бібліографічні описи яких найчастіше наводяться окремо як примітки.

Бесіда про книги – бібліографічний посібник, який містить зв'язну розповідь про документи з послідовною характеристикою кожного з них.

Бесіда і огляд близькі за формою, але бесіда має більш чіткий рекомендаційний характер.

Бібліографічний бюлетень – це періодичний бібліографічний посібник, який регулярно інформує про нові документи. При цьому кожний окремий випуск (номер, число) бюлетеня є лише його частиною.

Передмова та допоміжні покажчики можуть бути вміщені в інших випусках бюлетеня чи бути відсутніми.

Бібліографічний журнал – періодичний бібліографічний посібник, що об'єднує бібліографічні повідомлення різноманітних жанрів.

На відміну від бібліографічного бюлетеня бібліографічний журнал не має вигляду списку чи покажчика літератури. Він містить окремі бібліографічні повідомлення – рецензії, анотації, а також бібліографічні огляди, бібліографічні списки, критико-бібліографічні статті та інші публікації.

Бібліографічний відділ у періодичному виданні – це частина видання (журналу або газети), в якій регулярно вміщується інформація про нові твори друку. Так само, як і бібліографічний журнал, бібліографічний відділ може складатися з різних жанрів: окремих бібліографічних повідомлень, списків або оглядів.

Бібліографічний каталог – бібліографічний посібник, який відображає склад та (або) зміст фондів документів певних закладів (бібліотек, архівів, музеїв, книготорговельних установ тощо).

Бібліографічна картотека – бібліографічний посібник, що створюється переважно у картковій формі і не пов'язаний з певним фондом документів.

Допоміжний покажчик до видання – це бібліографічний посібник, який розкриває склад або зміст творів, котрі вміщує це видання. Допоміжні покажчики до видань дуже відрізняються від бібліографічних списків чи покажчиків. У них немає повного бібліографічного опису документа, про який ідеться.

Допоміжні покажчики є частиною науково-довідкового апарату видання, яка допомагає орієнтуватись у змісті документа.

Різновидом допоміжних покажчиків до видань можна вважати допоміжні покажчики до бібліографічного посібника.

2.3. Класифікація бібліографічних посібників за суспільним призначенням

Державний (обліковий) – бібліографічний посібник, що інформує про видані в країні документи на підставі їхнього державного обліку, створюється для забезпечення документально-бібліографічних потреб усього суспільства, але не враховує особливостей інформаційних потреб тієї чи іншої категорії користувачів.

Бібліографічний посібник екстеріоріки відображає документи, видані за межами країни: національною мовою, авторами яких є представники цієї нації, або які за змістом присвячені зазначеній нації.

Науково-допоміжний – створений на допомогу науково-дослідній діяльності, його завданням є забезпечення наукових досліджень з певної теми чи галузі знань або надання інформації про спеціальну літературу фахівцям певної галузі знань чи виробництва.

Рекомендаційний – призначений для певних груп користувачів на допомогу їх загальній та професійній освіті, самоосвіті, вихованню та популяризації знань. Іноді рекомендаційні бібліографічні посібники називають популярними, оскільки вони забезпечують пізнавальні зацікавлення широкого загалу читачів.

Професійно-виробничий – призначений для забезпечення професійно-виробничої діяльності спеціалістів різних галузей.

Видавничо-книготорговельний – призначений на допомогу книгообміну, для інформування про продукцію видавництв та асортимент книгарень.

Бібліотечно-каталожний – бібліографічний посібник, в якому відбито склад певного фонду документів, які зберігаються в одній або кількох

бібліотеках. До цього виду посібників належать карткові, друковані, електронні каталоги бібліотек, бібліографічні покажчики видань з фондів бібліотек.

2.4. Класифікація бібліографічних посібників за особливостями об'єкта обліку (документів, що відображені)

1) Класифікація за видами.

Покажчик літератури (текстових документів) – відображає лише літературні (або текстові) документи, тобто такі, зміст яких виражений словами, знаковою системою письма.

Покажчик нетекстових документів – відображає тільки нетекстові документи (ноти, образотворчі, картографічні документи).

Покажчик інших видів документів – відображає документи, зміст яких виражений іншими знаковими системами (аудіальними, аудіовізуальними, машиночитними).

Покажчик документів різних видів – відображає одночасно документи текстові і нетекстові або документи інших видів.

2) Класифікація за тематико-галузевим змістом.

Універсальний бібліографічний посібник – відображає документи з різних (усіх) галузей знань. Як правило, перелік цих галузей визначається змістом документів, що видавалися на певній території, у визначений час, певною мовою тощо.

Багатогалузевий – відображає документи з декількох галузей знань, що обумовлюється визначенням наперед змістом видання.

Комплексно-тематичний – відображає документи з різних галузей знань, але присвячені одній комплексній темі.

Біобібліографічний – містить біографічні відомості про певну особу чи осіб, а також бібліографічну інформацію щодо їхніх творів та літератури про цих діячів.

Персональний – відображає твори одного автора та (або) літературу про нього. Головною відмінністю цього виду бібліографічного посібника від біобібліографічного є те, що він не містить біографічних відомостей про особу, якій присвячено посібник.

Галузевий – відображає документи з певної галузі знань та (або) практичної діяльності. Серед галузевих бібліографічних посібників виділяють: *загальногалузеві* (відображають документи з усієї галузі знань), *вузькогалузеві* (відображають документи з вузької галузі знань, яка є складовою іншої, великої галузі), *тематичні* (відображають документи з однієї теми чи проблеми, яка належить до однієї галузі знань).

3) Класифікація за змістовно-територіальними зв'язками.

Краєзнавчий бібліографічний посібник – відображає документи щодо певної місцевості (краю), яка є частиною країни.

Країнознавчий – відображає документи, пов'язані за змістом з певною країною (державою) чи декількома країнами.

4) Класифікація за часом відображених документів.

Поточний бібліографічний посібник – регулярно відображає нові документи, що вийшли друком упродовж певного періоду – від 1 тижня до 1 року.

Ретроспективний – відображає масив документів за певний (понад рік) період часу в минулому.

Перспективний – відображає масив документів, які заплановано до випуску в майбутньому (наприклад, перспективний план роботи видавництва).

5) Класифікація за місцем видання відображених документів.

Міжнародний бібліографічний посібник – відображає документи, видані в різних країнах.

Загальнодержавний – відображає документи, що побачили світ в одній державі.

Бібліографічний посібник *місцевого друку* – відображає документи, випущені в певній місцевості.

б) Класифікація за мовою відображених документів.

Мономовний бібліографічний посібник – відображає документи, видані однією мовою.

Полімовний – відображає документи, видані різними мовами.

2.5. Класифікація бібліографічних посібників за ступенем згортання інформації, що міститься у відображених документах

Показчики первинних документів.

Показчики бібліографічних посібників.

Показчики первинних документів і бібліографічних посібників.

2.6. Класифікація бібліографічних посібників за особливостями методів бібліографування

1) Класифікація за способом бібліографічного відбору.

Реєстраційний бібліографічний посібник – максимально повно відображає документи, відібрані за певними формальними критеріями.

Вибірковий – відображає документи, відібрані за певними якісними критеріями.

2) Класифікація за способом бібліографічної характеристики.

Сигнальний бібліографічний посібник – бібліографічна характеристика складається тільки з бібліографічного опису (та, в деяких випадках, шифру зберігання або предметної рубрики).

Анотований – всі або більшість бібліографічних записів містять поряд з бібліографічним описом анотацію.

Реферативний – бібліографічний опис супроводжується рефератом.

Критико-бібліографічний посібник – бібліографічна характеристика подається у вигляді рецензії (поряд із бібліографічним описом).

Оглядовий – бібліографічна характеристика подається як огляд документів.

Технічно-кодований – бібліографічна характеристика містить технічне кодування документа.

3) Класифікація за способом бібліографічного групування.

Бібліографічний посібник з формальним групуванням (алфавітний, хронологічний, топографічний та ін.).

Бібліографічний посібник зі змістовим групуванням (систематичний, тематичний, предметний).

Бібліографічний посібник зі змішаним (формально-змістовим) групуванням (біобібліографічний, словниковий).

3. МЕТОДИ СТВОРЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Створення бібліографічної продукції вимагає знань *методів бібліографування*.

Процес підготовки бібліографічного посібника складається з кількох операцій.

Основними серед них є:

- ✓ *бібліографічне виявлення;*
- ✓ *бібліографічний відбір;*
- ✓ *бібліографічна характеристика.*
- ✓ *бібліографічне групування*

Для всіх методів бібліографування найважливішим є принцип доцільності (закон подвійної відповідальності): бібліографічна інформація, що створюється, повинна відповідати, з одного боку особливостям первинних документів (їхньому змісту і формі), а з іншого – інформаційним потребам, запитам, інтересам споживачів, на яких розраховано бібліографічний посібник.

3.1. Бібліографічне виявлення

Бібліографічне виявлення – це виявлення документів як об'єктів бібліографування з метою подальшого бібліографічного оброблення. Виявлення документів може здійснюватися шляхом документального чи бібліографічного пошуку.

Бібліографічне виявлення потребує знання основних бібліотечно-бібліографічних ресурсів інформації, якими є:

- бібліотечні каталоги і картотеки (в т. ч. електронні);
- державні бібліографічні покажчики;
- реферативні журнали;
- довідкові видання.

3.2. Бібліографічний відбір

Бібліографічний відбір – передбачає відбір видань і публікацій відповідно до заздалегідь визначених критеріїв з метою відображення документів у бібліографічній інформації. Попередній бібліографічний відбір здійснюють разом з виявленням документів. Остаточний відбір обов'язково проводять на підставі загального бібліографічного аналізу документа, тобто вивчення відповідності змісту документа обраній тематиці бібліографічного посібника та тій групі споживачів інформації, на яку він розрахований.

Критерії бібліографічного відбору документів до бібліографічного покажчика можуть бути *змістовими* та *формальними*.

Змістові критерії бібліографічного відбору:

- 1) галузь знань, а також тема, питання, яким присвячено документ;
- 2) наукова та художня цінність документа;
- 3) відповідність документа задуму бібліографічного посібника, запитам тієї категорії читачів, яким призначено бібліографічну інформацію.

Формальні критерії бібліографічного відбору:

- 1) відбір за видами видань, що відображають у бібліографічному посібнику;
- 2) відбір за типами літератури, які будуть представлені в бібліографічному посібнику;
- 3) відбір за часом видання творів друку (хронологічний);
- 4) відбір за місцем видання документів, що включаються в бібліографічному посібнику (територіальний): вітчизняні видання (центральні та місцеві), зарубіжні видання;
- 5) відбір за мовою документів.

3.3. Бібліографічна характеристика

Бібліографічна характеристика – це складання бібліографічних записів на підставі бібліографічного аналізу форми та змісту документів. Способи бібліографічної характеристики:

- бібліографічний опис;
- анотація;
- рецензія;
- реферат.

Бібліографічний опис – сукупність бібліографічних відомостей про документ, наведених згідно з встановленими правилами, що регламентують порядок подання областей та елементів, призначених для ідентифікації і загальної характеристики документа.

Нормативні документи, які регламентують складання бібліографічного опису, входять до Системи стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Це, зокрема: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT); ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.80–2000, IDT); ГОСТ 7.82-2001 Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления; ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ); ДСТУ 7093:2009 Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами (ГОСТ 7.11–2004 (ISO 832:1994), MOD; ISO 832:1994, MOD). ГОСТ Р 7.0.12–2011 Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на русском языке. Общие требования и правила.

У процесі складання бібліографічного опису існують такі етапи:

- виявлення бібліографічних відомостей;
- визначення необхідного набору елементів опису;
- фіксація виявлених відомостей згідно з встановленими правилами, де використовуються знаки приписної пунктуації та математичні знаки.

Бібліографічні елементи діляться на обов'язкові та факультативні. Обов'язкові бібліографічні елементи дають змогу ідентифікувати документ, а факультативні – одержати додаткову інформацію про зміст, призначення та форму документа. Обов'язковими елементами є: основна назва; відомості про відповідальність; відомості про видання; відомості про відповідальність, що відносяться до видання; місце видання, розповсюдження; ім'я видавця, розповсюджувача; дата видання, розповсюдження; специфічне позначення матеріалу та обсягу; основна назва серії або підсерії; відомості, що відносяться до назви серії або підсерії; стандартний номер (або його альтернатива). Інші елементи – факультативні.

Залежно від структури опису, розрізняють.

- однорівневий бібліографічний опис – містить один рівень і складається на одночастинний документ: на однотомний документ або окремий том з багатотомника, серії або іншого продовжуваного видання;
- багаторівневий бібліографічний опис – містить два або більше рівнів і складається на багаточастинні документи: багатотомні, серіальні або комплектні документи в цілому.

Залежно від об'єкта опису, поділяють:

- монографічний бібліографічний опис складають на окремо виданий документ (однотомне видання, окремий том багатотомного або серіального видання, окремо виданий стандарт, географічну карту тощо). Він складається з однієї частини;
- зведений бібліографічний опис складають на багатотомне або серіальне видання (декілька томів, випусків, що складають єдине видання). Зведений опис складається, як правило, з двох і більше частин (загальної та специфікації). Загальна частина містить відомості для всіх фізичних одиниць (томів, випусків, номерів). Специфікація містить відомості, що належать до окремих фізичних одиниць (томів, випусків, номерів);
- аналітичний бібліографічний опис – складається на частину документа (окремий твір із збірки, окрема стаття із журналу або газети, окрема глава чи розділ твору тощо). Аналітичний опис складається із двох частин, де перша частина містить відомості про складову частину документа, друга – відомості про видання, в якому вона опублікована.

Залежно від наявності авторів розрізняють авторський та безавторський бібліографічні описи:

- авторський бібліографічний опис складають на документ, що створений одним, двома або трьома авторами;
- безавторський бібліографічний опис складають на документ, що створений чотирма і більше авторами. У цьому випадку бібліографічний опис складають під назвою.

Анотація – це вторинний документ, отриманий в результаті аналітико-синтетичного оброблення інформації, що містить коротку характеристику первинного документа з точки зору його змісту, форми, читацького і цільового призначення та інших особливостей. У бібліографічному записі анотацію

додають, як правило, у вигляді примітки після бібліографічного опису видання. Основними функціями анотації як вторинного документа є:

- комунікативна – анотація повідомляє користувача про існування невідомих йому документів і надає можливість ідентифікувати основний зміст документа, визначити його релевантність і вирішити чи варто звертатись до повного тексту;

- пошукова – анотація використовується в інформаційно-пошукових, в тому числі в автоматизованих системах для пошуку документів, певні ознаки яких уже відомі користувачеві;

- оцінна – анотація складена на високому професійному рівні завжди дає оцінку документа. Наявність оцінної інформації і анотації допомагає прийняттю користувачем безпомилкового рішення щодо необхідності звертатися до первинного документа.

Текст анотації повинен бути лаконічним та мати високий рівень узагальнення інформації, що міститься у первинному документі і достатньо конкретним, містити дефініцію (роз'яснення чи витлумачення значення (сенсу) терміну чи поняття), з посиланням, у разі потреби, на факти, імена, дати і т. д., цілком зрозумілим без перероблення. В анотаціях слід уникати складних додаткових речень, важких синтаксичних зворотів, довгих визначень. Треба уникати зайвих слів. Не слід починати анотацію зі слова «про». Анотація не повинна повторювати відомостей, що містяться в заголовку, перефразувати їх.

Рецензія – критико-бібліографічна характеристика документа, що дає його аргументований аналіз, показує позитивні якості та недоліки, характеризує зміст, призначення, форму та інші особливості твору. Пише рецензію спеціаліст тієї галузі знань, до якої належить видання. Рецензію на твори художньої літератури готує літературний критик.

Реферат – це вторинний документ, що містить стислий виклад змісту первинного документа (головних ідей, методів дослідження, результатів та ін.) з основними відомостями та висновками, але без інтерпретації чи критики. При реферуванні документа здійснюється мікрозгортання інформації і тому реферат повніше розкриває зміст першоджерела, ніж інші продукти аналітико-синтетичного оброблення документа.

3.4. Бібліографічне групування

Бібліографічне групування – об'єднання бібліографічних записів у групи за визначеними ознаками для упорядкування певної множини бібліографічних записів, з метою полегшення користування ними.

Бібліографічні записи об'єднують у розділи, підрозділи, рубрики та підрубрики бібліографічного посібника, з відображенням у змісті їхнього переліку.

В бібліографічних посібниках з простою структурою (бібліографічних повідомленнях, бібліографічних списках, бібліографічних оглядах) використовують здебільшого спрощену систему бібліографічного групування. Розрізняють такі способи бібліографічного групування:

- змістові (за змістом документів) – систематичне, тематичне, предметне групування;
- формальні (за формально-видавничими ознаками) – алфавітне, хронологічне, топографічне, типологічне групування;
- змістовно-формальні (за змішаними ознаками).

4. СКЛАДАННЯ ДОВІДКОВО-ПОШУКОВОГО (НАУКОВО-ДОВІДКОВОГО) АПАРАТУ ПОКАЖЧИКА

Усі елементи довідково-пошукового (науково-довідкового) апарату в сукупності, і кожний із них окремо, мають сприяти найповнішому розкриттю змісту облікованих у бібліографічному покажчику документів, допомогти розкрити цільове і читацьке призначення видання, посилити його довідкові можливості.

До довідково-пошукового (науково-довідкового) апарату належать:

- *зміст*;
- *передмова*;
- *вступна стаття*;
- *класифікаційна схема*;
- *система посилань*;
- *список використаних джерел інформації*;
- *список скорочень та умовних позначень*;
- *допоміжні покажчики*.

4.1. Зміст

Зміст – це перелік назв розділів (рубрик) основного тексту, довідково-пошукового апарату й інших матеріалів, укладений у тій послідовності, в якій їх

Наведено в бібліографічному посібнику, з визначенням місця розташування. Зміст є обов'язковим елементом довідково-пошукового апарату бібліографічного посібника. За складом рубрик основного тексту і назв інших матеріалів він повинен бути якомога повним.

Зміст науково-допоміжного покажчика, на відміну від рекомендаційного, є більш розгалуженим та має чітку підпорядкованість. Рішення щодо розміщення змісту на початку чи в кінці бібліографічного посібника приймається укладачами кожного конкретного бібліографічного видання.

4.2. Передмова

Передмова є обов'язковим елементом довідково-пошукового апарату бібліографічного посібника та містить відомості про завдання і характер видання, його цільове та читацьке призначення, принципи відбору документів (хронологічні, територіальні, мовні межі, види видань тощо), характеристику анотацій, спосіб групування бібліографічних записів, структуру довідково-пошукового апарату, особливості побудови допоміжних покажчиків, можливості їх практичного застосування.

Передмова також може містити: обґрунтування актуальності й ступеня складності теми бібліографічного посібника.

Форма і стиль передмови можуть бути довільними, але зміст повинен вирізнятися максимальною конкретністю, термінологічною чіткістю і точністю

викладу, тому що саме при читанні передмови формується перше уявлення щодо призначення і характеру відображеного у покажчику матеріалу.

4.3. Вступна стаття

Вступна стаття є факультативним елементом довідково-пошукового апарату будь-якого інформаційного видання. Зазвичай її складає редактор, науковий редактор або фахівець з конкретної галузі знань. Вступна стаття інформує читачів про історію розвитку та стан наукових досліджень за темою бібліографічного посібника, у біобібліографічних виданнях – розповідає про життєвий та творчий шлях окремих діячів. Її рекомендується вміщувати насамперед у фундаментальних покажчиках.

Існують бібліографічні покажчики, в яких передмова і вступна стаття об'єднані в одну вступну статтю. Назва її в цьому випадку значення не має.

4.4. Класифікаційна схема

Класифікаційна схема, яка є факультативним елементом для всіх бібліографічних видань, має містити впорядкований перелік рубрик і підрубрик основної частини бібліографічного посібника. Її наводять у багатотомних, періодичних та продовжуваних виданнях. У періодичних виданнях схему класифікації вміщують щорічно в першому номері (томі, випуску), у багатотомних – у першому томі (наводять перелік усіх рубрик, які можуть бути використані в основній частині інформаційного видання) чи в останньому томі (вміщують перелік усіх рубрик схеми, які було використано при групуванні у всіх томах).

Класифікаційну схему не подають, якщо вона збігається зі змістом видання.

4.5. Система посилань

Систему посилань застосовують для того, щоб уникнути дублювання бібліографічних записів у різних розділах бібліографічного посібника. Посилання наводять в основній частині видання, в класифікаційній схемі чи в змісті. Система посилань є одним з факультативних елементів довідково-пошукового апарату. Проте в бібліографічному посібнику зі складною структурою, великим обсягом, деталізованою схемою класифікації, значною кількістю літератури багатоаспектного характеру застосування системи посилань є не тільки бажаним, а й методично необхідним способом організації однієї з ланок довідково-пошукового апарату.

Посилання можуть пов'язувати між собою або окремі бібліографічні записи, або рубрики (розділи) одного чи декількох видань. Система посилань дає додаткову можливість повніше розкрити зміст праць багатоаспектного характеру, не дублюючи одні й ті ж бібліографічні записи в різних розділах (рубриках) видання, і цим самим уникнути невиправданого збільшення обсягу бібліографічного посібника.

Загальна кількість посилань не повинна бути дуже великою, тому що це створює певну незручність для користувачів і, як правило, є наслідком недосконалості класифікаційної схеми бібліографічного посібника.

4.6. Список використаних джерел інформації

Список використаних (переглянутих) джерел інформації є обов'язковим елементом бібліографічного посібника та має містити назви документів, на основі яких його створено.

Список використаних джерел інформації у продовжуваному бібліографічному виданні треба подавати в кожному номері (випуску) видання і розміщувати в одному й тому самому місці. Ці правила регламентуються ДСТУ 4826:2007 «Видання інформаційні. Загальні вимоги».

4.7. Список скорочень та умовних позначень

Список скорочень та умовних позначень потрібно подавати в кожному номері випуску, томі інформаційного видання та розміщувати в одному й тому самому місці.

Крім традиційних, загальноприйнятих скорочень, які здійснюються за вищезгаданими стандартами та «Списком нестандартизованих скорочень слів та словосполучень у бібліографічних записах», у ДСТУ 3582:2013. «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» дозволено застосування, за наявності відповідних тлумачень у тексті документа, специфічних скорочень, зокрема аббревіатур назв періодичних і продовжуваних видань в аналітичному описі, аббревіатур назв установ та організацій.

Скорочення, які вводяться тільки для конкретного бібліографічного посібника, не повинні утруднювати сприйняття тексту. Розшифрування скорочень окремих слів потрібно давати в підрядкових примітках при першому випадку застосування скорочення, в передмові, окремим списком. Скорочення назв періодичних видань і назв установ та їх розшифрування доцільно подавати окремими списками.

Введення аббревіатур замість назв джерел в аналітичному описі документів дає змогу скоротити обсяг видання та трудові затрати пов'язані з набором друкованих знаків. При складанні списку скорочень в багатотомному виданні необхідно прослідкувати за однаковою поданням скорочення назви одного й того самого журналу, альманаху та ін. Список прийнятих скорочень (з умовним позначенням та його розшифруванням) має бути наведений в бібліографічному покажчику в алфавітному порядку.

4.8. Допоміжні покажчики

Допоміжний покажчик до бібліографічного посібника — це частина бібліографічного посібника, яка відображає окремі відомості про документи в іншому аспекті, ніж це зроблено в основному тексті посібника завдяки бібліографічному групуванню, з відсилкою до відповідних бібліографічних записів. На відміну від основного тексту бібліографічного посібника у допоміжних покажчиках відсутні повні бібліографічні описи документів, але їх легко відшукати в основному тексті бібліографічного посібника.

Допоміжний покажчик складається з тих чи інших рубрик, які відображають зміст або формально-видавничі ознаки документів, і посилань до бібліографічних записів, що знаходяться в основному тексті посібника.

Допоміжні покажчики до бібліографічного посібника складають тоді, коли кількість бібліографічних записів у посібнику доволі велика, а бібліографічне групування не може забезпечити пошук документів за іншими ознаками, ніж ті, що застосовані при групуванні.

Завершальний етап складання бібліографічного покажчика включає підготовку довідкового апарату, редагування матеріалу, оформлення бібліографічного покажчика.

Підготовка довідкового апарату передбачає написання передмови, вступної статті, складання допоміжних покажчиків, змісту.

В передмові пояснюються ціль посібника, його основне і читацьке призначення, дається характеристика документального обсягу, пояснюються принципи групування матеріалу, а також характеризуються допоміжні покажчики видання. У передмові обов'язково вказується верхня хронологічна межа відбору матеріалу (рік, місяць).

Вступна стаття являє собою розгорнутий огляд основних документів за темою посібника, а при необхідності – статистичні узагальнення і висновки відображених в посібнику документів.

Допоміжні покажчики забезпечують багатоаспектне розкриття змісту покажчика та пошуку інформації за будь-якою ознакою. Найбільш поширеним є іменний покажчик, який містить інформацію про всіх персоналій, відображених у бібліографічних записах.

Бібліографічне редагування здійснюється в процесі всієї роботи над посібником, а виконують його, як правило, найбільш кваліфіковані бібліографи. При редагуванні визначається повнота розкриття теми, логічність систематизації матеріалу, взаємозв'язок і послідовність розділів. В процесі редагування вичитується текст посібника, виправляються стилістичні помилки, повтори, описки.

Оформлення бібліографічного посібника є завершальною операцією в його підготовці. Оформлення передбачає складання титульного листа, колонтитулів, широке застосування різних ілюстративних матеріалів.

Як і будь-яке видання, бібліографічний посібник відкривається титульним листом. На ньому, або на звороті слід указувати прізвище (прізвища) укладача і його ініціали. На титульному листі приводиться також заголовок посібника, підзаголовок (відомості про жанр посібника), вихідні дані, а в надзаголовкові – найменування установи, що підготувала роботу (бібліотеки).

В ході оформлення приймається кінцеве рішення про розмір і вид шрифту; складається зміст посібника, створюється обкладинка. Для набору різних структурних частин посібника (передмови, вступної статті, основного тексту, допоміжних покажчиків і т. д.) застосовуються шрифти різних кеглів. Так, анотації, зазвичай, набираються дрібнішим шрифтом, ніж бібліографічний опис і відділяються від описів пропуском, починаються з абзацу. Зміст

бібліографічного посібника складається автоматично (при підготовці його на комп'ютері).

Яскрава виразна обкладинка, особливо в рекомендаційних посібниках, прикрашає видання і привертає до нього увагу користувачів. Елементи зовнішнього оформлення повинні розкривати основний зміст посібника, а якщо воно серійне, то необхідно витримувати єдині принципи художнього оформлення в усіх випусках серії.

5. ПРИКЛАДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ

Книги

Однорівневий бібліографічний опис

Один автор

Вергунов В. А. Життєві та творчі обрії фундатора Лубенської дослідної станції лікарський рослин П. І. Гавсевича : [монографія] / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки. – Лубни, 2019. – 227 с. – (Сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України» ; кн. 74).

Два автори

Кава Л. П. Фітофаги ягідних культур : монографія / Л. П. Кава, Я. М. Гадзало. – К. : Компринт, 2016. – 199 с. : рис., табл.

Три автора

Вергунов В. А. Камілл Гаврилович Шиндлер (1969–1940). До 150-річчя від дня народж. / В. А. Вергунов, О. С. Мудрук, З. А. Шквира ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2019. – 180 с. – (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 111).

Чотири автори

Молочне скотарство в фермерських та особистих селянських господарствах : монографія / О. Ф. Гончар, Ю. М. Сотніченко, В. М. Башенко, О. В. Бойко ; НААН, Черкас. дослід. ст. біоресурсів. – Чорнобай : ЧКПП, 2017. – 228 с.

П'ять і більше авторів

Каталог інноваційних розробок НААН, рекомендованих для впровадження в агропромислове виробництво / Я. М. Гадзало, А. В. Балян, В. А. Вергунов [та ін.] ; НААН. – К. : Аграр. наука, 2018. – 228 с.

Авторами також є : І. М. Криворучко, Л. В. Лук'янчук, Ю. М. Носенко, К. І. Шейко, О. І. Белова.

Без автора

Презентація = Presentation / НААН ; [упоряд. С. І. Висоцька, В. О. Дмитрик, С. П. Долецький та ін.] ; [ред. рада : М. В. Зубець (голова), В. П. Ситник, В. В. Адамчук, ..., М. Д. Безуглий та ін.]. – К. : Аграр. наука, 2010. – 238 с. – Укр. та англ. мовами.

Під заголовком

Концептуальна модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2010. – 28 с.

Стандарти

ДСТУ 7067:2009. Хміль. Технічні умови / Ін-т сіл. госп-ва Полісся НААН ; розроб. В. Бармакова, Р. Білошицька, В. Венгер [та ін.]. – [Чинний від 2011-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2010. – 16 с. – (Держ. стандарт України).

Розробниками також є : В. Ковальов, Л. Корчева, Н. Кравчук, Л. Любченко, М. Ляшенко (наук. кер.), Л. Проценко, В. Шабликін, Й. Юрківський.

або

Технічні умови : ДСТУ 7067:2009. Хміль / Ін-т сіл. госп-ва Полісся НААН ; розроб. В. Бармакова, Р. Білошицька, В. Венгер [та ін.]. – [Чинний від 2011-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2010. – 16 с. – (Держ. стандарт України).

Розробниками також є : В. Ковальов, Л. Корчева, Н. Кравчук, Л. Любченко, М. Ляшенко (наук. кер.), Л. Проценко, В. Шабликін, Й. Юрківський.

Патенти

Пат. 70148. Україна, МПК (2012.01) А 23 К 3/00. Спосіб консервування вологого зерна / М. Ф. Кулик, В. Ф. Петриченко, О. М. Курнаєв [та ін.] ; власник Ін-т кормів та сіл. госп-ва Поділля НААН. – № u 2011 14096 ; заявл. 29.11.11 ; опубл. 25.05.12, Бюл. № 10.

Авторами також є : О. В. Корнійчук, М. В. Андрусенко, В. О. Линник, А. І. Герасимчук, Ю. В. Обертюх, О. К. Стасюк, В. Д. Бугайов, В. В. Хрипливий.

або

Спосіб консервування вологого зерна : пат. 70148. Україна, МПК (2012.01) А 23 К 3/00 / М. Ф. Кулик, В. Ф. Петриченко, О. М. Курнаєв [та ін.] ; власник Ін-т кормів та сіл. госп-ва Поділля НААН. – № u 2011 14096 ; заявл. 29.11.11 ; опубл. 25.05.12, Бюл. № 10.

Авторами також є : О. В. Корнійчук, М. В. Андрусенко, В. О. Линник, А. І. Герасимчук, Ю. В. Обертюх, О. К. Стасюк, В. Д. Бугайов, В. В. Хрипливий.

Пат. на корисну модель 122834 Україна, МПК G21F 9/12 (2006.01). Спосіб очищення від радіонуклідів рідких технологічних відходів біогазового виробництва / М. В. Гладій, М. І. Дідух, В. П. Славова [та ін.] ; заявник і патентовласник Ін-т розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця НААН. – № u 2017 08464 ; заявл. 18.08.2017 ; опубл. 21.01.2018, Бюл. № 2.

Авторами також є : В. Г. Кебко, Т. С. Плотко, Л. І. Остаповець, І. І. Муржа, О. В. Коваленко.

або

Спосіб очищення від радіонуклідів рідких технологічних відходів біогазового виробництва : пат. на корисну модель 122834 Україна, МПК G21F 9/12 (2006.01) / М. В. Гладій, М. І. Дідух, В. П. Славова [та ін.] ; заявник і

патентовласник Ін-т розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця НААН. – № u 2017 08464 ; заявл. 18.08.2017 ; опубл. 21.01.2018, Бюл. № 2.

Авторами також є : В. Г. Кебко, Т. С. Плотко, Л. І. Остаповець, І. І. Муржа, О. В. Коваленко.

Багаторівневий бібліографічний опис

Історія Національної академії наук України. 1951–1955 : у 2 ч. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; упоряд. Л. М. Яременко, С. В. Старовойт, Т. В. Брязкало, Г. В. Індиченко ; редкол. : О. С. Онищенко (голова), Г. В. Боряк, В. А. Вергунов [та ін.]. – К. : НБУВ НАНУ, 2012. – (Джерела з історії науки в Україні).

Ч. 1 : Документи і матеріали. – 879 с. : іл.

Ч. 2 : Додатки. – 913 с.

Тваринництво України / М-во аграр. політики України, Нац. ун-т біоресурсів та природокористування України, Вид. представництво «Паралель» ; редкол. : Ю. І. Леонов (голов. ред.), Л. П. Буцацький, В. А. Вергунов [та ін.]. – К., 2011–

2011, № 10–12

2015, № 1–12

2012, № 1–12

2016, № 1–12

2013, № 1–12

2017, № 1–12

2014, № 1–12

2018, № 1–12

Приклади аналітичного опису

Один автор

Вергунов В. А. Віхи державотворень харків'янина Володимира Ковалевського (1848–1934) для вітчизняної аграрної науки / В. А. Вергунов // Історичні, соціологічні, політологічні науки : історія, сучасний стан та перспективи досліджень : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 верес. 2018 р. / М-во освіти і науки України, Херсон. держ. ун-т, соц.-психол. ф-т. – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2018. – С. 5–12.

Два автори

Петриченко В. Ф. Фактори стабілізації виробництва зерна пшениці озимої в Лісостепу Правобережному / В. Ф. Петриченко, О. В. Корнійчук // Вісн. аграр. науки. – 2018. – № 2. – С. 17–23.

Три автори

Слюсар І. Т. Шляхи та способи ефективного використання осушуваних ґрунтів Полісся / І. Т. Слюсар, О. П. Соляник, В. О. Сербенюк // Інноваційні технології у рослинництві : проблеми та їх вирішення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 черв. 2018 р. / М-во освіти і науки України, Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Житомир : Рута, 2018. – С. 253–258.

Чотири автори

Зв'язок екстер'єрно-конституційних / М. С. Пелехатий, М. В. Слюсар, Д. М. Кучер, О. А. Кочук-Ященко // Вісн. Сум. нац. аграр. ун-ту. Сер. «Тваринництво». – 2017. – Вип. 7 (33). – С. 86–92.

П'ять і більше авторів

Збільшення вмісту олії, як невідкладне завдання селекції конопель / В. Г. Вировець, І. М. Лайко, Г. І. Кириченко [та ін.] // Фактори експериментальної еволюції організмів = Факторы экспериментальной эволюции организмов = Topics in experimental evolution of organisms : зб. наук. пр. / НАН України, НААН, Акад. мед. наук України, Укр. т-во генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. – К. : Логос, 2018. – Т. 23. – С. 40–45.

Авторами також є : І. В. Верещагін, С. В. Міщенко, Т. С. Бірюкова, О. Г. Супрун, В. С. Лютенко.

Офіційні матеріали

Про внесення змін до Водного і Земельного кодексу України щодо прибережних захисних смуг : Закон України, 2 груд. 2010 р., № 2440-VI / [від ННЦ «Ін-т аграр. економіки» у підготовці брали участь : П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров] // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 18. – С. 569.

Про рекомендації парламентських слухань (про забезпечення розвитку бурякоцукрового комплексу в Україні) : Постанова Верховної Ради України, 03 марта 2005 р., № 2465-IV / [від ННЦ «Ін-ту аграр. економіки» у підготовці проекту Постанови брали участь : П. Т. Саблук, О. М. Шпичак, С. А. Стасіневич] // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 12. – Ст. 227.

Приклади бібліографічного опису авторефератів дисертацій

Бей Н. О. Еволюція науково-організаційних основ автомобілебудування в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.07 «Історія науки і техніки» / Н. О. Бей ; НААН, ННСГБ. – К., 2018. – 41 с.

або

Бойко О. В. Методи поліпшення відтворювальної здатності молочної худоби за комплексом ознак в Черкаському регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.02.01 «Розведення та селекція тварин» / О. В. Бойко ; НААН, Ін-т розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця. – с. Чубинське (Київ. обл.), 2016. – 20 с.

Приклади бібліографічного опису рецензій

Джміль В. Перший директор. До 120-річчя Ерастівського коледжу / В. Джміль // Злагода. – 2018. – 10 жовт. [№ 77 (12220)]. – С. 3. – Рец. на кн. : Вергунов В. А. Професор П. Ф. Тушкан (1867–1942) – учений, освітянин, громадський і політичний діяч / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, М-во освіти і науки України, Полтав. держ. аграр. акад. – Полтава, 2018. – 112 с.

або

Пилипчук О. Я. [Рецензія] / О. Я. Пилипчук // Історія науки і техніки : зб. наук. пр. Держ. ун-ту інфраструктури та технологій. – К., 2018. – Вип. 8, вип. 2 (13). – С. 573–575. – Рец. на кн. : Вергунов В. А. Національна академія аграрних наук України (1918–1931) : передумови появи, діяльність, звитяги (до 100-річчя від дня існування) / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки. – К. : Хімджест, 2018. – 260 с.

або

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН : історія та сучасність. До 100-річчя від дня створення / В. А. Вергунов ; ННСГБ НААН. – К. : Аграр. наука, 2017. – 464 с. – (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії ; кн. 100).

Рец. : Дубровіна Л. Час плинний... бібліотека вічна / Л. Дубровіна // Бібл. вісн. – 2018. – № 1 (243). – С. 45–46.

Приклади бібліографічного опису рефератів

Таиров В. Е. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 5. – С. 305. – Реф. на кн. : Бертенсон В. А. Путевые заметки агронома / В. А. Бертенсон. – М. ; Одесса, 1892. – 63 с.

Приклади бібліографічних описів WEB-ресурсів

Апостол М. В. Перспективи використання наукового доробку академіка М. В. Зубця на сучасному етапі розвитку тваринництва [Електронний ресурс] / М. В. Апостол // Історія науки і біографістика. – 2016. – № 3. – Режим доступу : http://www.nbub.gov.ua/e-journals/INB/2016-3/16_apostol.pdf . – Заголовок.

6. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ У ВЛАСНИХ СЕРІЯХ

Діяльність колективу Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН – одного з найстаріших в Україні осередку знань, що впродовж вікової історії свого існування залишається носієм національної ідеї, – спрямована на успішне розв'язання актуальних проблем, пов'язаних із поліпшенням інформаційно-бібліотечного забезпечення потреб аграрного сектору економіки в умовах трансформаційних процесів євроінтеграції та створення репертуару національної аграрної бібліографії.

У зв'язку з цим до основних напрямів діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН належить підготовка науково-допоміжних бібліографічних посібників, довідників та інших наукових видань з питань сільського господарства, історії аграрної науки; підготовка та видання історико-наукових біографічних та бібліографічних довідників, збірок, бібліографічних та біобібліографічних покажчиків у серіях; проведення біографічних досліджень, збирання, наукове опрацювання біографічних та бібліографічних матеріалів про життя та діяльність діячів аграрної науки України.

Бібліографічні та біобібліографічні покажчики наукових праць, що випускає ННСГБ НААН, являють собою своєрідну групу посібників, довідково-інформаційне значення яких окреслене рамками конкретних персоналій із зазначеним хронологічним періодом і є цінним довідковим апаратом для дослідників.

Вирішуючи питання щодо підготовки і видання бібліографічних та біобібліографічних покажчиків, застосовується методика врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії. Засади створення даної наукової продукції розроблено та опрацьовано співробітниками сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН.

Так, наукові напрацювання сектору визначили певну методику підготовки таких бібліографічних посібників, що включає наступні основні складові:

- 1) відбір опублікованих і неопублікованих матеріалів;
- 2) визначення хронологічних рамок відбору;
- 3) окреслення джерел відбору матеріалів;
- 4) вибудова структури покажчика;
- 5) наповнення матеріалами основної частини покажчика, що, в залежності від виділених підрозділів, може містити бібліографічні описи видань установи, опублікованих чи неопублікованих праць, праць, присвячених діяльності конкретного вченого чи установи;

- б) упорядкування довідково-пошукового (науково-довідкового) апарату;
- 7) редагування бібліографічного опису матеріалів;
- 8) оформлення і підготовка покажчика до друку.

Організаційно-творча, господарсько-виробнича діяльність фахівців сектору спрямована на організацію підготовки і видання галузевої наукової продукції. Наповнення серій різними видами і типами видань відбувається планово завдяки попиту на подібні наукові публікації. Традиційним стало видання бібліографічних та біобібліографічних покажчиків у вигляді серій, що відображають сукупність неперіодичних книжкових видань, об'єднаних спільною концепцією і призначенням.

Серійний характер видань передбачає дотримання єдиних організаційно-методичних підходів до їх підготовки, що включають типове оформлення, типову структуру кожного випуску, принципи відбору матеріалів та їх розміщення в розділах і підрозділах книги, формування довідково-пошукового апарату.

Науково-методичні засади підготовки бібліографічних і біобібліографічних покажчиків усіх серій базуються на загальній методиці, що розроблена на основі рекомендацій провідних науково-бібліографічних центрів України зі складання та оформлення персональних покажчиків праць учених, державних стандартів.

Нормативні документи, які використовують фахівці сектору у роботі, регламентують складання бібліографічного опису, входять до Системи стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Це, зокрема:

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, ІДТ);

ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.80–2000, ІДТ);

ГОСТ 7.82-2001 Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления;

ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ);

ISO 832:1994, NEQ); ДСТУ 7093:2009 Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами (ГОСТ 7.11–2004 (ИСО 832:1994),

MOD; ISO 832:1994, MOD). ГОСТ Р 7.0.12–2011 Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на русском языке. Общие требования и правила.

Бібліографічні та біобібліографічні покажчики кожної серії укладаються відповідно до установчого документу – «Положення», затвердженого вченою радою ННСГБ НААН та узгодженого з НААН. Останнє доопрацювання і перезатвердження їх Бібліотекою здійснено у 2019 р.

Усі «Положення» визначають порядок формування, вимоги щодо оформлення, особливості розповсюдження і фінансування видань серій. Засновником серій є Національна наукова сільськогосподарська бібліотека

НААН під егідою Національної академії аграрних наук України за погодженням з Президією НААН у період з 1998 по 2014 рр.

Існує спільна серія ННСГБ НААН з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського – «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства».

Концепція серій та науково-методичні вимоги до укладання біобібліографічних покажчиків розроблені ННСГБ НААН. Науково-методичне керівництво підготовкою видань серій здійснює ННСГБ НААН.

Відповідальність за підготовку, форматування біобібліографічних покажчиків серій покладено на сектор наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН. Науковим редактором видань серій виступає директор ННСГБ НААН. Авторські права на кожен серію належать ННСГБ НААН. Без погодження з науковим редактором серій покажчики не можуть видаватися іншими науковими установами. Автори (укладачі) бібліографічних покажчиків надають дозвіл на оприлюднення в електронному форматі на веб-сайті бібліотеки з метою уникнення порушення авторського права. Підготовлені видання можуть розміщуватися на сайті ННСГБ НААН та установ чи організацій, до яких мають чи мали відношення діячі науки, що їм присвячено видання, або співавтори даної роботи.

У підготовці окремих видань у межах серій спільно з ННСГБ НААН та під її науково-методичним керівництвом беруть участь співробітники різних науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів та інших організацій, в яких працюють або працювали відомі вчені, життя і діяльність яких стали об'єктом висвітлення у конкретному дослідженні.

Фінансування видань серій відбувається з бюджетних коштів та за рахунок замовника (науково-дослідної установи, ВНЗ, особисто вченого, спонсорів тощо).

Частина накладу передається замовнику (установі, закладу, ученому), 20 примірників обов'язково надходять у розпорядження ННСГБ НААН і розповсюджуються безоплатно для поповнення фондів бібліотек галузевих науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів, а також для здійснення міжбібліотечного та міжнародного книгообміну.

Так, «Положення про біобібліографічні серії *«Академіки Національної академії аграрних наук України»*, *«Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України»*, *«Іноземні члени Національної академії аграрних наук України»*, *«Почесні члени Національної академії аграрних наук України»* регламентує діяльність відразу чотирьох біобібліографічних серій. Воно складається із трьох розділів: 1. Загальні положення; 2. Концепція біобібліографічних серій та 3. Структура біобібліографічних покажчиків, а також підрозділів. Біобібліографічні покажчики цих серій мають структуру типового біобібліографічного покажчика:

Основні розділи:

- ◆ Портрет ученого (кольоровий) з його особистим підписом.

◆ Слово про вченого (українською та англійською мовами) за підписом Президента НААН.

◆ Основні дати життя і діяльності вченого у хронологічному порядку (українською та англійською мовами).

◆ Життєвий і творчий шлях Ученого (нарис), спогади про вченого його сучасників, вітання з нагоди ювілею.

◆ Стаття вченого, що висвітлює основні напрями його наукової діяльності, основні віхи життєвого шляху (подається за згодою вченого), фото.

◆ Бібліографічний покажчик праць, викладений у хронологічному порядку за роками видань (у межах року – в алфавітному порядку назв у такій послідовності: книги і брошури, статті в збірниках та періодичних виданнях).

◆ Авторські свідоцтва та патенти.

◆ Праці, опубліковані за редакцією вченого.

◆ Наукова школа (список авторефератів дисертацій, виконаних під науковим керівництвом вченого).

◆ Література про життя та діяльність вченого.

◆ Предметно-тематичний покажчик (детально відображає основні напрями, теми, об'єкти наукової діяльності вченого).

◆ Іменний покажчик (вказуються прізвища осіб, які згадуються в «Хронологічному покажчику публікацій» та розділі «Авторські свідоцтва та патенти», з посиланнями на порядковий номер у списку).

У «Положенні» також викладено вимоги до складання біографічної частини біобібліографічного покажчика; хронологічного покажчика праць ученого; авторських свідоцтв, патентів; праць, опублікованих за науковою редакцією; наукової школи; літератури про життя та діяльність; допоміжних покажчиків (предметно-тематичного та іменного); науково-бібліографічного редагування на кінцевому етапі; його оформлення при підготовці до друку.

«Положення про біобібліографічну серію «Біобібліографія вчених-аграріїв України» вміщує два основних розділи: 1. Загальні положення та 2. Концепція серії (з підрозділами). Наукові видання, що виходять у цій серії мають типову структуру біобібліографічного покажчика і низку вимог щодо подання матеріалу. В цій серії слово про вченого та основні дати його життя і діяльності у хронологічному порядку подаються лише українською мовою.

Наступне *«Положення про історико-бібліографічну серію «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»* регламентує вимоги до бібліографічних покажчиків та інших книг – монографій, збірників документів і матеріалів, біографічних довідників, кожна книга з яких присвячується окремому діячу аграрної науки України, певній науковій установі чи організації. Збірники документів і матеріалів присвячуються історичним аспектам розвитку сільськогосподарської дослідної справи, науки і освіти.

Маючи подібні до попередніх серій структурні елементи, «Положення» декларує іншу примірну структуру наукових біобібліографічних видань:

Основні розділи:

- ◆ Портрет ученого.
- ◆ Вступне слово (від укладачів).
- ◆ Основні дати життя і діяльності вченого («Хронологічна канва»).

◆ Розділ 1. Історико-наукові дослідження наукової спадщини вченого (вміщуються спеціально підготовлені статті для даного видання, передруки окремих публікацій, виданих у різні роки, які найповніше розкривають життєвий шлях та наукову діяльність ученого).

◆ Розділ 2. Хронологічний показник друкованих праць ученого, що має підрозділ «Праці, опубліковані за науковою редакцією вченого».

◆ Розділ 3. Публікації, присвячені життю та діяльності вченого.

◆ Розділ 4. Архівні джерела (відомості про життя та діяльність ученого, які зберігаються у державних та інших архівах).

◆ Розділ 5. З наукової спадщини вченого (вміщуються передруки окремих публікацій ученого, виданих у різні роки, які найповніше репрезентують його наукову діяльність, але малодоступні для читача у зв'язку з тим, що свого часу були вилучені з фондів бібліотек або втрачені).

Структурними складовими посібника є також науково-допоміжні показники: предметно-тематичний та іменний показник до розділів 2, 3, 4.

Серійний характер видання потребує дотримання єдиних організаційно-методичних підходів до підготовки кожного випуску даної серії (типове оформлення і типова структура кожного випуску, принципи відбору матеріалів та їх розміщення в розділах і підрозділах книги, формування довідково-пошукового апарату). Кожна книга, що входить у серійне видання, має своїх авторів-укладачів і власну назву. Випуск видання в серіях сприяє цілеспрямованому відображенню у книгах ідеї й задуму.

Серія складається з нумерованих випусків. За предметно-тематичними ознаками вона належить до наукових галузевих видань.

Інше *«Положення про серію «Відомі вчені-природознавці та освітяни України»* містить окремо видані науково-бібліографічні видання, а саме – біобібліографічні показники, що відображають окремі історичні етапи розвитку природознавства України через біографії окремих вчених та освітян як сучасності, так і минулого, їх життєвий шлях та доробок на благо України. Укладання цих показників регулюється двома розділами: Загальні положення та Концепція серії з підрозділами та пунктами до них.

«Положення про серію «Наукові історико-бібліографічні читання» координує діяльність з підготовки збірок матеріалів, що відображають хід та результати проведення різних наукових форумів з нагоди ювілеїв видатних осіб та пам'ятних дат наукових установ, зокрема наукових читань, круглих столів, презентацій бібліографічних показників та інших наукових видань учених-аграріїв України як сучасності, так і минулого.

З метою збереження і репрезентації здобутків аграрної науки та освіти, і суміжних з нею галузей знань, діяльності її визначних вчених в Україні та за кордоном, представлених іноземними мовами у фондах ННСГБ НААН та

бібліотек мережі засновано видання бібліографічної серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю України».

Серія містить посилання на джерела зберігання з фонду ННСГБ НААН чи бібліотек мережі. Відбір видань відбувається за критеріями: надруковані іноземною мовою, видані на території певної країни у різні історичні етапи її розвитку, аграрної та іншої (суміжної) тематики, надруковані певною іноземною мовою незалежно від місця видання (країни); авторами яких є відомі іноземні вчені-аграрії, іноземні сільськогосподарські науково-дослідні установи, навчальні заклади та виробничі об'єднання.

Оскільки розвиток природознавства як науки, а також освіти і культури зумовлює підвищений інтерес до історії, тому роль і значення історичних досліджень зростає. В останні роки у науковий обіг введено великий масив раніше мало знаного чи зовсім невідомого матеріалу – друкованих та архівних джерел. Стало відомо чимало нових фактів з історії науки, повернуто національній культурі і науці десятки імен репресованих або незаслужено забутих українських учених. Усе це значно розширює джерельну базу досліджень.

Наявність у фонді ННСГБ НААН та бібліотеках мережі іноземних видань значно розширює і доповнює безпосередньо межі розвідок. Створення бібліографічних покажчиків, які надають інформацію про наявність іноземних книг – невідкладне завдання, яке реалізується, зокрема, у виданнях серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю». Видання бібліографічної серії є важливою джерельною базою наукових досліджень з історії природознавчої науки та освіти інших країн, дають можливість зафіксувати пріоритети визначних досягнень провідних діячів, показати їхній внесок у світову науку та освіту, відтворити історію країни в портретах її видатних особистостей, а також дослідити інші аспекти розвитку галузевої науки та освіти.

У ННСГБ НААН є і менш наповнені серії, однак їх наукові видання не втрачають своєї актуальності. Так, згідно з *«Положенням про бібліографічну серію «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України»* до неї входять окремо видані науково-бібліографічні видання, а саме – біобібліографічні покажчики, що відображають окремі історичні етапи розвитку науки, освіти, культури України через біографії окремих особистостей як сучасності, так і минулого, їх життєвий шлях та доробок на благо України.

Спільна з НБУ імені В. І. Вернадського *серія «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства»* містить окремо видані науково-бібліографічні видання, а саме: науково-допоміжні бібліографічні покажчики, що відображають видання з історії розвитку та сучасного стану різних галузей вітчизняного сільського господарства та за кордоном та керується у роботі власним *«Положенням»*.

Видання серії є важливою джерельною базою наукових досліджень з історії аграрної науки України, дають можливість зафіксувати пріоритети визначних досягнень провідних українських науковців, показати їхній внесок у вітчизняну і світову науку та культуру, відтворити історію аграрної науки України в портретах її видатних діячів.

Діяльність зі створення видань серії тематичних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків вітчизняних та зарубіжних видань з фондів ННСГБ НААН «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України» відбувається згідно з «Положенням». В серії представлені видання з історії розвитку та сучасного стану різних галузей вітчизняного сільськогосподарського виробництва та за кордоном. Відповідно до тематики наукових досліджень участь у підготовці покажчиків даної серії беруть різні структурні підрозділи ННСГБ НААН. Наукові бібліографічні видання у серії мають наступну примірну структуру з використанням хронологічного принципу подання:

Основні розділи:

- ◆ Вступне слово (від укладачів);
- ◆ Абетковий покажчик видань України;
- ◆ Абетковий покажчик зарубіжних видань;
- ◆ Предметно-тематичний покажчик;
- ◆ Іменний покажчик.

«Положення про біобібліографічну серію «Землепорядна наука» регламентує діяльність зі створення біобібліографічних покажчиків, що відображають окремі історичні етапи розвитку землепорядної науки, освіти, України через біографії окремих особистостей сучасності та минулого, відображаючи їхній життєвий шлях та наукову спадщину для прийдешніх поколінь.

Ця серія завдяки науковим виданням дозволить збагнути низку актуальних для досліджуваної сфери проблем: реформування земельних відносин в Україні; проблеми землеустрою, земельного кадастру, землепорядної освіти, оцінки нерухомості та картографо-геодезичного забезпечення землепорядних робіт; деякі концептуальні засади національної Програми розвитку земельних відносин у ході аграрної реформи; концептуальні підходи до розмежування земель державної та комунальної власності; соціологічне дослідження про відношення селян до здійснення земельної реформи; витоки землеустрою та чинники формування сучасного землепорядкування; питання використання та охорони земельних ресурсів в Україні та ін.

Отже, серії ННСГБ НААН вміщують велику кількість галузевих наукових видань, що репрезентують аграрну науку і освіту, серед яких значна частина – бібліографічні та біобібліографічні покажчики. Першочергово наукові видання присвячені життю та діяльності вчених із нагоди їх ювілеїв чи до річниці смерті. Коло осіб визначається керівництвом Бібліотеки. До кола досліджень входять і галузеві події, які заслуговують на увагу і пошану з боку нащадків.

Маємо надію на покращення роботи з підготовки бібліографічних та біобібліографічних покажчиків у серіях за рахунок набуття оновленого досвіду з використанням інтернет-ресурсів та фахового інтегрованого програмного забезпечення, що дозволить створювати більш сучасні бібліографічні покажчики, надавати користувачам широке поле джерел, серед яких не тільки друковані, а й електронні видання.

Висновки

В сучасних умовах змінюється характер видання друкованої продукції. В час панування Інтернет-технологій вона набуває нового значення, нової складової. Однак практика видавничої роботи бібліотек і зокрема Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН виразно засвідчує важливість такого напрямку діяльності книгозбірень, а видавничі проекти підіймають престиж бібліотеки саме як наукової дослідної установи.

Видання, що готуються в національній галузевій книгозбірні уможливають швидке й оперативне опублікування наукових праць аграрних фахівців та вчених. Презентуючи свої видання, вони сприяють промоції бібліотеки в регіоні та країні.

Методика підготовки бібліографічних покажчиків у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН у власних серіях орієнтована на розширення кола споживачів галузевої інформації та користувачів інформаційно-аналітичної продукції, а відповідно – на якість, достовірність, ефективність, надійність цих продуктів. Практичний досвід показує необхідність подальшого розвитку методичних аспектів діяльності ННСГБ НААН, збільшення наповнення серій науковими виданнями з метою задоволення зростаючої різноманітності інформаційних потреб користувачів.

Накопичений багаторічний досвід бібліотеки зі створення бібліографічних покажчиків є основою для укладання галузевих бібліографічних покажчиків різними науковими установами і закладами і цілком може бути використаним як приклад механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії.

Список використаної літератури

1. Автономова Н. Інформаційні продукти та послуги як результат виробничої діяльності бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 253–260.
2. Бібліографічний опис документів. Бібліографічні посилання : метод. рекомендації / авт.-уклад. О. М. Збанацька. Київ, 2012. 197 с.
3. Бібліографічний посібник : види. *Вікіпедія : вільна енциклопедія : офіц. сайт*. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліографічний_посібник:_види.
4. Білоус В. С. Бібліотека вищого навчального закладу як середовище швидкого доступу до інформації. *Електронні інформаційні ресурси : створення, використання, доступ* : зб. матеріалів Респ. наук.-практ. Інтернет-конф., Вінниця, 12–18 квіт. 2010 р. Київ, 2010. С. 29–39.
5. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як осередок інформаційного забезпечення освітян. *Освіта на Поділлі : минуле та сьогодення* : матеріали XXIII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., 20–21 жовт. 2011 р. Вінниця, 2011. С. 84–88.
6. Білоус В. С. Інноваційна діяльність – вектор розвитку сучасної бібліотеки вищого навчального закладу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ ; Вінниця, 2014. Вип. 40. С. 151–155.
7. Бондаренко В. Технологія створення і специфіка використання інформаційно-аналітичного продукту в контексті запитів сучасних замовників. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 305–314.
8. Вишневська І. Електронні інформаційно-аналітичні продукти бібліотек як засіб удосконалення обслуговування користувачів. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2007. Вип. 18. С. 5–12.
9. Горовий В. Бібліотеки як сучасні центри української інформатизації. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. К., 2009. Вип. 25. С. 346.
10. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. [Введ. 2007-07-01 ; чинний від 2008-04-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.
11. ДСТУ ГОСТ 7.80:2007. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання. [Чинний від 2008-04-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. 7 с.
12. ДСТУ ГОСТ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою : загальні вимоги та правила. [Чинний від 2013-08-22]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.

13. ДСТУ 4826:2007. Інформація та документація. Видання інформаційні. Загальні вимоги. [Введ. 2007-08-13; чинний від 2009-01-01]. Київ : Держстандарт України, 2008. 8 с.
14. Коваленко С. Д. Науково-бібліографічна діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України: здобутки і перспективи. *Науково-педагогічні студії* : наук. журн. / гол. ред. Л. Д. Березівська, І. М. Шоробура. Київ, 2018. Вип. 2. С. 119–126.
15. Коршунов О. П. Библиографоведение : общ. курс. Москва : Кн. Палата, 1990. 232 с.
16. Методичні рекомендації щодо підготовки та редагування бібліографічних посібників у виданнях / уклад. П. М. Сенько, О. М. Устіннікова. Київ : Кн. Палата України, 2008. 40 с.
17. Моргенштерн И. Г. Общее библиографоведение : учеб. пособ. для студ. по спец. «Библиотечно-информационная деятельность» / науч. ред. Г. В. Михеева. СПб. : Профессия, 2005. 208 с.
18. Положення про біобібліографічні серії «Академіки Української академії аграрних наук», «Члени-кореспонденти Української академії аграрних наук», «Іноземні члени Української академії аграрних наук», «Почесні члени Української академії аграрних наук». *Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. 2009. Вип. 1. С. 201–208.
19. Положення про історико-бібліографічну серію «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії». *Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. 2009. Вип. 1. С. 217–222
20. Положення про серію «Біобібліографія вчених-аграріїв України». *Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. 2009. Вип. 1. С. 209–216.
21. Список нестандартизованих скорочень слів та словосполучень у бібліографічних записах / уклад. П. М. Сенько, О. М. Устіннікова. Київ : Кн. Палата України, 2012. 29 с.
22. Справочник библиографа / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. СПб : Профессия, 2002. 528 с.
23. Щебетюк Н. Б. Методичні рекомендації щодо підготовки бібліографічних і біобібліографічних покажчиків. *Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. 2012. Вип. 1. С. 267–269.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД СТВОРЕННЯМ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	6
1.1. Планування роботи над бібліографічним покажчиком.....	6
1.2. Створення авторського колективу.....	7
1.3. Складання плану-проспекту.....	7
2. КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ ЗА ВИДАМИ: ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ.....	9
2.1. Класифікація бібліографічних посібників за зовнішньою формою.....	9
2.2. Класифікація бібліографічних посібників за внутрішньою формою.....	10
2.3. Класифікація бібліографічних посібників за суспільним призначенням.....	11
2.4. Класифікація бібліографічних посібників за особливостями об'єкта обліку (документів, що відображені).....	12
2.5. Класифікація бібліографічних посібників за ступенем згортання інформації, що міститься у відображених документах	13
2.6. Класифікація бібліографічних посібників за особливостями методів бібліографування.....	13
3. МЕТОДИ СТВОРЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	15
3.1. Бібліографічне виявлення.....	15
3.2. Бібліографічний відбір.....	15
3.3. Бібліографічна характеристика.....	16
3.4. Бібліографічне групування.....	19
4. СКЛАДАННЯ ДОВІДКОВО-ПОШУКОВОГО (НАУКОВО- ДОВІДКОВОГО) АПАРАТУ ПОКАЖЧИКА.....	20
4.1. Зміст.....	20
4.2. Передмова.....	20

4.3. Вступна стаття.....	21
4.4. Класифікаційна схема.....	21
4.5. Система посилань.....	21
4.6. Список використаних джерел інформації.....	22
4.7. Список скорочень та умовних позначень.....	22
4.8. Допоміжні покажчики.....	23
5. ПРИКЛАДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ.....	25
6. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ У ВЛАСНИХ СЕРІЯХ.....	30
Висновки.....	38
Список використаної літератури.....	39

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА

Створення авторських профілів вчених ORCID iD та Researcher iD

КИЇВ – 2019

УДК: 378.2-043.83:37.014.25:001:004.65(072)
С79

Рекомендовано до друку Вченою радою Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (протокол № 8 від 25.06.2019 р.)

Створення авторських профілів вчених ORCID iD та Researcher iD:
методичні рекомендації / ННСГБ НААН; уклад. Н. Д. Коломієць. Київ, 2019.
30 с.: рис.

Методичні рекомендації стануть в нагоді вченим науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів, освітянам України при реєстрації авторських профілів дослідників у міжнародних наукометричних системах Web of Science та ORCID. Наводяться приклади, як можна пов'язати різні унікальні ідентифікатори автора в одному профілі, можливості експортувати та імпортувати свої праці з облікового запису систем Google Scholar, Publons, ORCID. А також – як за допомогою профілю Researcher iD зробити наукометричний аналіз цитованості та публікаційної активності вченого.

Створення унікальних ідентифікаторів науковців України та їх інтегрування до міжнародного реєстру дослідницької спільноти сприятиме якісному відображенню результативності наукової діяльності вчених і підвищенню рівня презентабельності та конкурентоспроможності вітчизняної науки у світі.

УДК 378.2-043.83:37.014.25:001:004.65(072)

© Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН, 2019

ЗМІСТ

I. СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ ВЧЕНОГО В ORCID.....	151
КРОК 1. Вхід.....	152
КРОК 2. Реєстрація.....	152
КРОК 3. Редагування персональних даних.	155
КРОК 4. Додавання праць вченого у профіль.	158
II. СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ НАУКОВЦЯ WEB OF SCIENCE RESEARCHERID	165
КРОК 1: ВХІД.	165
КРОК 2: Попередня реєстрація.	166
КРОК 3: Створення приватної інформаційної панелі для керування записами та показниками	169
КРОК 4: Імпорт публікацій до профілю в Publons.	170
КРОК 5. Метричні показники наукової діяльності вченого.	177
ДОДАТОК. Профілі вчених-аграріїв НДУ НААН на платформі Publons.	28

I. СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ В ORCID.

ORCID (*Open Researcher and Contributor ID*) – міжнародна

незалежна некомерційна організація з глобальною сферою діяльності, з унікальними можливостями вирішення ключових завдань для дослідницького співтовариства. Ця організація була створена спільнотою в 2010 р., щоб надійно і однозначно ідентифікувати дослідників, а також забезпечити довірені й стійкі зв'язки між ними, їхніми дослідженнями та приналежністю і створити єдиний, міжнародний реєстр вчених ORCID. Заснований на фундаментальних принципах відкритості та контролю дослідників, реєстр ORCID є безкоштовним для всіх науковців. Дослідники можуть безоплатно створювати, редагувати та підтримувати ідентифікатор і запис ORCID, а також контролювати певні параметри конфіденційності своїх власних даних запису ORCID. Вчений може використовувати той самий іD протягом усієї своєї кар'єри – навіть якщо його ім'я змінюється або він переходить до іншої організації, дисципліни або країни.

Реєстр ORCID офіційно розпочав свою діяльність у жовтні 2012 р. Станом на 31 грудня 2018 р. 5 806 563 дослідників з 45 країн та 1044 організацій зареєструвалися для отримання ORCID⁵. Найбільшу кількість профілів в ORCID створили вчені (особи) із США – 157 235, Росії – 134 485, Китаю – 125 096, Бразилії – 119 250. Серед країн світу Україна займає 59 місце в переліку. До 2019 р. в ORCID зареєстровано 36 599 вітчизняних дослідників, з них – 18 є кращими рецензентами міжнародного рівня⁶.

Кожному учаснику присвоюється унікальний 16-значний номер, тобто цифровий ідентифікатор дослідника і автора досліджень. На підставі цього реєстраційного номера науковці забезпечують собі: коректну цитованість своїх статей (статті не «втрачаються» пошуковими системами), можливість подавати свої статті в престижні міжнародні наукові видання, можливість формування особистого рейтингу в [Українському індексі наукового цитування](#) (проект «Наукової періодики України»⁷), можливість участі в рейтингах міжнародного рівня, у подачі заявок на гранти⁸. Засоби ORCID дають можливість легко модерувати індивідуальні профілі користувачів, зосереджувати в одному місці всю ключову інформацію про науковця, сферу його дослідницьких інтересів та публікаційну активність. ORCID сумісний із численними науково-інформаційними системами різних установ і дозволяє налаштувати у своєму записі підтримку інших систем ідентифікації. Особливістю ORCID, як сервісу, є можливість здійснювати експорт та імпорт наукометричного контенту з інших аналогічних профілів таких, як [ResearcherID](#) чи [Google Scholar](#).

Ідентифікатор ORCID ID необхідний вченим для функціональної сумісності з видавництвами, роботодавцями та фінансуючими організаціями,

⁵ ORCID. 2018. Annual Report / URL.: https://orcid.figshare.com/articles/ORCID_Annual_Report_2018_pdf/7811459/1 (дата звернення 8.07.2019).

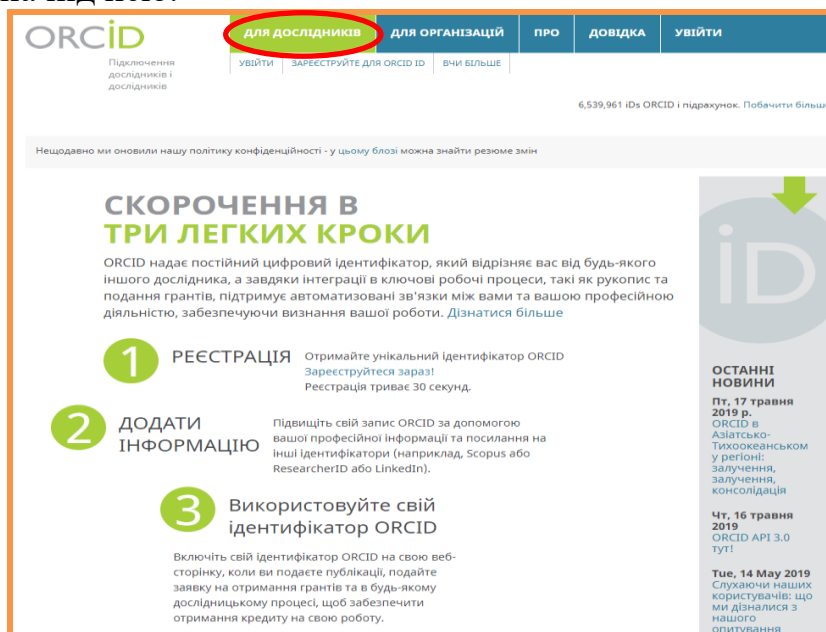
⁶ Publons. Країни / регіони / URL.: https://publons.com/country/?order_by=top_reviewers (дата звернення 8.07.2019).

⁷ Наукова періодика України / URL.: <http://journals.uran.ua/> (дата звернення 8.07.2019).

⁸ ORCID / URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ORCID> (дата звернення 8.07.2019).

узгодження особистості окремого вченого з його науковою діяльністю (публікація статей, робота в наукових установах, участь в грантах та ін.). Введення ідентифікатора спрощує процедуру заповнення різних форм при публікації статті. Надсилаючи статтю в журнал, достатньо ввести свій ORCID, і система сама визначить ім'я і необхідні їй особисті дані науковця. Зареєструватися і отримати свій унікальний ID можна безкоштовно на сайті <https://orcid.org/>.

КРОК 1. Вхід. Зайдіть на сайт ORCID: <http://orcid.org/>. Для зручності можна змінити мову сайту на українську. Натисніть на вкладку «For researchers» (*Для дослідників*), яка розташована у верхній частині екрану, а потім виберіть вкладку «Register for an ORCID iD» (*Зареєструйтесь для ORCID ID*), яка розташована під нею.

The screenshot shows the ORCID website interface. At the top, there is a navigation bar with the ORCID logo and several menu items: «для дослідників» (highlighted with a red circle), «для організацій», «про», «довідка», and «увійти». Below the navigation bar, there is a main content area with a large heading «СКОРОЧЕННЯ В ТРИ ЛЕГКИХ КРОКИ» (Shortcuts in three easy steps). The steps are: 1. РЕЕСТРАЦІЯ (Registration) - «Отримайте унікальний ідентифікатор ORCID. Зареєструйтесь зараз! Реєстрація триває 30 секунд.»; 2. ДОДАТИ ІНФОРМАЦІЮ (Add information) - «Підвищіть свій запис ORCID за допомогою вашої професійної інформації та посилання на інші ідентифікатори (наприклад, Scopus або ResearcherID або LinkedIn).»; 3. Використовуйте свій ідентифікатор ORCID (Use your ORCID iD) - «Включіть свій ідентифікатор ORCID на свою веб-сторінку, коли ви подаєте публікації, подайте заявку на отримання грантів та в будь-якому дослідницькому процесі, щоб забезпечити отримання кредиту на свою роботу.» On the right side, there is a section titled «ОСТАННІ НОВИНИ» (Latest news) with three items: «Пт, 17 травня 2019 р. ORCID в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні: залучення, залучення, консолідація»; «Чт, 16 травня 2019. ORCID API 3.0 тут!»; «Тче, 14 Маю 2019. Слухаючи наших користувачів: що ми дізналися з нашого опитування».

КРОК 2. Реєстрація. У реєстраційній формі заповніть відповідні поля: «First name» (*Ім'я*), «Last name» (*Прізвище*), «E-mail» (*Електронна адреса*), «Re-enter email» (*Повторне введення електронної адреси*), «Create an ORCID Password» (*Створіть пароль ORCID*), «Confirm password» (*Повторне введення пароля*). Ім'я та прізвище наводять латиницею. Погоджуйтесь з умовами використання і реєструйтесь.

ORCID
Підключення дослідників і дослідників

ДЛЯ ДОСЛІДНИКІВ | **ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЙ** | ПРО | ДОВІДКА | УВІЙТИ

УВІЙТИ | **ЗРЕЄСТРУЙТЕ ДЛЯ ORCID ID** | АБО БІЛЬШЕ

6,734,890 іDz ORCID і підрахунок. Побачити Більше...

Зареєструйте для ORCID iD

ORCID надає постійний цифровий ідентифікатор, який відрізняє вас від будь-якого іншого дослідника, а завдяки інтеграції в ключові робочі процеси, такі як рукописи та подання грантів, підтримує автоматизовані зв'язки між вами та вашою професійною діяльністю, забезпечуючи визнання вашої роботи.

За умовами ORCID ви можете зареєструватися для самостійного реєстрації ORCID.

Ім'я

Прізвище (необов'язково)

Основна електронна пошта

Додаткова електронна пошта (необов'язково)

Додати іншу електронну пошту

Пароль

8 або більше символів
 1 літера або символ
 1 номер

Підтвердіть пароль

Відразу встановіть один з трьох рівнів приватності за замовчуванням для нових публікацій: загальнодоступний, обмежений, або особистий. Вирішіть, чи хочете отримувати повідомлення на електронну адресу про зміни у власному обліковому записі ORCID і /або про новини та події ORCID. Як правило, відразу ж потрапите на сторінку свого облікового запису. Система може запросити підтвердити чи спростувати приналежність до облікового запису ORCID з таким же ім'ям та прізвищем.

Налаштування видимості

Ваш ORCID ID з'єднується з вашим записом ORCID, який може містити посилання на вашу дослідницьку діяльність, приналежності, нагороди, інші версії вашого імені та багато іншого. Ви керуєте цим вмістом і хто його бачить. Докладніше про налаштування видимості .

За замовчуванням, хто повинен бачити інформацію, додану до запису ORCID?

- Усі (87% користувачів обирають це)
- Довірені особи (5% користувачів обирають це)
- Тільки я (8% користувачів обирають це)

Налаштування сповіщень

ORCID надсилає сповіщення електронною поштою про елементи, пов'язані з вашим обліковим записом, безпекою та конфіденційності, включаючи запити організацій-членів ORCID на отримання дозволу на оновлення запису та зміни, внесені до запису цими організаціями.

Ви також можете отримувати від нас повідомлення електронної пошти про нові функції та поради щодо максимального використання вашого запису ORCID.

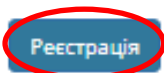
Будь ласка, надсилайте мені щоквартальні повідомлення про нові функції та поради ORCID
Щоб отримати ці електронні листи, потрібно також підтвердити свою основну адресу електронної пошти.

Після реєстрації ви можете будь-коли змінити налаштування сповіщень у розділі налаштувань облікового запису вашого запису ORCID.

Умови використання

Я погоджуюся з політикою конфіденційності та умовами користування, включаючи погодження з обробкою моїх даних у США та доступними для громадськості, де позначено "Публічне".

Ви повинні прийняти умови та положення.

Натиснувши на посилання для підтвердження реєстрації, потрапите на сторінку свого профілю у ORCID. Після успішної реєстрації буде присвоєно 16-значний ідентифікатор. Ваш номер ORCID ID у вигляді URL знаходиться у лівій частині сторінки. Приклад ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9257-4535>.

Дякуємо за реєстрацію. Ми надіслали повідомлення для підтвердження на кожну з зареєстрованих адрес електронної пошти. Перед тим, як почати додавати інформацію вручну до запису ORCID, потрібно підтвердити свою основну адресу електронної пошти.

[Відправити лист із підтвердженням](#)

Наталія К

ORCID iD

<https://orcid.org/0000-0003-4590-265X>

Переглянути загальнодоступну версію

Покажіть свій iD на інших сайтах

Загальнодоступний вид друку

Отримати QR-код для вашого iD

Також відомий як

Країна

Ключові слова

Веб-сайти

Біографія

Зайнятість (0)

+ Додайте роботу

Сортувати

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; [додайте роботу зараз](#)

Освіта та кваліфікація (0)

+ Додайте освіту

Сортувати

+ Додати кваліфікацію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; [додайте освіту або кваліфікацію зараз](#)

Запрошені позиції та відзнаки (0)

+ Додати відмінність

Сортувати

+ Додати запрошену позицію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; [додайте відмінність або запрошену позицію зараз](#)

Членство та обслуговування (0)

+ Додати членство

Сортувати

+ Додати службу

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; [додайте членство або службу зараз](#)

Фінансування (0)

+ Додайте фінансування

Сортувати

You haven't added any funding, [add some now](#)

Роботи (0 of 0)

+ Додати роботи

Сортувати

You haven't added any works, [add some now](#)

КРОК 3. Редагування персональних даних.

Заповніть або відредагуйте наступні поля у центральній частині профілю: «Biography» (Біографія), «Employment» (Зайнятість), «Освіта та кваліфікація» (Education and qualifications), «Запропоновані посади та відзнаки» (Invited positions and distinctions), «Членство та служби» (Membership and service), «Фінансування» (Funding), «Works» (Праці), а також на лівій панелі профілю: «Also known as» (Також відомий як), «Country» (Країна), «Keywords» (Ключові слова), «Websites» (посилання на свій профіль в Google Scholar, LinkedIn, Mendelay etc., Researchgate та ін.), «Other IDs» (Інші ідентифікатори), «Email Address» (Електронні адреси). При додаванні «Employment» (Місце роботи) з'явиться віконце підтвердження адреси Вашої електронної пошти, на яку прийде посилання в повідомленні. Натисніть на це посилання і автоматично перейдете на свій профіль.

Дякую за створення вашого ідентифікатора ORCID. Будь ласка, підтвердіть свою адресу електронної пошти, щоб завершити реєстрацію та отримати доступ вручну редагувати записи: натисніть на наступне посилання і увійдіть в свій ORCID запис. Якщо ви не можете натиснути на посилання, скопіюйте та вставте в адресний рядок браузера.

[Перевірте свою адресу електронної пошти](#)

<https://orcid.org/verify-email/TTQvRzdPT0Jlc01UNk51VYVtMjpa21VbFVtWmh3dU4zcG9lUG55K3ZyNUZTTTC9pNWxsRXBuV3dqOUMxM0R3ZA?lang=en>

Ваш 16-значний ідентифікатор ORCID є 0000-0003-4590-265X, і ваш повний ORCID Ід і посилання на загальнодоступну запис є <https://orcid.org/0000-0003-4590-265X>

Наступні кроки:

1. Додайте більше інформації у вашій ORCID записи

Доступ до ORCID записи в <https://orcid.org/my-orcid> і додати інформацію в вашу запис. Якщо ви ще не зробили цього, ми настійно рекомендуємо вам додати більше ніж одну адресу електронної пошти для вашого облікового запису, так як наша система перевіряє імена і адреси електронної пошти, щоб запобігти створенню дублікатів записів.

Донори, видавництва, університети та інші використовують інформацію, що міститься в вашій ORCID записи, щоб допомогти зменшити Ведення записів вони просять від вас. Збільште інформацію ви можете поділитися шляхом додавання інших імен ви, відомих, професійної інформації, таких, як ваші приналежності, біографії і ключові слова, фінансування отримали, і роботи ви створили або сприяли вашої запису.

Дивіться наші поради по шість речей, щоб зробити тепер, коли у вас є ORCID ідентифікатор. Поради по додаванню інформації у вашій ORCID записи см. <https://support.orcid.org/hc/articles/360006896894>

2. Використовуйте ORCID Ід при публікації, які претендують на гранти і багато іншого

Багато системи просять ваш ORCID ідентифікатор для того, щоб створити зв'язок між вами і вашими результатами досліджень і приналежністю. Використання ORCID І.Д., і надання організаціям дозвіл відновити запис щоразу, коли вони просять, це допоможе вам отримати кредит для вашої роботи і скоротити час, що витрачається на майбутньому обліку.

Потрібна допомога?

Якщо у вас є якісь - які питання або потрібна допомога, відвідайте <https://orcid.org/help> або зв'яжитесь з нами по адресою <https://orcid.org/help/contact-us>

Теплі з повагою, ORCID Команда <https://orcid.org/>

Заповніть розділ «Employment» (Зайнятість): додайте місце (або місця) роботи з назвою установи, адресою, країною, датою початку та зміни працевлаштування, тощо.

Біографія

Зайнятість (0) + Додайте роботу | ⌵ Сортувати

Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka
Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy : Kiev, UA
2009-11 to present
Employment
Source: Natalia Kolomiets ★ Preferred source

Освіта та кваліфікація (0) + Додайте освіту | ⌵ Сортувати
+ Додати кваліфікацію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте освіту або кваліфікацію зараз**

Запрошені позиції та відзнаки (0) + Додати відмінність | ⌵ Сортувати
+ Додати запрошену позицію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте відмінність або запрошену позицію зараз**

Членство та обслуговування (0) + Додати членство | ⌵ Сортувати
+ Додати службу

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте членство або службу зараз**

Фінансування (0) + Додайте фінансування | ⌵ Сортувати

Ви не додали жодного фінансування, **додайте зараз**

Роботи (0 з 0) + Додати роботи | ⌵ Сортувати

Ви не додали жодних робіт, **додайте їх зараз**

У розділ «**Education and qualifications**» (*Освіта та кваліфікація*) додайте свої дані:

Біографія

Зайнятість (0) + Додайте роботу | ⌵ Сортувати

Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka
Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy : Kiev, UA
2009-11 to present
Employment
Source: Natalia Kolomiets ★ Preferred source

Освіта та кваліфікація (1) + Додайте освіту | ⌵ Сортувати
+ Додати кваліфікацію

Українська сільськогосподарська академія: Kiev, UA
1991-09-01 to 1996-03-25
Education
Source: Natalia Kolomiets ★ Preferred source

Запрошені позиції та відзнаки (0) + Додати відмінність | ⌵ Сортувати
+ Додати запрошену позицію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте відмінність або запрошену позицію зараз**

Членство та обслуговування (0) + Додати членство | ⌵ Сортувати
+ Додати службу

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте членство або службу зараз**

Фінансування (0) + Додайте фінансування | ⌵ Сортувати

Ви не додали жодного фінансування, **додайте зараз**

Роботи (0 з 0) + Додати роботи | ⌵ Сортувати

Ви не додали жодних робіт, **додайте їх зараз**

Так само заповнюємо розділи 3,4,5: «**Invited positions and distinctions**» (*Запропоновані посади та відзнаки*), «**Membership and service**» (*Членство та надання послуг*), «**Funding**» (*Фінансування*).

Додайте відомості у лівій частині профілю: різні варіації прізвища різними мовами, країна, ключові слова для пошуку, веб-сайти, інші ідентифікатори, електронні адреси.

Наталія К

ORCID iD
https://orcid.org/0000-0003-4590-265X
Переглянути загальнодоступну версію

Покажіть свій iD на інших сайтах
Загальнодоступний вид друку
Отримати QR-код для вашого iD

Також відомий як
Kolomiets N. D., Kolomiets N. D., Kolomiets Natalia, Коломиец Н. Д., Коломиец Наталия, Коломиєць Наталія Дмитрівна, Коломиєць Н. Д.

Країна
Ukraine

Ключові слова
сільське господарство, екотоксикологія, історія аграрної науки, бібліотекознавство, наукометрія

Веб-сайти
Інші ідентифікатори
Електронні листи

Біографія

Зайнятість (0) + Додайте роботу | Сортувати

Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka
Natsionalnoi akademii ahrarynykh nauk Ukrainy : Kiev, UA
2009-11 to present
Employment
Source: Natalia Kolomiets ★ Preferred source

Освіта та кваліфікація (0) + Додайте освіту | Сортувати
+ Додати кваліфікацію

Українська сільськогосподарська академія: Kiev, UA
1991-09-01 to 1996-03-25
Education
Source: Natalia Kolomiets ★ Preferred source

Запрошені позиції та відзнаки (0) + Додати відмінність | Сортувати
+ Додати запрошену позицію

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте відмінність або запрошену позицію зараз**

Членство та обслуговування (0) + Додати членство | Сортувати
+ Додати службу

Ви ще не додали інформацію до цього розділу; **додайте членство або службу зараз**

Фінансування (0) + Додайте фінансування | Сортувати

Ви не додали жодного фінансування, **додайте зараз**

Роботи (0 з 0) + Додати роботи | Сортувати

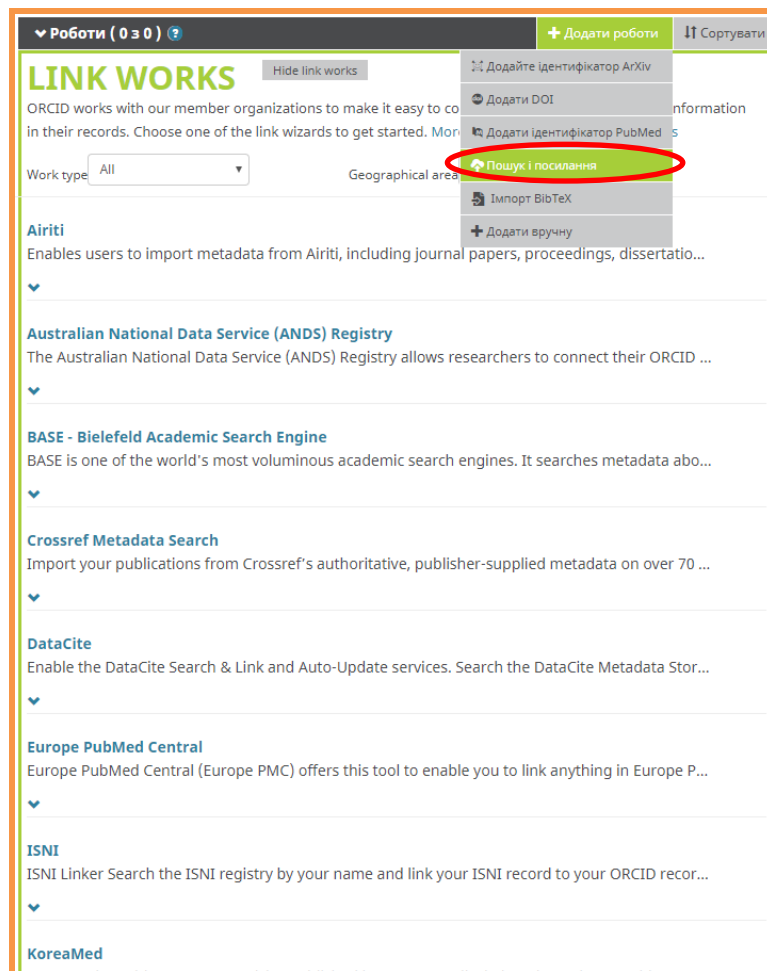
Ви не додали жодних робіт, **додайте їх зараз**

КРОК 4. Додавання праць вченого у профіль.

ORCID – одна з небагатьох систем, що дозволяє пов'язати різні унікальні ідентифікатори автора.

У розділі 6 «Works» (*Праці*) додаємо свої напрацювання. Цю дію можна виконати кількома шляхами: за допомогою Add arXiv ID, Add DOI, Add PubMed ID, Search & link, Import Bib Tex або вручну (Add manually).

Наприклад, натиснувши «Search & link» (*Пошук і посилання*) – випаде список посилань на бази даних, за допомогою яких можна знайти свої наукові доробки: Airiti, Australian National Data Service (ANDS) Registry, BASE - Bielefeld Academic Search Engine, Crossref Metadata Search, DataCite, Europe PubMed Central, ISNI, KoreaMed, MLA International Bibliography, Redalyc, ResearcherID, Scopus – Elsevier.

Наприклад, зайдемо у базу даних Crossref Metadata Search.

Авторизуйтеся. Із запропонованого списку робіт необхідно вибрати свої і додати до ORCID. Пошук можна вести за різновидами видань, роками, публікаціями, видавцем, назвою спонсорської організації тощо.

The screenshot shows the Crossref search interface. On the left, there are filters for 'TYPE' (Journal Article, Conference Paper, etc.) and 'YEAR' (2009, 2018, etc.). The main content area displays search results for 'Natalia'. The first result is 'Associative Search Models in Power Grids' by Bakhtadze, Natalia. The 'ADD TO ORCID' button for this entry is circled in red. Other results include 'Konicheva, Natalia' and 'Nesterova, Natalia Igorevna', both with 'ADD TO ORCID' buttons.

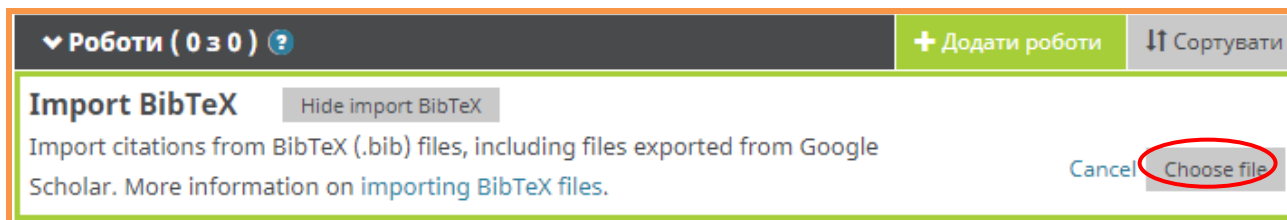
Для додавання власних публікацій після кожного запису клацніть на «Add to ORCID» (Додати до ORCID) у правій стороні вікна. Таким чином публікації перемістяться в список робіт конкретного профілю ORCID. Після цього натисніть кнопку «Save changes» (Зберегти зміни).

Якщо ви маєте праці з DOI, то потрібно у розділі «Add work» (Додати роботу) натиснути на графу «Add DOI» (Додати DOI):

The screenshot shows a form titled 'ДОДАТИ РОБОТУ' (ADD WORK). Below the title is the instruction 'Додайте роботу з DOI' (Add work with DOI) and a sub-instruction 'Введіть або вставте повний URL DOI або лише значення ідентифікатора' (Enter or paste the full DOI URL or just the identifier value). There is a text input field containing '10.1000/xyz123'. Below the field are two buttons: 'Отримати деталі роботи' (Get work details) and 'Скасувати' (Cancel).

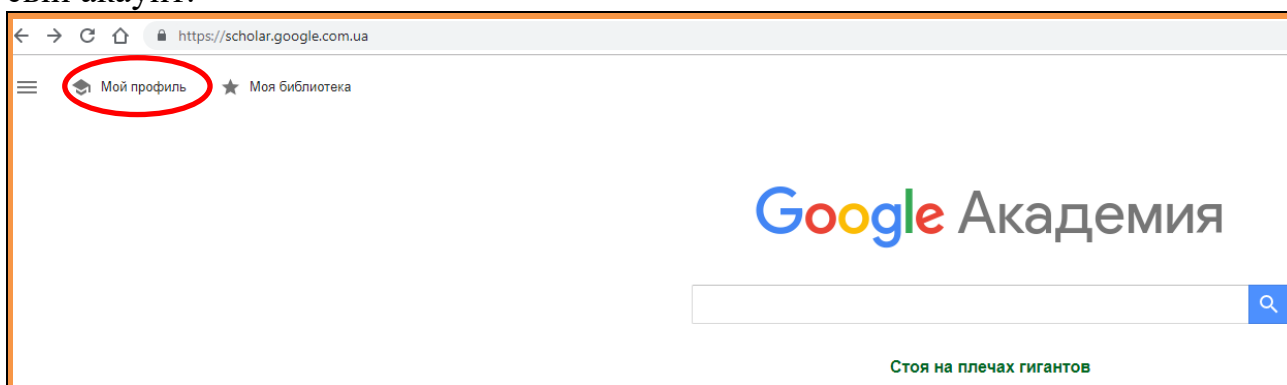
Або імпортувати посилання з файлів **BibTeX** (.bib), включаючи файли, експортовані з Google Scholar (для цього потрібно спочатку створити профіль науковця в системі Google Scholar). Докладніше про імпортування файлів тут: BibTeX.

The screenshot shows a vertical dropdown menu with several options. The top option is '+ Додати роботи' (Add works). Below it are 'Додайте ідентифікатор ArXiv', 'Додати DOI', 'Додати ідентифікатор PubMed', 'Пошук і посилання', 'Імпорт BibTeX', and 'Додати вручну'. The 'Імпорт BibTeX' option is highlighted with a red oval.

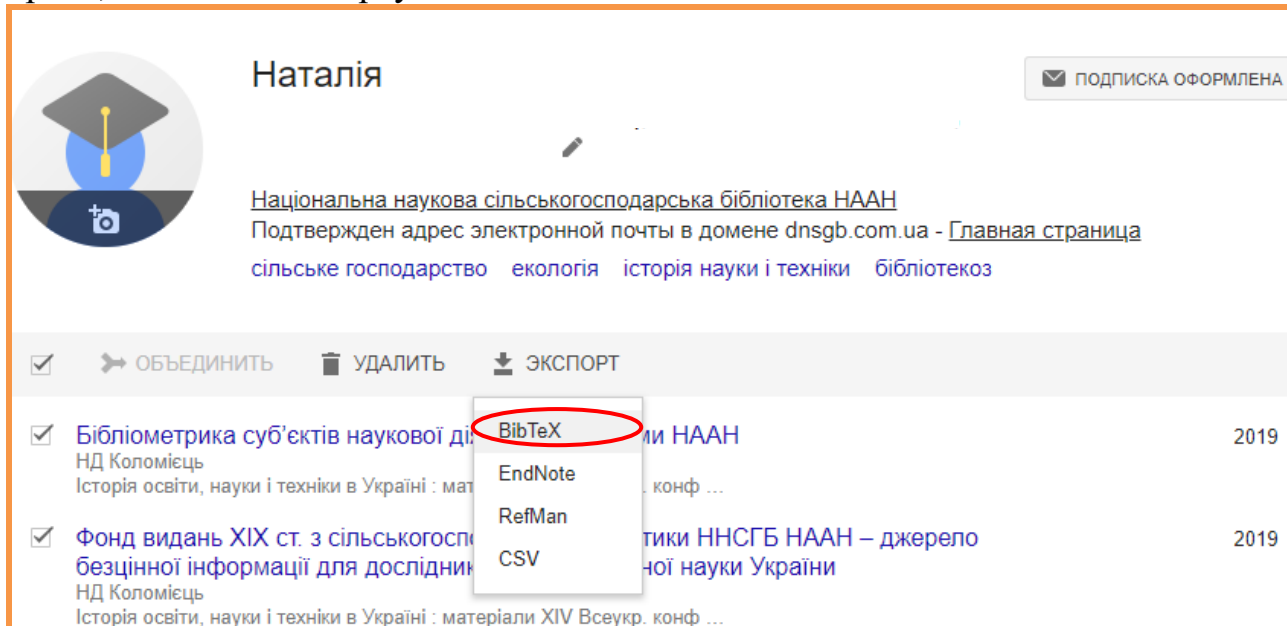

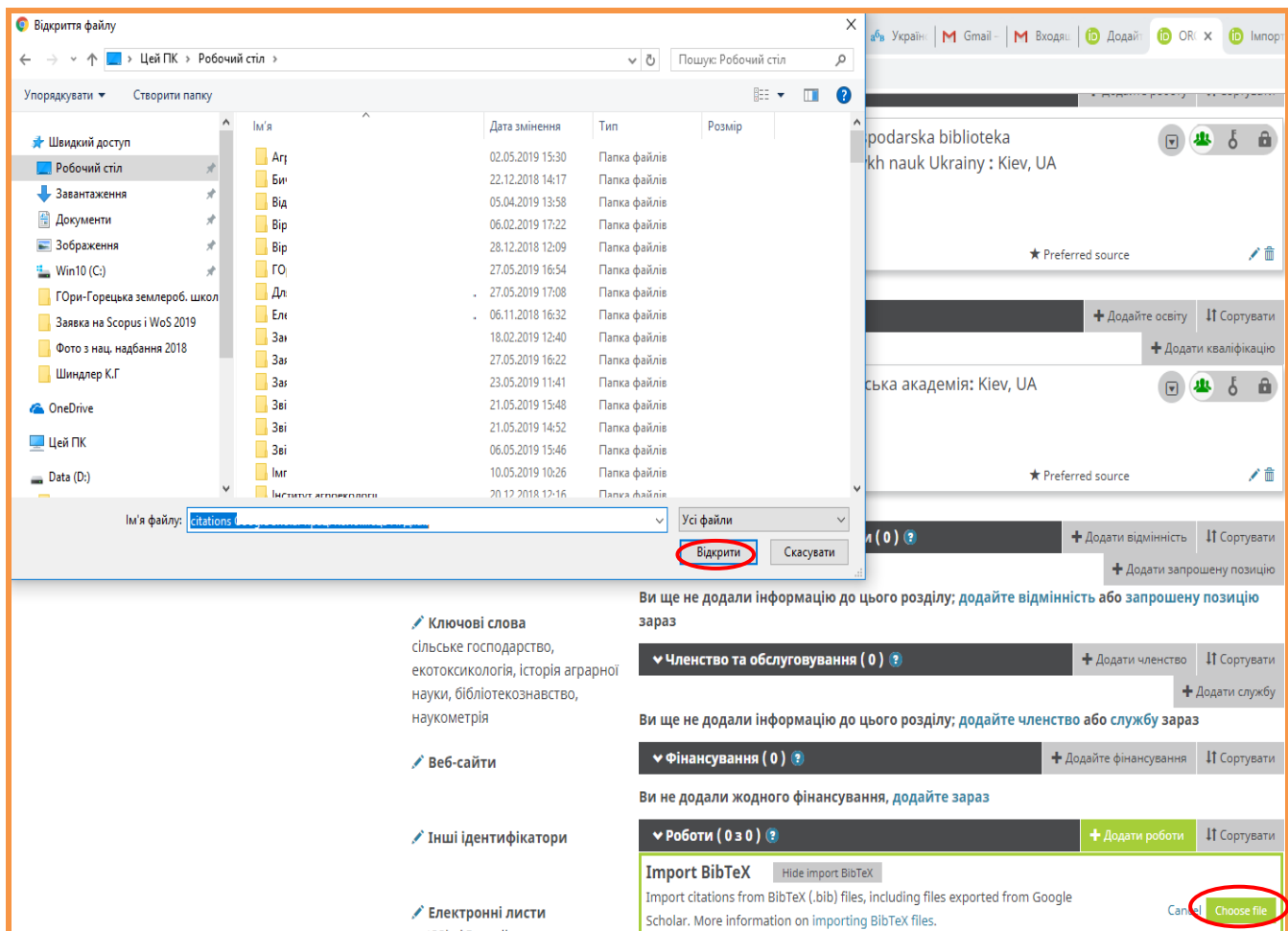
Натисніть «Choose file» (*Виберіть файл*), відкриється список документів на робочому столі комп'ютера. Виберіть документ «citation», який перед цим необхідно створити зі свого профілю в системі Google Scholar .

Для цього зайдіть на сайт Google Scholar (<http://scholar.google.com>) та натисніть вкладку «Мій профіль» у верхній частині сторінки зліва і ввійдіть у свій акаунт.

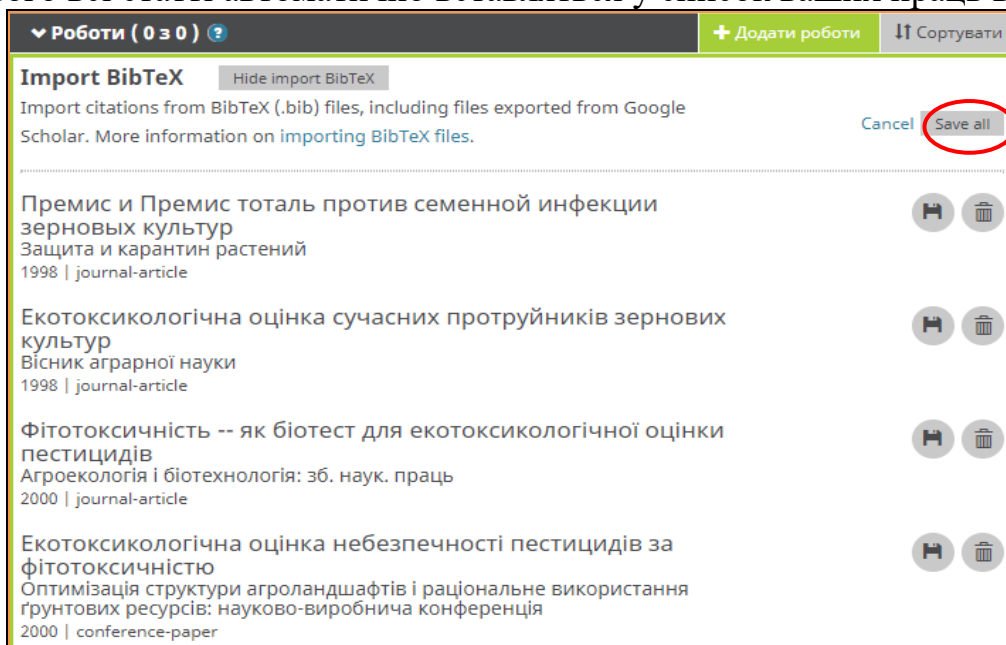

У переліку праць зліва поставте позначку «галочка» на назву наукових праць, а потім – екпортуйте статті **ЭКСПОРТ**.

Після цього всі статті автоматично вставляються у список ваших праць в ORCID:

Для того, щоб остаточно закріпити список ваших наукових праць, натисніть кнопку «Save all» (Зберегти все).

Якщо у Вас немає профілю в Google Scholar, або ж необхідно додати нові праці, то виберіть команду «Add manually» (додати праці вручну):

ДОДАТИ РОБОТУ

Робоча категорія
 Виберіть категорію роботи

Тип роботи*

Назва*
 Add title
 + додайте перекладену назву

Підзаголовок
 Add subtitle

Назва журналу
 Add journal title

Дата публікації
 Рік Місяць День

CITATION

ІДЕНТИФІКАТОРИ РОБОТИ

Тип ідентифікатора
 Pick an identifier type. Start typing to see more options

Значення ідентифікатора
 Add ID

URL ідентифікатора
 Add URL

Відносини ?
 Я Частина Версія

Тип ідентифікатора
 Pick an identifier type. Start typing to see more options

Значення ідентифікатора
 Add ID

URL ідентифікатора
 Add URL

Відносини ?

Після заповнення форми натисніть кнопку «Add to list» (*Додати до списку*).

Результат буде виглядати так:

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека
 Національної академії аграрних наук України в
 інформаційному суспільстві: інформаційно-бібліотечне
 забезпечення вітчизняної аграрної галузі
 2019 | book

Source: Natalia ★ Preferred source

Якщо необхідно підкоригувати бібліографічний запис наукової роботи, для цього натисніть на значок «Edit my version» (*Редагувати мою версію*) , а для видалення – на кнопку «Delete this source» (*Видалити це джерело*) .

ORCID ID рекомендовано використовувати у вигляді гіперпосилання <http://orcid.org/xxxx-xxxx-xxxx-xxxx>, але інколи вживають і скорочену форму: «ORCID: 0000-0002-4367-0789».

Інформацію про свій ідентифікатор можна додавати при пересиланні публікацій до видавництв різних країн, подаванні документів на гранти та в інших дослідницьких процесах. Тоді система автоматично визначить Ваше ім'я та потрібні їй персональні дані.

II. СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ НАУКОВЦЯ WEB OF SCIENCE RESEARCHERID

Web of Science ResearcherID з 15 квітня 2019 р. знаходиться на платформі **Publons**. Профілі ResearcherID і Publons об'єдналися, щоб для зручності вчених використовувати всі можливості систем Web of Science, ResearcherID і Publons за допомогою єдиного облікового запису.

Publons – це нове середовище, де науковці можуть скористатися поліпшеною системою Web of Science ResearcherID, додати публікації, відстежувати цитати і керувати записом Web of Science.

З профілем Publons дослідник отримує:

- можливості легко імпортувати публікації з Web of Science, ORCID або з менеджера бібліографічних посилань вченого (наприклад, EndNote, Zotero чи Mendeley);

- надійні показники цитування, автоматично оновлювані на основі даних Web of Science Core Collection, що містить більше 21 000 кращих світових журналів;

- перевірену історію рецензування і редагувань, засновану на партнерстві з тисячами наукових журналів;

- академічний звіт, в якому коротко описується вага вченого як автора, редактора та рецензента, який можна використовувати для просування по службі та для кар'єрних перемовин.

КРОК 1: ВХІД. Увійдіть в БД Web of Science за посиланням webofscience.com:

У верхньому правому куті відкривається вхід «Ввійти» – «Реєстрація», з'являється віконце, де необхідно вказати електронну пошту (можна вказувати особисту пошту), підтвердити її ще раз і натиснути кнопку «Продовжити».

Регистрация

Адрес эл. почты:

Введите адрес электронной почты еще раз:

Продолжить | Отмена

Примечание. Если вы уже зарегистрированы для использования продукта или службы Clarivate Analytics, выполните вход.

Зачем нужно регистрироваться в *Web of Science*?

- Автоматический вход
- Доступ к сохраненным поисковым запросам и истории поиска
- Создание оповещений
- Добавление ссылок в библиотеку *EndNote*
- Выбор предпочтительной начальной базы данных или продукта
- Обновление личных данных

КРОК 2: Попередня реєстрація.

Для реєстрації натисніть кнопку «Join Publons now» (*Приєднайтеся до Publons зараз*).

→ Не конфіденційний | www.researcherid.com/?returnCode=ROUTER.Unauthorized&Init=Yes&SrcApp=CR#rid-for-researchers

ResearcherID

Welcome to the new Web of Science ResearcherID

I have a ResearcherID account

LOGIN TO RESEARCHERID ON PUBLONS

Log in with your usual details to see your ResearcherID profile on Publons.

I want to register

JOIN PUBLONS NOW

Publons is the new environment where you can benefit from the improved Web of Science ResearcherID, add your publications, track your citations, and manage your Web of Science record.

Learn more:
ResearcherID-Publons FAQs

For researchers | **For institutions**

Web of Science ResearcherID is now on Publons.

Publons is the new environment where you can benefit from the improved Web of Science ResearcherID, add your publications, track your citations, and manage your Web of Science record.

Log in with your usual details to see your ResearcherID profile on Publons.

If you have any questions, please see the ResearcherID-Publons FAQs or contact researcherid@publons.com.

https://publons.com/account/register/?utm_source=RID_landing&utm_medium=Web&utm_campaign=post_mig

Download Kopernio's free plug-in for one-click access to full-text PDFs – break free from login forms, re-directs & pop-ups.

publons BROWSE COMMUNITY FAQ Q LOG IN REGISTER WEB OF SCIENCE

Home ▶ Register

You can now sign in to Publons, EndNote, Web of Science® and Researcher ID with one email address and password.

If you already have an account with one of these products, please sign in with those credentials to start using Publons. [Learn more about registering for Publons here.](#)

Register to continue with Publons

✓ Email address

✓ Password

✓ First name

✓ Last name

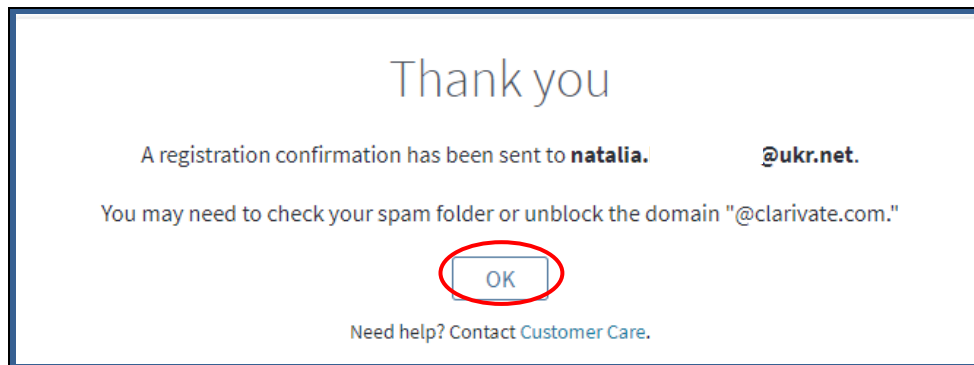
Register

Already a member?

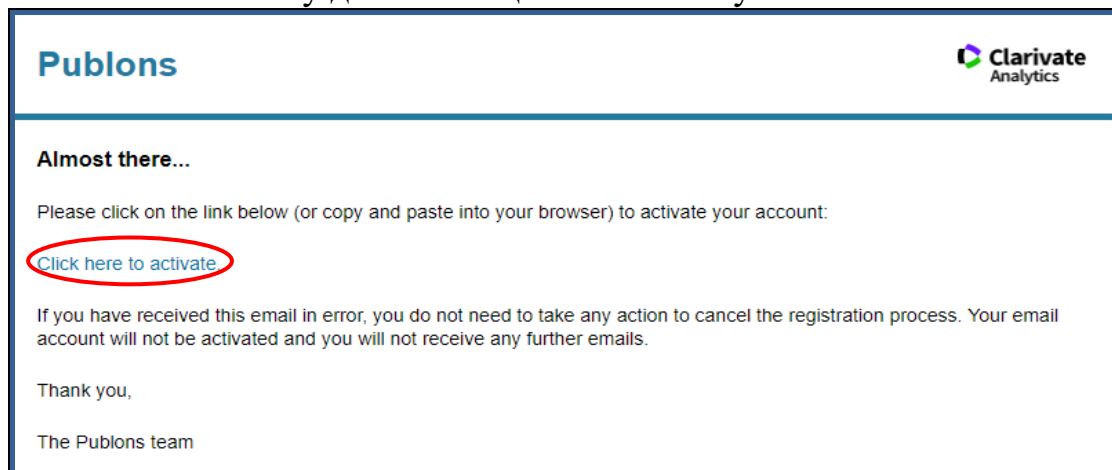
Заповніть реєстраційну форму: введіть електронну пошту, ім'я та прізвище, придумайте пароль. Зверніть увагу: пароль повинен містити не менше 8 символів, хоча б один з яких має бути буквою, один – цифрою і один – знаком.

Підтвердження реєстрації буде надіслано на Вашу електронну адресу. Можливо, вам знадобиться перевірити папку зі спамом або розблокувати домен «@clarivate.com».

На Вашу електронну адресу прийде повідомлення від Publons :

Клікніть на кнопку для активації Вашого акаунта.

Потім за посиланням «**Sign in**» (*Увійти*) перейдіть на сторінку Publons для продовження реєстрації профілю ResearcherID.

КРОК 3: Створення приватної інформаційної панелі для керування записами та показниками

Інтеграція з Web of Science, ORCID та академічних журналів дозволяють легко імпортувати всі публікації, метрики цитування, експертні оцінки та роботи з редагування журналів в одному місці.

Використовуйте свою приватну інформаційну панель, щоб контролювати видимість у вашому загальнодоступному профілі та контролювати вплив ваших робіт як автора, рецензента та редактора журналу.

Publons – це єдине місце, де ви можете відстежувати, перевіряти та демонструвати свої внески для експертної оцінки для всіх світових журналів (часто автоматично) – поряд з вашими публікаціями та підрахунками посилок колекції Web of Science Core.

Ваш профіль Publons – це простий у користуванні загальнодоступний профіль вашого досвіду та впливу, побудований на надійних, провідних у галузі даних та показниках.

ПРОДОВЖИТИ

Продемонструйте свій вплив на програми фінансування та просування по службі.

Налаштуйте друкований, перевірений запис ваших результатів, щоб заощадити час на підготовку до оцінок дослідників і заявок на фінансування.

Попадаємо на **приватну інформаційну панель (Private dashboard)**.

Download Kopernio's free plug-in for one-click access to full-text PDFs – break free from login forms, re-directs & pop-ups.

publons BROWSE COMMUNITY FAQ

NK WEB OF SCIENCE

Private Dashboard ▶ Summary

NK Private dashboard - Summary
For Natalia

Me
Dashboard summary
Public profile
Export verified record

My records
Publications
Peer reviews
Editor records
Awards

Activity
Notifications
Pending records

Community
Refer colleagues
Scored publications
Followed publications
Endorsements

Settings
Account
Profile
Affiliations
Email
Permissions

Tip: Show more of your research impact
Add your publications with any of our import tools and we'll source the *Web of Science* citation counts so you can demonstrate your publication impact alongside your peer review expertise.
IMPORT YOUR PUBLICATIONS

Track my citations
Get the *Web of Science Core Collection* citation counts for your publications.

Manage my reviews
Add new or past peer reviews to show your expertise.

See my profile
See what your profile looks like to other people on Publons.

Learn to peer review
Take our online course in peer-review and put yourself in front of editors using Publons.

Publication metrics
These metrics are calculated from the publications you have imported. It may take up to an hour after importing publications for these metrics to be updated.

PUBLICATIONS IN WEB OF SCIENCE	SUM OF TIMES CITED	H-INDEX	AVERAGE CITATIONS PER ITEM	AVERAGE CITATIONS PER YEAR

Після реєстрації, можете створювати свій профіль Publons, щоб продемонструвати свій науковий вплив. Додайте інформацію про себе: до розділу «Мої записи» – огляди експертів, записи редактора, нагороди, до розділу «Діяльність» – сповіщення, «Співтовариство», «Установки» – «Рахунок» – вхід до облікового запису та безпека, «Деталі профілю» – завантажте своє фото, напишіть повне ім'я та його назви іншими мовами, біографічні дані, альтернативні публікаційні назви, країну, області наукових досліджень, видимість показників, «Приналежності» – членство редакційної колегії та назви журналів чи конференцій, назви університетів та академічних установ, з якими Ви пов'язані; «Адреси електронної пошти», «Дозволи» тощо. Зберегти профіль.

КРОК 4: Імпорт публікацій до профілю в Publon.

Імпортуйте Ваші публікації та додайте записи своїх експертних оглядів, після чого Publon автоматично заповнить профіль показниками цитування та порівняльними показниками для подальших областей досліджень.

Імпорт публікацій можна виконати:

➤ безпосередньо з Web of Science, підтвердивши приналежність власних публікацій, і система додасть їх до Вашого профілю, разом з вашим списком посилань колекції Web of Science Core і h-index.

Якщо не можете знайти всі публікації в Web of Science, можна заповнити записи публікацій іншими шляхами:

- імпортувати їх з ORCID
- шляхом завантаження файлу RIS, BibTeX або CSV
- через пошук в Інтернеті за допомогою DOI або заголовку публікації.

Додавання записів своїх експертних оцінок в Publons дозволяє продемонструвати всю інформацію про результати дослідження в одному місці. Це означає демонстрацію історії рецензування разом зі своїми публікаціями. Є два простих способи розпочати роботу з визнанням експертної оцінки в Publons. Увімкніть функцію автоматичного додавання оглядів.

The screenshot shows the 'Private information panel - profile settings' page in the Publons system. The user is identified as 'NK' and 'Natalia'. The page is divided into a left sidebar with navigation options and a main content area. The main content area is titled 'Profile photo' and includes a 'Load new photo' button and a note about supported file formats (.png, .jpg, .gif). Below this is the 'Profile details' section, which contains input fields for 'Full name' (filled with 'Natalia'), 'Alternative publication names', and 'Country / Region'. There is also a text area for 'Tell us a little about yourself...'. The 'Research areas' section at the bottom has a link to 'Select your research fields here'. The sidebar on the left includes options like 'My records', 'Publications', 'Expert reviews', and 'Settings'.

Якщо у Вас є ідентифікатор науковця в ORCID, то можна експортувати свої статті з профілю ORCID. Для цього в профілі в Publons зайдіть у публікації. Додайте історію публікацій.

publons ОГЛЯД СПІЛЬНОТА FAQ

Дослідники ▶ Наталія Коломієць, Н.Д. Коломієць, Н.Д. Д. Коломієць, Н. Д. Коломієць, Наталія Дмитрів

Наталія
 Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України

Підсумкова панель **Публікації**

Ця частина вашого профілю є приватною. **Додайте історію публікацій**, щоб зробити її загальнодоступною.

пошук експертної оцінки

Натисніть на «Імпорт публікацій».

Приватна інформаційна панель - Мої публікації
Для Наталії

Я **ІМПОРТ ПУБЛІКАЦІЙ**

Підсумок панелі інструментів
 Загальнодоступний профіль

Використовуйте цю сторінку для керування публікаціями, які відобразяться у вашому загальнодоступному профілі, записі, що завантажується, а також у графіках і показниках, розміщених на інформаційній панелі. Докладніше про публікації про Publons.

Приватна інформаційна панель - Імпорт публікацій
Для Наталії

Я Підсумок панелі інструментів
 Загальнодоступний профіль
 Експорт підтверженого запису

Мої записи

Імпорт публікацій

Огляди експертів
 Записи редактора
 Нагороди

Діяльність Сповіщення

Імпорт з Web of Science (безкоштовний доступ для користувачів) **Р**

Ми не змогли знайти жодних публікацій у Web of Science, які б відповідали вашій адресі електронної пошти та / або назвам публікацій. Спробуйте оновити цю сторінку після додавання до облікового запису інших адрес електронної пошти та імен, які ви опублікували, або скористайтеся іншим способом імпорту нижче.

див. мої наукові публікації

Імпортувати з ORCID

Імпорт за ідентифікатором (наприклад, назва або DOI)

Імпортувати за допомогою завантаження файлів (RIS, CSV або) **BIBTEX**

Якщо у Вас є наукові праці у Web of Science, то Вам буде одразу ж присвоєно індекс науковця Researcher ID.

Імпорт наукових праць з профілю дослідника в ORCID.

Якщо у Вас є різні облікові записи, то спочатку потрібно об'єднати їх.

NN Приватна інформаційна панель - Імпорт публікацій
Для Наталії

Я
Підсумок панелі інструментів
Загальнодоступний профіль
Експорт підтвердженого запису
Мої записи
Імпорт публікацій
Огляди експертів
Записи редактора
Нагороди

Імпорт з Web of Science (безкоштовний доступ для користувачів)
Імпортувати з ORCID
Спочатку з'єднайте свій обліковий запис ORCID зі службою Publons зі сторінки облікового запису.
ІМПОРТУЙТЕ МОЇ ПУБЛІКАЦІЇ З ORCID
Імпорт за ідентифікатором (наприклад , назва або DOI)
Імпортувати за допомогою завантаження файлів (RIS, CSV або) **BIBTEX**

Видано Clarivate Analytics

[← Повернутися до Publons](#)

Вхід до облікового запису та безпека

Ви можете керувати електронною поштою, створювати або змінювати свій пароль, підключати методи входу і вимагати видалення облікового запису.

Ваші зміни в обліковому записі та безпеці будуть застосовані до Web of Science, EndNote, ResearcherID, Publons та інших продуктів Clarivate Analytics.

Електронні листи **Пароль** **Підключені облікові записи** **Видалити акаунт**

Підключені облікові записи забезпечують гнучкість у параметрах входу. Ми не розміщуємо інформацію про ваші соціальні облікові записи. Якщо ви вилучили підключений обліковий запис, адресу електронної пошти не буде автоматично видалено. Ви можете видалити адресу електронної пошти з вкладки Електронні листи.

Підключені облікові записи

	natalia. :@ukr.net	Остання реєстрація: 02 лип. 2019 12:38
---	--------------------	--

Більше варіантів

	LinkedIn	Підключення
	ORCID	Підключення
	Google	Підключення

Підключіться до своїх облікових записів ORCID, GOOGLE та ін.

Вхід до облікового запису та безпека

Ви можете керувати електронною поштою, створювати або змінювати свій пароль, підключати методи входу і вимагати видалення облікового запису.

Ваші зміни в обліковому записі та безпеці будуть застосовані до Web of Science, EndNote, ResearcherID, Publons та інших продуктів Clarivate Analytics.

Електронні листи **Пароль** **Підключені облікові записи** **Видалити аккаунт**

Підключені облікові записи забезпечують гнучкість у параметрах входу. Ми не розміщуємо інформацію про ваші соціальні облікові записи. Якщо ви вилучили підключений обліковий запис, адресу електронної пошти не буде автоматично видалено. Ви можете видалити адресу електронної пошти з вкладки Електронні листи.

Підключені облікові записи

 n: l@gmail.com

Видалити

 https://orcid.org/0000-0003-4590-265x

Видалити

 nat: @ukr.net

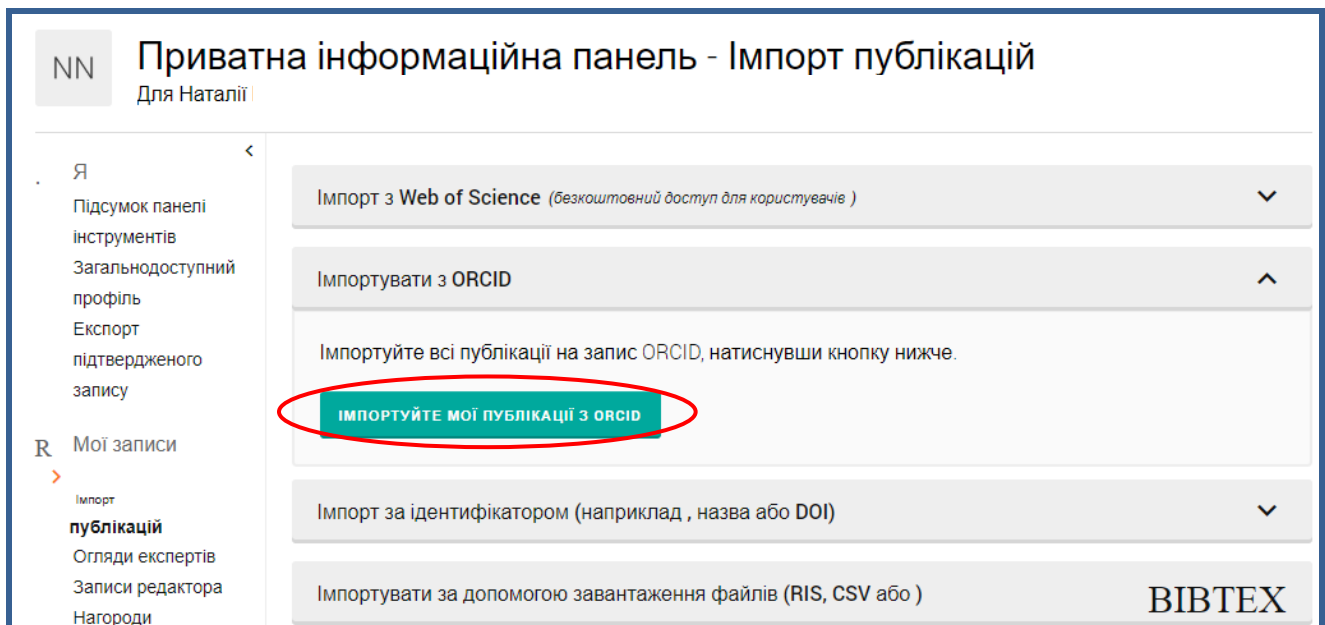
Остання реєстрація: 02 лип. 2019 | 04:08 вечора

Більше варіантів

LinkedIn

Підключення

Для переходу на персональну інформаційну панель натисніть на кнопку [«Повернутися до Publons»](#).

Private information panel - Import publications
For Nataliia

Я

- Підсумок панелі інструментів
- Загальнодоступний профіль
- Експорт підтвердженого запису

R Мої записи

- Імпорт публікацій
- Огляди експертів
- Записи редактора
- Нагороди

Імпорт з Web of Science (безкоштовний доступ для користувачів)

Імпортувати з ORCID

Імпортуйте всі публікації на запис ORCID, натиснувши кнопку нижче.

ІМПОРТУЙТЕ МОЇ ПУБЛІКАЦІЇ З ORCID

Імпорт за ідентифікатором (наприклад, назва або DOI)

Імпортувати за допомогою завантаження файлів (RIS, CSV або)

BIBTEX

Клацніть на кнопку «Імпортуйте мої публікації з ORCID» і праці автоматично відобразяться списком у Вашому профілі в Publons у порядку зростання за роками від найновіших до старіших.

publons ОГЛЯД СПІЛЬНОТА FAQ Q NN WEB OF SCIENCE

Приватна інформаційна панель > Публікації

Приватна інформаційна панель - Мої публікації
Для Наталії

Я
Підсумок панелі інструментів
Загальнодоступний профіль
Експорт підтверженого запису

R Мої записи
 > Публікації
 Огляди експертів
 Записи редактора
 Нагороди

Діяльність
 Словіщення
 Очікують записи

Співтовариство
 Зверніться до колег
 Зазначені публікації

Порада. Перегляньте, як ваші записи відображаються у вашому профілі
 Дослідники, адміністратори, редактори журналів та багато іншого можуть знайти свій профіль у Publons. Клацніть нижче, щоб побачити, що вони бачать.
 ПОДИВІТЬСЯ НА ВАШ ГРОМАДСЬКИЙ ПРОФІЛЬ

ІМПОРТ ПУБЛІКАЦІЙ

На цій сторінці можна керувати публікаціями, які відобразатимуться у вашому загальнодоступному профілі, записі, що завантажується, а також у графіках і показниках, розміщених на інформаційній панелі. Докладніше про публікації про Publons.

ДАТА	НАЗВА	ЖУРНАЛ	ЦИТАТИ	ALTMETRIC	
2019-06	Сучасні методології оцінки ...	Історія Науки і Біографістика	-	-	🗑️
2019	Історія України, Матеріали XIV Всеукр. Конф.	Молодих Учених Та Спец.	Присвяч.	Ювіл.	Датам Від Дія
2018	Оцінка науково-технологічного ...	Бюлетень ННСГБ НААН	-	-	🗑️

Для того, щоб завантажити свої праці з Гугл Академії, необхідно імпортувати їх за допомогою BibTeX:

publons ОГЛЯД СПІЛЬНОТА FAQ Q NN WEB OF SCIENCE

Приватна інформаційна панель > Імпорт публікацій

запису

R Мої записи
 > Імпорт публікацій
 Огляди експертів
 Записи редактора
 Нагороди

Діяльність
 Словіщення
 Очікують записи

Співтовариство
 Зверніться до колег
 Зазначені публікації
 Наступні публікації
 Підтвердження

Імпорт з Web of Science (безкоштовний доступ для користувачів)

Імпортувати з ORCID

Імпорт за ідентифікатором (наприклад, назва або DOI)

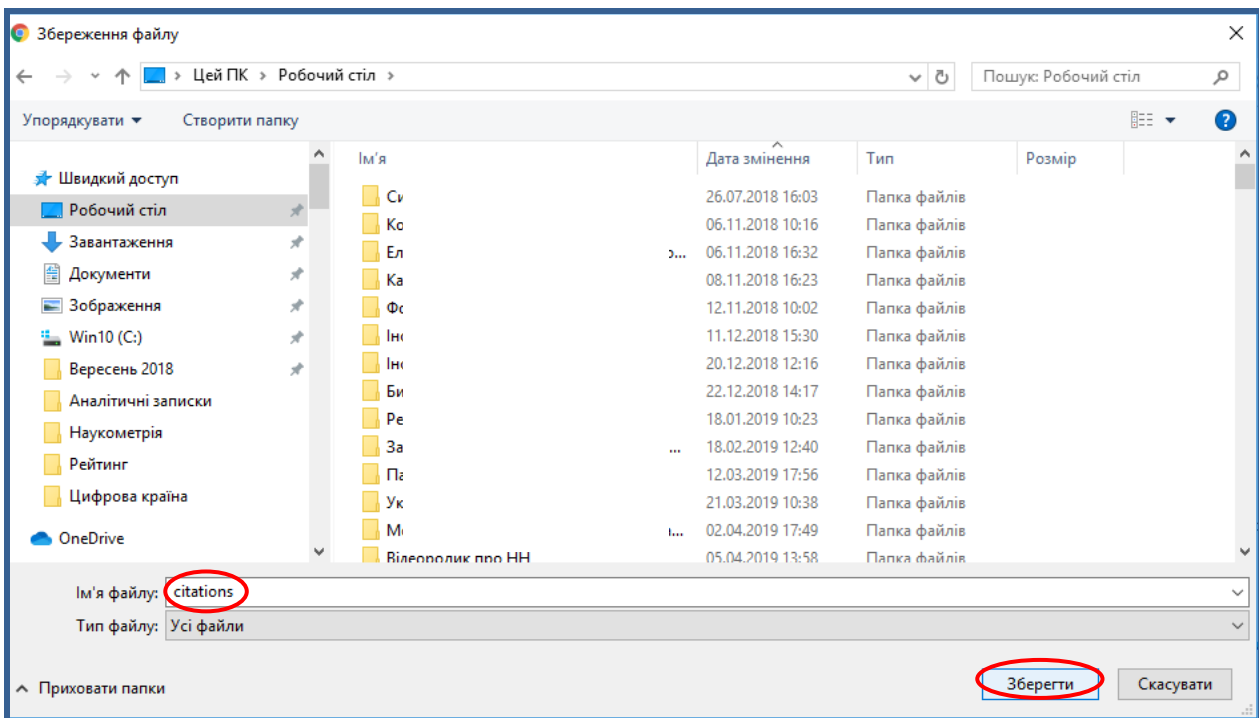
Імпортувати за допомогою завантаження файлів (RIS, CSV або)

Натисніть кнопку нижче, щоб імпортувати публікації з файлів RIS, BibTeX або CSV. Докладніше про форматування CSV ви можете прочитати тут.

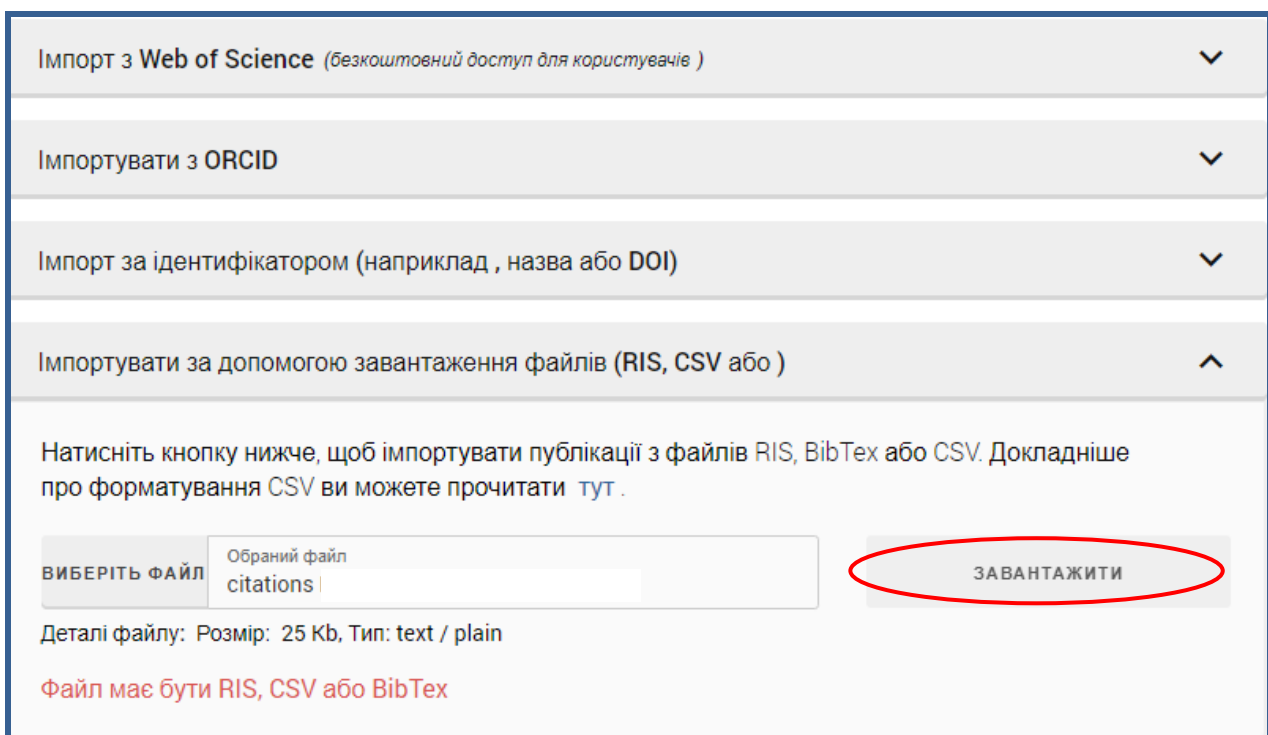
ВИБЕРІТЬ ФАЙЛ

ЗАВАНТАЖИТИ

Виберіть файл «Citation» (Цитування) на робочому столі комп'ютера, в якому відображений весь перелік публікацій вченого, і збережіть його.

Вибраний прикріплений файл «Citations» (Цитування) необхідно завантажити у свій профіль ResearchID.

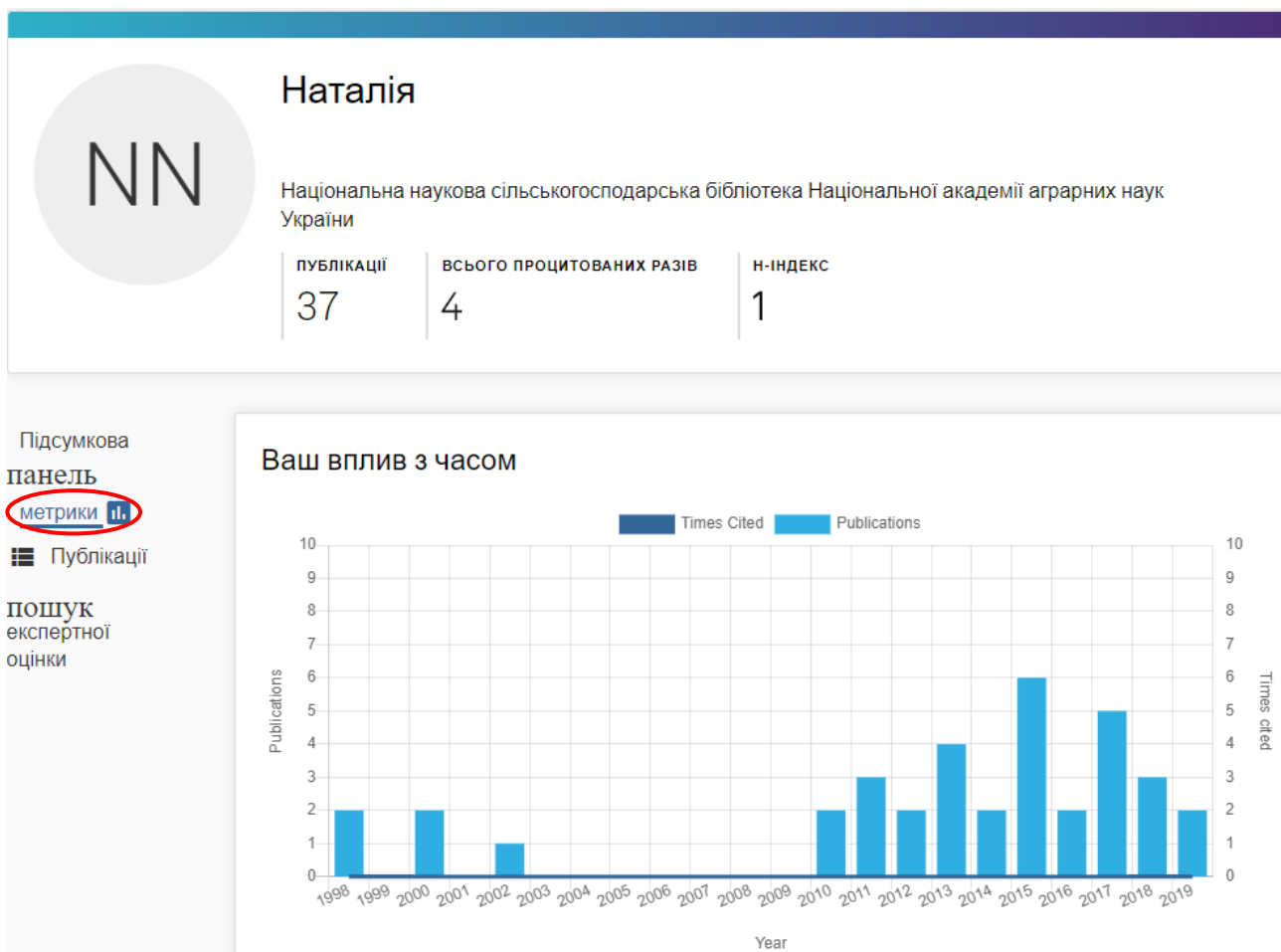

Після цієї дії праці будуть автоматично завантажені на Ваш профіль у Publons.

КРОК 5. Метричні показники наукової діяльності вченого.

Статистика обчислюється виходячи лише з інформації, яка була подана до Publons.

За допомогою створеного профілю *ResearcherID* можна відстежити наукометричний аналіз цитованості та публікаційної активності вченого за роками, а також дізнатись його *h-index*. Для цього на підсумковій панелі (що розташована зліва) необхідно натиснути кнопку «Метрики» (*Metrics*) і у профілі з'являться графіки динаміки публікаційної активності вченого за роками (*Your impact over time*), його індекс цитування та кількість цитувань (*Publication metrics*) із статей, індексованих у колекції *Web of Science Core*, у тому числі й за роками.

Створення унікальних ідентифікаторів науковців України та їх інтегрування до міжнародного реєстру дослідницької спільноти сприятиме повному, якісному й коректному відображенню результативності наукової діяльності вчених, уможливить подачу наукових статей в престижні інтернаціональні журнали та участі у різноманітних проектах, у тому числі

грантових, інших країнах, стати експертами міжнародного рівня, що допоможе нашим вченим стати успішними й конкурентоспроможними і підвищить рівень презентабельності та конкурентоспроможності вітчизняної науки у світі.

ДОДАТОК. Профілі вчених-аграріїв НДУ НААН на платформі Publons:

Інститут біології тварин НААН

publons
огляд
СПІЛЬНОТА
FAQ
🔍

NN
WEB OF SCIENCE

Дослідники

Дослідники

ПРИХОВАТИ ...
ОЧИСТИТИ ВСЕ

ІНСТИТУТ БІОЛОГІЇ ТВАРИН НААН X

ЧИ

УКРАЇНА X

Тільки колекція Web of Science Core

Висококваліфіковані дослідники

6 результатів

#	ДОСЛІДНИКИ	УСТАНОВА	# ПУБЛІК...	# ПЕРЕВІ... ВІДГУКІВ	# ▼ ВІДГУКІВ ЗА ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ	# ПІДТВЕР... ЗАПИСИ РЕДАКТО...
1	Vlizlo Vlizlo B. Василь	Інститут біології тварин НААН	3	-	-	-
2	Юрій Салига	Інститут біології тварин НААН	8	2	-	-
3	Грабовська Олександра Степанівна	Інститут біології тварин НААН	-	-	-	-
4	Наталія Кузьміна	Інститут біології тварин НААН	-	-	-	-
5	Ростислав Федорук	Інститут біології тварин НААН	-	-	-	-
6	Руслана Іскра Р. І.	Інститут біології тварин НАСА	3	-	-	-

Інститут зрошуваного землеробства НААН

Дослідники

ПРИХОВАТИ ...

ОЧИСТИТИ ВСЕ

Ім'я

досліджень

ЧИ

установи

Країни / регіони

ІНСТИТУТ ЗРОШУВАНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ Н УКРАЇНА X X

 Тільки колекція Web of Science Core Висококваліфіковані дослідники

9 результатів

#	ДОСЛІДНИКИ	УСТАНОВА	#	#	# ▼	#
			ПУБЛІК...	ПЕРЕВІ... ВІДГУКІВ	ВІДГУКІВ ЗА ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ	ПІДТВЕР... ЗАПИСИ РЕДАКТО...
1	OP Олена Анатоліївна	Інститут зрошення сільського господарства Націо...	-	-	-	-
2	OD Олександр Миколайович Димов	Інститут зрошувального землеробства Націон...	7	-	-	-
3	OC Олена О...	Інститут зрошувального землеробства ім. Черниченка Національної ...	-	-	-	-
4	SY Сергій Миколайович Юзюк	Інститут зрошувального землеробства Націон...	-	-	-	-
5	LS Шапар Людмила Володимирівна	Інститут зрошувального землеробства Націон...	-	-	-	-
6	AK Колпакова Алєся Сергіївна	Інститут зрошувального землеробства Націон...	1	-	-	-
7	IC Інститут зрошувального землеробства ім. Ігоря Івановича	Національн...	-	-	-	-
8	CP Катерина Олегівна Полякова	Інститут зрошувального землеробства Націон...	-	-	-	-
9	PL Інститут зрошувального землеробства ім. Павла Володимировича	Націона...	14	-	-	-

Дослідники

ПРИХОВАТИ ...

ОЧИСТИТИ ВСЕ

ЧИ

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА X

Висококваліфіковані дослідники

Тільки колекція Web of Science Core

4 результати

#	ДОСЛІДНИКИ	УСТАНОВА	# ПУБЛІК...	# ПЕРЕВІ... ВІДГУКІВ	# ▼ ВІДГУКІВ ЗА ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ	# ПІДТВЕР... ЗАПИСИ РЕДАКТО...
1	Ірина Бородай	Національна наукова сільськогосподарська...	-	-	-	-
2	Наталя Shchepetyuk	Національна наукова сільськогосподарська...	-	-	-	-
3	Віктор Вергунов	Національна наукова сільськогосподарська...	-	-	-	-
4	Володимир Шульга	Національна наукова сільськогосподарська...	-	-	-	-
1	Уткін Олександр Іванович	Національна наукова сільськогосподарська...	-	-	-	-
1	Наталя Коваленко	Інститут історії аграрної науки, освіти і техні...	-	-	-	-

ОБМІН ДОСВІДОМ

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ НААН

Татарчук

Людмила Михайлівна,

к.і.н.,

заступник директора з науково-інформаційної
та бібліотечної роботи ННСГБ НААН

Питання про роль бібліотек у науковій діяльності відноситься до категорії вічних. З давніх-давен вчені боготворили бібліотеки, вважаючи їх підсобними лабораторіями своєї думки.

Бібліотека, будучи місцем концентрації інформаційних ресурсів, об'єднаної пам'яті людства, місцем зосередження методів структуризації і пошуку знань, в інформаційному суспільстві покликана спрямовувати свої зусилля на створення інформаційних продуктів і послуг, всеосяжних стратегій пошуку, структурування, використання і надання упорядкованого інтегрованого знання минулих століть у тому числі на допомогу дослідникам.

Однією із провідних установ, яка сформувала найпотужнішу репрезентативну галузеву інформаційно-ресурсну базу у т.ч. для забезпечення наукових досліджень є Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН, важливою складовою діяльності якої була й залишається науково-дослідницька робота, яка активізувалася з 1998 року, коли бібліотека отримала статус наукової установи [1].

Інформаційно-ресурсне забезпечення наукових досліджень ННСГБ НААН здійснюється орієнтуючись на сучасні тенденції в системі наукових комунікацій з використанням усіх потужних можливостей, які на сьогодні надають новітні інформаційні технології. Зокрема, актуальним є розширення галузевої інформаційно ресурсної бази, створення й постійне оновлення інформаційних баз і банків даних, баз знань, інформаційних центрів, архівних фондів, даних про наукові та експертно-аналітичні дослідження в галузі сільського господарства. Ведеться моніторинг світових трендів щодо розвитку цих напрямів, проводяться дослідження, націлені на вивчення потреб наукової спільноти тощо.

Серед пріоритетів діяльності бібліотеки у цьому напрямі є:

- 1) організація доступу до власних наукових ресурсів та мережевих світових, які знаходять ся у вільному доступі;
- 2) інформування про ресурси і послуги, якими володіє бібліотека (сайт, соціальні мережі, різноманітні заходи, публікації тощо);
- 3) надання широкого спектру пошукових можливостей і максимальне розкриття фондів та колекцій з використанням інформаційних, навігаційних, презентаційних та сервісних функцій;
- 4) забезпечення можливостей доступу користувачам до онлайн-ресурсів, сервісів та ін;

– 5) організація відкритого доступу до документів з фондів та колекцій бібліотеки через організацію виставок, презентацій, експрес-інформації, вибірккові розсилки документів тощо);

– 6) можливості відкритого доступу до наукових досліджень (дисертації, автореферати);

– 7) інформаційно-аналітична діяльність в сфері наукометрії (бібліометрична оцінка активності публікацій авторів, наукових установ).

Найпотужнішим ресурсом для забезпечення наукових досліджень й інформування фахівців і науковців АПК є бібліотечний фонд. У ННСГБ НААН він унікальний, представлений понад мільйоном галузевих вітчизняних та іноземних книг, часописів і газет XIX–XXI ст. з 59 – ти країн на 32-х мовах світу, який щороку поповнюється в рамках вимог стандартів міжнародної федерації бібліотечних асоціацій і установ [2].

Для надання прозорості фондам, їх репрезентації та оперативного забезпечення наукових досліджень з 2000 р. формується електронний каталог, на його базі електронна наукова сільськогосподарська бібліотека, репозитарій повнотекстових видань. На сьогодні через цей ресурс в електронному вигляді демонструється понад 650 тисячами бібл. записів, серед яких повнотекстові видання авторефератів, повнотекстових книг у т.ч із фонду цінної і рідкісної книги, періодичних видань з номерами і публікаціями, архівні документи). З 2015 р. ресурс включений до переліку міжнародних науково-технічних баз даних та довідкових ресурсів з питань сільського господарства та суміжних галузей, до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті, що уможливує його ефективне його використання й сприяє міжнародному обміну, оскільки у цей перелік входить багато міжнародних баз різного спрямування [3]. Забезпечена можливість використовувати для наукових досліджень міжнародні електронні ресурси: Міжнародної інформаційної системи з сільськогосподарських наук і технологій AGRIS, інформаційної системи США з сільського господарства AGRICOLA, баз даних: HINARI, АГОРА і OARE, ДУ «Білоруська сільськогосподарська бібліотека ім. І.С. Лупіновича» НАН Білорусі» «Белал» та інших ресурсів відкритого доступу представленими бібліографічними, реферативними, фактографічними базами даних, інформаційними порталами, колекціями журналів, електронними бібліотеками, зокрема Google books <https://books.google.com> – світової електронної бібліотеки книг; DOAJ (<http://doaj.org>) – колекції журналів відкритого доступу та ін. З травня забезпечується доступ до зарубіжних баз наукової інформації Scopus та Web of Science). Це сприяє знайомству вітчизняних вчених і дослідників з досягненнями світової науки, наукової діяльності.

Внесок в розвиток відкритого доступу в нашій країні вносять провідні бібліотеки України, як НБУ імені В. І. Вернадського НАН України, забезпечуючи відкритий доступ до «Наукової періодики України», а також бібліотеки сільськогосподарської мережі.

Працюємо над створенням репозитарію баз даних вчених НААН за науковими спеціальностями ДАК МОН України (7 спеціальностей), що включають наукові монографії, наукові статті, кандидатські та докторські дисертаційні дослідження.

Актуальним інструментом для отримання інформації є наукові семінари, круглі столи, конференції, лекційні читання, видання підручників, монографій, фахові наукові періодичні видання. Бібліотекою системно щороку проводяться наукові конференції молодих учених та спеціалістів «Історія освіти, науки і техніки в Україні», присвячені ювілейним датам з часу появи дослідних установ, організацій, вчених, які зробили вагомий внесок у становлення й розвиток сільськогосподарської дослідної справи задля майбутнього нашої держави. У поточному відбулося вже 14 –е зібрання такого рівня. Всі конференції підкріплені підготовкою збірників документів й іншими виданнями до цих заходів. За період з 1978–2019 рр. вийшло друком понад 720 видань, опубліковано більше 4 000 публікацій.

Серед ресурсів, які сприяють забезпеченню наукових досліджень важливу роль відіграють довідкові, реферативні, бібліографічні й біобібліографічні видання.

Найбільш успішним та вдалим джерелом у системі наукової комунікації є науковий журнал як першоджерело для опублікування наукових ідей, теорій, результатів досліджень, місце для критичного розгляду нових тем. Користується авторитетом і є затребуваним Міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика», – один із перших українських електронних наукових періодичних видань, зареєстрований у 2007 р. як фахове видання для історичних наук. З 2006 р. вийшло 50 номерів, яких публікуються наукові статті присвячені питанням історії аграрної науки і техніки, персоналіям в науці, освіті і техніці, історії галузевих інституцій. Видання має свій офіційний веб-сайт й демонструється на порталі Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського НАНУ, що забезпечує розширений та оперативний доступ науковців до інформації.

Унікальну можливість для забезпечення наукових досліджень надає реферативний журнал «Агропромисловий комплекс України», який щоквартально виходить друком з 1999 р. і налічує зі спецвипусками понад 95 номерів, за своїм форматом єдиний в Україні. Він надає не тільки найбільш повну інформацію, що стосується розвитку різних сільськогосподарських напрямів у науці, а й відомості, необхідні для аналізу і оцінки наукової діяльності.

Практика доводить, що бібліографічні видання виконують роль смислового інтегратора в комплексі з іншими формами роботи з читачами і технологіями відповідно з пріоритетними напрямками дослідження. У цьому напрямі ННСГБ НААН започатковано 13 біобібліографічних серій, у яких впродовж 1998–2019 рр. підготовлено і вийшло друком понад 380 видань. Для упорядкування серійних видань та зручності користування у поточному році створено 4 джерелознавчі бази даних: 1) «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи»; 2) «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України», 3) «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України; 4) Архівна спадщина для відродження вітчизняної аграрної науки, освіти, техніки. У взаємодоповненні вони успішно реалізують завдання створення національної сільськогосподарської бібліографії.

Важливим ресурсом для наукових досліджень є науково-допоміжні довідникові посібники, адресовані, у першу чергу, історикам-дослідникам аграрної історії України, фахівцям у галузі персональної бібліографії, біографістики,

просопографії є «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи», започаткований ННСГБ НААН у 2013 р., інформація, подана у ньому являється **підґрунтям для наукових досліджень**.

Однією із форм інформаційно-ресурсного забезпечення, що впливає на вирішення завдань з організації і проведення наукових досліджень в ННСГБ НААН є співпраця з закладами вищої освіти III–IV рівня акредитації через створення Центрів історії природознавства (Полтавською державною аграрною академією; Національним університетом водного господарства та природокористування (Рівне), Уманським національним університетом садівництва; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним університетом ім. Григорія Сковороди; Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, спільних кафедр (кафедра історії, соціології і політології Подільського державного аграрно-технічного університету); підготовку спільних видань як «Вісник аграрної історії» (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова) та «Історичні студії суспільного прогресу» (Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка); проведення спільних заходів, навчальних семінарів (Інститут післядипломної освіти Національного університету харчових технологій) та ін.

Вагоме місце в інформаційно-ресурсному забезпеченні наукових досліджень відіграють новинки щомісячних надходжень наукових видань до фонду бібліотеки, представлені сервісом «Експрес-інформація» та виставками «Нові надходження». Стали традиційними віртуальні тематичні виставки, які регулярно розміщуються на сайті. Упродовж року демонструється понад 130 таких виставок. Завдання поточного інформування вчених й фахівців АПВ також вирішується за допомогою системи вибіркової розсилки інформації (ВРІ), лише у 2019 р. було розіслано 28 таких тематичних розсилок в автоматизованому режимі. До онлайн-сервісів, які забезпечують пошук і отримання інформації відносяться віртуальна довідкова служба та електронна доставка документів.

На допомогу вченим і дослідникам співробітниками ННСГБ НААН проводиться робота з вивчення авторитетних баз даних і ресурсів Інтернет, в результаті якої виявляються фонди і організації-грантодавці, які надають фінансову підтримку дослідницьким проектам і сприяють міжнародному співробітництву.

Згідно із сучасними вимогами до організації наукової діяльності в Україні одним із основних напрямів є визначення оцінки якості та продуктивності результатів наукового дослідження, що дає змогу відстежувати вплив наукових робіт і публікацій окремих учених і наукової установи загалом. Пріоритетними завданнями ННСГБ НААН як науково-методичного й консультаційного центру є:

- створення і супровід відкритого доступу досягнень наукової спільноти на базі ННСГБ НААН, як платформи для інтеграції в світовий науковий простір;
- проведення бібліометричних, наукометричних досліджень, що мають на меті визначення наукової (публікаційної) активності вчених системи НААН та репрезентативності аграрної науки;
- підготовці інформаційної аналітики як інструментарію для підготовки

компетентних відповідей на нетипові запити користувачів, що займаються науково-дослідницькою діяльністю;

- організації семінарів-навчань для фахівців НДУ, відповідальних за підготовку наукових видань системи Академії до реєстрації їх в міжнародних наукометричних базах Scopus, Web of Science та інших.

Таким чином можемо стверджувати, що, використовуючи сучасні наявні технології і сервіси, способи і форми надання інформації, ННСГБ НААН надає всебічну інформаційну підтримку вченим і фахівцям, які працюють в сфері аграрної науки, освіти, виробництва. Організація наукової роботи в цьому напрямі потребує постійної уваги та зусиль щодо подальшого вдосконалення та інноваційного розвитку, зокрема в частині використання науково-інформаційних ресурсів; організації баз даних електронних видань та електронних версій друкованих видань; створення локального сховища електронної інформації як засобу інтеграції інформаційних ресурсів бібліотеки і формування єдиного науково-інформаційного галузевого простору. Тому не залишаються поза увагою й завдання, що стосуються: 1) формування галузевих інформаційних ресурсів на засадах кооперування діяльності провідних сільськогосподарських бібліотек й 2) налагодження міжнародних зв'язків, встановлення партнерських контактів з профільними установами інших країн, участь у міжнародних проектах, конкурсах тощо.

Список використаних джерел

1. Про надання Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України статус національної. Указ Президента України № 700/2012 від 14.12.2012 р. [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700/2012>. (дата звернення : 25.10.2019).

2. Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2012 році: інформаційно-аналітичний огляд. Вип. 18/ НАНУ, Інформаційно-бібліотечна рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ. 2013. С.19.

3. Перелік науково-технічних баз даних та довідкових ресурсів, до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті [Електронний ресурс] URL : <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=2977> (дата звернення : 25.10.2019).

ФОРМУВАННЯ ТА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИХ БАЗ ДАНИХ ННСГБ НААН ЯК ОДНЕ ЗАВДАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ НАУКОВОЇ БІБЛІОГРАФІЇ ТА БІОГРАФІСТИКИ

С. Д. Коваленко,

к.і.н., с.н.с., завідувач сектору
наукової бібліографії та
біографістики Інституту історії
аграрної науки, освіти і техніки
ННСГБ НААН

У 2019 р. сектор наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН працює у складі 7 співробітників у межах нового прикладного дворічного завдання «Розробити методичні засади формування національної сільськогосподарської бібліографії в системі виявлення та розповсюдження інновацій» (44.00.04.09. П, № ДР 0119U000200) і зокрема першого етапу «Вивчення методичних засад формування сільськогосподарської бібліографії в системі питань сільського господарства у провідних країнах світу».

Така робота є продовженням минулорічної діяльності з виконання сектором безпосередньо *чотирьох завдань* відповідно до річного плану.

Перше завдання полягало у здійсненні історико-наукових досліджень діяльності вчених-аграріїв України в рамках 13 бібліографічних серій. «Академіки Національної академії аграрних наук України»; «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України»; «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України»; «Почесні члени Національної академії аграрних наук України»; «Землевпорядна наука»; «Біобібліографія вчених-аграріїв України», «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»; «Відомі вчені-природознавці та освітяни України»; «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України»; «Наукові історико-бібліографічні читання»; «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю України»; «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства»; «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України».

У результаті роботи сектором у співпраці з провідними науковцями-аграріями та галузевими установами за останній рік в межах серій опубліковано 19 наукових видань, а саме: 4 біобібліографічні покажчики – в серії «Академіки НААН», 2 – в серії «Члени-кореспонденти НААН», 2 – в серії «Біобібліографія вчених-аграріїв України»; 1 – у серії «Відомі вчені-природознавці та освітяни України», а також 7 наукових видань у серії «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії». Також вийшли з друку 2 збірки матеріалів щорічної конференції молодих учених і спеціалістів (Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XIII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, присвяч. 100-річчю від часу утворення у складі М-ва зем. справ комітетів – вченого і с.-г.

освіти (нині – Нац. акад. аграр. наук України) та 80-річчю від дня народж. акад. НААН, Заслуженого діяча науки і техніки України, Героя України, президента НААН (1996–2011) М. В. Зубця (1938–2014) та 1 «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2019 рік».

Друге завдання виконувалося за рахунок підготовки чотирнадцятий рік поспіль електронного наукового фахового видання – міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика» для висвітлення результатів наукової діяльності аспірантів, докторантів та вчених-істориків науки в галузі історії аграрної науки освіти та техніки України). Він має фахову реєстрацію у ДАК України за спеціальністю – історичні науки. Зареєстрований у Міжнародному центрі періодичних видань (International Centre, Paris, France). Має ISSN (International Standard Serial Number) 2519 1888 – міжнародний стандартний номер друкованого або електронного періодичного видання, тобто цифровий восьмизначний код, який ідентифікує періодичне видання (ЗМІ) незалежно від країни походження. Сьогодні він включений до міжнародної наукометричної бази даних РИНЦ (Російський індекс наукових цитувань), SIS (Scientific Indexing Services, USA), IBI (InfoBase Index, India). Електронна версія збірника, окрім розміщення на офіційному сайті ННСГБ НААН, подається на порталі НБУВ (Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського). Так, оприлюднено чотири випуски за 2018 р. електронного фахового видання «Історія науки і біографістики».

Третє завдання стосувалося дослідження процесу системи організації впровадження наукових розробок в сільське господарство України другої половини XIX – 50-х років XX ст. Під час проведення дослідження зроблено акцент на дослідженнях окремих аспектів виробничих експериментів періоду ведення колгоспної дослідної справи в УСРР; визначенні основних історіографічних етапів теми дослідження та з'ясуванні напрямів її подальшого наукового розроблення; вивченні впливу соціально-політичних та економічних чинників на становлення та розвиток вітчизняної колгоспної дослідної справи; виділенні основних науково-організаційних форм вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи від перших колективних дослідів до появи колгоспної дослідної справи, а також характеристиці їх значення у системі галузевої науки; розкритті специфіки діяльності галузевих структур управління сільськогосподарською дослідною справою як репрезентантів сільськогосподарських наукових знань.

Четверте завдання передбачало підготовку «Календаря знаменних і пам'ятних дат в історії аграрної науки України на 2019 р.» з метою репрезентації здобутків аграрної науки й освіти України в контексті діяльності її визначних представників, організацій та установ. Видання створене за участю фахівців підвідомчої мережі науково-дослідних та освітніх установ НААН, НАН України, Міністерства аграрної політики та продовольства України. Він розрахований на дослідників історії аграрної науки та дослідної справи, фахівців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів вищих аграрних закладів

освіти, бібліотекарів, всіх зацікавлених у вивченні історії вітчизняної сільськогосподарської науки.

Зважаючи на те, що накопичений матеріал з наукової бібліографії та біографістики є практично недоступним або малодоступним у відкритому інформаційному просторі, наприкінці минулого року виникла думка щодо створення і популяризації на сайті нашої ННСГБ НААН спеціальних баз даних (БД), які створюватимуться на основі наукових видань із власних 13 серій, що обачили світ упродовж останніх кількох десятків років. Така робота здійснюватиметься з метою посилення репрезентації роботи бібліотеки.

У цьому зв'язку цікавим є своєрідний екскурс в історію. Отже, що собою являє База даних?

В загальному розумінні базою даних (БД) можна вважати впорядкований набір логічно взаємопов'язаних даних, що використовується спільно та призначений для задоволення інформаційних потреб користувачів. Наприклад, паперову картотеку з формулярами про працівників організації у відділі кадрів, картотеку з каталожних карток при здійсненні роботи щодо збору інформації з певного наукового напрямку чи стосовно особи та ін. варіанти.

Головним завданням БД є гарантоване збереження значних обсягів інформації та надання доступу до неї користувачеві або ж прикладній програмі. Як правило БД складається з двох частин: збереженої інформації та системи управління нею.

З метою забезпечення ефективності доступу до БД записи даних організовують як множину фактів (елементів даних). Існує величезна кількість різновидів баз даних, що відрізняються за критеріями (наприклад, в Енциклопедії технологій баз даних визначаються понад 50 видів БД). Основні класифікації БД:

- ✓ за моделлю даних (ієрархічні, мережеві, реляційні, об'єктні, об'єктно-орієнтовані, об'єктно-реляційні).

- ✓ за технологією фізичного зберігання (БД у вторинній пам'яті (традиційні); БД в оперативній пам'яті (in-memory databases); БД у третинній пам'яті (tertiary databases).

- ✓ за вмістом: географічні, історичні, наукові, мультимедійні.

- ✓ за ступенем розподіленості централізовані (зосереджені), розподілені.

Розуміння цих понять лежать в площині діяльності вузькопрофільних фахівців.

Новостворені БД є джерелознавчими, оскільки складаються із бібліографічних записів (по можливості з прикріпленням повнотекстових наукових видань) як наукових, так і джерелознавчих видань, сформовані на основі вже віддрукованих наукових видань, а в комплексі складають джерельну базу з дослідження історії розвитку аграрної науки, впровадження наукових розробок у виробництво.

А ми повертаємося до характеристики наших новостворених БД, які отримали власні назви. Перша ДБД називається «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України»; друга ДБД – «Історичний розвиток

сільськогосподарської дослідної справи»; третя ДБД – «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництву України».

За вмістом інформації вони – історичні.

Призначення ДБД:

✓ формування національної сільськогосподарської бібліографії та галузевих ресурсів;

✓ забезпечення вільного доступу до інформації про результати наукової діяльності вітчизняних учених і фахівців;

✓ активізація входження України до міжнародної системи наукових електронних комунікацій;

✓ шляхи залучення наукової спадщини до вирішення нагальних питань сьогодення.

Проблематика: історичні науки.

Основні виконавці: ННСГБ НААН спільно з НДУ НААН, ВНЗ та окремими науковцями.

Обсяг поповнень: щорічно (в середньому на 20 записів), залежно від поповнення науковими виданнями серій ННСГБ НААН, які наповнюються відповідно до Положень про біобібліографічні та бібліографічні серії, що свого часу затверджені вченою радою ННСГБ НААН та погоджені НААН.

Періодичність оновлень: щорічно.

Мова: бібліографічні описи наводять мовою оригіналу наукового видання.

Основу ДБД становлять бібліографічні описи наукових видань, створених на основі широкого кола різноманітних джерел, зокрема архівних фондів України, періодики, статистичних матеріалів, наукової літератури.

Слід зазначити, що сектор наукової бібліографії та біографістики здійснює дослідження з історії аграрної науки, а результатом роботи є підготовлені та опубліковані фундаментальні наукові видання, які стали важливим внеском у наповнення ґрунтовних історико-культурних знань ще недослідженими до цього часу фактами, подіями, несправедливо забутими іменами українських вчених-аграріїв, а також відомостями щодо окремих навчальних закладів і науково-дослідних установ та координуючих їх центрів у галузі сільського господарства.

Всі наукові видання, що виходять під егідою ННСГБ і НААН стосуються історичних аспектів розвитку аграрної науки і їх можна зарахувати до двох визначених груп: науково-дослідні (монографія, науковий чи інформативний реферат, препринт, тези доповідей, збірник наукових праць) і джерелознавчі (джерелознавчі видання або документальні наукові видання, які містять пам'ятки культури та історичні документи, що пройшли текстологічне опрацювання, мають коментарі, вступні статті, допоміжні покажчики та інші елементи науково-довідкового апарату видання).

Отже створені ДБД вміщують цінні історичні джерела.

Вивчивши теоретичну основу формування БД, нами запропоновано і сформовано три ДБД:

Перша ДБД – «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України». Включає персональні бібліографічні покажчики. Забезпечує накопичення,

систематизацію й зберігання в друкованому та електронному вигляді інтелектуальних продуктів наукового та освітнього призначення, створених фахівцями установи; сприяє частковому доступу до творів засобами Інтернет-технологій та поширенню інтелектуальних продуктів бібліотеки у світовому інформаційному середовищі. Зараз до неї включено 199 наукових видань.

Друга ДБД – «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи». Нараховує 149 наукових видань. Знайомить з інформацією щодо історії організації, форм і методів експериментального вивчення різних питань теорії і практики сільськогосподарського виробництва; доводить, що визначення сутності та змісту сільськогосподарської дослідної справи; охоплює питання проведення дослідів з вирощування сільськогосподарських культур, виведення нових сортів, вивчення теоретичних і практичних питань сільськогосподарського виробництва.

Третя ДБД – «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України». Налічує 33 тематичних бібліографічних покажчики та збірки. Інформує користувачів про надходження до фондів та доступне розкриття змісту колекційних документів бібліотеки.

Звісно, оскільки ми виконали лише перший крок щодо створення цих ДБД, то на черзі два важливі питання про розташування їх на веб-сайті нашої установи з метою якомога повної репрезентації.

Перше. На цьому етапі виникла проблема через відсутність кінцевих повнотекстових файлів в електронному вигляді, так як публікувалися вони різними видавництвами, які не завжди нам надавали верстку. З метою вирішення цієї проблеми зроблено крок у перемовинах з видавництвом «Аграрна наука», оскільки там було віддруковано 86 наукових видань.

Друге. Це як правильніше і доступніше розмістити ці ДБД?

Варіант 1: На сайті ННСГБ НААН серед доступу до понад 20 бібліографічних, реферативних, фактографічних і повнотекстових БД, у вигляді окремих БД із прикріпленням повнотекстового файлу наукового видання, що подане у БД окремим бібліографічним записом із наступним алгоритмом пошуку (сайт ННСГБ НААН → Ресурси → Бази даних → ДБД (із активним віконечком для доступу до бібліографічного опису видання з повнотекстовим документом).

Варіант 2: На сайті ННСГБ НААН з пошуком в електронному каталозі.

Варіант 3: Розмістити їх за прикладом сайту НБУВ із алгоритмом пошуку (головна сторінка НБУВ → Бази даних → конкретна БД).

Швидше це питання лежить в площині компетентності відповідального за обслуговування сайту. І наостанок.

На останок, можливе посилення маркетингової діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики у створенні і репрезентації бібліографії.

1. Цього року виходить сьомий випуск «Календаря...». Зараз він знаходиться у стадії пошуку відомостей про події і ювілеї на 2020 рік. Далі буде формуватися і наприкінці року вийде з друку як науково-допоміжний, довідковий посібник з послідовним переліком подій в межах даного року, а

також іншими відомостями різного характеру, що матиме чітко визначену власну структуру. Хочемо відмітити, що у цьому випуску календаря вже будуть повтори із календаря, що вийшов на 2015 рік. Необхідно вирішити як розміщувати інформацію з максимальним уникненням повторів.

Є пропозиція щодо створення перекидного календаря. Він виглядає як список днів усього року з поділом на [тижні](#) та [місяці](#) й позначенням [свят](#). Наприклад, на сторінках календаря, за кошти замовника, можна розміщувати інформацію довідкового характеру навчальних і наукових установ НААН, зокрема їхню продукцію у вигляді засобів захисту рослин, добрив, насіння, саджанців тощо, а також інформацію для абітурієнтів у аграрні вузи. Тобто на лицевій стороні календаря розмістити основні дати в історії аграрної науки, а на зворотній – маркетингову рекламу. Крім того можна розміщувати інформацію таких провідних агрофірм як Байер, Мрія, Кернел та ін. за відповідними договорами.

2. Круглий стіл. Презентація нових біобібліографічних і бібліографічних показників за участю укладачів, представників НБУВ та замовників, із висвітленням події на сайті ННСГБ НААН і в соціальних мережах (за сценарієм: презентація книги → виступ вченого про співпрацю з підготовки показника → виступи бажаючих → слова вдячності).

3. Виготовлення буклету (списку нових надходжень) як рекламування нових надходжень у бібліотеку у друкованому вигляді. Сьогодні подібна робота проводиться відділом документного забезпечення та збереження наукових фондів, проте тільки в електронному вигляді. Така інформація рідко потрапляє до затребуваних читачів. Здебільшого вона зосереджується в секретарів установ також в електронному вигляді. Тому з метою залучення читачів, слід звернути більше уваги на вищі заклади освіти, а не на наукові установи. Потрібно друкувати буклети (перелік останніх надходжень у бібліотеку за місяць) і по можливості розповсюджувати у вузах по декілька примірників на дошках оголошень (принаймні у м. Києві). На цих буклетах можна розмістити інформацію щодо надання нами послуг (платних), зокрема у підборі необхідної літератури для дипломних і магістерських проектів студентів і сприянні написанню робіт. Ми думаємо, що аудиторія студентів нині може дозволити замовлення послуг від науковців.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОГРАФІЯ ЗА КОРДОНОМ В СИСТЕМІ ВИВЧЕННЯ АГРАРНИХ ПИТАНЬ

*С. Д. Коваленко, к.і.н., с.н.с.,
зав. сектору наукової бібліографії
та біографістики ННСГБ НААН*

Бібліографія (грец. Βιβλιον – книжка і γραφω – пишу) – галузь знання про книгу, газету або інший бібліотечний документ, завданнями якої є: виявлення, облік, опис, систематизація і якісний аналіз творів друку; складання різних бібліографічних посібників, які полегшують і сприяють кращому використанню друкованої продукції з науковою, практичною і виховною метою; розробка принципів і методів бібліографування друкованих творів і організації бібліографічної роботи [1].

З точки зору тематики розкритих документів розрізняють: універсальну і *галузеву*, тематичну, персональну. *Галузева бібліографія* організовує підготовку бібліографічної інформації з однієї галузі знання і відповідної діяльності. Галузь може бути широкою і порівняно вузькою. Така бібліографія розвивається більш диференційовано, ніж універсальна, відповідно областям створення та функціонування бібліографічної інформації. Найбільш розвинені види галузевої бібліографії – природно-наукова, технічна, *сільськогосподарська*, соціально-економічна, історична, педагогічна, літературна, музична бібліографії. Галузеві бібліографії інформують про специфічні для окремих галузей види документів [2].

Одна з пріоритетних наукових проблем сьогодення – вивчення галузевих документальних потоків, адже саме вони віддзеркалюють стан і рівень розвитку наукових напрямів у певній галузі знання. Сучасна динаміка цих потоків, проблеми організації національних бібліографічних систем (правові засади, структура, функції) – є предметом багатьох досліджень у царині документознавства. Значні обсяги документальних потоків, якими володіє людство у всіх предметних галузях, дозволяють досліджувати їх лише частинами – певний галузевий потік, потік окремих видів документів, потік документів за певний хронологічний період і т. ін.

Відповідно *сільськогосподарська бібліографія* являє собою галузь спеціалізованих знань з вирішення вище перелічених основних завдань бібліографії стосовно сільськогосподарської галузі. Вона подає інформацію про різноманітні документи з сільськогосподарської галузі знань, обслуговує її та практичну її сторону, тобто виробничу діяльність. Отже, сільськогосподарська бібліографія складається з бібліографії цієї галузі знань та практичної діяльності, як і кожен з інших видів галузевих бібліографій. Бібліографічне забезпечення будь-якої галузі – наукової дисципліни або ділянки практичної діяльності – може бути названо галузевою бібліографією [3].

Якщо аналізувати стан галузевої бібліографічної роботи у наш час як у провідних країнах світу, так і в різних інших, в т. ч. і в Україні, то виявляється

це тривалою копіткою роботою. При дослідженні цього питання, даються ознаки як мовний бар'єр, так нестача сучасної друкованої продукції з висвітлення цього питання.

З історії відомо, що взагалі бібліографія зародилася ще в стародавньому світі. Так, відомі бібліографічні таблиці зі 120 сувоїв у III ст. до н. е. склав грек Каллімах на основі каталогів Александрійської бібліотеки. Але бібліографами тоді, власне, називали переписувачів книг. Значно пізніше термін бібліографія почали вживати для опису книг. Першим твором з бібліографії друкованих праць вважається книга швейцарського вченого К. Геснера «Бібліотека загальна» (*Bibliotheca universalis*, т. 1–4. Цюріх, 1545–55).

На просторах Інтернету можна знайти чимало інформації стосовно різних періодів розвитку бібліографії як науки упродовж великої кількості століть. Приходить розуміння того, що це поняття в різні часи трактувалося по-різному і вживалося і висвітлювалося по-різному. В основному, це поняття трактувалося без акценту на її галузеве спрямування, формування якого проглядається більш прозоро уже у XIX ст.

Нині в західних країнах бібліографія розглядається як посередник між читачем і книгою або як наука опису книги. За словами французького бібліографа Л. Малькlesa бібліографія це «поінформованість про всі тексти, опубліковані друком або розмножені іншими засобами. Вона ґрунтується на розшуку, ідентифікації, описі та розподілі цих документів з метою організації обслуговування або створення засобів, що призначені для полегшення цієї праці» [4].

Внаслідок диференціації наук постала галузева бібліографія, що обслуговувала окремі галузі знання (бібліографія окремих природничих наук, історії, літературознавства, мистецтва тощо).

Окремо хочеться сказати, що сучасних ознак розуміння бібліографія в Україні набула у XX ст. Так, на I-й конференції наукових бібліотек (1925 р.) було прийнято ухвалу про необхідність створення українознавчої бібліографії. Нині багато означених на той час проблем розвитку бібліографії залишаються актуальними. Після проголошення Україною незалежності актуальності набуло створення Національної бібліографії України, частиною якої є і Національна сільськогосподарська бібліографія України.

Сільськогосподарська бібліографія у країнах світу є складовою національної бібліографії країни. Звісно ті країни, що мають сільськогосподарські бібліотеки створюють свою галузеву бібліографію. В окремих країнах вона представлена як складова з вивчення загальної бібліографії, що створюється у різних інших бібліотеках, що не носять сільськогосподарське спрямування.

Ми ж знаємо власні, тобто українські, переваги і недоліки з цього питання, адже приймаємо участь у створенні Національної сільськогосподарської бібліографії. ННСГБ НААН пропонує власне бачення висвітлення цього напрямку через створення і друк наукових видань у 13-ти ексклюзивних серіях і формуванні на їх основі трьох джерелознавчих бібліографічних баз даних. Створення бібліографічних баз даних саме є на часі. При дослідженні

формування країнами власних «бібліографій» є потреба у вивченні досвіду за кордоном з метою застосування чи адаптації окремих можливих напрацювань у власній діяльності. З цією метою у 2019 р. Сектор наукової бібліографії та біографістики нашої бібліотеки проводить роботу в межах виконання прикладного дослідження «Розробити методичні засади формування національної сільськогосподарської бібліографії в системі виявлення та розповсюдження інновацій» (№ державної реєстрації 0119U000200) та його першого етапу «Вивчення методичних засад формування сільськогосподарської бібліографії в системі питань сільського господарства у провідних країнах світу».

Зараз всім добре відомо, що сучасний інформаційний простір усіма країнами світу збагачується новими, насамперед недрукованими джерелами інформації, які поєднують у собі багато можливостей щодо використання звуку, зображення, тексту тощо. Постає необхідність уточнення деяких постулатів бібліографії як практичної дійсності і як наукової дисципліни. Актуалізуються методологічні проблеми створення і розповсюдження бібліографічної інформації, що зумовлює значні трансформації системи бібліографічних посібників, появу їх нових видів у зв'язку з уведенням таких посібників у систему медіазасобів. Деякі фахівці вказують на можливість розширення поняття «бібліографії» і заміни його терміном «медіаграфія» [5].

Ще наприкінці ХХ ст. окремі провідні країни світу розпочали планомірну діяльність в умовах інтенсивної автоматизації. Зокрема активно включилась у таку діяльність *Великобританія*, яка мала відоме всім бібліотечним фахівцям Бюро наукової бібліографії, що існувало як самостійна установа, а в умовах інтенсивної автоматизації його передали до Британської бібліотеки. Ця бібліотека виконувала оновлений державний бібліографічний облік документів. Також державний бібліографічний облік проводили і у «бібліографії *Франції*» підлягали поряд з друкованими виданнями мікроформи – зокрема мікроформи кніжки, зменшені від 7,5 до 50 разів примірники видань, що мають вигляд мікрофільму, мікрокарти чи мікрофіші, тощо. Вони читалися за допомогою читально-копіювальних апаратів та інформаційно-пошукових приладів. Поширювалися автоматизовані системи взаємодії комп'ютера безпосередньо з мікроформами книги: перенесення даних з мікроформи на ЕОМ, виведення інформації з ЕОМ на мікроформу та пошуку даних на мікроформі книги.

Бібліографічна служба *Британської бібліотеки* видавала «Британський каталог аудіо-візуальних матеріалів».

Мікроформи, грамофонні платівки, звукові та відеокасети обліковувалися наприкінці ХХ–та на початку ХХІ ст. і в «Національній бібліографії *Болгарії*», до якої звісно включається і сільськогосподарська бібліографія країни [5].

Повертаючись до формування бібліографічних баз даних треба сказати, що поняття «*бібліографічна база даних*» (*ББД*) це – різновид документографічної бази даних, що містить упорядковану за певними правилами сукупність відомостей про документи. Головним елементом *ББД* є *бібліографічний опис* документа, що може супроводжуватись іншими елементами *бібліографічного*

запису (ключовими словами, предметними рубриками, індексами класифікації, кодованими даними тощо), потрібними для ідентифікації і використання документа, оперування даними. Об'єктами відображення в ББД можуть бути як окремі види документів (книги, газети, статті, дисертації, патенти, рукописи, образотворчі, нотні, картографічні документи тощо), так і сукупність різних видів документів. Так, електронний каталог – це різновид. **Також до ББД належать** – електронна картотека статей, проблемно-орієнтована база даних тощо. Крім бібліографічних записів, ці бази даних можуть містити інші складові: словник ключових слів, словник предметних рубрик, тезаурус, класифікаційну систему, базу даних авторитетних записів.

Електронний каталог як сукупність бібліографічних і лексикографічних баз даних в комплексі з системами управління базами даних і набором прикладних програм забезпечує принципово нові можливості пошуку. Часто він включає не тільки різні за складом, хронологічними рамками, читацьким та цільовим призначенням ББД, але й інформацію про них (крім назви, подаються дані про дату створення, обсяг, склад та інші відомості).

Проаналізувавши ББД національних сільськогосподарських бібліотек (Федеральної державної бюджетної наукової установи «Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека» (Москва), Білоруської сільськогосподарської бібліотеки ім. І.С. Лупіновича НАН Білорусі (Мінськ) [6], бачимо, що сучасні інформаційні технології дозволяють у мережі Інтернет мати доступ до величезної кількості ББД, однак більшість з них є платними. Бібліографічні записи включають довідкову анотацію і оснащені гіпертекстовими посиланнями на авторів і предметні рубрики, та ін. [7].

Загалом можна сказати, що сільськогосподарські бібліотеки країн, в яких вони знаходяться, мають *електронні каталоги як різновид ББД*, які постійно поповнюються, окремі *сільськогосподарські ББД* (безкоштовні і платні), що представлені на їх сайтах окремим блоком. У бібліотеках розвинена бібліографічна діяльність з видання і розповсюдження бібліографічних покажчиків різних видів.

Так, Федеральна державна бюджетна наукова установа «Центральна наукова с.-г. бібліотека» (Москва) з середини 30-х рр. ХХ ст. невпинно розвиває інформаційно-бібліографічну діяльність і стає центром бібліографічної інформації по сільському господарству в країні, а новим Положенням про ЦНСГБ від 1946 р. бере на себе функції методичного і бібліографічного центру для с.-г. системи ВАСГНІЛ. До початку 60-х рр. ХХ ст. в ЦНСГБ склалася струнка система централізованого бібліографічного інформування (ЦБІ), що включала в себе комплекс поточних, ретроспективних, рекомендаційних покажчиків. Цікавою формою інформаційного обслуговування став випуск анотованої картотеки централізованої бібліографічної інформації. Це бібліографічне карткове видання отримало широке визнання, тому що випускалося на базі вхідного документального потоку ЦНСГБ, тиражувалося тематичними серіями і використовувалося для побудови каталогів в сільськогосподарських бібліотеках країни.

Нині ЦНСГБ випускає два щомісячних бібліографічних систематичних поточних покажчиків «Сільськогосподарська література» (з 1948 р.) та «Сільськогосподарське господарство» (з 1954 р.) та 5 реферативних щоквартальних журналів «Ветеринарія», «Екологічна безпека в АПК», «Харчова та переробна промисловість», «Економіка сільського господарства», «Інженерно-технічне забезпечення АПК».

Щодо бібліографічної діяльності *Білоруської сільськогосподарської бібліотеки ім. І.С. Лупіновича* НАН Білорусії, то вона пропонує доступ до реферативних, повнотекстових, наукометричних баз даних з питань сільського господарства і суміжної тематики. Приймає запити на доставку копій фрагментів документів. У сучасних умовах співробітники інформаційно-бібліографічних відділів продовжують займатися бібліографуванням традиційних і електронних ресурсів. При цьому слід констатувати, що розвиток інформаційно-бібліографічної діяльності в її традиційному розумінні знаходиться у стані «спокою», отже слід вважати, що назріває новий виток еволюції, пов'язаної з гармонійним поєднанням нових технологій і «старих» методик. Їх взаємодія особливо проявляється у підготовці і виданні бібліографічних покажчиків (баз даних). Створення бібліографічних покажчиків за допомогою комп'ютерних технологій потребує інакших методичних рішень, що відрізняються від традиційних. Однак, якщо один і той же бібліографічний продукт представити у традиційному і електронному варіантах, то можна побачити їх різні можливості і переваги. Один із головних недоліків електронних варіантів бібліографічних покажчиків у вигляді баз даних – невідомість користувачу обсягу врахованого документального масиву.

Отже, дослідження та аналіз сайтів найкрупніших сільськогосподарських бібліотек за кордоном показали, що практично всі вони не відображають повною мірою бібліографічної роботи, яка проводиться фахівцями. Бажаючи отримати таку інформацію, на нашу думку, можуть звертатися до фахівців бібліографічної справи через веб-сайти, формуючи конкретні запити і пропонуючи для ознайомлення власні напрацювання, цим самим їх популяризуючи.

Список використаних джерел

1. Бібліографія. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліографія>. (дата звернення 20.08.2019).
2. Справочник библиографа / сост. О. М. Ванеев, В. А. Минкина. СПб. : Профессия, 2003. 560 с.
3. Швецова-Водка Г. М. Галузева бібліографія. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL : [<http://ube.nlu.org.ua/article/Галузева%20бібліографія>]. (дата звернення : 25.08.2019).
4. Голобуцький П. В., Жлудько Е. М. Бібліографія. *Енциклопедія Сучасної України*. 2003. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=41911. (дата звернення 25.08.2019).
5. Загуменна В. В. Сучасні проблеми Національної бібліографії та їх вирішення деякими зарубіжними країнами. *Національна бібліографія України* :

стан і тенденції розвитку: матеріали міжвідомч. Наук. конф., 12–14 квіт. 1994 р., м. Київ. Київ, 1996. С, 69–71.

6. Бібліотеки світу в Інтернет. *Катеринопільська центральна бібліотечна система*. URL : http://katerlib.at.ua/index/biblioteki_svitu/0-52. (дата звернення 25.08.2019).

7. Трачук Л. Ф. Бібліографічна база даних. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL : <http://ube.nlu.org.ua/article/Бібліографічна%20база%20даних>. 2014. (дата звернення 26.08.2019).

ВІТАННЯ

Колектив Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН вітає директора ННСГБ НААН, академіка НААН **Вергунова Віктора Анатолійовича** з днем народження!

Життєвий, творчий й науковий шлях іменинника доводить, що можна дійсно пройти життєву дорогу гідно, чесно і порядно, залишаючись при цьому справжнім вченим, мудрим менеджером управлінської ланки і просто Людиною!

Поцінуємо Вашу відданість професії, справі, уміння зорієнтуватися на реалізацію нових ідей та проектів!

Прийміть наші сердечні побажання найціннішого земного скарбу – міцного здоров'я, довгого й сонячного віку, любові та злагоди у родині, процвітання у колективі і в Україні!

Від колективу ННСГБ НААН
голова профспілкового комітету

Татарчук Л.М

З М І С Т

ВІД УКЛАДАЧІВ	3
НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗВІТІВ ПРО РОБОТУ АГРАРНИХ БІБЛІОТЕК МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ МЕТОДИЧНО ПІДПОРЯДКОВАНИХ ННСГБ НААН ЗА 2018 РІК.....	4
<i>Товмаченко В.М.</i> Бібліотеки аграрних вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації	4
<i>Лазарева В.М.</i> Бібліотеки аграрних вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації	41
<i>Щиголь Г.С.</i> Бібліотеки науково-дослідних установ НААН	84
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ.....	105
Методика врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії	106
Створення авторських профілів вчених ORCID та Researcher iD	148
ОБМІН ДОСВІДОМ.....	181
<i>Татарчук Л.М.</i> Інформаційно-ресурсне забезпечення наукових досліджень в ННСГБ НААН	182
<i>Коваленко С.Д.</i> Формування та репрезентація джерелознавчих баз даних ННСГБ НААН як одне завдань діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики	187
<i>Коваленко С.Д.</i> Сільськогосподарська бібліографія за кордоном в системі вивчення аграрних питань	193
ВІТАННЯ	199

Наукове видання

***Бюлетень
Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН***

Випуск 1, 2019 рік

Укладачі: Г.С. Щиголь, к.і.н.; О.В. Капралюк, к.с.-г.н., с.н.с.

(За науковою редакцією академіка НААН В.А. Вергунова)